

กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

นายวังลี เพ็งไซ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

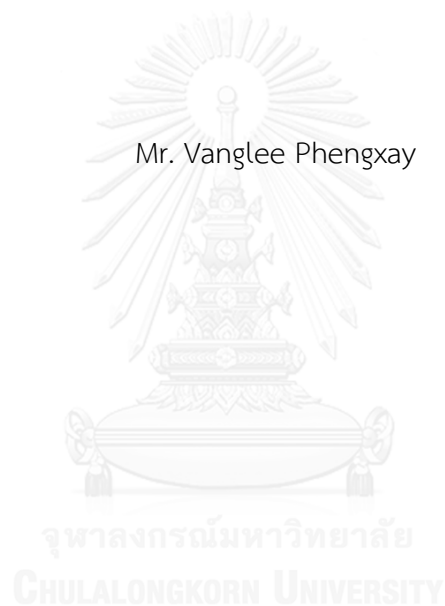
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

COMMUNITY KNOWLEDGE MANAGEMENT PROCESS FOR CULTURAL TOURISM SITE DEVELOPMENT IN LUANGPRABANG PROVINCE,
LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC

Mr. Vanglee Phengxay

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Development Education
Department of Educational Policy Management and Leadership
Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2015
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว

โดย

นายวังลี เฟ็งไซ

สาขาวิชา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ ดร. พรทิพย์ อันทิวโรทัย

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะครุศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. บัญชา ชลาภิรมย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชื่นชนก โควินท์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(อาจารย์ ดร. พรทิพย์ อันทิวโรทัย)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ดร.ละเอียด ศิลาน้อย)

วังลี เพ็งไซ : กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (COMMUNITY KNOWLEDGE MANAGEMENT PROCESS FOR CULTURAL TOURISM SITE DEVELOPMENT IN LUANGPRABANG PROVINCE, LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC) อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อ. ดร. พรทิพย์ อันทิวโรทัย, 307 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง 2) เพื่อนำเสนอแนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเอกสารและการศึกษาภาคสนามในชุมชนผานมและชุมชนช่างไห โดยการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักมี 6 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มเจ้าหน้าที่ชุมชน กลุ่มหัวหน้าคุ้มครอง กลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง และกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ รวม 39 คน นอกจากนี้ใช้การสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 7 คน และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการความรู้ 3 คน เพื่อตรวจสอบร่างแนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชน

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการจัดการความรู้ของชุมชน พบว่า มีเป้าหมายแต่ไม่มีจุดประสงค์ของการจัดการความรู้ที่ชัดเจน และเน้นการจัดการความรู้เฉพาะด้านผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ส่วนกระบวนการจัดการความรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ (1) การบ่งชี้ความรู้ (2) การสร้างและแสวงหาความรู้ (3) การเข้าถึงความรู้ (4) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ (5) การเรียนรู้ โดยยังไม่มีจัดการเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ รวมทั้งการประมวลและการกลั่นกรองความรู้ สำหรับปัญหากระบวนการจัดการความรู้ของชุมชน พบว่า ขาดกลุ่มบุคลากรที่รับผิดชอบด้านการจัดการความรู้โดยตรงในทุกขั้นตอน และขาดเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในการค้นคว้า จัดเก็บ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกระจายความรู้ ที่สะดวกรวดเร็ว

2. แนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง เริ่มจากการกำหนดเป้าหมายและจุดประสงค์ของการจัดการความรู้ จัดตั้งชุมชนนักปฏิบัติ และจัดการกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ 7) การเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีช่วยสนับสนุนในทุกขั้นตอน

ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทาง ลายมือชื่อนิสิต .....

การศึกษา

ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาหลัก .....

สาขาวิชา พัฒนศึกษา

ปีการศึกษา 2558

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สามารถสำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก อาจารย์ที่ปรึกษา ดร.พรทิพย์ อันทิวโรทัย ที่จุดประกายแนวคิด แนวทางในการศึกษาค้นคว้าอย่าง ลุ่มลึก โดยได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการตรวจ ติดตามกระบวนการวิจัยในทุกขั้นตอน พร้อมกับให้ คำแนะนำและกำลังใจอันมีคุณค่าอย่างยิ่ง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณอย่างยิ่ง และขอกราบ ขอบพระคุณในความเมตตาของท่านอย่างสูง

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. อรรถวิทย์ ฤๅ ตะกั่วทุ่ง ตลอดจนถึง อาจารย์ ดร. พร พิมล ธรรมชาติกรมย์โชค ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความรู้ แนวทาง และได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการตรวจ กระบวนการจัดการความรู้ในทุกขั้นตอนในการวิจัยครั้งนี้ด้วย

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร. ละเอียด ศีลาน้อย ผู้เป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ใน ครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชื่นชนก โควินท์ ประธานคณะกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ และผู้ให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้วิจัย ตลอดจนเป็นผู้ให้ความรู้ในหลักวิชาการต่างๆ

ขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาพัฒนศึกษาทุกท่าน ผู้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอันทรงเกียรติแห่งนี้ ตลอดเจ้าหน้าที่วิชาการของคณะครุ ศาสตร์ เจ้าหน้าที่ของสาขาวิชาพัฒนศึกษาทุกท่าน รวมทั้งศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบัน ในสาขาทุก คนที่ให้ความสนใจช่วยเหลือและเอื้ออาทรแก่ผู้วิจัยด้วยดีมาตลอด

ขอขอบพระคุณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ให้ทุนการศึกษาตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ตลอดจนถึงคุณพรนรินทร์ เทียมเมฆา ที่ให้ความใส่ใจ ความเอื้ออาทร ช่วยเหลือ และเป็นผู้ตรวจ แก่ภาษาในวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ด้วย

ขอขอบพระคุณแผนกอุตสาหกรรมและการค้า แผนกท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง สมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องของเมืองหลวงพระบางและเมืองปากอู อาจารย์มหาวิทยาลัยสุภานุวงศ์ ผู้นำชุมชน ผู้นำแหล่งท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ชุมชน กลุ่มผู้ผลิตภัณฑ์ หัตถกรรมและชาวบ้าน ที่ได้ให้โอกาสในการลงไปเก็บข้อมูล และมอบมิตรไมตรี ความเอื้ออาทร ให้แก่ผู้วิจัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฐ
สารบัญภาพ	ฑ
สารบัญแผนภาพ	ฒ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
ตอนที่ 1 ความรู้และการจัดการความรู้.....	9
1.1 ความรู้	9
1.2 การจัดการความรู้.....	14
1.3 ชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice: CoP).....	23
ตอนที่ 2 ชุมชน	26
2.1 ความหมายของชุมชน	26
2.2 องค์ประกอบของชุมชน	27

2.3 การมีส่วนร่วมของชุมชน	27
ตอนที่ 3 วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	29
3.1 วัฒนธรรม.....	29
3.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	32
3.2.1 ความหมายของการท่องเที่ยว	32
3.2.2 ประเภทแหล่งท่องเที่ยว.....	34
3.2.3 การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	36
3.2.4 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	38
3.2.5 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	41
3.2.6 ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	43
3.2.7 กระแสการเกิดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	44
3.3 หลวงพระบาง	46
3.3.1 สภาพทั่วไปของหลวงพระบาง	46
3.3.2 แหล่งท่องเที่ยวของหลวงพระบาง.....	47
ตอนที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	52
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	54
ชั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนา	
แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	54
1.1 การศึกษาเอกสาร.....	54
1.2 การศึกษาภาคสนาม.....	56
1.3. ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	58
1.4. การตรวจสอบข้อมูล	59
1.5. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	59

ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ ชุมชน	59
2.1 การสังเคราะห์และนำเสนอร่างกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	59
2.2 การตรวจสอบร่างกระบวนการจัดการความรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ	59
ใช้การจัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้	59
2.2.1 การจัดสนทนากลุ่มโดยผู้เชี่ยวชาญลาว	59
2.2.2 การตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ	60
บทที่ 4 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน	61
4.1. บริบทของชุมชนผานม	61
4.1.1 ที่ตั้งของชุมชนผานม	61
4.1.2 ประวัติความเป็นมาของชุมชนผานมโดยสังเขป	62
4.1.3 สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ (ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)	64
4.1.4 สังคม	65
4.1.5 เศรษฐกิจ/อาชีพ	68
4.1.6 การศึกษา	69
4.2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน	70
4.3. ปัญหาของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน	73
4.4. บริบทของชุมชนช่างไห	75
4.4.1 ที่ตั้งของชุมชนช่างไห	75
4.4.2 ประวัติความเป็นมาของชุมชนโดยสังเขป	76
4.4.3 สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ (ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)	77
4.4.4 ด้านสังคม	77
4.4.5 การศึกษา	80

4.5 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน.....	81
4.6 ปัญหาของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน	82
บทที่ 5 สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง	84
ตอนที่ 1 สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมของชุมชนผานม	84
1.1 เป้าหมายและจุดประสงค์ของการจัดการความรู้ของชุมชนผานม	84
1.2 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของชุมชนผานม.....	84
1.3 กระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ผานม	90
1.3.1 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ผานม.....	90
1.3.2 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง	97
1.3.3 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	106
1.3.4 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก	113
1.3.5 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านการตลาด.....	125
1.3.6 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมี ส่วนร่วม.....	133
1.3.7 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม	141
ตอนที่ 2 สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมของชุมชนช่างไห.....	148
2.1 เป้าหมายและจุดประสงค์ของการจัดการความรู้ของชุมชนช่างไห	148
2.2 องค์ประกอบของการจัดการความรู้.....	148
2.3 กระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ช่างไห	150

2.3.1 สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของ ชุมชนช่างไหม	150
2.3.2 สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ด้านความสะดวกในการ เข้าถึง.....	157
2.3.3 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก.....	164
2.3.4 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก	171
2.3.5 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านการตลาด.....	179
2.3.6 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมี ส่วนร่วม.....	185
2.3.7 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม	193
ตอนที่ 3 สรุปภาพรวมสภาพและปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง.....	213
3.1 เป้าหมายของการจัดการความรู้ของชุมชน	213
3.2 องค์ประกอบของกระบวนการจัดการความรู้.....	213
3.3 สรุปกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง	216
บทที่ 6 แนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง	245
ตอนที่ 1 เป้าหมายและจุดประสงค์ของการจัดการความรู้ของชุมชน แขวงหลวงพระบาง.....	245
เป้าหมายของการจัดการความรู้ของชุมชน.....	245
จุดประสงค์ของการจัดการความรู้ของชุมชน.....	245
ตอนที่ 2 การจัดตั้งชุมชนนักปฏิบัติ (community of practice).....	245
ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวง หลวงพระบาง.....	248
ขั้นตอนที่ 1 การบ่งชี้ความรู้.....	248

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและแสวงหาความรู้.....	250
ขั้นตอนที่ 3 การจัดความรู้ให้เป็นระบบ.....	255
ขั้นตอนที่ 4 การประมวลและกลั่นกรองความรู้.....	256
ขั้นตอนที่ 5 การเข้าถึงความรู้.....	258
ขั้นตอนที่ 6 การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้.....	261
ขั้นตอนที่ 7 การเรียนรู้.....	264
บทที่ 7 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	270
สรุปผลการวิจัย.....	270
1.1 สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง	270
1.2. นำเสนอแนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง.....	275
อภิปรายผล.....	278
ข้อเสนอแนะ	282
รายการอ้างอิง	284
ภาคผนวก.....	291
ภาคผนวก ก	292
ภาคผนวก ข	297
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	307

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 จำนวนนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนผานม พ.ศ. 2558	69
ตารางที่ 2 แสดงจำนวนนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาของชุมชนช่างไห พ.ศ. 2558	80
ตารางที่ 3 สรุปการจัดการความรู้ของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	201
ตารางที่ 4 สรุปขั้นตอนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน	202
ตารางที่ 5 สรุปขั้นตอนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาด้านการเข้าถึง	204
ตารางที่ 6 สรุปขั้นตอนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม	205
ตารางที่ 7 สรุปขั้นตอนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาด้านสินค้าที่ระลึก	206
ตารางที่ 8 สรุปขั้นตอนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาด้านการตลาด	208
ตารางที่ 9 สรุปขั้นตอนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาด้านบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม	210
ตารางที่ 10 สรุปขั้นตอนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม	212

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	แผนที่ชุมชนผานม เมืองหลวงพระบาง	62
ภาพที่ 2	หินชุมชนผานม	63
ภาพที่ 3	การตั้งบ้านเรือนของชุมชนไทลื้อ ที่ยังคงมีอยู่ในชุมชนผานม หลวงพระบาง	64
ภาพที่ 4	ผ้าทอลายดอกดาวและลายกัญแจ เป็นลวดลายดั้งเดิม เอกลักษณ์หลวงพระบาง	72
ภาพที่ 5	ผ้าทอลายโคมน้อยและลายนาค ลวดลายดั้งเดิม เอกลักษณ์หลวงพระบาง	72
ภาพที่ 6	ผ้าทอลายโคมบักตาน และลายดาว ลวดลายดั้งเดิม เอกลักษณ์หลวงพระบาง	72
ภาพที่ 7	แผนที่ชุมชนช่างไห เมืองปากอู	76
ภาพที่ 8	ร้านจำหน่ายสินค้าและวัดในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห	82
ภาพที่ 9	การต้มเหล้าและวิธีการต้มเหล้าลาว อันเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชนช่างไห	82
ภาพที่ 10	การทอผ้าและการจำหน่ายเหล้าลาว ในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห	82
ภาพที่ 11	ปัญหาสถานที่จอดรถและบันไดเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห	83
ภาพที่ 12	เตาผลิตไหและไหสมัยก่อน 600 กว่าปี ในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห	83

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1 SECL: วงจรกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้.....	13
แผนภาพที่ 2 โมเดลปลาทุ.....	16
แผนภาพที่ 3 วงจรการมีส่วนร่วม.....	28
แผนภาพที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย	53
แผนภาพที่ 5 ระบบโครงสร้างการคุ้มครองของชุมชนผานม	66
แผนภาพที่ 6 ระบบโครงสร้างการคุ้มครองของชุมชนช่างไห	78
แผนภาพที่ 7 ขั้นตอนที่ 1 การบ่งชี้ความรู้	250
แผนภาพที่ 8 ขั้นตอนที่ 2 การสร้างความรู้และแสวงหาความรู้	254
แผนภาพที่ 9 ขั้นตอนที่ 3 การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	256
แผนภาพที่ 10 ขั้นตอนที่ 4 การประมวลและกลั่นกรองความรู้	258
แผนภาพที่ 11 ขั้นตอนที่ 5 การเข้าถึงความรู้	261
แผนภาพที่ 12 ขั้นตอนที่ 6 การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้	264
แผนภาพที่ 13 ขั้นตอนที่ 7 การเรียนรู้	267
แผนภาพที่ 14 แนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง	269

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกในศตวรรษที่ 21 ได้เปลี่ยนแปลงและเจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ได้เข้าไปสู่กระแสใหม่ของการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่าสังคมความรู้ (knowledge society) ซึ่งในยุทธศาสตร์การจัดการกับสถานะเช่นนี้ นานาชาติยอมรับว่าต้องอาศัยความรู้เป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม แทนที่จะเน้นการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเช่นในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันนี้ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวหรือประเทศลาวก็เป็นส่วนหนึ่งของหลายประเทศในโลกที่ต้องเร่งพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมด้วยการอาศัยความรู้เป็นพื้นฐานเช่นกัน โดยเฉพาะการพัฒนาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอันเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการแข่งขันระหว่างประเทศ ทั้งนี้ในด้านเศรษฐกิจและสังคมที่อาศัยความรู้เป็นพื้นฐานนั้นจำเป็นต้องสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยเฉพาะการพึ่งตนเองและความสามารถในการแข่งขันระดับชุมชน การที่จะทำได้เช่นนั้นก็คือผู้บริหารหรือผู้นำต้องแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับกลุ่มนักวิชาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นักธุรกิจอุตสาหกรรมเพื่อนำกระแสของการพัฒนามาปรับใช้ให้เหมาะกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม (ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ, 2548)

สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (2546) กล่าวว่า ทุกสังคมในปัจจุบันต้องมีความสามารถในการนำความรู้มาสร้างนวัตกรรมเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม ความรู้และนวัตกรรมที่สร้างขึ้นนั้นต้องเกิดประโยชน์กับสังคมซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างทั่วถึง และเป็นตัวขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจเพื่อการแข่งขัน เพราะสังคมจำเป็นต้องพัฒนาความสามารถในการสร้างนวัตกรรมจากความรู้เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในระดับกระบวนทัศน์ สังคมจึงจะอยู่รอดได้จากกระแสโลกาภิวัตน์ อย่างไรก็ตามประเทศลาวรวมทั้งประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้ก้าวไปสู่กระแสใหม่ของการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่าสังคมความรู้ และระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ที่ใช้ความรู้และนวัตกรรมเป็นปัจจัยหลักของการพัฒนาที่ต้องการผลิิตมากกว่าต้นทุนและใช้แรงงานน้อยลง องค์กรให้ความสำคัญกับความรู้และบุคคลที่เป็นผู้สร้างและใช้ความรู้มากขึ้น

จากความสำคัญข้างต้น จะเห็นได้ว่าความรู้เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาประเทศหลายด้าน ไม่ว่าจะในด้านเศรษฐกิจ สังคมล้วนแต่ต้องใช้ความรู้ทั้งสิ้น (ธัญพร วัฒนฤทธา, 2550) ส่วนด้านการท่องเที่ยวอันเป็นเครื่องมือสำคัญและมีศักยภาพในการพัฒนาประเทศเช่นกัน ไม่ที่จะเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบใดก็ตามจำเป็นต้องใช้ความรู้ด้วย

โดยเหตุที่รัฐบาลลาวตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาประเทศ จึงมีมติให้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ครั้งที่ 5 (พ.ศ. 2544-2548) ครั้งที่ 6 (พ.ศ. 2549-2553) และครั้งที่ 7 (พ.ศ. 2554-2558) ซึ่งรัฐบาลลาวได้กำหนดให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาประเทศ คือการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ดังจะเห็นได้จากสถิติของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศลาวเพิ่มสูงขึ้นทุกปีในช่วง พ.ศ. 2551-2555 คือ พ.ศ. 2551 มี 2,002,152 คน พ.ศ. 2552 มี 2,008,363 คน พ.ศ. 2553 มี 2,216,985 คน พ.ศ. 2554 มี 3,330,072 คน และพ.ศ. 2555 มี 3,779,490 คน และการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศเป็นมูลค่าสูงมากเมื่อเทียบกับธุรกิจด้านอื่นๆ ซึ่งใน พ.ศ. 2554 มีรายได้จากการท่องเที่ยวในรูปของการซื้อสินค้าและบริการ คิดเป็นมูลค่า 513 ล้านดอลลาร์สหรัฐ จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาประเทศลาวดังกล่าวนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อ การรองรับและการตอบสนองความต้องการให้นักท่องเที่ยว มีบริษัทท่องเที่ยวและที่พักอาศัยเพิ่มขึ้น เช่น พ.ศ. 2548 มีบริษัทท่องเที่ยวเพียง 64 บริษัท ต่อมา พ.ศ. 2550 มีบริษัทท่องเที่ยว 143 บริษัท และมีโรงแรมที่พัก ทั้งหมด 1,385 แห่ง (กระทรวงแผนการและการลงทุน, 2554)

ส่วนสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมีทั้งหมด 1,493 แห่ง (ใน พ.ศ. 2553) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติมี 849 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมี 435 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์มี 209 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ รวมทั้งสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวภายใต้ความร่วมมือขององค์การท่องเที่ยวแห่งชาติและองค์การท่องเที่ยวในแต่ละแขวงของประเทศลาว (กระทรวงแผนการและการลงทุน, 2553)

หนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญนั้น คือ หลวงพระบาง โดยเฉพาะเมืองหลวงพระบางนับเป็นศูนย์กลางทางสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม โบราณสถาน ประเพณีวัฒนธรรม ตั้งแต่สมัยก่อตั้งประเทศจนถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2538 องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้ประกาศยกย่องเมืองหลวงพระบางเป็นเมืองมรดกโลก ที่ได้รับการปกป้องรักษาที่ดีที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นเมืองที่มีวัดวาอาราม วัดอุโบสถสถาน ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และมีบ้านเรือนที่เป็นเอกลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในหลวงพระบางถือเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพราะเป็นการท่องเที่ยวที่ใช้ทุนทางวัฒนธรรมของสังคมมาเป็นทุนในแหล่งท่องเที่ยวและเป็นกลไกขับเคลื่อนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งที่ทำให้เกิดการสร้างนวัตกรรมที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างแรงงาน สร้างรายได้และทำให้การเคลื่อนย้ายถิ่นเพื่อหางานทำลดน้อยลง ผลที่ได้คือทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สมาชิกชุมชนมีความผูกพันแน่นแฟ้นและมีความสุขยิ่งขึ้น เกิดการฟื้นฟูวัฒนธรรมหรือประเพณีประจำถิ่นที่ได้รับการยกย่องในด้านภูมิความรู้ เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง อันเป็นการเพิ่มความเข้มแข็งให้ชุมชนเป็นสุขทั้งด้านกายและจิตใจ (ณัฐธินี ทองดี และคณะ, 2553)

ภายหลังที่หลวงพระบางได้เป็นเมืองมรดกโลก สำนักงานปกครองแขวงหลวงพระบางได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ครั้งที่ 7 (พ.ศ. 2554-2558) ที่ถือเอาแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมเป็นแผนแม่บทในอันดับแรกของแขวงหลวงพระบางที่วางเป้าหมายเพื่อสร้างหลวงพระบางให้เป็นศูนย์กลางในการท่องเที่ยวทางภาคเหนือของประเทศลาว โดยมุ่งเป้าหมายในการพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของแขวงหลวงพระบาง เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (สำนักงานปกครอง แขวงหลวงพระบาง, 2553) โดยมอบให้แผนกแถลงข่าว วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวของแขวงเป็นกรรมการดำเนินการ โดยได้วางข้อกำหนดว่าด้วยมาตรฐานการสร้างบ้านหรือชุมชนวัฒนธรรมเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งมาตรฐานการสร้างบ้านวัฒนธรรมหรือชุมชนวัฒนธรรม คือ 1) ชุมชนต้องมีครอบครัววัฒนธรรม ใน 5 มาตรฐาน ที่คิดเฉลี่ย 70% ขึ้นไป 2) ชุมชนต้องมีกิจกรรมวัฒนธรรมใดหนึ่ง เช่น สโมสร หอข่าว ระบบโทรโข่ง หน่วยศิลปะวรรณคดี 3) ชุมชนต้องมีการอนุรักษ์และส่งเสริมความรักชาติ วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนของชาติ 4) ชุมชนต้องมีพัฒนาการในด้านต่างๆ เช่น พื้นฐานการผลิต ชีวิตการเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นเป็นลำดับ ปฏิบัติตามหลักอนามัย 3 สะอาด (คือ อยู่สะอาด กินสะอาดและนอนสะอาด) มีการรักษาสภาพแวดล้อมและบริหารจัดการให้ชุมชนมีความสวยงาม และ 5) ชุมชนต้องมีโครงสร้างการจัดตั้งที่ดี มีกฎระเบียบที่เหมาะสมในชุมชนที่ไม่มีผลกระทบต่อกฎหมายของรัฐบาล มีความสามัคคีช่วยเหลือกัน มีความเป็นระเบียบที่ดีในสังคม และมีกระบวนการกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดประโยชน์แก่สังคม (จันทิ วิสัยจิต, 2554)

แขวงหลวงพระบางมีชุมชนทั้งหมด 779 ชุมชน มี 370 ชุมชนวัฒนธรรม และมี 86 ชุมชนที่หลวงพระบางที่ได้พัฒนาจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญประเภทหนึ่ง (แผนกแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยว, 2556)

หลายชุมชนประสบผลสำเร็จกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแขวงหลวงพระบางที่สามารถสร้างรายได้อย่างมากมาย เช่น ชุมชนผานม อันเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางด้านศิลปหัตถกรรม การทอผ้า วัฒนธรรมประเพณีและการดำรงชีวิต มีรายได้เฉลี่ย 62,046,400 บาทต่อชุมชน หรือ 50,000 บาทต่อคนต่อปี (แก่นสี แก้ววิสัยจิต, 2556) เพราะได้สั่งสมความรู้และประสบการณ์ทางด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมายาวนานไม่น้อยกว่า 15 ปี ส่วนชุมชนที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จในด้านจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น อาจเป็นเพราะขาดความรู้และความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือการดำเนินงานใดก็ตามให้บรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จนั้นต้องอาศัยความรู้และการจัดการความรู้ (knowledge management) ที่ถูกต้อง เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยพัฒนาชุมชนให้บรรลุเป้าหมายได้

เนตรชนก นันท์ (2544) ได้ศึกษาวิจัยในเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม ได้ศึกษาประเด็นปัญหาที่ใกล้เคียงกับงานวิจัยของ สุจิตราภา พันธุ์วิไล (2545) เรื่องรูปแบบการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา บ้านหล่อชา ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ปัญหาที่พบในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชน คือ ด้านความสามารถในการรองรับของพื้นที่ในชุมชน ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ด้านการตลาดผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมของชุมชน ด้านการจัดรูปแบบรายการนำเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกจากนี้ในงานวิจัยของ รุ่งรัตน์ หัตถกรรม (2545) เรื่องแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม อันเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาไลกา แสนคำ (2545) ในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประเด็นปัญหาที่พบในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชน คือ ด้านความสามารถในการรองรับของพื้นที่ในชุมชน ด้านส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว ด้านการตลาดผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมของชุมชน ด้านบุคลากรที่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในสิ่งที่จำเป็นสำหรับการท่องเที่ยว และขาดการประชาสัมพันธ์ที่ทำให้ชุมชนไม่เป็นที่รู้จักในเชิงของการท่องเที่ยว และรวมทั้งปัญหาการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนและวิถีชีวิตของชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย

จากปรากฏการณ์และผลการวิจัยข้างต้น จะเห็นได้ว่าปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นมาจากการขาดความรู้ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเป็นสำคัญ เช่นเดียวกับสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง หลายชุมชนยังไม่บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกจากนี้ทุกชุมชนในปัจจุบันจำเป็นต้องพัฒนาความสามารถในการสร้างนวัตกรรมจากความรู้ต่างๆ ที่เป็นระบบ เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม (สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม, 2546) นวัตกรรมที่สร้างขึ้นนั้นจะต้องเป็นประโยชน์แก่ชุมชน และเป็นตัวขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจเพื่อการแข่งขันอีกด้วย สังคมจึงจะอยู่รอดได้ในกระแสโลกาภิวัตน์

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในแขวงหลวงพระบางให้บรรลุเป้าหมายหรือประสพผลสำเร็จนั้น การจัดการความรู้จะเป็นเครื่องมือสำคัญอันหนึ่งในการพัฒนาชุมชน ซึ่งคนในชุมชนได้สั่งสมความรู้และประสบการณ์มาอย่างยาวนาน จนสามารถสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนได้และกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่รู้จักกันแพร่หลาย เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง ทั้งนี้จากการศึกษารวบรวมข้อมูลและงานวิจัยต่างๆ พบว่ายังไม่มีงานวิจัยใดได้ศึกษาเรื่องนี้มาก่อน งานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่กระทรวงแถลงข่าว วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว, แผนก

แถลงข่าววัฒนธรรมและการท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง เมืองหลวงพระบาง, และกรมพัฒนาชุมชนของแขวงหลวงพระบาง ที่จะนำไปใช้วางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง เป็นอย่างไร
2. แนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง
2. เพื่อนำเสนอแนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง

ขอบเขตของการวิจัย

พื้นที่ที่ศึกษา มี 2 ชุมชน คือ

1. ชุมชนผานม ตั้งอยู่เมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. ชุมชนช่างไห ตั้งอยู่เมืองปากอู แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ทั้งสองชุมชนดังกล่าวได้รับการพิจารณาคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญในแผนกแถลงข่าววัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง และกรมพัฒนาชุมชนและชนบทแขวงหลวงพระบาง

กระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 7) การเรียนรู้

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านความสะดวกในการเข้าถึง 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 4) ด้านสินค้าที่ระลึก 5) ด้านการตลาด 6) ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และ 7) ด้านสิ่งแวดล้อม

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ชุมชน หมายถึง กลุ่มชนซึ่งรวมกันโดยมีความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่อาศัยหลักผูกพันทางเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ ศาสนาเดียวกันและวัฒนธรรมร่วมกัน ที่ทำให้แต่ละคนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโดยอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เดียวกัน

วัฒนธรรม หมายถึง ระบบสัญลักษณ์ในสังคมมนุษย์ที่แสดงถึงความเจริญงอกงามของสังคมซึ่งมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นมาและเป็นที่ยอมรับกัน ซึ่งเป็นการกำหนดพฤติกรรมที่แสดงถึงวิถีการดำรงชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติ ซึ่งถือได้ว่าเป็นมรดกทางสังคมที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวที่ใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนมาเป็นทุนทางการท่องเที่ยว โดยเป้าหมายเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน และเป็นกลไกขับเคลื่อนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เกิดความสามัคคี ความสัมพันธ์กันและมีความแน่นแฟ้น เกิดการฟื้นฟู ฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณีประจําถิ่น ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างแรงงานและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

ความรู้ หมายถึง ประสบการณ์ที่นำมาผสมผสานกันโดยผ่านกระบวนการคิด การทำงาน และการปฏิบัติงานประจำ แล้วนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และเมื่อมีประสบการณ์ใหม่กับข้อมูลใหม่เข้ามาก็นำความรู้เดิมมาประยุกต์ใช้ร่วมกันเพื่อทำให้เกิดความรู้ใหม่

การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการอย่างเป็นระบบที่จะรวบรวมความรู้ที่มีอยู่หรือที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลทั้งหลายมาใช้กันอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือช่วย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

กระบวนการจัดการความรู้ หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินการของชุมชนเพื่อมุ่งให้บุคลากรสามารถนำความรู้ไปใช้ และบำรุงรักษาความรู้ที่มีคุณค่าของชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนางานและพัฒนาชุมชน โดยมุ่งสร้างนวัตกรรมที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ชุมชน อันประกอบด้วย

การบ่งชี้ความรู้ (knowledge identification) เป็นการระบุถึงหรือกำหนดความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนว่าเป็นความรู้อะไรบ้างที่ต้องการทราบ และพิจารณาว่าเป็นความรู้ในรูปแบบใด อยู่ที่ใคร หรือความรู้อะไรบ้างที่ชุมชนต้องมี

การสร้างและแสวงหาความรู้ (knowledge creation and acquisition) เป็นการสร้างความรู้ใหม่ขึ้นจากความรู้เดิมที่มีอยู่ หรือนำความรู้จากภายนอกชุมชนมาใช้

การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (knowledge organization) เป็นการจัดความรู้ให้เป็นระบบ เพื่อให้สามารถค้นหาและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ หรือเป็นการแบ่งประเภทของความรู้ โดยคำนึงถึงผู้ใช้งานไปใช้ได้อย่างไร

การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (knowledge codification & refinement) เป็นการจัดรูปแบบและภาษาของเอกสารจากแหล่งต่างๆ ที่เข้าใจง่าย ให้อยู่ในรูปแบบมาตรฐานเดียวกัน และใช้ภาษาที่เข้าใจตรงกัน สะดวกต่อการนำไปใช้

การเข้าถึงความรู้ (knowledge access) เป็นการจัดเก็บและกระจายความรู้ เพื่อให้ผู้อื่นใช้ประโยชน์ได้

การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (knowledge sharing) เป็นการแบ่งปันความรู้ที่ชัดเจน โดยการจัดทำเป็นเอกสาร ฐานความรู้ หรือการจัดทำสมุดหน้าเหลือง โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วย หรือการแบ่งปันความรู้ที่อยู่ในตัวคน

การเรียนรู้ (learning) เป็นการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ แก้ไขปรับปรุงปัญหาขององค์กร เพื่อพัฒนาไปสู่กระบวนการเรียนรู้และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบสภาพและปัญหาของการจัดการความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน แขวงหลวงพระบาง
2. ได้แนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. ได้สารสนเทศเกี่ยวกับการจัดการความรู้สำหรับกระทรวงแถลงข่าว วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว, แผนกแถลงข่าววัฒนธรรมและการท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง เมืองหลวงพระบาง, รวมทั้งกรมพัฒนาชุมชน นำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจะนำเสนอเนื้อหาแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ความรู้และการจัดการความรู้

1.1 ความรู้

- 1.1.1 ความหมายของความรู้
- 1.1.2 ระดับความรู้
- 1.1.3 ประเภทของความรู้
- 1.1.4 การสร้างความรู้
- 1.1.5 ความสำคัญของความรู้ต่อการพัฒนา

1.2 การจัดการความรู้

- 1.2.1 ความหมายและความสำคัญของการจัดการความรู้
- 1.2.2 องค์ประกอบของการจัดการความรู้
- 1.2.3 กระบวนการจัดการความรู้
- 1.2.4 การจัดการความรู้ของชุมชน

ตอนที่ 2 ชุมชน

- 2.1 ความหมายของชุมชน
- 2.2 องค์ประกอบของชุมชน
- 2.3 การมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2.4 ชุมชนนักปฏิบัติ

ตอนที่ 3 วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3.1 วัฒนธรรม

- 3.1.1 ความหมายของวัฒนธรรม
- 3.1.2 ลักษณะของวัฒนธรรม
- 3.1.3 ประเภทของวัฒนธรรม

3.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

- 3.2.1 ความหมายของการท่องเที่ยว
- 3.2.2 ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว
- 3.2.3 การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 3.2.4 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 3.2.5 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 3.2.6 ประเภทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 3.2.7 กระแสการเกิดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3.3 หลวงพระบาง

- 3.3.1 สภาพทั่วไปของหลวงพระบาง
- 3.3.2 แหล่งท่องเที่ยวของหลวงพระบาง
- 3.3.3 หน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของหลวงพระบาง

ตอนที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 ความรู้และการจัดการความรู้

1.1 ความรู้

1.1.1 ความหมายของความรู้ มหาวิทยาลัย

ความรู้ (knowledge) หมายถึง การรวบรวมความคิดของมนุษย์จัดให้เป็นหมวดหมู่และประมวลสาระที่สอดคล้องกัน โดยนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนั้นสิ่งเป็นสาระในระบบข้อมูลข่าวสารคือความรู้ ความรู้ใหม่ต้องสร้างขึ้นบนฐานของความรู้เดิมที่มีอยู่ ความรู้ใหม่จึงเกิดจากฐานการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ (เกษม วัฒนชัย, 2544)

ความรู้ไม่ใช่ข้อมูลหรือสารสนเทศ เนื้อหาที่เกี่ยวกับคำศัพท์ทั้งสามคำนั้น ได้แก่ 1) ข้อมูล (data) คือข้อมูลดิบและข้อเท็จจริงที่สามารถมองเห็นได้ ที่ได้มาจากการทำงานประจำวันที่เป็น การปฏิบัติการ (transection process) แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าดีไม่ได้อย่างไร บอกเพียงแต่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเท่านั้น จึงเป็นสิ่งที่วัดกันได้ในเชิงปริมาณส่วนใหญ่ 2) สารสนเทศ (information) คือ สารในรูปของเอกสารหรือสื่อที่ต้องมีผู้รับและผู้ส่ง มีเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการรับรู้บางอย่างของผู้รับ อันที่จริงสารสนเทศคือข้อมูลที่สำคัญนั่นเอง ผู้รับมีสิทธิตัดสินใจว่าสารที่ตนได้รับเป็นสารสนเทศหรือไม่ ผู้ส่งไม่ใช่คนตัดสินใจเรื่องนี้ และ3) ความรู้ มีความหมายกว้าง และลึกกว่าคำทั้งสองข้างต้น เพราะจะให้ความสำคัญกับผู้ที่มีความรู้นั้นๆ ความรู้คือกรอบของการ

ผสมผสานระหว่างประสบการณ์ค่านิยม ความรอบรู้ในบริบทอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นการประสมประสานที่
ให้กรอบสำหรับการประเมินค่าและการนำเอาประสบการณ์กับสารสนเทศใหม่ๆ มาผสมรวมเข้า
ด้วยกันเกิดขึ้น และถูกนำไปประยุกต์ในใจของคนที่อยู่ ความรู้เกิดจากสารสนเทศ (พรธิดา วิเชียร
ปัญญา, 2547)

ซัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ (2548) กล่าวว่า ความรู้คือกรอบของการประสมประสาน
ระหว่างสถานการณ์กับค่านิยม หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า ความรู้คือสินค้าที่มีอยู่ทั่วไปโดยไม่มี
รูปธรรมและไม่มีวันหมดไป ความรู้มีอยู่ทั่วทุกหนทุกแห่ง สามารถดำรงอยู่ได้ทุกสถานการณ์ในเวลา
เดียวกัน และความรู้ไม่สามารถเปลี่ยนมือกันได้ ไม่เหมือนกับการซื้อสินค้า ถ้านายแดงซื้อขนมจาก
นายดำ นายดำก็จะไม่มีขนมชิ้นนั้นอีกต่อไป แต่ถ้านายดำขายสูตรการทำขนมให้นายแดง ทั้งนายแดง
และนายดำจะมีขนมกินทั้งคู่ ดังนั้นในสังคมสารสนเทศ เมื่อก้าวถึงสินทรัพย์หรือสินค้าที่เป็น
นามธรรมนั้น ข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ หรือความรู้ไม่มีการสูญสลายและไม่สามารถตัดออกจากสิ่ง
เหล่านั้นได้

ความรู้คือสารสนเทศที่มีค่า ซึ่งมีการนำประสบการณ์ วิจารณ์ญาณ ความคิด
ค่านิยมและปัญญาของมนุษย์มาวิเคราะห์เพื่อนำไปใช้ในการสนับสนุนการทำงานหรือใช้ในการแก้ไข
ปัญหา ความรู้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเพราะมีความใกล้ชิดกับการกระทำมากกว่าข้อมูลและสารสนเทศ
ความรู้สามารถประเมินได้จากการตัดสินใจและการกระทำที่เกิดจากความรู้นั่นเอง การมีความรู้มาก
แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพที่มากกว่า ความรู้สามารถปรับระดับไปเป็นสารสนเทศได้เมื่อมีการ
จัดเก็บหรือเมื่อมีปริมาณที่มากเกินไป ความรู้เป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นองค์ประกอบ
สำคัญของความรู้จึงประกอบด้วยประสบการณ์ ข้อเท็จจริง การตัดสินใจ และการประเมินค่าด้วย
ตนเอง (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2553)

ล้นทม จอนจวบทรง (2557) ได้กล่าวว่า ความรู้เป็นนามธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่
เกิดขึ้นจากความเข้าใจ จากประสบการณ์ในการคิดวิเคราะห์หรือการหยั่งรู้ การสร้างสรรค์ ซึ่งความรู้
นั้นเกิดขึ้นโดยพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ที่มีอยู่ หรือสรุปสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยหลักการ
และเหตุผลแล้ว ยังมีการถ่ายทอดออกมาเป็นชิ้นเป็นอันและผลิตออกมาเป็นรูปแบบต่างๆ เพื่อ
นำเสนอความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น เป็นเอกสารเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงาน วิธีการปฏิบัติ
ระเบียบวิธีการต่างๆ เป็นต้น

จากการรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของความรู้ดังกล่าว สรุปได้ว่าความรู้
คือการรวบรวมข้อมูล สารสนเทศและประสบการณ์ที่นำมาผสมรวมกันโดยผ่านกระบวนการคิด
กระบวนการทำงานและการปฏิบัติงานประจำ แล้วนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์

1.1.2 ระดับของความรู้

ความรู้แบ่งออกเป็น 4 ระดับ (วิจารณ์ พานิช, 2547) ดังนี้

ระดับที่ 1 Know-what (รู้ว่าคืออะไร) เป็นความรู้ในเชิงการรับรู้เชิงทฤษฎีล้วนๆ เปรียบเสมือนกับความรู้ของผู้จบปริญญาตรีมาใหม่ๆ ที่มีความรู้เฉพาะจากสิ่งที่ได้เรียนมา เมื่อนำความรู้ไปใช้งานอาจจะใช้ได้ผลหรือใช้ไม่ได้ผล

ระดับที่ 2 Know-how (รู้วิธีการ) เป็นความสามารถในการนำความรู้ที่มีในเชิงทฤษฎีและเชิงบริบท เปรียบเสมือนกับความรู้ของผู้จบปริญญาตรีที่มีประสบการณ์ทำงานมาเป็นระยะหนึ่ง คือ 2-3 ปี ที่เกิดความรู้ในลักษณะรู้จักการปรับตัวและแก้ไขปัญหาให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและบริบทของตนเองต่อไป

ระดับที่ 3 Know-why (รู้เหตุผล) เป็นความรู้ด้วยเหตุและผลที่ซับซ้อนที่เข้าใจในเหตุผล และไม่เข้าใจในเหตุผลได้ว่าทำไมความรู้นั้นจึงสามารถใช้ได้ผลกับบริบทขององค์กร สังคม ชุมชนนี้ แต่ไม่สามารถใช้ผลกับบริบทขององค์กร สังคม ชุมชนอื่นๆ ได้

ระดับที่ 4 Care-why (ใส่ใจกับเหตุผล) เป็นความรู้ในระดับที่ให้คุณค่า และความเชื่อที่เป็นเป้าหมายและการจูงใจที่ทำให้เกิดแรงขับเคลื่อนที่มาจาก การตัดสินใจ เพื่อจะต้องกระทำสิ่งนั้นๆ และให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่จะนำไปประยุกต์ใช้กับการทำงานได้

จากแนวคิดข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า ความรู้มี 4 ระดับ แต่ละระดับนำไปใช้กับการทำงานได้ โดยให้ผลที่แตกต่างกัน

1.1.3 ประเภทของความรู้

ลันทม จอนจวบทรง (2557) ได้แบ่งความรู้ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ความรู้ฝังลึกหรือความรู้ในตัว (tacit knowledge) คือความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้สะสมผ่านประสบการณ์ลองผิดลองถูกของแต่ละคน หรือเกิดจากการค้นคว้าทดลองที่ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งที่สามารถนำมาปฏิบัติได้ และแสดงออกในด้านพฤติกรรมด้วยความชำนาญที่เป็นทักษะในการกระทำให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงอยู่อย่างปกติของคน

2. ความรู้ในรูปแบบที่ชัดเจนหรือความรู้ในตำรา (explicit knowledge) เป็นความรู้ที่แฝงหรือเป็นความรู้ที่เราสามารถเห็นได้ในวัตถุสิ่งของต่างๆ เช่น ในเอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ความรู้ในระเบียบการหรือข้อกำหนดต่างๆ หรือกล่าวได้ว่าความรู้ประเภทนี้ คือ ผู้ที่รู้ได้ถ่ายทอดออกมาเป็นข้อความหรือสารสนเทศ ตำรา คำสอน ป้ายนิเทศต่างๆ เพื่อการจัดเก็บ เผยแพร่และการถ่ายทอด

พรพิมล ธรรมภิรมย์โชค (2554) ได้แบ่งความรู้ออกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ

1. ความรู้ที่ฝังลึก (tacit knowledge) เป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวของบุคคล ที่ถูกเก็บไว้ในระบบสมองของคน ความรู้ประเภทนี้สามารถเห็นได้จากการปฏิบัติงานที่เรียกว่า

ประสบการณ์ ความชำนาญ การหยั่งรู้ พรสวรรค์ แนวปฏิบัติงานที่ดีเลิศ กรอบความคิดที่อยู่ในตัวบุคคล ทักษะความสามารถต่างๆ เป็นต้น

2. ความรู้ชัดแจ้ง (explicit knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถประมวลและถ่ายทอดด้วยภาษาที่เป็นทางการ เป็นลายลักษณ์อักษร ที่แสดงออกให้เห็นในรูปแบบต่างๆ เช่น ฐานข้อมูล งานวิจัย ตำรา แผนภูมิ สูตร กฎ ทฤษฎี หนังสือคู่มือปฏิบัติการต่างๆ ที่สามารถตีความได้ และอาจเกิดความรู้ใหม่ได้ ที่สามารถทำให้บุคคลในองค์กรสามารถสร้างกระบวนการทำงานที่เพิ่มประสิทธิภาพได้ในช่วงของการลดขั้นตอนในการทำงาน ลดระยะเวลาทำงาน รวมทั้งการลดค่าใช้จ่ายต่างๆ อีกด้วย

ประพนธ์ ผาสุกยี่ด (2550) ได้กล่าวว่าความรู้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ความรู้ซ่อนเร้น (implicit knowledge) เป็นความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวของบุคคล ที่ผ่านประสบการณ์มาเป็นเวลายาวนาน เช่น ภูมิปัญญา ซึ่งความรู้ประเภทนี้ต้องมีการจัดงานต่างๆ เพื่อให้ผู้มีความรู้ประสบการณ์นั้นได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ใหม่ต่อไปอีก

2. ความรู้เด่นชัด (explicit knowledge) เป็นความรู้ที่แสดงออกให้เห็นในรูปแบบเอกสาร หรือความรู้ที่อยู่ในตำรา หนังสือคู่มือ ปฏิบัติการ ที่เน้นในประเด็นความเข้าใจแหล่งความรู้ ที่สามารถตีความได้ และอาจเกิดความรู้ใหม่ได้

จากการรวบรวมแนวคิดต่างๆ ที่ได้แบ่งประเภทของรู้นั้น สรุปได้ว่า ความรู้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ความรู้ในตัวหรือความรู้ฝังลึก (tacit knowledge) เป็นความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวของบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้ และการสะสมผ่านประสบการณ์ในการลองผิดลองถูกของแต่ละคน หรือเกิดจากการค้นคว้าทดลองที่ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งที่สามารถนำมาปฏิบัติได้ และแสดงออกในด้านพฤติกรรมด้วยความชำนาญที่เป็นทักษะในการกระทำให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงอยู่อย่างปกติของบุคคล และ 2) ความรู้ชัดแจ้งหรือความรู้ในตำรา (explicit knowledge) เป็นความรู้ที่ได้มาจากวัตถุสิ่งของต่างๆ ที่สามารถประมวลและถ่ายทอดด้วยภาษาที่เป็นทางการ เป็นลายลักษณ์อักษรที่แสดงออกให้เห็นในรูปแบบต่างๆ เช่น ฐานข้อมูล งานวิจัย ตำรา แผนภูมิ สูตร กฎ ทฤษฎี หนังสือคู่มือปฏิบัติการ รายงานการประชุมประจำปี เช่น ซีดี วีซีดี สื่ออิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ เป็นต้น

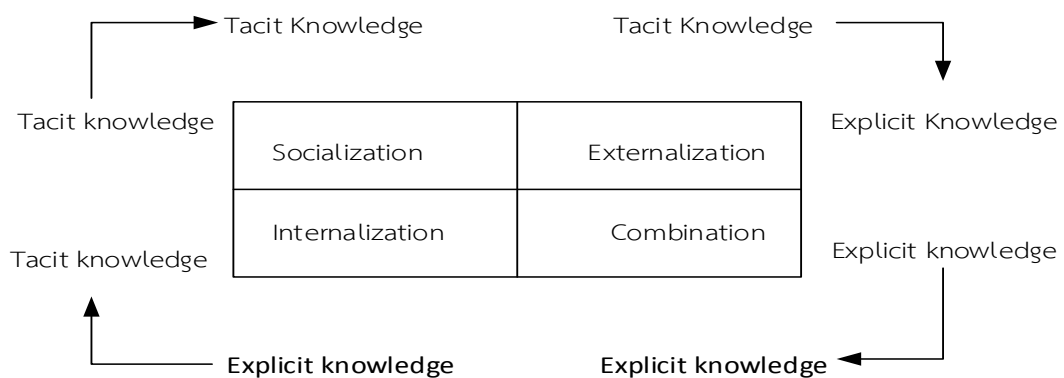
จะเห็นได้ว่า ความรู้ทั้งสองประเภทยังมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการความรู้ เพราะความรู้ของบุคคลถือได้ว่าเป็นสินทรัพย์ที่มีค่าขององค์กรทั้งหลาย แต่สำหรับการจัดการความรู้ของชุมชนมักให้ความสำคัญกับความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวของบุคคลมากกว่าความรู้ที่ชัดแจ้ง เพราะเห็นคุณค่าของความรู้ที่มีการสั่งสมในตัวบุคคลมายาวนาน อันเป็นสินทรัพย์ขององค์กรที่มองไม่เห็น และยังเป็นการถ่ายทอดจากตัวบุคคลที่แสดงให้เห็นถึงความรู้ที่เชี่ยวชาญเฉพาะของบุคคล อันส่งผลต่อ

เป้าหมายของงานหรือขององค์กรได้อย่างชัดเจน ดังนั้นในการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นจึงให้ความสำคัญกับความรู้ทั้งสองประเภทดังกล่าวด้วย

1.1.4 การสร้างความรู้

ใน SECI Model ที่เป็นการสร้างความรู้โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ที่ชัดแจ้ง (explicit knowledge) กับความรู้โดยนัย (tacit knowledge) เรียกปฏิสัมพันธ์นี้ว่า “กระบวนการจัดการความรู้” เพื่อทำให้กลายเป็นองค์ความรู้ใหม่ จากการเปลี่ยนสถานะของความรู้ให้เกิดเกลียวความรู้ (knowledge spiral) จึงสามารถทำได้ 4 รูปแบบ ดังแผนภาพที่ 1 (บวรชัย ศิริมหาสาคร, 2550) กล่าวคือ

1. Socialization (tacit -> tacit) เป็นการแลกเปลี่ยนและการสร้างความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคล จากความรู้ของบุคคลที่มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จากประสบการณ์ตรงของแต่ละคน
2. Externalization (tacit -> explicit) เป็นการสร้างและถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลแล้วเผยแพร่ออกเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการแปลงความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลให้กลายมาเป็นความรู้ที่อยู่ในรูปแบบ (explicit) เช่น เอกสาร รายงานคู่มือ เป็นต้น เพื่อนำมาใช้ในการทำงาน
3. Combination (explicit -> explicit) เป็นการแปลงความรู้ที่เป็นรูปแบบด้วยการรวบรวมความรู้ประเภทที่เป็นรูปแบบ เช่น เอกสาร เป็นต้น จากสื่อต่างๆ อย่างหลากหลายมาสร้างเป็นความรู้ประเภท explicit แบบใหม่ เพื่อนำมาใช้ในการทำงานขององค์กร
4. Internalization (explicit -> tacit) เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงความรู้ที่ปรากฏชัดแจ้งไปเป็นความรู้โดยนัย จากความรู้ต่างๆ ที่บุคคลได้รับ ทั้งที่เป็นความรู้โดยนัยและความรู้ที่ปรากฏชัดแจ้งรวมกัน กลับเป็นความรู้โดยนัยที่ฝังอยู่ในบุคคลอีกครั้งไปเป็นสินทรัพย์ที่มีค่าที่มองไม่เห็นขององค์กร

แผนภาพที่ 1 SECI: วงจรกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้

ที่มา: บวรชัย ศิริมหาสาคร, 2550: 67

กระบวนการสร้างความรู้เป็นวงจรของการสร้างและการพัฒนาความรู้ในระดับบุคคลที่มีลักษณะทำหน้าที่ในการถ่ายทอดสลับไปมาระหว่างความรู้ที่ชัดแจ้ง (explicit knowledge) และความรู้ที่อยู่ในตัวของบุคคล (tacit knowledge) ซึ่งทำให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ๆ และไม่มีการหยุดนิ่ง แสดงให้เห็นถึงวงจรหมุนเวียนของกระบวนการสร้างความรู้ นอกจากนั้น Nonaka & Takeuchi ยังได้อธิบายถึงการสร้างความรู้ในระดับองค์กรว่าความรู้ดังกล่าวสามารถยกระดับ (close-leveling) ที่ได้รู้ ตั้งแต่ระดับความรู้ของบุคคล ความรู้ระดับกลุ่ม ความรู้ระดับองค์กรกับความรู้ระดับองค์กร (Nonaka & Takeuchi, 2000 อ้างถึงใน สุภาสิณี นุ่มเนียม, 2553)

1.1.5 ความสำคัญของความรู้ต่อการพัฒนา

กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสภาพแวดล้อมต่างๆ เป็นเป้าหมายที่สำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อสังคมในปัจจุบันที่จะเริ่มเข้าสู่กระแสใหม่ของการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่าสังคมความรู้และระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ที่ใช้ความรู้และนวัตกรรมเป็นปัจจัย หลักการพัฒนาจำเป็นต้องการผลิตมากกว่าเงินทุนและแรงงาน ถ้าคนในสังคมไม่มีความรู้ความสามารถจะทำให้เกิดอันตรายต่อตัวมนุษย์และสภาพแวดล้อม รวมทั้งทรัพยากรในโลกก็จะหมดไป เมื่อคนในสังคมมีความรู้ความสามารถในด้านการจัดการแก้ไขปัญหาโดยการจัดการต่างๆ เช่น ความสามารถในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่าได้อย่างเหมาะสมหรือการพัฒนาที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติน้อยที่สุดย่อมเป็นการดีที่เป็นการสร้างการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงเห็นได้ว่าความรู้เป็นปัจจัยหลักที่เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาสังคม ซึ่งในที่นี้ก็คือชุมชน และในการพัฒนาชุมชนนั้นได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อการพัฒนา (Development Education) ในอันที่จะส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้ เพื่อค้นหาช่องทางและวิธีการต่างๆ ในการแก้ปัญหาของชุมชน มีความสามารถในการตัดสินใจ หรือร่วมมือกันเพื่อพัฒนาชุมชนให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและเจริญก้าวหน้าไปได้อย่างรวดเร็ว

1.2 การจัดการความรู้

1.2.1 ความหมายและความสำคัญของการจัดการความรู้

1.2.1.1 ความหมายการจัดการความรู้

Tiwana (2001) ได้กล่าวว่า การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการจัดการความรู้ขององค์กรเพื่อเป็นการสร้างผลประโยชน์ให้กับธุรกิจ การแข่งขัน การได้เปรียบทางด้านการแข่งขัน ด้วยการสื่อสารและการประยุกต์ใช้ความรู้ที่มีอยู่เดิมนั้น เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าที่สามารถนำไปสู่ผลสำเร็จอันได้ประโยชน์อย่างสูงสุดของการดำเนินธุรกิจ สอดคล้องกับ King (2009) ที่ได้ให้ความหมายว่า การจัดการความรู้ คือ กระบวนการสร้างคุณค่าและการบรรลุผลสำเร็จในด้านการแข่งขันจากองค์กร รวมทั้งสินทรัพย์ความรู้ที่เป็นนามธรรมและเป็นรูปธรรม การจัดการความรู้เป็นการกำหนดการสร้าง การจัดเก็บ การแลกเปลี่ยน และการจัดการความรู้ในองค์กร และเพื่อ

พัฒนาให้มีความสามารถในด้านการบริการและการบริหารได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์กร เช่นเดียวกับประเวศ วะสี (2548) ที่อธิบายว่า การจัดการความรู้เป็นการจัดการที่มีการค้นพบความรู้ ความชำนาญที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลเพื่อนำออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดความคิดใหม่ และนำความรู้ที่มีอยู่เดิมนั้นมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เข้าใจง่ายและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และนำไปใช้ได้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง

ส่วนพรธิดา วิเชียรปัญญา (2547) ได้อธิบายว่า การจัดการความรู้ หมายถึง การบริหารจัดการขององค์กรเพื่อมุ่งไปสู่การสร้างฐานความรู้แห่งองค์กรใหม่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้แก่ การสร้างโครงสร้างองค์กรเพื่อการสนับสนุนการจัดการความรู้ การอำนวยความสะดวกให้สมาชิกที่อยู่ในองค์กร หรือการสร้างเครื่องมือทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีมและการเผยแพร่ความรู้ สอดคล้องกับทิววรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2553) ซึ่งกล่าวว่า การจัดการความรู้คือการรวบรวมการจัดระบบการจัดเก็บและการเข้าถึงข้อมูล เพื่อสร้างเป็นความรู้โดยอาศัยข้อมูลด้านเทคโนโลยีและด้านคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือช่วย นอกจากนี้การจัดการความรู้ยังเกี่ยวข้องกับการแบ่งปันความรู้ (knowledge sharing) ต้องอาศัยผู้ทรงความรู้ความสามารถในการตีความและประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิผลขององค์กรซึ่งถือเป็นต้นทุนทางปัญญา (intellectual capital)

ทั้งนี้ เจษฎา นกน้อยและคณะ (2552) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการอย่างเป็นระบบในการแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้หรือนวัตกรรม และการจัดเก็บความรู้ที่เหมาะสมเพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ อันจะทำให้เกิดการแบ่งปันและการถ่ายโอนความรู้เพื่อให้เกิดการแพร่หลายและกระจายความรู้ทั่วองค์กร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กร ในขณะที่วรรณ พงษ์สีชมพู (2555) อธิบายว่า การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการนำเอาความรู้ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร เช่น การกำหนดความรู้ การสร้างความรู้ การแสวงหาความรู้ การจัดเก็บความรู้ การค้นคืนความรู้ การถ่ายทอดความรู้ และการเผยแพร่ความรู้ ซึ่งเป็นการป้องกันความรู้ในองค์กรไม่ให้สูญหายไป

สำหรับประพนธ์ ผาสุกยี่ต (2550) กล่าวว่า การจัดการความรู้สามารถสื่อสารได้ทุกภาคส่วนของสังคมเหมือนแบบจำลอง “โมเดลปลาหู” โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนหัว เรียกว่า knowledge vision (KV) คือ วิสัยทัศน์ของการจัดการความรู้ หรือเป็นส่วนที่สำคัญในการกำหนดและมองในเป้าหมาย ซึ่งทำหน้าที่ในการตอบคำถามว่าประเด็นที่สนใจที่จะนำมาจัดการความรู้กันนั้น เป็นประเด็นเรื่องอะไร เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ขององค์กรอย่างไร

2. ส่วนตัว เรียกว่า knowledge sharing (KS) ที่ถือได้ว่าเป็น “หัวใจ” ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญของ KM ที่เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่ถือเป็นสิ่งที่ทำได้

ยากที่สุด เพราะถ้าระหว่างที่จะติดต่อกันไม่มีปฏิสัมพันธ์ที่ติดต่อกัน มีน้ำใจหรือจริงใจที่จะแลกเปลี่ยนความรู้แล้ว ย่อมเป็นการลำบากที่จะเกิดกระบวนการนี้

3. ส่วนหาง เรียกว่า knowledge assets (KA) หมายถึง “คลังความรู้” ที่ทำหน้าที่ในการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ เป็นหมวดหมู่ เพื่อให้สามารถเข้าถึงได้สะดวกและผู้ใช้จะได้ประโยชน์ในสิ่งที่อยู่ในเนื้ออย่างแท้จริง หรือเป็นการสร้างคลังความรู้เพื่อเชื่อมโยงเครือข่าย และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการกระจายความรู้ ดังภาพที่ 1

แผนภาพที่ 2 โมเดลปลา

ที่มา: ประพนธ์ ผาสุกยี่ด, 2550: 38

จากความหมายของการจัดการความรู้ที่นักวิชาการหลายท่านได้อธิบายไว้ นั้นสรุปได้ว่า การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบที่จะรวบรวมความรู้ที่มีอยู่หรือที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลทั้งหลายมาใช้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือช่วย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

1.2.1.2 ความสำคัญของการจัดการความรู้

การจัดการความรู้มีความสำคัญมากและจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม โดยเฉพาะในองค์กรต่างๆ เพราะองค์กรใดมีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบแล้ว เปรียบเหมือนว่าองค์กรนั้นมีผู้เชี่ยวชาญหรือมีความรู้ที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้การดำเนินงานกิจกรรมหรือการลงทุนในธุรกิจนั้นมีความเสี่ยงน้อยลง ในปัจจุบันโลกอุตสาหกรรมกำลังก้าวเข้าสู่โลกยุคสารสนเทศ จึงต้องการความรู้เป็นฐานที่สำคัญ (สิปพนธ์ เกตุทัต, 2543: 18) อาจกล่าวได้ว่าความรู้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างความมั่งคั่ง หรือเป็นปัจจัยใหม่ในการสร้างนวัตกรรมปัจจุบัน

พรพิมล ธรรมชาติกร (2554) ได้เสนอว่าการบริหารในยุคสังคมที่ใช้ความรู้เป็นฐาน (knowledge-based society) นั้นต้องให้ความสำคัญมากกับความรู้ที่เป็นทุนทางปัญญา (intellectual capital) ซึ่งความรู้ดังกล่าวสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งระดับบุคคล องค์กรและประเทศชาติ ฉะนั้นการจัดการความรู้จึงมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาชุมชน คือ

1. เป็นระบบที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างความรู้จนนำไปสู่การผลิตและพัฒนานวัตกรรมต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน องค์กรและประเทศชาติ ซึ่งจะทำให้เกิดการได้เปรียบทางการแข่งขันในด้านต่างๆ รวมทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการศึกษา
2. เป็นระบบที่ช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของบุคคล ชุมชน กลุ่มและองค์กร โดยเป็นรูปแบบที่ช่วยในการแสวงหาความรู้ของบุคคลที่สามารถทำได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น
3. เป็นระบบที่มีการเผยแพร่ความรู้ของบุคคลในชุมชนหรือองค์กร อันนำไปสู่การสร้างชุมชนนักปฏิบัติ (community of practice) ที่จะทำหน้าที่ในการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ โดยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มและชุมชน
4. เป็นระบบที่มีความสำคัญต่อความก้าวหน้าในการเชื่อมโยงความรู้ข้ามเขตแดนระหว่างชุมชนกับชุมชน หรือองค์กรกับองค์กร และบุคคลกับบุคคล โดยมีการติดต่อสื่อสารกันในระบบ เช่น ช่วยในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ระบบและการบริหาร

1.2.2 องค์ประกอบของการจัดการความรู้

องค์ประกอบของการจัดการความรู้ถือว่าเป็นส่วนที่สำคัญมากต่อระบบและขั้นตอนในการจัดการความรู้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงในการรวบรวมความรู้ในองค์กร ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดไว้ดังนี้

พรพิมล ธรรมชาติกร (2554) กล่าวว่า องค์ประกอบของการจัดการความรู้ หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ขององค์กร ประกอบด้วย ผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กร การกำหนดเป้าหมาย รูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คลังความรู้ และทักษะต่างๆ ของบุคลากร เครื่องมือและอุปกรณ์ในการสื่อสาร และวิธีการประเมินผล

วิจารณ์ พานิช (2553) อธิบายว่า องค์ประกอบของการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

1. คน คือ องค์ประกอบที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นแหล่งความรู้และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์
2. เทคโนโลยี ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้คนสามารถค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยนและนำความรู้ไปใช้ได้ง่ายและสะดวกขึ้น
3. กระบวนการความรู้ เป็นการบริหารจัดการ เพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปให้ผู้ใช้ เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุงและเป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่

แนวคิดข้างต้นแตกต่างจากแนวคิดของบุญดี บุญญากิจ และคณะ (2547) ซึ่งกล่าวว่า การจัดการความรู้ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก คือ

1. การจัดการการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรม (transition and behavior management) การจัดการความรู้ให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ต้องเริ่มจากการให้คนในองค์กรได้แลกเปลี่ยนความรู้และแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน และปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมขององค์กรที่ทำการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ความเชื่อและพฤติกรรมขององค์กรที่ต้องการให้เกิดขึ้นสามารถซึมลึกเข้าไปในบรรทัดฐานและค่านิยมของคนในองค์กร เพื่อให้กลายเป็นวัฒนธรรม

2. การสื่อสาร (communication) เป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่องค์กรต้องสื่อสารให้บุคลากรทุกคนรับทราบได้อย่างชัดเจน เพราะเป็นก้าวแรกให้บุคลากรร่วมมือกันทำกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนด้วย ต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบและต้องสื่อสารอย่างต่อเนื่อง อันประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหาของเรื่องที่ต้องการสื่อสาร 2) กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการสื่อสาร 3) ช่องทางที่เลือกในการสื่อสารต้องเหมาะสม

3. กระบวนการและเครื่องมือ (process and tools) ถือได้ว่าเป็นแกนหลักในการจัดการความรู้ ที่จะช่วยให้เกิดพฤติกรรมการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในองค์กรให้เป็นวงจรการจัดการความรู้ การเลือกใช้เครื่องมือและกระบวนการจะต้องให้ความสำคัญกับความรู้ประเภทฝังลึกและชัดเจนที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนกระบวนการและเครื่องมือที่ไม่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศมีความสำคัญมากสำหรับความรู้ประเภทฝังลึก เพราะความรู้ที่มีอยู่ในตัวคนนั้นเป็นการสื่อสารได้ดีที่สุด

4. การฝึกอบรมและการเรียนรู้ (training and learning) เป็นขั้นตอนในการเตรียมความพร้อมของบุคลากรทุกระดับสำหรับการจัดการความรู้ ซึ่งองค์กรต้องจัดให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับแนวทางและหลักการในการจัดการความรู้ให้แก่บุคลากรเพื่อสร้างความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการและการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในองค์กร เพื่อช่วยให้บุคลากรได้มองเห็นสิ่งที่จะได้รับประโยชน์จากการจัดการความรู้ และจะทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ในองค์กรมากขึ้น

5. การวัดผล (measurement) ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยบอกถึงสถานะของกระบวนการและกิจกรรมต่างๆ ภายในองค์กร ผลจากการวัดจะสะท้อนถึงประสิทธิภาพ ที่สามารถช่วยให้องค์กรสามารถทบทวนแก้ไขข้อบกพร่องและปรับปรุงกระบวนการต่างๆ ให้ประสบผลสำเร็จมากขึ้น การวัดผลจึงไม่ใช่การควบคุม แต่เป็นการบริหารจัดการและการเรียนรู้เพื่อพัฒนา การวัดผลยังเป็นสิ่งที่ช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

6. การยกย่องชมเชยและการให้รางวัล (recognition and rewards) การนำการจัดการความรู้มาใช้ในองค์กรอาจใช้การยกย่องชมเชยและการให้รางวัลที่เป็นแรงจูงใจในช่วงเริ่มต้น เป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคลากรปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ในการแลกเปลี่ยนความรู้และเข้าร่วมกิจกรรมการ

จัดการความรู้ เพื่อให้บุคลากรสนใจแลกเปลี่ยนความรู้ได้ดีที่สุดก็คือประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง เช่นการที่สามารถปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จะเห็นได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการความรู้มีความแตกต่างกัน ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้อองค์ประกอบของการจัดการความรู้ ประกอบด้วยคน เทคโนโลยี และ กระบวนการ ซึ่งเหมาะที่จะนำไปใช้กับสภาพชุมชน

1.2.3 กระบวนการจัดการความรู้

กระบวนการจัดการความรู้ หมายถึง การวางแผน การจัดระเบียบ การสร้าง แรงจูงใจ และการครอบคลุมในกระบวนการทำงานในองค์กรเพื่อรับประกันในด้านองค์ความรู้ที่นำมา ปรับปรุงในการทำงานให้มีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จ (King, 2552)

จากการรวบรวมและปรับกระบวนการจัดการความรู้ของนักวิชาการหลายท่าน ได้แก่ Wig (1993), Marquardt (1996), Parikh (2001) และ Harwich & Arm Cost (2002) ได้แบ่ง กระบวนการจัดการความรู้ออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

- 1) การแสวงหาความรู้ (knowledge acquisition)
- 2) การสร้างความรู้ (knowledge creation)
- 3) การจัดเก็บและค้นคืนความรู้ (knowledge storage and retrieval)
- 4) การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ (knowledge transfer and utilization)

แนวคิดข้างต้นใกล้เคียงกับทิววรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2553) ซึ่งได้แบ่ง กระบวนการจัดการความรู้ออกเป็น 4 ขั้นตอนเช่นกัน แต่แตกต่างกันในรายละเอียด คือ 1) การสร้าง ความรู้ (knowledge creation) 2) การประมวลความรู้ (knowledge codification) 3) การเผยแพร่ ความรู้ (knowledge distribution) 4) การใช้ประโยชน์จากความรู้ (knowledge utilization)

ส่วนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาราชการ (2552) อธิบายว่า กระบวนการ จัดการความรู้เป็นสิ่งที่สำคัญมากที่ทำให้เกิด right knowledge, right people และ right time และขั้นตอนที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้ในองค์กร มี 7 ขั้น ดังนี้

1. การบ่งชี้ความรู้ที่จำเป็นต้อง (knowledge identification) เป็นการศึกษา วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายขององค์กรเพื่อสร้างความเข้าใจให้ไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้คนในองค์กรสามารถดำเนินการบริหารจัดการความรู้ไปในทิศทางเดียวกัน วิเคราะห์รูปแบบและ แหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่เพื่อใช้ความรู้นั้นในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย พันธกิจและวิสัยทัศน์ของ องค์กร

2. การสร้างและการแสวงหาความรู้ (knowledge creation and acquisition) เป็นการสร้างและแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ ที่กระจัดกระจายทั้งภายในและภายนอก เพื่อจัดทำเนื้อหาให้ตรงกับความต้องการ

3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (knowledge organization) เป็นการแบ่งชนิดและประเภทความรู้ เพื่อจัดทำระบบให้ง่ายและสะดวกต่อการค้นหาและการใช้งาน

4. การประมวลและการกลั่นกรองความรู้ (knowledge codification & refinement) เป็นการจัดรูปแบบและภาษา เอกสารจากแหล่งต่างๆ ให้อยู่ในรูปแบบมาตรฐานเดียวกันทั้งองค์กร เรียบเรียง ปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยและตรงกับความต้องการ

5. การเข้าถึงความรู้ (knowledge access) เป็นความสามารถในการเข้าถึงความรู้ได้ทุกเวลาและทุกสถานที่อย่างสะดวก รวดเร็วในเวลาที่ต้องการ

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (knowledge sharing) เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์อักษร (tacit knowledge สู่ explicit knowledge) การถ่ายทอดความรู้จากคนสู่คน (tacit knowledge สู่ tacit knowledge) เช่น การปรับเปลี่ยนงานเพื่อเรียนรู้งานอื่นๆ เพิ่มเติมนอกจากงานที่ทำประจำ

7. การเรียนรู้ (learning) เป็นการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ แก้ไขปรับปรุงปัญหาขององค์กร เพื่อพัฒนาไปสู่กระบวนการเรียนรู้

ส่วนกลุ่มงานส่งเสริมการจัดการความรู้ชุมชน สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน (2555) ได้ใช้ขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้หรือพัฒนาการความรู้ขององค์กร 7 ขั้นตอน เช่นเดียวกับที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาราชการเสนอไว้ข้างต้น ดังนี้

1. การค้นหาความรู้ (knowledge identification) เมื่อได้เป้าหมายที่ต้องการในการจัดการความรู้แล้ว ซึ่งขั้นตอนแรกที่ต้องดำเนินการคือ การค้นหาความรู้ที่จำเป็นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว เป็นขั้นตอนในการค้นหาว่าองค์กรมีความรู้อะไรบ้าง รูปแบบใด อยู่ที่ใคร และความรู้อะไรที่องค์กรจำเป็นต้องมี เพื่อให้องค์กรวางขอบเขตการจัดการความรู้ที่จะสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. การสร้างและการแสวงหาความรู้ (knowledge creation and acquisition) เป็นวิธีการในการดึงความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายมารวมไว้เพื่อจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสมและสอดคล้องตรงตามความต้องการของผู้ใช้ สำหรับความรู้ที่จำเป็นต้องมีแต่ยังไม่มียังองค์กรอาจสร้างความรู้จากความรู้เดิมที่มีอยู่

3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (knowledge organization) เป็นขั้นตอนในการจัดการและจัดความรู้ประเภทต่าง ๆ ที่ได้มาจากการรวบรวม การค้นหา เพื่อการนำไปใช้ได้ง่ายและรวดเร็ว สามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ได้โดยง่าย

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (knowledge codification and refinement) เป็นขั้นตอนในการปรับปรุงและประมวลผลความรู้ให้อยู่ในรูปแบบและภาษาที่เข้าใจและใช้ได้ง่าย

5. การเข้าถึงความรู้ (knowledge access) เป็นขั้นตอนที่องค์กรต้องมีวิธีการจัดเก็บความรู้และการกระจายความรู้ เพื่อให้ผู้ใช้ประโยชน์ได้ โดยทั่วไปการกระจายความรู้ให้ผู้ใช้มี 2 ลักษณะ คือ 1) “push” การป้อนความรู้คือ การส่งข้อมูลหรือความรู้ให้ผู้ใช้โดยผู้รับไม่ต้องร้องขอ 2) “pull” เป็นการให้โอกาสในการเลือกใช้ความรู้ โดยผู้รับสามารถเลือกใช้เฉพาะข้อมูลหรือความรู้ที่ต้องการเท่านั้น

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (knowledge sharing) เป็นขั้นตอนในการนำความรู้ที่ได้จัดเก็บมาเผยแพร่แบ่งปันและแลกเปลี่ยนกัน มี 2 ลักษณะ คือ 1) การแบ่งปันความรู้ประเภทความรู้ที่ชัดเจน (explicit knowledge) ด้วยวิธีการที่นิยม เช่น การจัดทำเป็นเอกสาร วิทยุทัศน์ ซีดี โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วย เพื่อให้สามารถเข้าถึงความรู้ได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น 2) การแบ่งปันความรู้ที่อยู่ในคน (tacit knowledge) โดยสามารถทำได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความต้องการและวัฒนธรรมองค์กร

7. การเรียนรู้ (learning) เป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการจัดการความรู้ คือ การเรียนรู้ของบุคลากรและการนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ต่อการตัดสินใจแก้ปัญหา และเพื่อปรับปรุงองค์การการเรียนรู้ของบุคลากร จะทำให้เกิดความรู้ใหม่ๆ ขึ้นมาซึ่งจะนำไปเพิ่มพูนองค์ความรู้ขององค์กรที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้นเรื่อยๆ ความรู้นี้ก็จะถูกนำไปใช้เพื่อสร้างความรู้ใหม่อีกที เป็นวงจรที่ไม่มีที่สิ้นสุด ที่เรียกว่า “วงจรการเรียนรู้”

ทั้งนี้ ลันทม จอนจวบทรง (2557) ได้เสนอกระบวนการจัดการความรู้เป็นวงจร 7 ขั้นตอนเช่นกัน คือ 1) การสร้างความรู้ (knowledge creation) 2) การยึดจับความรู้ (knowledge capture) 3) การแลกเปลี่ยนความรู้ (knowledge sharing) 4) การถ่ายทอดความรู้ (knowledge transfer) 5) การตรวจสอบความรู้ (knowledge verification) 6) การนำความรู้ไปใช้ (knowledge utilization) และ 7) การจัดเก็บความรู้ (knowledge codification)

แนวคิดดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาสิณี นุ่มเนียม (2553) ซึ่งพบว่า กระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมเมืองโยธยา ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดความรู้ 2) การแสวงหาความรู้ 3) การสร้างความรู้ 4) การจัดเก็บและจัดระบบความรู้ 5) การแลกเปลี่ยนความรู้ 6) การประยุกต์ใช้ความรู้ และ 7) การเผยแพร่ แต่ต่างจากงานวิจัยของอรุมา มุลวัตร (2551) ซึ่งวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ชุมชนของกลุ่มแม่บ้าน: กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าพื้นเมืองระดับ 4 ดาว จังหวัดเลย และพบว่า กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดความรู้ (knowledge Identification) โดยแบ่งเป็นความรู้เบื้องต้นและ

ความรู้สมัยใหม่ 2) การแสวงหาความรู้ (knowledge acquisition) 3) การสร้างความรู้ (knowledge creation) 4) การบันทึกความรู้ (knowledge storage) 5) การประยุกต์ใช้ความรู้ (knowledge application) และ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (knowledge sharing) นอกจากนี้งานวิจัยของสมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ (2553) เรื่องรูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย พบว่ากระบวนการจัดการความรู้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การแสวงหาความรู้ 2) การสร้างความรู้ 3) การเก็บความรู้ และ 4) การใช้ความรู้ ที่เป็นองค์ประกอบของความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย

จะเห็นได้ว่า กระบวนการจัดการความรู้ประกอบด้วยหลายขั้นตอน การจัดแบ่งขั้นตอนมีทั้งเหมือนและแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม ในการวิจัยครั้งนี้ จะได้นำกระบวนการจัดการความรู้ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาราชการ (2552) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ เพราะมีขั้นตอนที่ละเอียดและชัดเจน เหมาะที่จะนำไปใช้กับชุมชน คือ

1. การบ่งชี้ความรู้ (knowledge identification)
2. การสร้างและการแสวงหาความรู้ (knowledge acquisition and creation)
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (knowledge organization)
4. การประมวลและการกลั่นกรองความรู้ (knowledge codification and refinement)
5. การเข้าถึงความรู้ (knowledge access)
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (knowledge sharing)
7. การเรียนรู้ (learning)

1.2.4 การจัดการความรู้ของชุมชน

จากความหมายของการจัดการความรู้ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เป็นแนวคิดและกระบวนการที่มุ่งเน้นการจัดการความรู้ในองค์กรเป็นสำคัญ เพื่อการพัฒนางานและพัฒนาบุคลากรให้สามารถขับเคลื่อนงานให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยกำหนดเป็นตัวชี้วัดของหน่วยงาน บุคคลและผู้บริหาร เพื่อเป็นการส่งเสริมการบริหารองค์ความรู้ในหน่วยงานของตน แต่ขณะเดียวกัน ในระดับชุมชนก็จำเป็นต้องส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนให้มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้ปัญหาของชุมชนไปพร้อมกัน อย่างไรก็ตามชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ของชุมชนอยู่เป็นอันมาก ความรู้ชุมชนเป็นความรู้ที่เกิดจากการดำเนินชีวิตและการทำงานในชุมชนจนเกิดเป็นความเข้าใจ ความชำนาญ ความรู้สึกที่สามารถถ่ายทอดและนำไปใช้ต่อๆ กันในวิถีชีวิตประจำวันได้ มีการปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสม สอดคล้อง

กับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของชุมชนและมีการสืบทอดทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาของชุมชนได้จริง (สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน, 2555)

จากความหมายข้างต้นนั้น กล่าวได้ว่า ความรู้ชุมชน หมายถึง การบ่งชี้ แสวงหา จัดเก็บ จัดหมวดหมู่ กลั่นกรองแลกเปลี่ยน เผยแพร่เทคนิค วิธีปฏิบัติ กลเม็ดเคล็ดลับหรือข้อพึงระวัง ที่ใช้ได้ผลและประสบความสำเร็จในอดีตและถูกถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบันของผู้นำกลุ่มองค์กรและเครือข่าย รวมทั้งผู้รู้ทางด้านต่างๆ ในชุมชน ซึ่งมีลักษณะที่ชัดเจน เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการสร้างความเข้าใจให้ผู้ปฏิบัติได้แยกแยะความรู้ของชุมชน เพื่อการจัดเก็บรวบรวมและใช้ประโยชน์ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งแบ่งตามลักษณะการสัมผัสได้และการใช้ประโยชน์ ดังนี้

1. ความรู้ที่เป็นข้อมูลทั่วไปที่ถูกรับทักและจัดเก็บแล้ว ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของชุมชน สภาพพื้นที่บริบท ความเป็นมาของชุมชน ประวัติชุมชน ข้อมูลและสารสนเทศทางด้านกายภาพ เช่น วัฒนธรรมชุมชน ประเพณี ทุนทางสังคม สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองศักยภาพชุมชน องค์กรชุมชนและความสัมพันธ์ต่างๆในชุมชน

2. ความรู้ที่เป็นทักษะเชิงปฏิบัติในการดำรงตน อาชีพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ ความรู้ในด้านทักษะและเทคนิคการปฏิบัติ ในการพัฒนาตนเอง การประกอบอาชีพ การแก้ปัญหาในชุมชนทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว กลุ่ม องค์กรและเครือข่าย รวมทั้งชุมชน ซึ่งความรู้เหล่านี้มักเป็นความรู้ฝังลึกอยู่ในตัวบุคคลที่จำเป็นต้องแสวงหาและถ่ายทอดแลกเปลี่ยนในชุมชน

1.3 ชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice: CoP)

จุฑามาส สุกใส (2555) กล่าวว่า ชุมชนนักปฏิบัติ คือ กลุ่มคนที่มารวมตัวกันที่ไม่เป็นทางการ โดยมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการร่วมพัฒนา ร่วมคิด และร่วมกันแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อนำความรู้เหล่านั้นไปช่วยในการทำงานหรือการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น สอดคล้องกับมวงคลชัย วิริยะพินิจ (2556) ที่อธิบายว่า ชุมชนนักปฏิบัติ คือกลุ่มคนที่สนใจในเรื่องเดียวกันมารวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการเพื่อทำการจัดการความรู้ ในขณะที่ Wenger and Snyder (2001), Saint orge and Wallace (2003) (อ้างถึงในมวงคลชัย วิริยะพินิจ, 2556) ได้เสนอว่า ชุมชนนักปฏิบัติ คือ กลุ่มคนที่คบหาพบปะกัน สมาชิกในชุมชนในเชิงที่ไม่เป็นทางการ โดยมีเป้าหมายในการรวบรวมความรู้ความสามารถ ความชำนาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเข้าไว้ด้วยกัน แบ่งปันประสบการณ์ด้วยกัน ทดลองความคิดใหม่ๆ และหาวิธีในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เป็นต้น

ส่วนบดินทร์ วิจารณ์ (2547) ได้กล่าวว่า ชุมชนนักปฏิบัติ คือหัวใจหลักในการก้าวสู่การประสานการทำงานและแลกเปลี่ยนความรู้อย่างเป็นธรรมชาติ โดยแต่ละคนหรือกลุ่มคนในชุมชนมีความชอบ มีความสนใจร่วมกันและมีวัตถุประสงค์ร่วมกันที่จะเข้ามาแลกเปลี่ยนความรู้และ

ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยการพบปะกันหรือผ่านเครือข่ายทางอินเทอร์เน็ตหรืออินเทอร์เน็ต โดยการเชื่อมโยงระหว่างชุมชนนักปฏิบัติเข้าด้วยกัน ที่ปฏิบัติงานร่วมกันจากหลายฟังก์ชันงานด้วยกัน ฉะนั้นชุมชนนักปฏิบัติคือเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการองค์ความรู้และพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เช่นเดียวกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2555) เสนอว่า การจัดตั้งชุมชนนักปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการความรู้ทำได้ด้วยการดึงความรู้ที่อยู่ในตัวคนในรูปแบบ tacit knowledge ออกมาจัดเก็บเป็นความรู้ที่ชัดเจน เพื่อสร้าง best practices หรือวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศเพื่อให้บุคคลอื่นสามารถนำไปใช้ และต่อยอดยกระดับความรู้ที่ขึ้นเรื่อยๆ ชุมชนนักปฏิบัติควรมีเป้าหมายเพื่อการแบ่งปันแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานซึ่งกันและกัน หรือเรื่องราวความสำเร็จ วิธีการทำงานของผู้ปฏิบัติงานซึ่งกันและกัน

จะเห็นว่า ชุมชนนักปฏิบัติหรือผู้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนนั้นประกอบด้วยคนหรือสมาชิกที่มารวมตัวกัน แต่ละคนจะมีบทบาทหน้าที่ต่างๆ กันไป

วิจารณ์ พานิช (2551) ได้เสนอบทบาทหน้าที่ของคน ในฐานะนักจัดการความรู้ ประกอบด้วย คุณเอื้อ คุณอำนวย คุณกิจ คุณลิขิต คุณประสาน และคุณวิศาสตร์ กล่าวคือ

คุณเอื้อ (Chief Knowledge Officer - CKO) เป็นผู้บริหารระดับสูงขององค์กรที่ทำหน้าที่จัดการของกระบวนการจัดการความรู้ ขององค์กร โดยทำให้การจัดการความรู้เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานตามปรกติขององค์กร ทำให้มีการเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นวัฒนธรรมแนวราบ เปิดโอกาสให้ทุกคนในองค์กร ได้เป็นผู้นำในการพัฒนาวิธีการทำงานในหน้าที่ของตน และนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงาน หากคุโหลบยาทำให้ความสำเร็จของการจัดการความรู้ในบางหน่วยงานขององค์กรระบดไปยังส่วนอื่นๆ ขององค์กร

คุณอำนวย (Knowledge Facilitator) เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ มีหน้าที่ในการส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งในเชิงกิจกรรมหรือเชิงระบบและเชิงวัฒนธรรม คุณอำนวยต้องมีทักษะที่หลากหลายดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ทักษะที่สำคัญที่สุดคือทักษะในการทำงานกับคนที่หลากหลาย คือ หลากหลายความคิด หลากหลายความเชื่อ หลากหลายวิชาชีพ หลากหลายจริต ต้องมีทักษะในการสื่อสารกับคนที่มีความแตกต่างเหล่านั้น รวมทั้งต้องเห็นคุณค่าของความแตกต่างหลากหลายและรู้จักประสานความแตกต่างเหล่านั้นขึ้นเป็นคุณค่าในทางปฏิบัติ

คุณกิจ (knowledge practitcner) คือ ผู้ดำเนินกิจกรรมจัดการความรู้ ประมาณร้อยละ 90 ของทั้งหมด ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า คุณกิจคือผู้จัดการความรู้ตัวจริง เป็นผู้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ของงานหรือหัวปลาของกลุ่มแล้วดำเนินการค้นหา (capture) ของความรู้จากภายในกลุ่มและเสาะหาคุณดุษบ (capture) ความจากนแกกลุ่มเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ ให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ที่ร่วมกันกำหนดไว้

คุณลิขิต (note taker) ทำหน้าที่จดบันทึกในกิจกรรมจัดการความรู้ จดบันทึกอาจเป็นการจดในกระดาษ บันทึกในรูปแบบ electronic file ให้ค้นหาได้ในอินเทอร์เน็ตของกลุ่มหรือบันทึกลงในเว็บล็อก ให้กลุ่มสมาชิกเข้าร่วมค้นหาได้ทางอินเทอร์เน็ตหรืออินเทอร์เน็ต

คุณประสาน (network manager) ทำหน้าที่ในการประสานงานเครือข่ายจัดการความรู้ระหว่างองค์กรหรือหน่วยงาน จึงเป็นผู้ได้รับความไว้วางใจจากภาคีของเครือข่ายจัดการความรู้ว่าจะสามารถให้บริการประสานงานเครือข่ายได้ สามารถทำให้การเข้าร่วมเครือข่ายเกิดคุณค่าและมูลค่าเพิ่มแก่องค์กรคู่กับการลงทุนลงเวลาเข้ามาร่วมเครือข่าย คือ ดีกว่าดำเนินการจัดการความรู้แยกโดดเดี่ยวอยู่ในองค์กรเดียว

คุณวิศาสตร์ (IT Wizard) เป็นผู้ช่วยให้ระบบการจัดการความรู้มีระบบไอทีหรือเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมไว้ใช้งาน และช่วยให้ระบบไอทีมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมต่อการใช้งานอยู่เสมอ

แต่ รัชกร สุวรรณจรัส (2553) ได้กล่าวถึงทีมงานของการจัดการความรู้ในองค์กรว่า แต่ละทีมนั้นต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ตามความสนใจและตามคุณลักษณะของสมาชิกแต่ละคน ซึ่งตรงกับที่ วิจารณ์ พานิช (2551) ได้แบ่งไว้ คือ คุณเอื้อ คุณอำนวย คุณประสาน คุณกิจ คุณลิขิต คุณวิศาสตร์ และได้เพิ่มอีกหนึ่งบทบาทหน้าที่ คือ คุณเสนอ (knowledge presenter) ซึ่งทำหน้าที่นำเสนอผลงานของทีมให้องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ส่วนจุฑามาส สุกใส (2555) ได้เสนอบทบาทหน้าที่อันประกอบด้วยบุคคลที่สำคัญ ดังนี้

1) คุณเอื้อ (sponsor หรือ leader) เป็นผู้บริหารระดับกลางถึงระดับสูง ให้ทิศทางแนวคิดสนับสนุนทรัพยากร สร้างการยอมรับและสร้างแรงจูงใจ

2) คุณอำนวย (facilitator) เป็นสมาชิกที่มีบทบาทและหน้าที่วางแผนและจัดการช่วยเหลือด้านเทคนิคที่ช่วยประสานกับคนภายในและภายนอกชุมชนนักปฏิบัติ และองค์กร ประเมินผลและสื่อสารความสำเร็จของชุมชนนักปฏิบัติ

3) คุณลิขิต (knowledge banker) เป็นสมาชิกที่ทำหน้าที่บันทึกรวบรวมข้อมูลของกลุ่ม ทำฐานข้อมูลหรือความรู้ที่ได้จากกลุ่ม และ

4) สมาชิก (member) เป็นสมาชิก ร่วมกำหนดคัดเลือกหัวข้อ ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงานหรือกิจกรรมด้วยกัน

จากการสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่า ชุมชนนักปฏิบัติ คือ กลุ่มคนหรือสมาชิกในชุมชนมารวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านใดด้านหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่แน่นอน พร้อมด้วยประสบการณ์และความชำนาญในการดำเนินกิจกรรม โดยมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์อันเดียวกัน ในการแก้ไขปัญหา การแบ่งปันแลกเปลี่ยน

เรียนรู้ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ และนำความรู้เหล่านั้นไปช่วยในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในด้านการจัดการความรู้ของชุมชนให้มีประสิทธิผลที่ดีขึ้น

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้แนวคิดชุมชนนักปฏิบัติ อันประกอบด้วยบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่ในฐานะคุณเอื้อ คุณอำนวย คุณประสาน คุณกิจ คุณลิขิต และคุณวิศาสตร์

ตอนที่ 2 ชุมชน

2.1 ความหมายของชุมชน

สนธยา พลศรี (2545) ให้ความหมายชุมชนว่า ชุมชนคือกลุ่มคนในสังคมที่อาศัยอยู่ร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน เช่น ครอบครัว หมู่บ้าน ชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กัน มีความผูกพันเอื้ออาทรกัน ภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกัน มีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกัน โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายอันเดียวกัน

ชุมชนมีความหมายที่หลากหลาย แต่โดยรวมมีนัยหรือความหมายใกล้เคียงกัน สามารถสรุปแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนได้ 4 แนวคิด ดังนี้

1) แนวคิดสังคมวิทยา ชุมชน หมายถึง หน่วยทางสังคมและทางกายภาพ ได้แก่ หมู่บ้าน เมือง มีลักษณะร่วมของชุมชนว่าประกอบด้วย อาณาบริเวณภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์ทางสังคมและมีความผูกพัน

2) แนวคิดทางมนุษยศาสตร์ มีแนวคิดที่ชุมชนต้องก่อมิตรภาพ ความเอื้ออาทร ความมั่นคง และความผูกพัน และเสนอแนวคิดให้ชุมชนมีขนาดเล็ก แต่มีโครงสร้างที่เหนียวแน่น

3) แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนและประชาคม เกิดจากการเรียกร้องหรือต้องการอุดหนุนด้วยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเสริมพลังอำนาจให้แก่ “ภาคประชาชน” ในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในนโยบาย ทิศทางการพัฒนาและกิจกรรมสาธารณะ เป็นต้น

4) แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนในรูปแบบใหม่ เกิดขึ้นพร้อมกันกับการพัฒนาเทคโนโลยี และปัญหาทางสังคมสมัยใหม่ที่ซับซ้อนและรุนแรงขึ้น การพิจารณาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาไม่อาจจำกัดอยู่ในอาณาเขตเล็กๆ ของชุมชนเพียงลำพัง การแก้ไขจึงต้องการการรวมกำลังร่วมมือ และทรัพยากรจากภายนอกชุมชน โดยมีจิตสำนึกร่วม (consciousness) หลักการ (principle) จุดมุ่งหมาย (purpose) ร่วมกัน (ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2544)

โกวิท พวงงาม (2551) ได้ให้ความหมายชุมชน คือหมู่ชนและกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันของสังคมที่อยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน และมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันทั้งภายในกลุ่มของตนเองและระหว่างกลุ่มคนในบริเวณที่มีอาณาเขตที่ทางภูมิศาสตร์กำหนดไว้ สอดคล้องกับที่พิสันต์ ประทานชวโน (2553) กล่าวว่า ชุมชน หมายถึง การรวมตัวของบุคคล กลุ่มคน

หรือองค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชนและประชาชนที่อาศัยอยู่ในขอบเขตพื้นที่หนึ่งๆ ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระดับพื้นฐานที่สุด คือ หมู่บ้าน หรือชุมชนในรูปแบบอื่นๆ ที่มารวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาเดียวกัน เช่น ชุมชนวัฒนธรรม เป็นต้น

สรุปได้ว่า ชุมชน หมายถึง การรวมตัวของบุคคล กลุ่มคนหรือองค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในขอบเขตพื้นที่หนึ่งๆ ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันที่มีระดับพื้นฐานที่สุดคือหมู่บ้าน ประกอบด้วยระบบโครงสร้าง ภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อ และประเพณีเหมือนกันในชุมชน จึงเป็นพลังที่เข้มแข็งในการแก้ปัญหาได้ทุกเรื่องทั้งทางเศรษฐกิจ สุขภาพจิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการเมือง

2.2 องค์ประกอบของชุมชน

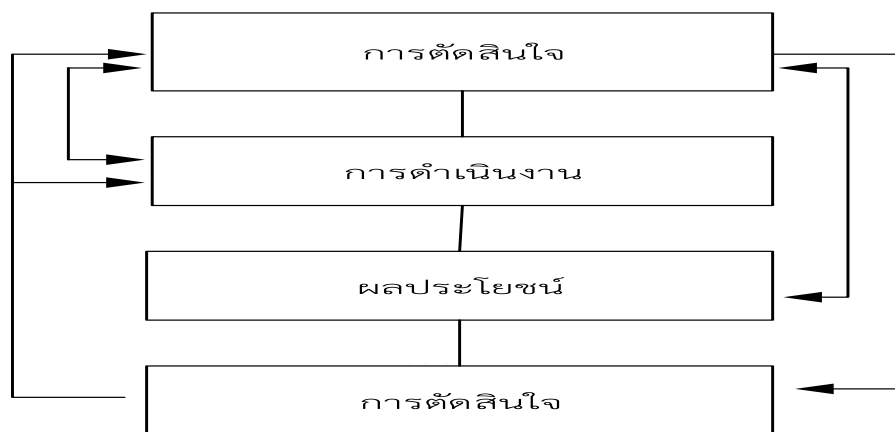
สุริ วิกลั่น (2553) ได้อธิบายว่า ชุมชนใดชุมชนหนึ่งนั้นจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. กลุ่มคนหรือประชาชนจำนวนหนึ่ง
2. สถานะทางสังคม เช่น ครอบครัว เป็นต้น
3. อาณาเขต
4. มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีใดประเพณีหนึ่งด้วยกัน
5. มีการกระทำกิจกรรมหรือการกระทำต่างๆ ร่วมกัน

2.3 การมีส่วนร่วมของชุมชน

วรรณพร วณิชชานุกร (2540) อธิบายว่า คนในท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจในด้านต่างๆ ในการท่องเที่ยว เช่น ลักษณะของการท่องเที่ยวบริเวณของสถานที่ท่องเที่ยว และมีหน้าที่ควบคุมดูแลคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่มีคุณภาพอยู่เสมอ เช่นเดียวกับที่บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) เสนอว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในทิศทางที่ถูกต้องนั้นควรให้ชุมชนได้รับความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีความสามารถในการดูแลรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม โดยการใช้อุปกรณ์การจัดการวางแผน การควบคุมและการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในทุกๆ ระดับ และยังสอดคล้องกับรุ่งรัตน์ หัตถกรรม (2545) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผน การบริหารและการจัดการ การปฏิบัติงานและการแก้ปัญหาเมื่อมีพื้นที่ในด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนการประเมินการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องโดยได้รับการสนับสนุนจากผู้ประกอบการและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

การมีส่วนร่วม คือ การดำเนินงาน การตัดสินใจ และเพื่อผลประโยชน์ เช่น การจัดองค์กรเพื่อกำหนดกิจกรรมพัฒนา เป็นต้น และการตัดสินใจยังมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องผลประโยชน์และการประเมินกิจกรรมพัฒนาด้วย ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 3 วงจรการมีส่วนร่วม

ที่มา: นุทิต เอี่ยมใส, 2555: 17

การมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ โดยกระทำงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่าเป็นน่าเชื่อถือไว้วางใจได้ การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานเป็นกลุ่ม (teamwork) ที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา เพราะการมีส่วนร่วมทำให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์และทัศนคติมากขึ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนา

สำหรับปิยวรรณ คงประเสริฐ (2551) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมในมุมมองที่กว้างว่าเป็นการเข้าร่วมอย่างแข็งขันของประชาชนในการดำเนินการตัดสินใจในทุกระดับ และทุกรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ ทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองโดยเฉพาะในบริบทของกระบวนการวางแผนที่มีการกำหนดรูปแบบแนวคิดการมีส่วนร่วม ความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมของชุมชนในการบริการ และประเมินผลของแผนงานและโครงการต่างๆ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วมเป็นอิทธิพลของประชาชนต่อการตัดสินใจนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรและการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรเพื่อการผลิต
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการสร้างโอกาสทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อยกระดับรายได้ การจ้างงาน และเพิ่มการกินดีอยู่ดี
3. การมีส่วนร่วมเป็นการตัดสินใจของประชาชนในการที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคน ฉะนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจและสังคม เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองนำมาซึ่งการกระจายอำนาจทางการบริหาร

นอกจากนี้ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาในด้านต่างๆ จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่อยู่ในกรอบของกิจกรรมหลัก 4 ประการ คือ

1. การพัฒนาสังคม
2. การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ
3. การพัฒนาด้านการเมืองการปกครอง
4. การพัฒนาสภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชน

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ ด้วยการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามจังหวะและเวลาที่เหมาะสมกับการทำงานดังกล่าว ด้วยความรู้สึกร่วมใจและความผูกพันที่เชื่อถือไว้วางใจได้ การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานเป็นกลุ่มที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาคน

ตอนที่ 3 วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3.1 วัฒนธรรม

3.1.1 ความหมายของวัฒนธรรม

เนตรชนก นันท์ (2544) กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงามของสังคม ที่แสดงถึงวิถีการดำรงชีวิตของสังคม เป็นแบบแผนที่สมาชิกในสังคมเดียวกันยึดถือปฏิบัติต่อกันมา สามารถเข้าใจกันและค่านึงร่วมกันที่เป็นผลรวมของการสั่งสมประสบการณ์ และภูมิปัญญาที่มีการถ่ายทอดต่อกันมาทำให้สังคมนั้นๆ เจริญงอกงามที่แสดงให้เห็นได้ว่าวัฒนธรรมได้เกี่ยวพันกับสังคมมายาวนานในสังคม เช่น ความเชื่อ วิถีชีวิต ประเพณี โบราณสถาน ประวัติศาสตร์ของมนุษย์ สอดคล้องกับรุ่งรัตน์ หัตถกรรม (2545) ที่อธิบายว่า วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นมาและเป็นที่ยอมรับกันและเคารพกันในสังคม ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติ วิถีชีวิต ที่ได้ถือว่าเป็นมรดกทางสังคมที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกคนรุ่นหนึ่ง และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ไปตามเวลาอันเหมาะสม แนวคิดดังกล่าวคล้ายคลึงกับที่คณาจารย์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย (2551: 4) ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มนุษย์ในกลุ่มคนดังกล่าวเป็นผู้สร้างขึ้น เพื่อเป็นระเบียบและกฎเกณฑ์ในวิถีการปฏิบัติ รวมทั้งระบบความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ และเทคโนโลยี รวมถึงการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยผ่านการวิวัฒนาการสืบทอดกันมาอย่างเป็นระบบของมนุษย์นั่นเอง

ในขณะที่อูโรวรรณ เทียนทอง และคณะ (2545) กล่าวว่า วัฒนธรรม คือวิถีชีวิต และมรดกทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการสร้างสรรค์ด้วยภูมิปัญญาที่มีการถ่ายทอดมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน หรือเรียกได้ว่าวัฒนธรรมคือเครื่องบ่งชี้ความเจริญของสังคม เป็นเอกลักษณ์ที่มีลักษณะโดดเด่นในสังคม ที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของสังคม สอดคล้องกับวิมล จิโรจพันธ์ ประชิต สกฤษณ์พัฒน์ และ กนิษฐา เขยกิจวงศ์ (2551) ที่อธิบายว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิถีดำเนินชีวิตของกลุ่มคนที่อยู่ในชุมชน แต่ละชุมชนมีแนวประพฤติปฏิบัติร่วมกันที่เป็นเวลายาวนานมาจนถึงปัจจุบันที่มีการพัฒนาให้คงตัวอยู่กับมนุษย์ต่อไป

ส่วนคณะกรรมการโลกว่าด้วยวัฒนธรรมและการพัฒนาได้สรุปรายงานเรื่อง ความหลากหลายทางวัฒนธรรมต่อที่ประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโก เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2538 ว่า วัฒนธรรมเป็นปัจจัยในการถ่ายทอดพฤติกรรมและพลังแห่งการเปลี่ยนแปลงสร้างสรรค์เสรีภาพและความเป็นผู้ตื่นตัวต่อความแปลกใหม่ที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตอยู่เสมอ และวัฒนธรรมคือพลังจิตสำนึก อำนาจความรู้และความหลากหลายสำหรับชุมชนและสังคม ดังนั้น ปัญหาท้าทายมนุษยชาติปัจจุบันคือการปรับวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน และที่กำลังจะเปลี่ยนไปในอนาคตโดยเฉพาะการปรับแนวคิดใหม่ พฤติกรรมใหม่ การจัดระเบียบสังคมใหม่ และการส่งเสริมแนวทางการพัฒนาทั้งหลายบนพื้นฐานมิติทางวัฒนธรรม

สำหรับวีระพล ทองมา วินิตรา ลีละพัฒนา และนวลจันทร์ พงมา (2554) อธิบายว่า วัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญงอกงาม อันมีความหมายหลายด้าน ซึ่งวัฒนธรรมนี้มนุษย์เองเป็นผู้สร้างและปรับปรุงจากธรรมชาติและเรียนรู้จากกันและกัน ดังนั้น วัฒนธรรมจะเจริญหรือจะเสื่อมอยู่ที่คนในสังคมนั้นๆ วัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 5 หมวดใหญ่ คือ

1. วัฒนธรรมวัตถุ เช่น สิ่งปลูกสร้างต่างๆ อาหารการกิน เครื่องแต่งกาย อาวุธ เครื่องมือ เครื่องใช้ เป็นต้น
2. สถาบันสังคม กิจกรรมที่จัดตั้งเป็นระเบียบขึ้นไว้เพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งที่สังคมสนใจในการดำเนินวิถีชีวิตอย่างปกติสุข ปราศจากการเบียดเบียนที่กดขี่กันอย่างมีสวัสดิภาพสังคม เช่น การจัดระเบียบครอบครัว การถ่ายทอดวัฒนธรรมรุ่นต่อรุ่น โครงสร้างการเมือง เป็นต้น
3. จิตใจ เช่น วัฒนธรรมทางความเชื่อ ศาสนา เป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจยามมีทุกข์เดือดร้อน หรือเป็นเครื่องกำหนดบังคับใจไม่ให้ประพฤติชั่ว
4. สุนทรียภาพ การสร้างสิ่งที่เป็นความงาม ความไพเราะ เรียกว่าศิลปะ ซึ่งแบ่งออกเป็น ศิลปบริสุทธิ์ (pure arts) ศิลปะประยุกต์ (decorative arts)
5. ภาษา วัฒนธรรมจะยั่งยืนและมีความเจริญงอกงามได้อยู่ที่มนุษย์มีภาษา เพราะเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่กันในสังคมเพื่อเป็นการสื่อความรู้และความรู้สึกแก่กัน

นอกจากนี้ ลันทม จอนจวบทรง (2557) ยังอธิบายว่า วัฒนธรรมสามารถมองได้ในหลายมิติ ทั้งจากมิติที่ได้นั้นต้องได้ในรูปวัตถุต่างๆ เช่น บ้าน วัด อาคาร เสื้อผ้า ถ้วยชาม เครื่องใช้ต่างๆ วัฒนธรรมส่วนนี้เป็นวัฒนธรรมเชิงวัตถุ (artifacts) ส่วนวัฒนธรรมในมิติที่เป็นวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้เป็นวัฒนธรรมในรูปแบบของค่านิยม (espoused values) ซึ่งเป็นสิ่งที่คนในสังคมใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติและความเชื่อ (basic assumptions) ซึ่งเป็นแนวทางกำหนดความคิดและความรู้สึกต่อสถานการณ์ต่างๆ ของคนในสังคม

สรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่บ่งชี้ความเจริญของสังคม เป็นเอกลักษณ์ที่มีลักษณะโดดเด่นของสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้นมาและเป็นที่ยอมรับกันและเคารพกันในสังคมที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นด้วยตัวมนุษย์เอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติ วิถีชีวิต ที่ถือได้ว่าเป็นมรดกทางสังคมที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกคนรุ่นหนึ่ง และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ไปตามเวลาอันเหมาะสมในสังคม

3.1.2 ลักษณะของวัฒนธรรม

จากแนวความคิดทางสังคมวิทยา วัฒนธรรมในแต่ละสังคมย่อมมีลักษณะเฉพาะของแต่ละสังคม โดยมีลักษณะดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ (learning behavior) มนุษย์ได้สร้างสรรค์และส่งเสริมวัฒนธรรมเพื่อใช้เป็นองค์ประกอบช่วยในการดำเนินชีวิต ดังนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นล้วนเป็นวัฒนธรรม

2. วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต (way of life) โดยวัฒนธรรมเป็นผลมาจากการช่วยกันสร้างสรรค์ของมนุษย์และได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวจนเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในสังคม เพื่อใช้เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิต

3. วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นมรดกทางสังคม (social heritage) วัฒนธรรมเป็นผลของการถ่ายทอด การเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการดังกล่าวคือการสื่อสารโดยใช้สัญลักษณ์ซึ่งหมายถึงภาษาพูดและภาษาเขียน

คณาจารย์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย (2551: 14) ได้เสนอลักษณะของวัฒนธรรมโดยพื้นฐานเกิดมาจากการสร้างขึ้นโดยมนุษย์ มีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เช่นเดียวกัน กล่าวคือ 1) วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ หมายถึง วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เป็นผลรวมการของความคิดของสังคมมนุษย์ 2) วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม คือ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งโดยไม่มีวันสิ้นสุด 3) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สังคมต้องยึดถือและปฏิบัติร่วมกัน 4) วัฒนธรรมเป็นความพึงพอใจของมนุษยชาติ เป็นสิ่งที่มนุษย์เลือกที่จะปฏิบัติตาม เช่น การบริโภค การแต่งกาย 5) วัฒนธรรมเป็นสิ่งบูรณาการและปรับใช้ และ 6) วัฒนธรรมเป็นสิ่งสิ้นสุด

วีระพล ทองมา วินิตรา ลีละพัฒนา และนวนลจันทร์ พงมา (2554) ได้ให้ความหมายลักษณะของวัฒนธรรมไว้ ดังนี้

1. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ มิใช่เกิดขึ้นเองโดยปราศจากการเรียนรู้มาก่อน
2. เป็นมรดกทางสังคมวัฒนธรรม เป็นผลของการเรียนรู้และการถ่ายทอดของมนุษย์ โดยใช้ภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดจากคนรุ่นก่อนมายังคนรุ่นหลังดำเนินกันต่อๆ มาไม่ขาดสาย ภาษาจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรม

3. วิถีชีวิตของมนุษย์หรือแบบของการดำเนินชีวิต เราสามารถจำแนกวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งออกจากอีกสังคมหนึ่งได้โดยไมถือว่าเป็นวัฒนธรรมของใคร สูงต่ำ ล้าหลังหรือป่าเถื่อนกว่าวัฒนธรรมหนึ่ง

4. เป็นสิ่งที่ไม่คงที่ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

จากลักษณะของวัฒนธรรมที่นักวิชาการได้กล่าวมานั้น สรุปได้ว่าลักษณะของวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีการถ่ายทอดและเปลี่ยนแปลงไปได้ของกลุ่มคนเดียวกันหรือระหว่างชุมชน หรือท้องถิ่นในการสืบทอดวัฒนธรรมของกันและกันนั่นเอง

3.1.3 ประเภทของวัฒนธรรม

คณะกรรมการจัดทำหนังสือกระทรวงวัฒนธรรม (2553) ได้เสนอว่า วัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมที่สัมผัสได้ (tangible culture) หมายถึง สิ่งประดิษฐ์หรือสิ่งสร้างที่มนุษย์คิดค้นขึ้น เช่น สิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน อาคารบ้านเรือน เสื้อผ้า เครื่องประดับตกแต่ง บางครั้งวัฒนธรรมที่สัมผัสได้ถูกเรียกขานว่า วัฒนธรรมวัตถุ (material culture)

2. วัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ (intangible culture) หรือที่เรียกว่าวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (nonmaterial culture) หมายถึง แบบแผนในการดำเนินชีวิต หรือประเพณี ปฏิบัติ ที่เกิดจากความคิด ความเชื่อ ซึ่งปรากฏในรูปของกระทำ เช่น การใช้ภาษา การยึดถือศีลธรรม จารีตต่าง ๆ

3.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3.2.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2532) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวคือการเดินทางเพื่อแสวงหาความพอใจ หรือเป็นการเดินทางจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งนอกบริเวณบ้านด้วยวัตถุประสงค์ต่างๆ นอกเหนือจากการทำงาน หรือในทัศนะที่แคบเข้า เช่น การเดินทางที่ไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง ไปยังท้องที่ที่ไม่ใช่ที่พักของตนเอง เพื่อความสนุกสนาน สุขภาพ ธุรกิจ เป็นต้น

กุศลัตติ สุขเสียง (2554) ได้มองว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางเพื่อหาความผ่อนคลายความเครียด และเป็นการแสวงหาความรู้ใหม่และประสบการณ์ใหม่ให้ตนเอง โดยเป้าหมาย

การเดินทางนั้นเป็นการเดินทางเพียงชั่วคราว และนักเดินทางจะไม่ถูกบังคับให้เดินทางทั้งสิ้น ซึ่งการท่องเที่ยวประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ต้องเดินทางจากที่อยู่ปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. ต้องเดินทางด้วยความสมัครใจ
3. ต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ต้องมีใช้เพื่อการประกอบอาชีพและการหารายได้

กรมพัฒนาการท่องเที่ยว (2555) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศและในการนำรายได้หรือนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศลาว โดยเป็นอุตสาหกรรมที่นำรายได้อันดับหนึ่งของอุตสาหกรรมอื่นๆ การท่องเที่ยวมีความจำเป็นและสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความเจริญก้าวหน้า ซึ่งในปัจจุบันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงทำให้การท่องเที่ยวภายในมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างแรงจูงใจให้ทุกคน และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการสร้างประสบการณ์จากวิถีชีวิตที่ของกลุ่มคนต่างๆ หรือเป็นการหาความรู้ใหม่จากกลุ่มคนอื่นที่สะท้อนให้เห็นประเพณีทางสังคม ประเพณีทางศาสนา และมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความไม่เหมือนกันของกลุ่มคนต่างๆ (Michael, 2003)

การท่องเที่ยวในปัจจุบันถือว่าการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญอย่างมากต่อด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและมีความสำคัญในการสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีการสนับสนุนส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น นอกจากนี้ นิคม จารุมณี (2536) ยังได้สรุปบทบาทและให้ความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นการสร้างอาชีพต่างๆให้แก่คนในท้องถิ่นต่างๆ รวมถึงการนำรายได้เข้าประเทศและเข้าท้องถิ่นนั้นอีกด้วย
2. ความสำคัญด้านสังคมการท่องเที่ยวทำให้เกิดมีการติดต่อระหว่างคนในประเทศหรือคนในท้องถิ่นต่างๆ กับการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน และเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์และสร้างความรู้ใหม่ให้แก่ผู้ที่มีโอกาสได้เดินทางท่องเที่ยว เป็นต้น
3. ความสำคัญทางการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวช่วยทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจใหม่ซึ่งกันและกันระหว่างคนต่างชาติและคนในท้องถิ่น
4. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศเข้ามา และรายได้จากการท่องเที่ยวได้กลายเป็นรายได้อันดับ 1 ของรายได้จากสินค้าประเทศต่างๆ

5. รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นรายได้ที่กระจายไปสู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง สร้างงานสร้างอาชีพมากมาย และอาชีพที่เกิดจากการท่องเที่ยว เช่น การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน การผลิตอาหารไปจำหน่ายตามเมืองท่องเที่ยวต่างๆ

6. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีบทบาทในการสร้างงาน สร้างอาชีพอย่างมากมาย และกว้างขวาง เพราะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวบริการต้องใช้คนทำหน้าที่บริการโดยเฉพาะในธุรกิจทางตรง เช่น โรงแรม บริษัทนำเที่ยว การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น

7. การท่องเที่ยวมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและการนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์สูงสุด เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปได้ก็ต้องมีการบริการได้ เช่น การบริการด้านอาหาร พื้นเมือง ที่พักโรงแรม เป็นต้น

8. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัดในการจำหน่าย เมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่นๆ เพราะไม่ต้องพึ่งดินฟ้าอากาศเหมือนกับอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น การเกษตรอื่นๆ ซึ่งผลผลิตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นการขายให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น ความสวยงามของธรรมชาติ ภูเขาป่าไม้สภาพอากาศ สิ่งแวดล้อม และสิ่งอื่นที่ก่อสร้างขึ้นมา เช่น พระบรมมหาราชวัง วัดวาอาราม โบราณสถาน อาคารบ้านเรือนในท้องถิ่น ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี ความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น วันสงกรานต์ปีใหม่

9. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทและความสำคัญมากในการสร้างสรรค์ความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวจากภูมิภาคหนึ่งไปอีกภูมิภาคอื่นๆจึงทำให้คนในประเทศนั้นๆ มีการสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นใหม่ๆ ในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น โรงแรม ภัตตาคาร ที่อำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นต้น

10. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการสร้างสันติภาพ สัมพันธไมตรี ความเข้าใจอันดีด้วยกัน ที่เป็นหนทางที่คนต่างชาติได้พบปะทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางของคนจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง หรือเป็นการเดินทางจากที่พักอาศัยของตนไปยังสถานที่อื่นที่เป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ และเป็นการเดินทางด้วยเหตุผลของการท่องเที่ยวที่ไม่ใช่เพื่อเป็นการประกอบอาชีพหรือการหารายได้ เช่น การเดินทางเพื่อประชุมสัมมนา การเดินทางเพื่อการศึกษา การเดินทางเพื่อไปชมการแข่งขันกีฬา และเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านวัฒนธรรมและเทคโนโลยี เป็นต้น ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเป็นการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์ และเป็นการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากสภาพแวดล้อม สังคมที่แตกต่างกัน

3.2.2 ประเภทแหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยว แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ (ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์, 2532)

1. แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามที่เกิดตามธรรมชาติ เช่น ภูเขา น้ำตก ถ้ำ ลำธาร น้ำพุร้อน บ่อน้ำร้อน สวนสัตว์ ทะเล หาดทราย ปะการัง ธรรมชาติใต้ทะเล เกาะ แก่ง อ่างเก็บน้ำ แหล่งน้ำจืด เป็นต้น

2. แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานและศาสนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีหรือศาสนา เช่น วัด โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑสถาน กำแพงเมือง อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน เป็นต้น

3. แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม เป็นทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวอีกประเภทหนึ่งในลักษณะงานประเพณี ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ได้แก่ (หมู่บ้านชาวเขา สภาพชีวิตของชุมชน) ศูนย์วัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง แหล่งวัฒนธรรมพื้นบ้าน แหล่งซื้อของ ศูนย์การค้า โรงละคร โรงภาพยนตร์ สถานที่จัดวางแสดงทางวัฒนธรรม การเล่นเกม เป็นต้น

ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2546) ได้จัดแบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หรือแหล่งท่องเที่ยวที่ธรรมชาติสร้างขึ้น เป็นแหล่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ที่มีลักษณะเด่น แปลก สวยงาม มีคุณค่าต่อการเข้าไปพักผ่อนหย่อนใจหรือเป็นการแสวงความรู้ โดยแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติได้แบ่งออกเป็น 2 อย่าง เช่น 1) ทรัพยากรที่เสริมสร้างขึ้นมาใหม่ได้ตามขบวนการธรรมชาติ (renewable) ทรัพยากรประเภทนี้เมื่อใช้แล้วก็สร้างขึ้นมาใหม่ได้ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า หน้าผา ถ้ำ น้ำตก หาดทราย เกาะ เป็นต้น 2) ทรัพยากรที่เสริมสร้างขึ้นมาใหม่ได้และไม่มีการสูญเสียได้ เช่น แสงแดด อากาศ กระแสน้ำ พลังงานจากแสงอาทิตย์ เป็นต้น

2. แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยเหตุผลต่างกัน เช่น เพื่อการศึกษา เพื่อการพักผ่อน การรักษาสุขภาพ ระลึกถึงเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ และด้านศิลปวัฒนธรรมอื่นๆ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ที่เป็นแบบอย่างต่อการดำรงชีวิตของสังคมหรือชุมชน 2) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศาสนสถาน เป็นต้น

สรุปได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวมี 2 ประเภท คือ 1) แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ซึ่งมีลักษณะที่โดดเด่น แปลก สวยงาม มีคุณค่าต่อการเข้าไปพักผ่อนหย่อนใจ หรือเป็นการแสวงความรู้ เช่น ภูเขา น้ำตก ถ้ำ น้ำพุร้อน บ่อน้ำร้อน สวนสัตว์ ทะเล หาดทราย ปะการัง ธรรมชาติใต้ทะเล และ 2) แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นมา ซึ่งรวมทั้งศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม พิพิธภัณฑสถาน กำแพงเมือง คูเมือง อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน และในลักษณะพิธี งานประเพณี ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต เป็นต้น

3.2.3 การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วีระพล ทองมา วินิตรา ลีละพัฒนา และนวลจันทร์ พงมา (2554) ได้เสนอว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) หมายถึง การใช้ประโยชน์อย่างสูงสุดในทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเที่ยวชม และเป็นการปรับปรุงคุณภาพชีวิต โดยความร่วมมือของหลายๆ ฝ่าย รวมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาทรัพยากรของอนุชนรุ่นหลังด้วย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวที่ให้ความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของคนในชุมชน การจะพัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ต้องเข้าใจว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้นมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งสิ่งที่เป็นรูปธรรมนั้นสามารถสัมผัสจับต้องได้ มีทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรรูปธรรมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ภูเขา สัตว์ป่า น้ำตก โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศูนย์การค้า และกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน เป็นต้น สำหรับทรัพยากรสำหรับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นนามธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ ก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้นด้วยกัน เช่น ความสงบ ความเย็นสบาย วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ไม่ว่าจะทรัพยากรการท่องเที่ยวจะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรม เมื่อนักท่องเที่ยวได้สัมผัสทรัพยากรการท่องเที่ยวแล้วควรได้รับความรู้สึกที่ดีกลับไปภายหลังจากการท่องเที่ยว

สรุป การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทั้งทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น การจะสร้างความรู้สึที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งต้องเน้นที่การวางแผนทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในทุกๆ ด้าน การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องตอบสนองความต้องการหรือสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวและผู้คนในท้องถิ่น โดยมีการจัดการทรัพยากรต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนและระบบนิเวศในพื้นที่นั้นไว้ด้วย

3.2.3.1 หลักการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วีระพล ทองมา วินิตรา ลีละพัฒนา และ นวลจันทร์ พงมา (2554) กล่าวถึงหลักการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (using resource sustainable) ควรมีการคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม เนื่องจากสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญมากต่อการท่องเที่ยว
2. การลดการบริโภคที่มากเกินไปและความจำเป็นและการลดปริมาณของเสีย (reducing over-consumption and waste) ทำให้มีทรัพยากรเหลือเก็บไว้ใช้ได้ยาวนานขึ้น และเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดของเสียหรือการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายไป

3. การรักษาและส่งเสริมความหลากหลาย (maintaining diversity) ทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวมาก นอกจากนี้ยังช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้อีกด้วย

4. การผสมผสานการท่องเที่ยวให้เข้ากับการวางแผน (integrating tourism into planning) ให้เข้ากับการวางแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่นและการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจะช่วยขยายศักยภาพของการท่องเที่ยวในระยะยาวได้

5. การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น (supporting local economics) ด้วยการสนับสนุนการซื้อสินค้าที่ผลิตจากคนในท้องถิ่นและใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่น ทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนอยู่ในท้องถิ่นแห่งนั้น

6. การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น (involving local communities) การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นจะทำให้เกิดคุณภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวของท้องถิ่น และเป็นการลดความขัดแย้งของประชาชนในท้องถิ่นด้วย

7. การปรึกษากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนในท้องถิ่น (consulting stakeholders and the public) ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

8. การฝึกอบรมบุคลากร (training staff) โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ ซึ่งจะช่วยยกระดับการบริการท่องเที่ยวได้

9. การทำการตลาดด้วยความรับผิดชอบ (marketing tourism responsibility) การตลาดเป็นการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันผู้ประกอบการก็ต้องทำการตลาดให้ลูกค้าทราบถึงจริยธรรมของบริษัท ความรับผิดชอบต่อสังคม การตลาดนี้ ผู้ประกอบการจะต้องสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวด้วยการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์

10. การดำเนินการวิจัย (undertaking research) เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และนักลงทุน

ส่วนปิยวรรณ คงประเสริฐ (2551) ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับหลักการขององค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) ดังนี้

1. คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับสภาพทางกายภาพชุมชน
2. ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
3. ต้องก่อให้เกิดการกระจายรายได้ (ผลประโยชน์) อย่างเท่าเทียมกัน
4. การจัดการพื้นที่ต้องเป็นไปด้วยความยินดีของชุมชนในพื้นที่นั้น

3.2.3.2 องค์ประกอบการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ใน 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาสถานที่อันเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยว รวมถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว
2. ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพเดิมหรือดีกว่าเดิม และป้องกันผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยว โดยต้องมีการติดตามประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง
3. ด้านการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาด้านบริการอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่นักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจ โดยมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมด้วย
4. ด้านการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่อแสวงหานักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นคุณประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้เข้ามาท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวตามที่เขาพึงพอใจ
5. ด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นการพัฒนาในการสร้างโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวของตนเองและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว
6. ด้านการพัฒนาจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่าย โดยการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3.2.4 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ICOMOS (1997) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเที่ยวชมกิจกรรมต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นมาแสดงถึงความเป็นมา ประสบการณ์และความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีที่แตกต่างกันทางการดำรงชีวิตของคน เช่น ประเพณี สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และความสำคัญทางด้านวัฒนธรรมอื่นๆ ที่ยังติดพันกับมนุษย์แต่อดีตถึงปัจจุบัน

สำนักงานการวิจัยการท่องเที่ยว “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเทศออสเตรเลีย” ได้เสนอว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเที่ยวชมกิจกรรมที่น่าสนใจ

ทางด้านวัฒนธรรม เช่น งานเทศกาล งานแสดงสินค้า (เพลง การเต้นรำ ตลก ทัศนศิลป์ ศิลปะ มรดกทางวัฒนธรรม) และการท่องเที่ยวชมการแสดงศิลปะ พิพิธภัณฑสถาน ประวัติศาสตร์ อาคารมรดกอนุสาวรีย์ ศิลปะหรืองานฝีมือ และงานแสดงทางวัฒนธรรม เป็นต้น

รุ่งรัตน์ หัตถกรรม (2545) อธิบายว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางไปเพื่อศึกษาถึงวิถีชีวิต สภาพสังคม โบราณคดี ประวัติศาสตร์ และสถานที่ต่างๆ เพื่อไปสัมผัสและชื่นชมประเพณี งานเทศกาล งานหัตถกรรม งานแสดงศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของสังคมในแ่งมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา

วาสิกา แสนคำ (2545) เสนอว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือการเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนออกจากสถานที่ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยประจำไปยังท้องถิ่นอื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวและการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ เช่น การเรียนรู้ใหม่ การสัมผัส การชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงามทางวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของสังคมและชุมชนต่างๆ และเพื่อเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของสังคมในแต่ละพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นในด้านของศิลปวัฒนธรรม ทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม รวมทั้งสถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ และรูปแบบวิถีชีวิต ภาษา ความเชื่อ การแต่งกาย และค่านิยมของสังคม

วรรณนา วงษ์วานิช (2546) อธิบายว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชมงานและได้เรียนรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนหรือในท้องถิ่น เมืองในเทศกาลต่างๆ เป็นการสืบทอดและรักษามรดกทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นไว้ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่น ซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญคือ

1. เป็นประเพณีหรือวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่เด่นของแต่ละท้องถิ่นและสมควรที่จะดำรงรักษาให้คงอยู่ไว้สืบต่อไป
2. เจ้าของพื้นที่ร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งด้านการวางแผน การจัดการ และการอนุรักษ์
3. มีวิทยากรและมัคคุเทศก์ประจำท้องถิ่น
4. มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับทั้งความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความประทับใจและประสบการณ์ในการดำรงชีวิตในสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากเดิม

อัจฉรา หลาวทอง และภรณ์ หลาวทอง (2555) อธิบายว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งๆ ที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิธีการดำรงชีวิต ศิลปะทุกแขนง ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ในการดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวจะ

ได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ ในมุมมองความคิด ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ได้ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบัน

กาญจนา แสงลี้มสุวรรณ และศรีนยา แสงลี้มสุวรรณ (2555) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นมีความหมายพิเศษตรงที่นักท่องเที่ยวจะเน้นศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม สถานที่ดังกล่าวจะมีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมองค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมหรือขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งนอกเหนือจากสถานที่แล้ว เทศกาลและงานฉลอง รวมไปถึงสินค้าพื้นเมืองในพื้นที่ต่างๆ เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟและประเพณี เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรมเช่นเดียวกัน

ณัฐินี ทองดี และคณะ (2553) อธิบายว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือ การมุ่งเป้าหมายให้นักท่องเที่ยวขึ้นขอวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม คือ ผู้เดินทางหรือนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ อันประกอบด้วยการเรียนรู้และการสัมผัส การชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามของวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชุมชน และความแตกต่างทางวัฒนธรรมของสังคมที่ต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม โบราณวัตถุ โบราณสถาน รูปแบบวิถีการดำรงชีวิต ภาษา การแต่งกาย ความเชื่อ ศาสนา และจารีตประเพณี ล้วนแต่เป็นสิ่งที่สำคัญที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่น่าดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่เกิดความรับผิดชอบต่อในปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. เพื่อมุ่งเน้นถึงคุณค่าของวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น
2. เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องดูแลรักษาให้คงไว้ถึงคุณภาพสิ่งแวดล้อม และคุณภาพทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
3. เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจสูงสุด แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องเคารพในวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้นด้วย
4. เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์อย่างเพียงพอ พร้อมทั้งปรับปรุงคุณภาพวิถีชีวิตของชุมชนให้ดีขึ้น

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการให้ความสำคัญของทรัพยากรทางวัฒนธรรม มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม เพื่อการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ การเรียนรู้และการสัมผัส การศึกษาถึงวิถีชีวิต สภาพสังคม โบราณคดี และเอกลักษณ์ความงดงามของสังคม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ความเป็นอยู่ของกลุ่มชุมชนหรือเรียกว่าเป็นการเดินทางเพื่อชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงามทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนใด

หนึ่ง รวมทั้งเคารพในวัฒนธรรมของกันและกัน เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและความซาบซึ้งจริงใจ ในวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ และเป็นการสร้างรายได้จากนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในขณะเดียวกันเป็นการสร้างจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวด้วย

3.2.5 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เนตรชนก นันท์ (2544) ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ตอบสนองความน่าสนใจของนักท่องเที่ยวนั้นประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและต้องการเดินทางมาท่องเที่ยว เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิต ศาสนา การแต่งกาย เทศกาลต่างๆ ศิลปหัตถกรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน คุณค่าทางการศึกษา ตลอดจนจนถึงการต้อนรับอย่างเป็นมิตรไมตรีของประชาชนเจ้าของพื้นที่

2. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง หมายถึง การคมนาคมขนส่ง ถนนหนทาง ตลอดจนปัจจัยอื่นๆ ที่สามารถพนักท่องเที่ยวดำเนินการเดินทางเข้าไปสู่ชุมชนและสามารถเดินทางท่องเที่ยวภายในชุมชน ตลอดจนการเดินทางระหว่างชุมชนกับสถานท่องเที่ยวที่น่าสนใจอื่นๆ

3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง สิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายที่อยู่ในชุมชน ทั้งสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน (infrastructure) เช่น การสื่อสาร โทรคมนาคม ท่อน้ำ และขั้นสูง (superstructure) เช่น ที่พัก โรงแรม การให้บริการข้อมูลทางการท่องเที่ยว ร้านอาหาร ร้านค้าขายของที่ระลึก เป็นต้น

วิระพล ทองมา วินิตรา ลีละพัฒนา และนวลจันทร์ พงมา (2554) และบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้เสนอว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีองค์ประกอบสำคัญ 6 ด้าน ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น อันประกอบด้วยสิ่งดึงดูดใจ 10 ประการคือ 1) ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น 2) โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานต่างๆ 3) งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมในท้องถิ่นและสิ่งปลูกสร้างผังเมือง 4) ศิลปหัตถกรรม ภาพวาดรูปปั้นและแกะสลัก 5) ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา 6) ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่างๆ 7) ภาษาและวรรณกรรม รวมถึงระบบการศึกษา 8) วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การทำอาหาร ขนบธรรมเนียมการรับประทานอาหาร 9) ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียมและเทศกาลต่างๆ และ 10) ลักษณะงานหรือเทคโนโลยีที่มีการนำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

2. องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่ง

ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3. องค์ประกอบด้านธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการให้บริการด้านการท่องเที่ยวโดยผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและได้รับผลตอบแทนในกำไรสู่ธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. องค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ โดยแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างพึงพอใจ อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบและรับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

6. องค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรัก ความหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

รุ่งรัตน์ หัตถกรรม (2545) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทำให้ นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมที่ดึงดูดใจนั้น ต้องมีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ 1) สิ่งดึงดูดใจ เช่น ความสวยงามของธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน สถานที่ทางประวัติศาสตร์ 2) เส้นทางคมนาคมเข้าถึง เช่น เส้นทางหรือโครงข่ายคมนาคมที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้นตลอดจนสามารถเชื่อมโยงกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยวหรือบริเวณใกล้เคียง และ 3) สิ่งอำนวยความสะดวก เป็นองค์ประกอบเพื่อให้ นักท่องเที่ยวที่เข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวประทับใจ เช่น บริการ การสื่อสาร ที่พักอาศัย อาหาร นำเที่ยว แลกเปลี่ยนเงินตรา สอดคล้องกับอัจฉรา หลาวทอง (2555) ซึ่งอธิบายว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นมี 3 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) ศักยภาพในการดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว 2) ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และ 3) การบริหารจัดการ ทั้งนี้ในแต่ละองค์ประกอบมีหลักเกณฑ์และดัชนีชี้วัดในการพิจารณาความมีศักยภาพ ความมีประสิทธิภาพ และความมีคุณภาพ เพื่อใช้ในการประเมินมาตรฐานของแหล่งวัฒนธรรมนั้นด้วย

ส่วนรฐันันท์ พงศ์วิรุทธิ์ธร (2554) อธิบายว่า องค์ประกอบที่ทำให้ดึงดูดใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมี 8 ประการ คือ 1) โบราณคดี และพิพิธภัณฑต่างๆ 2) สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง รวมถึงซากฝังเมืองในอดีต 3) ศิลปหัตถกรรม ประเพณี และเทศกาลต่างๆ 4) ความน่าสนใจทางดนตรี 5) การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่างๆ 6) ภาษาและวรรณกรรม 7) ประเพณี ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และ 8) วัฒนธรรมเก่าแก่โบราณ วัฒนธรรมพื้นบ้านหรือวัฒนธรรมย่อย โดยสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการดำเนินการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว นั้นคือ ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อแสดงความคิดเห็น และเข้าถึงระดับความต้องการในการพัฒนาชุมชนสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมยังต้องอาศัยความร่วมมือทั้งคนในท้องถิ่นและเอกชนในฐานะที่เป็นผู้ชำนาญเพื่อการพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชนต่อไป

จากแนวความคิดของนักวิชาการหลายท่านที่ได้เสนอในมุมมองที่ไม่เหมือนกันเกี่ยวกับถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ผู้วิจัยสังเคราะห์จากแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) และ วีระพล ทองมา วินิตรา ลีละพัฒนา และนวลจันทร์ พงมา (2554) สามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีองค์ประกอบที่สำคัญ 7 ด้าน คือ 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านความสะดวกในการเข้าถึง 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 4) ด้านสินค้าที่ระลึก 5) ด้านการตลาด 6) ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และ 7) ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะได้นำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ต่อไป

3.2.6 ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) และณัฐินี ทองดีและคณะ (2553) เสนอว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการเดินทางท่องเที่ยวชมโบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นต่างๆ ความเชื่อ พิธีการต่างๆ และมีความเข้าใจวัฒนธรรมใหม่เพิ่มขึ้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (historical tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวไปยังแหล่งโบราณสถานคดีและประวัติศาสตร์ โดยได้รับความรู้ ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และ โบราณคดีในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนในท้องถิ่นนั้นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี (cultural and tradition tourism) หมายถึง การเดินทางเพื่อเที่ยวชมงานศิลปวัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่น

นั้นๆ เป็นผู้จัดขึ้นเพื่อให้มีความเข้าใจและมีความเชื่อในการยอมรับนับถือเคารพพิธีการต่างๆ อีกทั้งได้รับความรู้ความเข้าใจต่อสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม ที่ทำให้มีประสบการณ์ใหม่

3. การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท (rural tourism or village tourism) หมายถึง การเดินทางไปยังหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลการสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษโดดเด่น เพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลิน ให้ความรู้ ศึกษางานสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาพื้นบ้าน อีกทั้งมีความเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยชุมชนท้องถิ่นนั้นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

4. การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (sports tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ออกกำลังกายหรือแข่งการกีฬา โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดรายการกีฬาทางเส้นทางที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกีฬาได้สนุกสนานและทำให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ใหม่ๆ

5. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม (cultural health tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพหรือฟื้นฟูสุขภาพทางวัฒนธรรม เช่น การนวดตัว การนวดฝ่าเท้า การอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร การฝึกกายบริหาร การฝึกสมาธิ เป็นต้น

3.2.7 กระแสการเกิดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพบว่าโดยมีลักษณะพื้นฐานเหมือนกัน แต่ต่างกันที่ทรัพยากรหรือสิ่งที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวที่เป็นทรัพยากรหลักของการจัดการท่องเที่ยว เพราะว่านักท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการนำทรัพยากรซึ่งมีคุณค่าทางวัฒนธรรมและธรรมชาติมาเป็นต้นทุนในการจัดการ ซึ่งที่ผ่านมามีการใช้ทรัพยากรทั้งสองอย่างเข้ามาเป็นต้นทุนของการท่องเที่ยว ซึ่งบางพื้นที่วัฒนธรรมถูกกำหนดให้เป็นเพียงสินค้าทางการท่องเที่ยว เพราะฉะนั้นการจัดการท่องเที่ยวดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบทางตรงและทางอ้อมที่มีต่อวัฒนธรรมอย่างมาก โดยผลจากการเปลี่ยนแปลงนั้นทำให้เกิดกระบวนการของความตระหนักที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ บนพื้นฐานของกระแสเรียกร้องหลักใน 3 ประการ ดังนี้

1. กระแสความต้องการของชาวโลกให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกระแสความต้องการของประชาชนในทั่วโลกให้เกิดจิตสำนึกในแง่การอนุรักษ์ต่อสิ่งแวดล้อมระดับท้องถิ่นจนถึงขอบข่ายอย่างกว้างขวางในทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ระบบนิเวศ และวัฒนธรรมให้คงความหมายทางชีวภาพเอาไว้

2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ให้เกิดการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเป็นวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

3. เป็นกระแสการท่องเที่ยวที่มีความเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้านหรือชุมชนอื่นๆ รวมทั้งการเคารพวัฒนธรรมและผู้คนในตนเองด้วย

นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ญัตตินี้ ทงติและคณะ (2553) ได้อธิบายถึงลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่า

1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ทำให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้ไว้ได้ดีที่สุด เพื่อให้สามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลังของการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมทางการท่องเที่ยวอย่างมีคุณค่ามากที่สุด

2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีลักษณะที่เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่สุดในเชิงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าไม่ให้มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมหรือว่าจะให้เกิดผลกระทบน้อยมากที่สุด

3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คงไว้กับวิถีชีวิตของท้องถิ่นในด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ความสนใจของนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาถึงความแตกต่างกันทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย

4. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ผลประโยชน์ในทุกฝ่ายในแหล่งท่องเที่ยว คือ ฝ่ายนักท่องเที่ยว ฝ่ายผู้ดูแล และผู้ประกอบการทางธุรกิจการท่องเที่ยว รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว พร้อมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมที่ได้รับผลประโยชน์ โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผลมาจากการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนในท้องถิ่น

6. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ต้องมีการตลาดของการบริการท่องเที่ยวที่เป็นไปตามเกณฑ์ในการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นในการอนุรักษ์เชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

7. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจในด้านคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ที่ทำให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวอีก โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้กิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

8. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่ โดยยึดหลักที่ว่าไม่เกินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ในทุกด้าน และต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

9. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยทางชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักที่ว่าต้องรักษาและป้องกันความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

3.3 หลวงพระบาง

3.3.1 สภาพทั่วไปของหลวงพระบาง

แขวงหลวงพระบางเป็นเมืองหลวงเก่าของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวหรือประเทศลาว (เป็นอาณาจักรล้านช้าง อันรุ่งเรืองในอดีต) อยู่ห่างจากเวียงจันทน์ 420 ตารางกิโลเมตร เชื่อมต่อด้วยเส้นทางหมายเลข 13 ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศลาว มีพื้นที่ทั้งหมด 16,875 ตารางกิโลเมตร เป็นภูเขาร้อยละ 85 ประกอบด้วย 12 เมือง คือ เมืองหลวงพระบาง เมืองเชียงเงิน เมืองน่าน เมืองปากอู เมืองน้ำบัก เมืองงอย เมืองปากแซง เมืองโพนไซ เมืองจอมเพชร เมืองเวียงคำ และเมืองโพงทอง มีชายแดนติดต่อกับแขวงอุดมไซ แขวงพงสาลี แขวงหัวพัน แขวงเวียงจันทน์ แขวงไชยบุรี และแขวงเชียงขวาง ซึ่งมีประชากร 431,439 คน เป็นชาย 215,999 คน หญิง 215,440 คน

เมืองหลวงพระบาง มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน เป็นราชธานีเก่าแก่ของราชอาณาจักรลาวล้านช้างในอดีต ที่เต็มไปด้วยวัดวาอารามมากมายและความเป็นธรรมชาติ อันสง่างามของเมืองนี้ สร้างความประทับใจให้แก่ผู้ที่ได้ไปเยี่ยมชม ไม่ว่าจะเป็่วลีชีวิตเรียบง่ายของผู้คนที่ผสมผสานอย่างลงตัวกับสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ตามวัดวาอาราม เมืองหลวงพระบางได้ชื่อว่าเป็นศูนย์กลางทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมลาว นับตั้งแต่สมัยก่อตั้งประเทศมาถึงปัจจุบัน อีกทั้งยังคงรักษาระเบียบความงามไว้ได้เป็นอย่างดีที่สุด ชาวเมืองมีความสุขและพอใจกับชีวิตที่เรียบง่ายเป็นชาวพุทธที่ยึดมั่นในการรักษาขนบธรรมเนียมและประเพณี โบราณสถานในเมืองนี้เต็มไปด้วยสีสน และมีชีวิตชีวา (จันท์ วิไลจิต, 2554: 11) หลวงพระบาง เป็น “เมืองที่ได้รับการปกป้องรักษาที่ดีที่สุด ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” (The best preserved city in South – East Asia) และได้รับการประกาศให้เป็นเมืองมรดกโลกจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2538 และในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541 เมืองหลวงพระบาง ได้รับสถานะภาพให้เป็นเมืองมรดกโลกอย่างเป็นทางการจากองค์การ UNESCO โดยเมืองหลวงพระบางมีคุณสมบัติเข้าหลักเกณฑ์การพิจารณาถึง 3 ข้อจาก 6 ข้อ คือ 1) มีอิทธิพลอย่างสูงยิ่งเหนือกาลเวลาอันยาวนานหรือมีอิทธิพลภายในเขต

วัฒนธรรมของโลก อันเกี่ยวเนื่องกับพัฒนาการทางสถาปัตยกรรม ศิลปะอันเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น การวางผังเมืองหรือการออกแบบภูมิสถาปัตยกรรม 2) เป็นตัวอย่างอันชัดเจนของรูปแบบอาคารหรือสถาปัตยกรรมโดยภาพรวม หรือภูมิสถาปัตยกรรม ที่แสดงให้เห็นถึงขั้นตอนอันมีนัยสำคัญในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ 3) เป็นตัวอย่างอันชัดเจนของการตั้งถิ่นฐานชุมชนมนุษย์หรือแสดงให้เห็นการใช้พื้นที่ซึ่งเป็นภาพแทนของวัฒนธรรม (จันที วิลัยจิต, 2554)

เมืองหลวงพระบางเป็นเมืองเอกของแขวงหลวงพระบาง ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง และแม่น้ำคานที่ไหลมาบรรจบกัน เป็นเมืองที่องค์การยูเนสโกได้ยกย่องให้เป็นมรดกโลกด้วยเหตุผลคือมีวัดวาอารามเก่าแก่มากมาย มีบ้านเรือนอันเป็นเอกลักษณ์ colonial ท่ามกลางธรรมชาติอันงดงาม และชาวหลวงพระบางมีบุคลิกที่ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นมิตร มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงาม นอกจากนี้แต่ละชุมชนในเมืองหลวงพระบางประกอบด้วยหลากหลายเผ่าชน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่ไม่เหมือนกันทางการดำรงชีวิต เช่น ภาษา วัฒนธรรม เป็นต้น สิ่งเหล่านั้นได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นเชิงวัฒนธรรมและได้รับความนิยมนอย่างมากจากนักท่องเที่ยว เช่น การฟุต การแต่งกาย ขนบธรรมเนียม การทอผ้า เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันเห็นได้ชัดเจนว่าหลวงพระบางประกอบด้วย หมู่บ้าน วัดวาอาราม พระราชวัง โบราณสถาน สถาปัตยกรรมที่สวยงามเก่าแก่ ประเพณีความเชื่อ และความสัมพันธ์ในพุทธศาสนาของคนในเมืองที่เป็นแกนหลัก ซึ่งยึดโยงเข้ากับวัฒนธรรม ภาษา วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละชุมชน และด้านเศรษฐกิจ เป็นตัวชี้วัดที่ทำให้ชุมชนมีชีวิตชีวาไม่สูญหาย ที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจมากที่สุด (วันแพง อิดริพน, 2556)

3.3.2 แหล่งท่องเที่ยวของหลวงพระบาง

ภายหลังที่เมืองหลวงพระบางได้เข้าเป็นเมืองมรดกโลกจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) ในปี พ.ศ. 2538 สำนักงานปกครองแขวงหลวงพระบางได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ครั้งที่ 7 (พ.ศ. 2554-2558) โดยยึดแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเป็นแผนแม่บทแรกของแขวงหลวงพระบาง เป็นการวางเป้าหมายเพื่อสร้างให้แขวงหลวงพระบางเป็นศูนย์กลางในการท่องเที่ยวทางภาคเหนือของประเทศลาว โดยมุ่งพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของแขวงหลวงพระบาง เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เป็นต้น และได้มอบให้แผนกแถลงข่าว วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวของแขวงหลวงพระบางเป็นกรรมการจัดตั้ง จึงทำให้หลวงพระบางกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากที่สุดทางภาคเหนือของประเทศลาว คือ มีจำนวน 227 แห่ง แบ่งออกเป็น 3 แหล่ง คือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ 107 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ 34 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 86 แห่ง (สำนักงานปกครอง แขวงหลวงพระบาง, 2553)

แผนกแถลงข่าว วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวของแขวงหลวงพระบาง ได้จัดทำแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ว่าด้วยมาตรฐานในการสร้าง “บ้านวัฒนธรรม” (ในที่นี้จะเรียกว่า “ชุมชนวัฒนธรรม”) เพื่อให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งมาตรฐานการสร้างชุมชนวัฒนธรรม มีดังนี้ 1) ชุมชนต้องมีครอบครัววัฒนธรรม ใน 5 มาตรฐาน ที่คิดเฉลี่ย 70% ขึ้นไป 2) ชุมชนต้องมีกิจกรรมวัฒนธรรมใดหนึ่ง เช่น สโมสรร หอข่าว ระบบโทรโค่ง หน่วยศิลปะวรรณคดี 3) ชุมชนต้องมีการอนุรักษ์และส่งเสริมความเชื่อวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนหรือของชนเผ่าของชาติ 4) ชุมชนต้องมีการพัฒนาการในด้านต่างๆ เช่น พื้นฐานการผลิต ชีวิตการเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นเป็นลำดับ ปฏิบัติหลักการอนามัย 3 สะอาด มีการรักษาสภาพแวดล้อม และบริหารจัดการให้ชุมชนมีความสวยงาม และ 5) ชุมชนต้องมีการโครงสร้างการจัดตั้งที่ดี มีกฎระเบียบที่เหมาะสมในชุมชนที่ไม่มีผลกระทบต่อกฎหมายของรัฐบาล มีสมาชิกช่วยเหลือกัน ไม่มีการก่ออาชญากรรม มีความเป็นระเบียบที่ดีในสังคม และมีกิจกรรมต่างๆที่เป็นประโยชน์แก่สังคม (จันทวิไลจิต, 2554) ซึ่งเห็นได้ว่ามีชุมชนจำนวน 779 ชุมชนในทั่วแขวงหลวงพระบาง ในจำนวนนี้มีชุมชนที่เป็นชุมชนวัฒนธรรมจำนวน 370 ชุมชน และมีชุมชนที่พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำนวน 86 ชุมชนที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทหนึ่งที่สำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศ ได้แก่ ชุมชนผานม ชุมชนช่างไห ชุมชนเชียงทอง และชุมชนปากอู เป็นต้น (แผนกแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยว, 2556)

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เห็น ได้รู้ และได้สัมผัสถึงภาษา การแต่งกาย วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม วิธีการดำรงชีวิตของชาวหลวงพระบาง และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น งานทอผ้า ที่ถือได้ว่าเป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่ที่มีประโยชน์ต่อชุมชนของหลวงพระบาง สามารถสร้างรายได้มากมายให้แก่ชุมชน ได้แก่ ชุมชนผานม ชุมชนช่างไห โดยมีรายได้ 62,046,400 บาทต่อชุมชน โดยเฉลี่ยเท่ากับ 50,000 บาทต่อคนต่อปี (แก่นสี แก้ววิไลจิต, 2556)

3.3.2.1 ประวัติโดยย่อของชุมชนผานมและช่างไห

ชุมชนผานมเป็นชนเผ่าลื้อที่มีต้นกำเนิดมาจากจังหวัดสิบสองปันนา ประเทศจีน ในช่วงปี พ.ศ. 1907 (ปัจจุบันเป็นเขตมณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน) ชุมชนผานมเป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอันดับแรกของแขวงหลวงพระบาง เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 15 ปี เป็นชุมชนไทลื้อที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งในช่วงระยะปี พ.ศ. 1907 มาถึง ปี พ.ศ. 2518 ชนเผ่าลื้อมีสายสัมพันธ์ต่อเจ้ามหาชีวิตเมืองซวา (เมืองหลวงพระบาง) และมีชื่อเสียงในด้านการทอผ้า ประเพณีวัฒนธรรม จารีตธรรม ในเรื่องความประณีต และความดีงามกับเจ้ามหาชีวิตเมืองหลวงพระบาง ชุมชนผานมอยู่ห่างจากเมืองหลวงพระบาง ประมาณ 2 กิโลเมตร ภายหลังที่ประเทศลาวได้เปลี่ยนชื่อประเทศเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในวันที่ 2

ธันวาคม พ.ศ. 2518 ชุมชนผานมได้รับการสนับสนุนด้านหัตถกรรมผ้าทอเป็นปัจจัยสำคัญจากภาครัฐ และโครงการต่างประเทศ ซึ่งในปัจจุบันชุมชนผานมได้มีการดำเนินอาชีพด้านการทอผ้าด้านการผลิตเครื่องเงิน ไม้แกะสลัก และการผลิตกระดาษสา ที่ได้รับความน่าเชื่อถือจากนักท่องเที่ยวมาก และเป็น การประกอบอาชีพหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสามารถแก้ไขสภาพการดำรงชีวิตของ ประชาชนดีขึ้น และได้กลายเป็นที่มีชื่อเสียงในเรื่องความประณีตและสวยงามมาก ซึ่งเป็นที่ดึงดูดใจ นักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศ

ชุมชนช่างไหมเป็นชุมชนที่เก่าแก่มาแต่สมัยก่อนจนถึงปัจจุบันโดยมีอายุ ประมาณ 600 กว่าปีแล้ว ซึ่งคนในยุคก่อนนั้นได้อพยพมาจากจังหวัดเชียงใหม่ ประเทศจีน ซึ่งมีความ เชี่ยวชาญในด้านการปั่นไหมหรือการทำไหม โดยมีอาชีพหลักในการปั่นไหมเพื่อจำหน่ายเป็นสินค้าใน สมัยก่อน แต่ในปัจจุบันชุมชนช่างไหมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์สูงมากด้วยตนเอง ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความชำนาญพิเศษในการผลิตเส้นไหมและการทอผ้า ชุมชนช่างไหมตั้งอยู่ริมน้ำโขง ห่างจาก บ้านปากอู 5 กิโลเมตร ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่จะไปเที่ยวถ้าตั้งโดยการไ้รถรเหมาไปนั้น จะต้องไป ท่องเที่ยวชุมชนช่างไหมก่อนจึงเดินทางไปที่ถ้าตั้งของชุมชนปากอู เพราะเป็นทางผ่านในเส้นทาง นี้ ช่างไหมเป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงเรื่องการต้มเส้นไหมหรือที่ชาวต่างประเทศเรียกกันว่า “เหล้าลาว” (Lau Lao) และชุมชนยังมีการทอผ้าพื้นเมืองเพื่อเป็นสินค้าที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยว การเดินทางใน ชุมชนนี้นักท่องเที่ยวจะได้เห็นวิธีการดำรงชีวิตของประชาชนช่างไหม ว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างไร เช่น วิธีการทอผ้าและวิธีการการต้มเส้นไหม วิธีการแต่งกาย การตั้งถิ่นฐานของชุมชน และรวมทั้งศิลปะ ศาสนาสถานที่หาชมได้ยากและไม่มีที่อื่นๆ นอกจากนี้อีกประเด็นหนึ่ง ก็คือด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนที่เป็นจุดเด่นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวอีกด้วย เพราะฉะนั้นชุมชนช่างไหมได้ กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในปี 2543 ซึ่งปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวไปเยือนชุมชนช่างไหมโดย เฉลี่ยประมาณ 200-300 คนต่อวัน (กาดแก้ว รัฐตะนะกร, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

3.3.3 หน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ออกกฎหมายและนโยบายด้านการ ท่องเที่ยว มรดกแห่งชาติและศิลปหัตถกรรม เพื่อเป็นแผนแม่บทในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม แห่งชาติ และให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน คือ 1) กฎหมายว่าด้วยการ ท่องเที่ยว ฉบับเลขที่ 10/ส.ก.ช ที่นครหลวงเวียงจันทน์ ลงวันที่ 09 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 และ 2) กฎหมายว่าด้วยมรดกแห่งชาติ ฉบับเลขที่ 10/ส.ก.ช ที่นครหลวงเวียงจันทน์ ลงวันที่ 08 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวเป็นแผนแม่บทให้กระทรวงแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยวและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้จัดตั้งปฏิบัติทั่วประเทศ ดังนี้

3.3.3.1 กระทรวงแถลงข่าว วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว

มีหน้าที่ในการดำเนินงาน ดังนี้ (สภาแห่งชาติ, 2548)

1. ค้นคว้าและสร้างนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ และออกข้อกำหนดเกี่ยวกับวัฒนธรรม และโครงการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทั่วประเทศ และเสนอให้รัฐบาลพิจารณา เช่น ด้านการท่องเที่ยว ด้านวัฒนธรรม และด้านประวัติศาสตร์
2. ประสานงานกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม เช่น การสำรวจ การเก็บข้อมูล การวิจัย การจัดการแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม รวมทั้งการอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ
3. ชี้นำ ส่งเสริม ติดตามการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ วัฒนธรรมและท่องเที่ยวด้วยการออกนโยบาย แผนการ โครงการและระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม
4. ร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแผนในการอนุรักษ์และป้องกันบูรณะ พัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวทั่วประเทศ
5. ชี้นโยบายและอนุญาตเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวแห่งชาติให้อยู่ในความรับผิดชอบของตน
6. ส่งเสริมการก่อสร้าง ยกกระต๊อบ อบรมบุคลากรทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีความสามารถในระดับวิชาการที่ถูกต้อง
7. ปรับปรุงและสร้างบุคลากรในระบบการจัดตั้งทุกแขนงทางด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมให้มีความสามารถในการคุ้มครองเพื่อรับประกันทางด้านคุณภาพที่สามารถตอบสนองความต้องการของทุกภาคส่วนงานที่เกี่ยวข้อง
8. เป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับส่วนงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองและการจัดตั้งปฏิบัติทางด้านการท่องเที่ยวแห่งชาติและมรดกแห่งชาติ
9. เป็นตัวแทนในการร่วมมือกับสากลทางด้านทำหนังสือสัญญาหรือลงนาม (MOU) ร่วมกับต่างประเทศ หรือองค์กรสากล หรือเข้าร่วมในการประชุมต่างๆ ที่เกี่ยวกับงานการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมในระดับสากลของรัฐบาล
10. รายงานแผนการจัดตั้งปฏิบัติงานและการคุ้มครอง การพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมให้แก่รัฐบาลทราบเป็นประจำ
11. ปฏิบัติสิทธิและหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบกฎหมาย

3.3.3.2 แผนกลยุทธ์ วัฒนธรรมและท่องเที่ยวแขวง

มีสิทธิและหน้าที่ดังนี้ (สภาแห่งชาติ, 2548)

1. นำระเบียบกฎหมาย ข้อกำหนด แผนการ โครงการของกระทรวงมาเป็นแผนแม่บทในการข้อกำหนด แผนการ โครงการในการจัดตั้งปฏิบัติของตน

2. สํารวจ เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับมรดกแห่งชาติและการท่องเที่ยวแห่งชาติในขอบเขตพื้นที่ของตน
3. เผยแพร่ ศึกษาอบรมแนวทางนโยบาย ระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และมรดกทางวัฒนธรรมแห่งชาติ
4. ช้้นทะเบียน และอนุญาตเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวแห่งชาติที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน
5. ช้้นนำและส่งเสริมให้ห้องการแลกเปลี่ยน วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว เมือง เทศบาล ในการจัดตั้งปฏิบัติเกี่ยวกับงานคุ้มครองทางด้านการท่องเที่ยวและมรดกทางวัฒนธรรมแห่งชาติ
6. ประสานสมทบกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครอง และจัดตั้งปฏิบัติเกี่ยวกับงานคุ้มครองทางด้านการท่องเที่ยวและมรดกทางวัฒนธรรมแห่งชาติ
7. สรุปร ประเมินผลการจัดตั้งปฏิบัติเกี่ยวกับงานคุ้มครองทางด้านการท่องเที่ยวและมรดกทางวัฒนธรรมแห่งชาติของตน แล้วรายงานต่อกระทรวงของตนทราบ
8. ปฏิบัติสิทธิและหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบกฎหมายที่ได้กำหนดไว้

3.3.3.3 ห้องการแลกเปลี่ยน วัฒนธรรมและท่องเที่ยวเมือง

มีสิทธิและหน้าที่ในการดำเนิน ดังนี้ (สภาแห่งชาติ, 2548)

1. จัดตั้งปฏิบัติระเบียบกฎหมาย แผนการ โครงการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และมรดกทางวัฒนธรรมแห่งชาติ
2. สํารวจ เก็บรวบรวมข้อมูล ช้้นบัญญัติเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมแห่งชาติและท่องเที่ยวแห่งชาติที่อยู่ในขอบเขตพื้นที่ของตน
3. เผยแพร่ ศึกษาอบรมแนวทางนโยบาย ระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และมรดกทางวัฒนธรรมแห่งชาติ
4. ออกใบอนุญาตเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวแห่งชาติที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน
5. ประสานสมทบกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครอง และในการจัดตั้งปฏิบัติเกี่ยวกับด้านการท่องเที่ยว และมรดกทางวัฒนธรรมแห่งชาติ
6. สรุปร ประเมินผลการจัดตั้งปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองด้านการท่องเที่ยว และมรดกทางวัฒนธรรมแห่งชาติของตนแล้วรายงานให้แผนกของตนทราบ
7. ปฏิบัติสิทธิและหน้าที่ตามข้อกำหนดไว้ในระเบียบกฎหมาย

3.3.3.4 องค์กรปกครองของบ้านหรือชุมชน

มีสิทธิและหน้าที่ ดังนี้ (สภาแห่งชาติ, 2548)

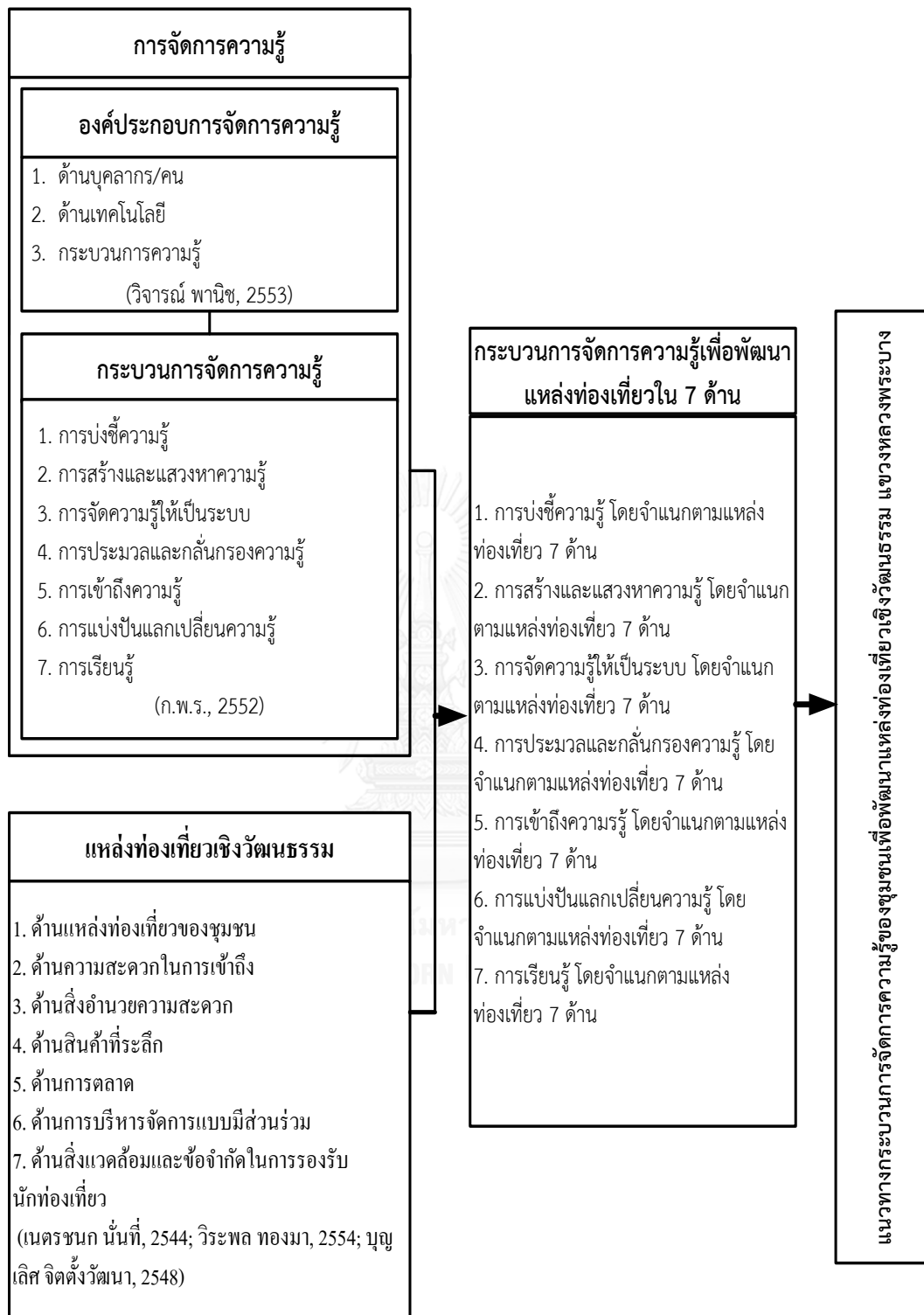
1. จัดตั้งปฏิบัติงานทางมรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวแห่งชาติ ในการคุ้มครอง อนุรักษ์ ปกป้อง และนำไปใช้ในขอบเขตความรับผิดชอบของตน
2. สืบค้น เก็บข้อมูล ขึ้นบัญชีเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวแห่งชาติที่อยู่ในขอบเขตพื้นที่ของตนและเสนอให้ห้องการแถลงข่าว วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเมือง
3. สรุป ประเมินผลการจัดตั้งปฏิบัติและรายงานให้ห้องการแถลงข่าว วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเมือง

ตอนที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

องค์ประกอบของการจัดการความรู้ ได้นำกรอบแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2553) มาใช้ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) ด้านคน/บุคลากร 2) ด้านเทคโนโลยี และ 3) กระบวนการความรู้

กระบวนการจัดการความรู้ ได้ใช้แนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2552) อันประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ 4) การประมวลและการกลั่นกรองความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 7) การเรียนรู้

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ได้สังเคราะห์จากแนวคิดของเนตรชนก นันท์ (2544) บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) และวีระพล ทองมา วินิตรา ลีละพัฒนา และนवलจันทร์ พงษ์มา (2554) เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านความสะดวกในการเข้าถึง 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 4) ด้านสินค้าที่ระลึก 5) ด้านการตลาด 6) ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และ 7) ด้านสิ่งแวดล้อม

แผนภาพที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เรื่อง กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ 2) เพื่อนำเสนอกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ดำเนินการวิจัยดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสาร

เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมทั้งข้อมูลบริบทในชุมชนในปัจจุบัน ทั้งที่เป็นเอกสารชั้นต้น (primary sources) และเอกสารชั้นรอง (secondary sources) ดังนี้

1.1.1 ข้อมูลและเอกสารที่ต้องการ แบ่งออกเป็นเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรอง

1) เอกสารชั้นต้น (primary sources)

เอกสารเกี่ยวกับความเป็นมาหรือบริบทของชุมชน เอกสารเกี่ยวกับการจัดการความรู้และการท่องเที่ยวของท้องถิ่น เอกสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของแผนกแถลงข่าว วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว และกรมพัฒนาชุมชน เอกสารด้านแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของสำนักงานปกครองแขวงหลวงพระบางในอดีตและปัจจุบัน

2) เอกสารชั้นรอง (secondary sources)

เอกสารนโยบายการดำเนินงานของแผนกแถลงข่าว วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวของแขวงหลวงพระบางโดยการสร้างชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว หนังสือเกี่ยวกับการจัดการและการท่องเที่ยว วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1.2 แหล่งข้อมูล เอกสารต่างๆ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากแหล่งข้อมูล ต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำนักงานบรรณสารสนเทศทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนกอุตสาหกรรมและการค้า สมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง แผนกท่องเที่ยวเมือง และแขวงหลวงพระบาง

นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้ค้นหาข้อมูลผ่าน Internet เป็นต้น

1.1.3 การคัดเลือกเอกสาร

ได้พิจารณาความน่าเชื่อถือและความถูกต้องจากเอกสารแต่ละฉบับ ในการพิจารณาโดยใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาตามระเบียบวิธีการวิจัยที่ประกอบด้วย 2 เกณฑ์ คือเกณฑ์การพิจารณาภายนอก (external criteria) และเกณฑ์การพิจารณาภายใน (internal criteria) โดยนำใช้กรอบแนวคิดของ Dalen (1962) อ้างถึงใน พรทิพย์ อันทิวโรทัย (2545) โดยการพิจารณาสาระเนื้อหาเชิงความคิดทางวิชาการและเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เกณฑ์การพิจารณาภายนอก (external criteria) โดยมุ่งพิจารณาถึงที่มาของเอกสาร ผู้เขียนเอกสารนั้นๆ โดยพิจารณา ใน 5 ประเด็น คือ

- 1) แหล่งที่มาของเอกสาร เป็นแหล่งปฐมภูมิและเป็นแหล่งที่เชื่อถือได้หรือไม่
- 2) ความน่าเชื่อถือของผู้เขียนเอกสาร ใครคือผู้เขียนหนังสือ
- 3) ความน่าเชื่อถือของเอกสารและหลักฐาน เป็นเอกสารต้นฉบับหรือฉบับปรับปรุง และสามารถค้นหาจากแหล่งอ้างอิงได้หรือไม่
- 4) ช่วงเวลาที่เอกสารนั้นเผยแพร่
- 5) เป้าหมายของการเผยแพร่ และความน่าเชื่อถือ

2. เกณฑ์การพิจารณาภายใน (internal criteria) โดยมุ่งพิจารณาถึงความชัดเจนเพียงใดที่ประกอบด้วย 4 ประเด็น ดังนี้

- 1) ความเชี่ยวชาญของผู้เขียนเอกสารนั้น และความสามารถเขียนตรงเนื้อหาของเอกสาร หรือเนื้อหาที่เขียนนั้นเชื่อถือได้หรือไม่
- 2) ผู้เขียนเอกสารมีแหล่งอ้างอิง หรือหลักฐานที่น่าเชื่อถือได้หรือไม่ เช่น ใช้วิธีการเขียนโดยบันทึก หรือด้วยความทรงจำ
- 3) สาระสำคัญของเนื้อหาของเอกสารปรากฏการณ์และสภาพตัวจริงสังคมปัจจุบัน และมีความบิดเบือนความจริงหรือไม่หรือเป็นเพียงความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนเท่านั้น
- 4) มีความชัดเจนเหมาะสมกับเนื้อหาเอกสารนั้นหรือไม่ และมีเนื้อหาตรงประเด็นในเรื่องดังกล่าว

1.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารมาวิเคราะห์โดยการจำแนกตามประเภทของข้อมูล (typological analysis) การเปรียบเทียบข้อมูล (comparison) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (analytic induction)

1.2 การศึกษาภาคสนาม

เพื่อวิเคราะห์สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยดำเนินการดังนี้

1.2.1 พื้นที่ที่ศึกษา มี 2 แห่ง คือ ชุมชนผานมและชุมชนช่างไห

เกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ที่ศึกษา คือ เป็นชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 10 ปี ที่ประสบผลสำเร็จ โดยได้ดำเนินการดังนี้

1. รวบรวมรายชื่อชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ผ่านการรับรองจากแผนกแถลงข่าว วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว แขวงหลวงพระบาง จำนวน 86 แห่ง ใน 12 เมือง

2. นำเสนอรายชื่อชุมชน 86 แห่งนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณาคัดเลือกพื้นที่ที่ศึกษา ผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวสังกัดอยู่แผนกแถลงข่าว วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว เมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง จำนวน 4 คน และกรมพัฒนาชุมชนและชนบทแขวงหลวงพระบาง จำนวน 1 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านนี้ไม่ต่ำกว่า 5 ปี ประกอบด้วย

นายไพวัน จันทสุข	หัวหน้าแผนกการท่องเที่ยว แขวงหลวงพระบาง
นายสีสวาด ยิ่งลัดใจ	หัวหน้าแผนกวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง
นายสมใจ คำประเสริฐ	หัวหน้าห้องกรพัฒนาชุมชนและชนบท แขวงหลวงพระบาง
นายแสงทอง โพธิบุปผา	หัวหน้าห้องกรแผนกแถลงข่าววัฒนธรรม และการท่องเที่ยว เมืองหลวงพระบาง
นายวันแพง อธิพิล	หัวหน้าแผนกพัฒนาการท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง

1.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล มีหลายวิธีดังนี้

1.2.2.1 การสังเกต เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) โดยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ และบริบทที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สภาพของแหล่งท่องเที่ยว สภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชน และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

1.2.2.2 การสัมภาษณ์

ใช้การสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบริบทชุมชนผานม และชุมชนช่างไห และการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน รวมทั้งสภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล มีจำนวน 22 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในชุมชนผานม รวม 12 คน คือ

- 1) กลุ่มผู้นำชุมชน 3 คน
- 2) กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครองในชุมชน 3 คน
- 3) กลุ่มเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่ชุมชน 2 คน
- 4) กลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก 8 คน
- 5) กลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง จำนวน 2 คน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ในชุมชนช่างไห รวม 10 คน คือ

- 1) กลุ่มผู้นำชุมชน 3 คน
- 2) กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครองในชุมชน 2 คน
- 3) กลุ่มเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่ชุมชน 1 คน
- 4) กลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก 6 คน
- 5) กลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง จำนวน 2 คน

ประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ คือ

- 1) บริบทชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
- 2) สภาพและปัญหาของการบ่งชี้ความรู้
- 3) สภาพและปัญหาของการสร้างและแสวงหาความรู้
- 4) สภาพและปัญหาของการจัดความรู้ให้เป็นระบบ
- 5) สภาพและปัญหาของการประมวลและกลั่นกรองความรู้
- 6) สภาพและปัญหาของการเข้าถึงความรู้
- 7) สภาพและปัญหาของการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้
- 8) สภาพและปัญหาของการเรียนรู้

1.2.2.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลในรายละเอียดที่ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) มี 17 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในชุมชนผานม รวม 9 คน คือ

- 1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน 2 คน
- 2) อดีตผู้นำชุมชนในการจัดการความรู้ 1 คน
- 3) อาจารย์ภาควิชาบริหารการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยสุโขทัย 2 คน
- 4) กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ คือ แผนกอุตสาหกรรมและการค้า
ห้องการค้าข้าววัฒนธรรมและท่องเที่ยว 2 คน
- 5) เจ้าหน้าที่โครงการ MoIC-UN Trade Cluster (ITC) 1 คน
- 6) เจ้าหน้าที่สมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง (LPHA) จำนวน 1 คน

ประเด็นหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผานม

- 1) สภาพและปัญหาของคน/บุคลากรในการจัดการความรู้ของชุมชน
- 2) สภาพและปัญหาของเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการความรู้ของชุมชน

ผานม

- 3) สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนผานม

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในชุมชนช่างไห รวม 8 คน คือ

- 1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน 3 คน
- 2) กลุ่มหัวหน้าคุ้มครองชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ 2 คน
- 3) อาจารย์ภาควิชาบริหารการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยสุโขทัย 2 คน
- 4) หัวหน้าห้องการค้าข้าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยวเมือง 1 คน

ประเด็นหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึก

1) สภาพและปัญหาของคน/บุคลากรในการจัดการความรู้ของชุมชนช่างไห รวมทั้งแนวทางปรับปรุงแก้ไข

2) สภาพและปัญหาของเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการความรู้ของชุมชนช่างไห รวมทั้งแนวทางปรับปรุงแก้ไข

3) สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนช่างไหรวมทั้งแนวทางปรับปรุงแก้ไข

1.3. ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล

เริ่มด้วยการทำหนังสือราชการถึงผู้นำชุมชนทั้งสองชุมชนเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลในภาคสนาม การเก็บข้อมูลตามรายละเอียดวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูล 2 พื้นที่ เป็นเวลา 5 เดือน (มกราคม-พฤษภาคม 2558) เพื่อเสนอต่อผู้นำชุมชน ซึ่งผู้วิจัยจะได้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนทั้ง 2 ชุมชน คือ

1.3.1 พื้นที่ชุมชนผานม เมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง ครั้งที่ 1 ในเดือนมกราคม 2558 และครั้งที่ 2 ในเดือนเมษายน-พฤษภาคม 2558

1.3.2 พื้นที่ชุมชนช่างไห อำเภอบึงสามพัน จังหวัดลพบุรี ในเดือนกุมภาพันธ์ 2558 และครั้งที่ 2 ในเดือนเมษายน-พฤษภาคม 2558

1.4. การตรวจสอบข้อมูล

ตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการวิจัยด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) ดังนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลด้านเวลา สถานที่ และบุคคลที่แตกต่างกัน และได้ข้อมูลตรงกัน

2. การตรวจสอบสามเส้าข้อมูลด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูล คือ การใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายวิธี ทั้งการศึกษาเอกสาร การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก

1.5. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาจากการศึกษาเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์ โดยการจำแนกประเภทหมวดหมู่ของข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูล และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย จากนั้นนำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาความ โดยมีตารางและแผนภาพประกอบ

ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

ดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1 การสังเคราะห์และนำเสนอร่างกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาจากการศึกษาเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ จากนั้นยกร่างกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.2 การตรวจสอบร่างกระบวนการจัดการความรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

ใช้การจัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

2.2.1 การจัดสนทนากลุ่มโดยผู้เชี่ยวชาญลาว

นำเสนอร่างกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพิจารณา โดยการจัดสนทนากลุ่ม 1 ครั้ง ที่หลวงพระบาง มีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม 7 คน ได้แก่

1. นายสีสวาด ยิ่งลักใจ หัวหน้าแขนงวัฒนธรรมแขวงหลวงพระบาง
2. นายวันแพง อธิพนธ์ หัวหน้าแขนงพัฒนาการท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง
3. นางทิภาวัน ดวงวิสัยแก้ว หัวหน้าภาควิชาบริหารการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัย สุภานุวงศ์

4. นายแสงทอง โพธิ์บุบผา หัวหน้าห้องการแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยว เมืองหลวงพระบาง

5. นายกาดแก้ว รัฐตนะกร หัวหน้ารับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห
6. นางสุกสาคร ดาวงค์ การนำในชุมชนผานมและอดีตการนำในแหล่งท่องเที่ยว
7. นางคำพัน ชัยโคสา หัวหน้ารับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานม

ประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม

1. กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
2. แนวทางในการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

หลังจากการสนทนากลุ่ม นำข้อมูลและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำเสนอกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการความรู้ได้พิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

2.2.2 การตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

นำเสนอข้อมูลผ่านการสนทนากลุ่มแล้ว ให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการความรู้จำนวน 3 คน พิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ดังรายนามต่อไปนี้

1. รองศาสตราจารย์ ดร. อรจรรย์ ฌ ตะกั่วทุ่ง ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนา นวัตกรรมจัดการความรู้ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัทธนันท์ หารราชกริมย์โชค คณะครุศาสตร์ และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
3. อาจารย์ ดร. สุภาสิณี นุ่มเนียม คณะครุศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

จากนั้น นำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำเสนอกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนที่เหมาะสมต่อไป

บทที่ 4

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

ในบทนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ 2 ชุมชน คือ ชุมชนผานม เมืองหลวงพระบาง และชุมชนช่างไห เมืองปากอู แขวงหลวงพระบาง อันเป็นพื้นที่ที่ศึกษา โดยแบ่งตามเนื้อหา ดังนี้

1. บริบทของชุมชน
2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน
3. ปัญหาของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ชุมชนผานม

4.1. บริบทของชุมชนผานม

4.1.1 ที่ตั้งของชุมชนผานม

ชุมชนผานมตั้งอยู่เขตชานเมืองและติดกับแม่น้ำคานในทางทิศตะวันออกของเมืองหลวงพระบาง เป็นพื้นที่ยาวตามริมแม่น้ำคาน เป็นพื้นที่ราบลุ่มสลับกับที่ราบสูงที่มีลักษณะเป็นภูเขา ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับชุมชนอื่น ได้แก่ ทิศตะวันออกติดต่อกับชุมชนนูนสะอาด ทิศตะวันตกติดต่อกับชุมชนเวียงใหม่ ทิศใต้ติดต่อกับชุมชนนาสร้างเหวีย ทิศเหนือติดต่อกับชุมชนดอนแก้วและสายน้ำคาน มีพื้นที่ทั้งหมด 407.98 เฮกตาร์ เนื้อที่ปลูกสร้างมี 10,92 เฮกตาร์ เนื้อที่ทำการผลิตหรือการเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ 391, 56 เฮกตาร์ ชุมชนผานมประกอบด้วย 281 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 1,413 คน (แก่นสี แก้ววิไลจิต, 2557: 1)

การคมนาคมเข้าสู่ชุมชนส่วนใหญ่อาศัยรถยนต์หรือจักรยานยนต์ส่วนบุคคล และรถรับจ้างเป็นหลัก ไม่มีรถโดยสารประจำทาง ชุมชนผานมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่อยู่ใกล้เมืองมรดกโลก หลวงพระบาง ที่มีระยะทาง 5 กิโลเมตร ซึ่งเส้นทางการคมนาคมจากชุมชนผานมไปสู่นอกชุมชน เช่น จากผานมไปเมืองหลวงพระบาง โดยใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 13 หรือจากชุมชนผานมไปสู่ชุมชนใกล้เคียง ได้แก่ชุมชนเวียงใหม่และชุมชนแก้งนล โดยใช้ถนนเชื่อมภายในชุมชนม ส่วนถนนภายในชุมชนได้เชื่อมต่อเข้ากันเป็นถนนดินแดง ซึ่งความรู้เหล่านี้จะปรากฏในแผนที่แผ่นซีดี หนังสือ ซึ่งแผนกท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบางจัดทำขึ้น

ภาพที่ 1 แผนที่ชุมชนผานม เมืองหลวงพระบาง

4.1.2 ประวัติความเป็นมาของชุมชนผานมโดยสังเขป

ชุมชนผานมเป็นชนเผ่าลื้อที่มีต้นกำเนิดมาจากบ้านลีและบ้านล้ง จังหวัดสิบสองปันนา ประเทศจีน ในช่วงปี พ.ศ. 1907 (ปัจจุบันเป็นเขตมณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน) ซึ่งในช่วงเวลานั้นเจ้าเมืองเชียงรุ่งได้มอบลูกสาวของตน ชื่อ นางสาว แก้วสีดา เพื่อมอบให้เจ้ามหาชีวิตเมืองหลวงพระบาง คือ เจ้าอุ่นเมืองหรือเจ้าสามแสนไทย ซึ่งเป็นลูกชายของเจ้ามหาชีวิตเมืองขวา (ปัจจุบันเป็นเมืองหลวงพระบาง) ในเวลาที่เจ้าเมืองเชียงรุ่งจะส่งลูกสาวมาให้เจ้ามหาชีวิตเมืองหลวงพระบางนั้น เจ้าเมืองเชียงรุ่งได้จัดประชาชนในเมืองของตน เช่น ชนเผ่าลื้อทั้งหญิงและชายจำนวนหลายเพื่อแห่กระบวนมาส่ง นาง แก้วสีดา มาถวายให้เจ้ามหาชีวิตเมืองขวา เมื่อมาถึงแล้วเจ้ามหาชีวิตเมืองขวาได้ให้ประชาชนที่แห่กระบวนของนางแก้วสีดานั้นดำรงชีวิตอยู่ในพระราชวังของเจ้ามหาชีวิตเมืองขวาต่อไปและได้จัดแบ่งหน้าที่ทำงานเหล่านี้ เช่น แม่หญิงไทลื้อให้ทำงานด้านการทอผ้าเพื่อถวายเจ้ามหาชีวิตเมืองขวา และส่วนฝ่ายชายให้เป็นช่างไม้ ช่างก่อสร้าง และทำงานประดับพระราชวัง วัดวาอาราม เป็นต้น (จันทิ วิสัยจิต, 2554: 7)

...ชุมชนผานมมาจากเขตสิบสองปันนา ประเทศจีน เป็นชนเผ่าลื้อ เจ้าเมืองเชียงรุ่ง ได้ให้ลูกสาวของตนมาถวายเจ้าชีวิตเมืองหลวงพระบาง เจ้าเมืองเชียงรุ่งได้เก็บเอาชนเผ่าลื้อเหล่านี้ลงมาส่งลูกสาวของเจ้าเมืองเชียงรุ่ง เมื่อมาถึงเจ้าเมืองหลวงพระบางแล้ว คนไทลื้อนั้นไม่ได้เดินทางกลับบ้านเลย และได้มาตั้งถิ่นฐาน และเป็นคนรับใช้ของเจ้าชีวิต

หลวงพระบาง จากนั้นได้จัดให้แม่หญิงทำงานด้านการทอผ้า หลังจากนั้นไทลื้อก็ได้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก จึงได้ไปตั้งถิ่นฐานอยู่บ้านนาอ้อมดอน (ปัจจุบันบ้านนาหลวง) ต่อมาเห็นว่าการดำรงชีวิตไม่มีความสะดวก จึงได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานใหม่อยู่ตามริมแม่น้ำคาน ซึ่งไม่รู้ว่าจะตั้งชื่อบ้านอย่างไร จึงเห็นหินก้อนใหญ่หลายก้อนอยู่ร่วมกันที่มีลักษณะคือนมของแม่หญิง จึงได้เรียกว่าบ้านผานม...

(แก่นสี แก้ววิไลจิต, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

ต่อมาเจ้ามหาชีวิตได้อนุญาตให้ประชาชน คนเผ่าลื้อที่รับใช้อยู่ในพระราชวังนั้น ย้ายออกจากวังไปดำรงชีวิตอยู่บ้านนาอ้อมดอน (ปัจจุบันคือบ้านนาหลวง) อยู่ทางทิศใต้ของเมืองขวา (เมืองหลวงพระบาง) คนเผ่าลื้อได้มีการแต่งงานกันและประชาชนไทลื้อได้เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย เมื่อสภาพการดำรงชีวิตไม่มีความสะดวก เช่น ไม่มีน้ำใช้และน้ำกิน เพราะคนเผ่าลื้อได้อยู่ไกลจากแม่น้ำโขงและแม่น้ำคาน จากนั้นคนเผ่าลื้อก็ได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ซึ่งในกลุ่มที่ 1 ได้ออกจากเมืองหลวงพระบางไปตั้งถิ่นฐานและดำรงชีวิตอยู่ตามริมแม่น้ำอู เช่น ชุมชนวังแล ชุมชนหาดค้อ ชุมชนห้วยเทิง และกลุ่มที่ 2 ได้ออกจากเมืองหลวงพระบางไปตั้งถิ่นฐานและดำรงชีวิตตามริมแม่น้ำคาน เช่น ชุมชนนาหลวง ชุมชนห้วยอิง ชุมชนพิศ และชุมชนบ่อแห่ ต่อมาชุมชนนาหลวงที่อยู่ใกล้กับเขตใจกลางเมืองไม่สะดวกในการดำรงชีวิต จึงได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ตามริมแม่น้ำคานที่มีหินก้อนใหญ่หลายก้อนตั้งอยู่ร่วมกันที่มีลักษณะดูเหมือนนมของแม่หญิง เพราะฉะนั้น จึงได้เรียกชื่อตามหินก้อนใหญ่นั้นว่าบ้านผานม (ชุมชนผานม) ในสมัยก่อนมาถึงในปัจจุบัน ดังแผนภาพที่ 3 (จันทิ วิไลจิต, 2554)

ภาพที่ 2 หินชุมชนผานม

คนเผ่าลื้อในชุมชนผานมมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งในช่วงระยะปี พ.ศ. 1907 มาถึง ปี พ.ศ. 2518 คนเผ่าลื้อมีสายสัมพันธ์กับเจ้ามหาชีวิตเมืองขวา (เมืองหลวงพระบาง) และมีศิลปวัฒนธรรม จารียธรรม และความดีงามในด้านการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้แก่เจ้ามหาชีวิตเมืองหลวงพระบาง เช่น การทอผ้าถวายเจ้ามหาชีวิต และการแสดงศิลปวัฒนธรรมที่ได้สืบทอด ถ่ายทอด

มาถึงปัจจุบันที่เป็นอาชีพหลักของสตรีชาวผานม และเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสามารถแก้ไขสภาพการดำรงชีวิตของประชาชนดีขึ้น และได้กลายเป็นที่มีชื่อเสียงในด้านความประณีต และสวยงาม ซึ่งเป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวทั้งภายในและนอก (นางแสงแพง, สัมภาษณ์, 12 มกราคม 2558)

ภายหลังที่ประเทศลาวได้เปลี่ยนชื่อประเทศเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในวันที่ 2 ธันวาคม ปี พ.ศ. 2518 ชุมชนผานมได้รับการสนับสนุนด้านหัตถกรรมผ้าทอ เป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งในตอนแรกนั้นแม่หญิงไทลื้อในชุมชนผานมที่มีความรู้ด้านทอผ้าเพียง 12 คน เท่านั้น เห็นได้ว่าผ้าทอของชุมชนผานมได้กลายเป็นที่รู้จักและน่าสนใจของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งในช่วงปี พ.ศ. 2535 -2537 ได้มีแม่หญิงไทลื้อหันมาทำอาชีพการทอผ้าเพิ่มขึ้นถึง 60 กว่าคน และในปัจจุบันสมาชิกที่ดำเนินการทอผ้า มี 203 ครอบครัว การดำเนินอาชีพการทอผ้าของชุมชนได้รับความน่าสนใจจากนักท่องเที่ยวมากขึ้นที่เป็นการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนคือการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมให้ดีขึ้น

ในปัจจุบันนี้ กลิ่นอายของชุมชนไทลื้อเริ่มเปลี่ยนแปลงไปบ้างแล้ว โดยเฉพาะสภาพของบ้านเรือน มีการประยุกต์รูปแบบบ้านให้เข้ากับยุคสมัย บ้านใต้ถุนสูงแบบไทลื้อดั้งเดิมมีเหลืออยู่น้อย บ้านบางหลังกั้นผนังในส่วนที่เคยเป็นใต้ถุนให้เป็นชั้นล่าง และมีการก่อสร้างบ้านในรูปแบบทรงสมัยใหม่เพิ่มมากขึ้น ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 3 การตั้งบ้านเรือนของชุมชนไทลื้อ ที่ยังคงมีอยู่ในชุมชนผานม หลวงพระบาง

4.1.3 สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ (ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

สภาพภูมิประเทศและสภาพพื้นที่ของชุมชนผานมเป็นพื้นที่ราบเชิงเขา ซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมด 407.98 เฮกตาร์ แบ่งเป็นเนื้อที่ปลูกสร้าง 16.42 เฮกตาร์ และพื้นที่ทำการเกษตร 391.56 เฮกตาร์ ซึ่งเป็นชุมชนที่อยู่ห่างจากเมืองมรดกโลก 5 กิโลเมตร เป็นเขตที่มีอากาศร้อนชื้น ซึ่งสภาพภูมิอากาศในเขตนี้แบ่งออกเป็น 2 ฤดู คือ ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคมเป็นช่วงที่มีฝนตกโดยมีอุณหภูมิ เฉลี่ย 25-30 เซลเซียส และฤดูแล้งเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนพฤษภาคมเป็น

ช่วงที่ไม่มีฝนตก ลักษณะภูมิอากาศหนาว มีอุณหภูมิเฉลี่ย 18-20 เซลเซียส และมีเส้นทางสำหรับการเข้าถึงชุมชนผานมได้ตลอดเวลา นอกจากนั้นชุมชนได้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี และมีการอบรมประชาชนภายในชุมชนให้ร่วมกันรักษาความสะอาด โดยเฉพาะในด้านการกำจัดขยะและน้ำเสีย รวมทั้งการรักษาความสะอาดภายในชุมชน (แก่นสี แก้ววิไลจิต, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

4.1.4 สังคม

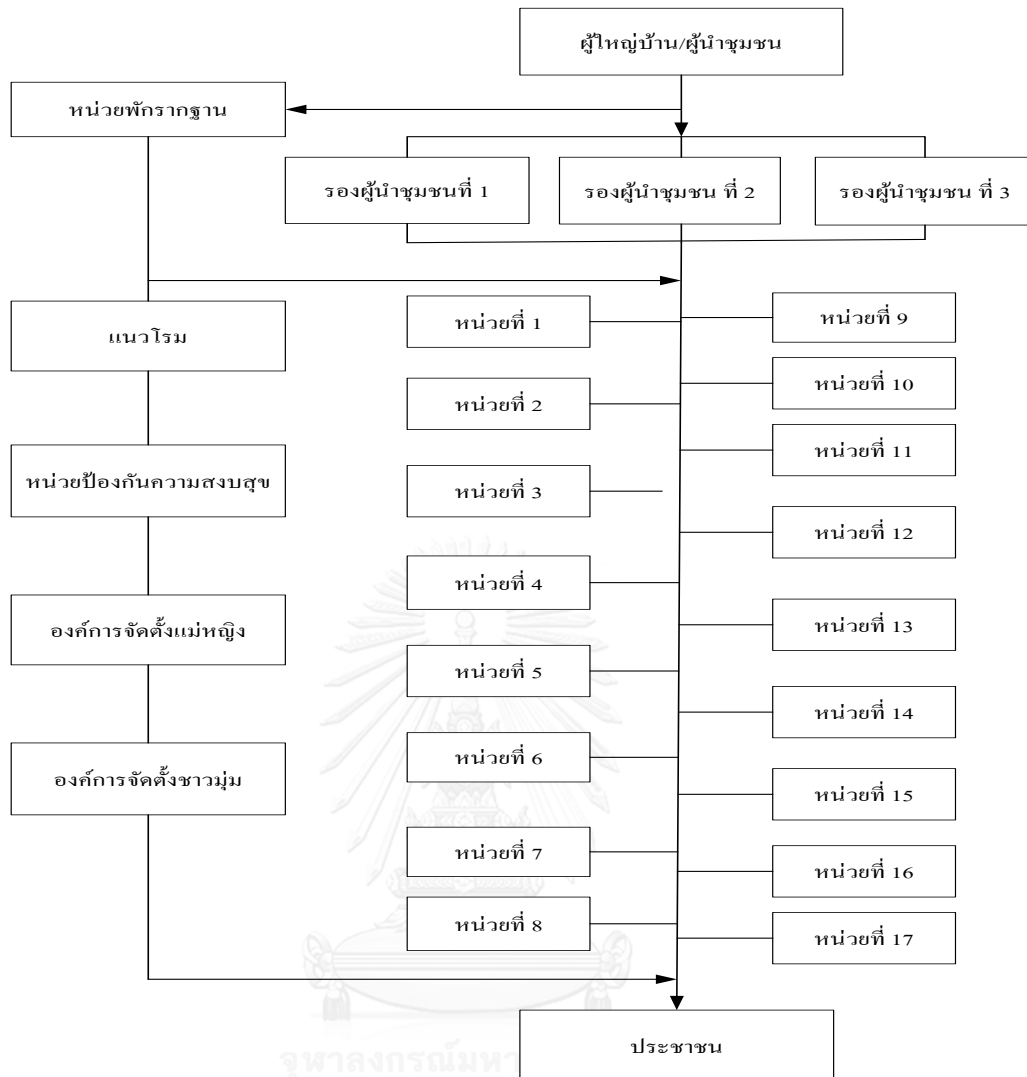
4.1.4.1 ด้านโครงสร้างของชุมชน

ชุมชนผานมประกอบด้วย 281 ครอบครัวยุ มีประชากรทั้งหมด 1,413 คน เพศหญิง 712 คน ในนั้นชุมชนเผ่าลื้อมี 276 ครอบครัวยุ มีประชากร 1,389 คน เพศหญิง 702 คน และชนเผ่าขมุ 5 ครอบครัวยุ มีประชากร 24 คน และเพศหญิง 10 คน ชุมชนผานมได้ประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน เช่น อาชีพทำงานราชการ 90 ครอบครัวยุ อาชีพบริการค้าขาย 173 ครอบครัวยุ การทอผ้า 203 ครอบครัวยุ กรรมกร 48 และ ตัดเย็บ 42 ครอบครัวยุ (แก่นสี แก้ววิไลจิต, 2557)

การปกครองของชุมชนผานมได้ประกอบด้วย หน่วยพรรคชุมชน ผู้นำปกครอง องค์การจัดตั้งของชุมชน และประชาชนภายในชุมชน ซึ่งทำให้ประชาชนทุกคนในชุมชนได้รับรู้ และเข้าใจต่อแนวทางนโยบายเปลี่ยนแปลงใหม่ของพรรคและรัฐบาลลาว ระเบียบกฎหมายของรัฐ ส่งเสริมความสัมพันธ์ของชุมชนและประชาชนภายในชุมชนต้องอยู่ร่วมกันโดยสันติ และมีความเชื่อมั่นต่อแนวทางของพรรค มีความรักชาติ รักประเทศของตนเอง (แก่นสี แก้ววิไลจิต, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

ระบบโครงสร้างการปกครองชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนจำนวน 1 คน รองผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน ได้แบ่งออกเป็น 17 หน่วยคุ้มครอง และชุมชนผานมได้มีองค์การจัดตั้งที่สำคัญหลายหน่วยเพื่อช่วยดำเนินงานต่าง ๆ ของชุมชน เช่น หน่วยพรรครากฐาน อดีตผู้นำชุมชน หน่วยป้องกันความสงบ องค์การจัดตั้งแม่หญิง และองค์การจัดตั้งชาวหนุ่ม ซึ่งองค์การเหล่านี้ทำหน้าที่จัดกิจกรรมของผู้นำชุมชน และเข้าร่วมการบริหารจัดการ รวมทั้งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่ผู้นำชุมชน (แก่นสี แก้ววิไลจิต, 2557) ดังรายละเอียดในแผนภาพที่ 5

แผนภาพที่ 5 ระบบโครงสร้างการคุ้มครองของชุมชนผานม

4.1.4.2 ด้านศาสนา และประเพณี วัฒนธรรม

ชุมชนผานมเป็นชนเผ่าลื้อที่มีประเพณี วัฒนธรรมเหมือนกับวัฒนธรรมของชนเผ่าลาวลุ่ม ทุกคนนับถือศาสนาพุทธ และนับถือผีพ่อ ผีแม่และผีบ้าน ในชุมชนมีวัด 2 แห่ง แต่ระบบโครงสร้างการปกครองภายในชุมชนลื้อเห็นว่ามีความเป็นระเบียบกว่าชุมชนอื่นๆ และได้มีการปลูกบ้านเรือน ชั้นเดียว ยกสูงมีพื้นที่ชั้นล่างสำหรับการทอผ้า และเก็บอุปกรณ์สำหรับการทำเกษตร แต่ในปัจจุบันชุมชนลื้อได้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการตั้งบ้านเรือนไปตามยุคปัจจุบัน ชนเผ่าลื้อมักจะเอาชื่อของสัตว์มาเป็นชื่อของกลุ่มหรือตระกูลของตน เช่น ลิง เสือ แต่ในปัจจุบันไม่ได้ถือสิ่งเป็นที่สำคัญ ส่วนการสืบทอดเชื้อสายตระกูลของชนเผ่าลื้อนั้นส่วนใหญ่จะถือเอาตระกูล (นามสกุล) ของฝ่ายชายเป็นหลัก เมื่อมีคู่บ่าวสาวของชนเผ่าลื้อได้แต่งงานกันใหม่หรือสร้างครอบครัวใหม่นั้น พ่อ

แม่ทั้งสองฝ่ายจะต้องได้ปรึกษาหารือกันว่าเห็นดีให้คู่แต่งงานใหม่นั้นอยู่ร่วมกับพ่อแม่ฝ่ายใด (สมลี สีสัพน์ทอง, 2556)

...ผานมเป็นชนเผ่าลื้อที่มีวัฒนธรรมและภาษาเฉพาะตัวของตนเอง ซึ่งในสมัยก่อนนั้น ชุมชนผานมเป็นชนเผ่าลื้อแท้ๆ แต่ในปัจจุบัน ย้อนความเจริญก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงของสังคม รวมถึงการเข้าถึงชุมชนมีความสะดวกขึ้น ชนเผ่าลื้อมีการแต่งงานกับชนเผ่าอื่นๆ แต่ลูกที่เกิดมาต้องพูดภาษาลื้อให้เป็นและยังรักษาได้ในด้านภาษาพูด...

(สุกสาคร ดาววงศ์, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

...คนรุ่นใหม่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนไปตามสังคมในยุคใหม่ และไม่ได้ให้ความสำคัญในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทอผ้า ภาษาพูดของลื้อ และประเพณี วัฒนธรรม...

(ทองวัน ปัญญาสิต, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558)

ด้านภาษา ชนเผ่าลื้อมีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง ซึ่งได้จัดอยู่ในกลุ่มภาษาลาวไต ชนเผ่าลื้อได้มีตัวหนังสือที่เขียนเหมือนตัวธรรมในใบลาน ซึ่งเห็นว่าตัวหนังสือของชนเผ่าลื้อมีลักษณะเหมือนกับตัวธรรมของตัวหนังสือลาว ส่วนภาษาพูดของชนเผ่าลื้อในปัจจุบัน เห็นได้ว่า ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสมัยใหม่และย้อนการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับชุมชนอื่นๆ ซึ่งเห็นได้ว่าเด็กในชุมชนผานมปัจจุบันไม่ค่อยให้ความสำคัญกับภาษาของตนเท่าที่ควร แต่ส่วนใหญ่ยังมีการอนุรักษ์ภาษาไว้ได้ (สมลี สีสัพน์ทอง, 2556)

ชุมชนผานมได้ปฏิบัติศาสนากิจในวันสำคัญทางศาสนา โดยมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ส่วนในการประกอบพิธีต่าง ๆ ตามความเชื่อของชนเผ่าลื้อ เช่น เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว จึงทำแต่สิ่งที่มีคุณประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม เช่น รักครอบครัว ขยันทำมาหากิน รู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด ส่วนประเพณีที่สำคัญของชนเผ่าลื้อที่ได้ปฏิบัติและสืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน ได้แก่ วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ และการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น (จันทิ วิสัยจิต, 2554)

จากที่ได้กล่าวมานั้นเห็นว่า ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนผานมเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้กับเมืองมรดกโลก ซึ่งถือเป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงมาแต่ดั้งเดิม และอยู่ในภาคเหนือของประเทศลาวที่มีสภาพการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ใกล้เคียงกับชนเผ่าลาว ฉะนั้นประเพณี วัฒนธรรม จึงไม่แตกต่างจากวัฒนธรรมของคนภาคเหนือทั่ว ๆ ไปมากเท่าใด ซึ่งชนเผ่าลื้อมีการทำบุญในเทศกาลสำคัญทางศาสนา โดยทั่วไปประชาชนผานมประกอบด้วยหลายชนเผ่าด้วยกัน เช่น ลื้อ ขมุ ปัจจุบัน

ประชาชนเชื้อสายลื้อได้แต่งงานผสมกลมกลืนกับชุมชนเผ่าอื่นไป แต่ในกลุ่มชนเผ่าลื้อยังมีการรักษาขนบธรรมเนียม ที่ปฏิบัติ เช่น ประเพณีบุญท่ายเดือน 1 โดยจะทำพิธีกันในวันที่ 23-24-25 เดือนมกราคมของทุกปี โดยจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือเพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้ทราบและเข้าใจในการบำเพ็ญทานบารมีของพระพุทธเจ้า สมัยที่เสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดรโพธิสัตว์ และเป็นการสอนคนให้รู้จักเสียสละ ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว เพราะสังคมจะอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขได้จำเป็นต้องมีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (แก่นสี แก้ววิไลจิต, **สัมภาษณ์**, 19 มกราคม 2558)

4.1.4,3 ด้านสาธารณสุข

ชุมชนผานมได้วางเป้าหมายในการพัฒนาประชาชนในชุมชนให้เป็นที่ไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมแห่งชาติให้เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในด้านสาธารณสุขนั้นชุมชนได้ปฏิบัติตามหลักอนามัย 3 สะอาด (คือ อยู่สะอาด กินสะอาดและนอนสะอาด) ฉะนั้นชุมชนผานมได้รับการรองรับเป็นชุมชน 3 สะอาด เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2553 ส่วนแม่หญิงและเด็กทุกคนได้รับการฉีดยาป้องกันพยาธิต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ ชุมชนผานมได้รับการรับรองเป็นชุมชนแบบอย่างทางด้านสาธารณสุข เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2545 ซึ่งในปัจจุบันชุมชนผานมได้ให้ความสำคัญด้านการรักษาความสะอาดและการอยู่ดีกินดีของประชาชนทุกคน และได้มีการเชิญชวนประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการอนามัยและทำลายแหล่งแพร่ขยายยุง และร่วมกันเก็บขยะตามถนนในชุมชนเป็นประจำ (แก่นสี แก้ววิไลจิต, 2557)

4.1.5 เศรษฐกิจ/อาชีพ

ชุมชนผานมในอดีต ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ การทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ ในปัจจุบันตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ชุมชนได้เปลี่ยนอาชีพเป็นการผลิตสินค้า นอกนั้นได้ยึดอาชีพต่างๆ กัน ได้แก่ รับราชการ 90 ครอบครัว ค่าขาย 173 ครอบครัว ทอผ้า 203 ครอบครัว กรรมกร 48 ครอบครัว ตัดเย็บ 42 ครอบครัว (แก่นสี แก้ววิไลจิต, 2557)

ชุมชนผานมในสมัยก่อนเคยเป็นแหล่งทอผ้าถวายให้กับเจ้ามหาชีวิตและราชสำนักของหลวงพระบาง ปัจจุบันผ้าทอจากชุมชนผานมมีชื่อเสียงมาก มีการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านตั้งเป็นศูนย์หัตถกรรมทอผ้า มีการสาธิตกระบวนการทอผ้า รวมถึงผลิตเป็นสินค้าที่ระลึกให้นักท่องเที่ยวเลือกซื้อเป็นจำนวนมาก ตั้งแต่ผ้าผืน เสื้อผ้า กระเป๋า ยาม ฯลฯ และยังมีศูนย์หัตถกรรมผานม ศูนย์แสดงและจำหน่ายสินค้าจำพวกเครื่องเงิน ผลิตภัณฑ์จากไม้แกะสลัก ผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา รวมทั้งมีการนำศิลปวัตถุโบราณที่เป็นสัญลักษณ์ของหลวงพระบางในอดีตมาแสดงไว้ด้วย ของที่นำมาแสดงภายในศูนย์หัตถกรรมเครื่องเงินของชุมชนผานม มีตั้งแต่ภาพของเจ้ามหาชีวิตในอดีต รูปภาพเมืองในสมัยก่อน เงินก๊อบของลาวที่เคยใช้ตั้งแต่สมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง ฯลฯ

ปัจจุบันวัฒนธรรมของชนเผ่าลื้อได้เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะสภาพบ้านเรือน มีการประยุกต์รูปแบบบ้านให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ บ้านใต้ถุนสูงแบบดั้งเดิมมีเหลืออยู่น้อย การก่อสร้าง

บ้านทรงสมัยใหม่เพิ่มมากขึ้น การสร้างรายได้และการดำรงชีวิตของคนในชุมชนได้รับการพัฒนามากขึ้นด้วย ดังเห็นได้จากรายได้ของชุมชน เช่น พ.ศ. 2554 ชุมชนมีรายได้ 62, 046,400 บาท เฉลี่ย 49,400 บาทต่อคน พ.ศ. 2555 และพ.ศ. 2556 ชุมชนมีรายได้ประมาณ 68, 900,000 บาท เฉลี่ย 50,000 บาทต่อคน (แก่นสี แก้ววิไลจิต, 2557: 3-4) และพ.ศ. 2557 จนถึงปัจจุบัน ชุมชนมีรายได้เฉลี่ย 1,700 ดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นเงินไทย 55,190 บาทต่อคนต่อปี (แก่นสี แก้ววิไลจิต, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

4.1.6 การศึกษา

คนในชุมชนผานมส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและโท ซึ่งประกอบอาชีพราชการ นอกจากนั้นยังเห็นว่ามีวัยแรงงานของชุมชนจำนวนไม่มากมีระดับการศึกษาต่ำ แต่ปัจจุบันได้เรียนต่อในระดับสูงมากขึ้น นับเป็นโอกาสที่ดีในการพัฒนาชุมชนในอนาคตต่อไป เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและสร้างคนในชุมชนให้กลายเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ เพราะฉะนั้นระดับการศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและเป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่

ชุมชนผานมมีโรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง ที่สร้างขึ้นในปี 2511 มีครู 9 คน และนักเรียน 107 คน ในจำนวนครุณั้นประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และครู 8 คน จบการศึกษาระดับชั้นสูง 1 คน และระดับชั้นกลาง 8 คน การจัดชั้นเรียน แบ่งเป็น ชั้นอนุบาล มีนักเรียน 15 คน ชั้น ป.1 มีนักเรียน 15 คน ชั้น ป.2 มีนักเรียน 21 คน ชั้น ป.3 มีนักเรียน 17 คน ป.4 มีนักเรียน 17 คน และชั้น ป.5 มีนักเรียน 22 คน (คำสุข รุ่งดวงจัน, สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2558) สรุปได้ดังตารางที่ 1 นอกจากนี้ เด็กที่จะเข้าเรียนชั้น ป.1 ต้องผ่านการเตรียมความพร้อมในชั้นอนุบาลเป็นระยะเวลา 1 ปีก่อน

ตารางที่ 1 จำนวนนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนผานม พ.ศ. 2558

ลำดับ	ชั้นเรียน	จำนวนนักเรียน	เพศหญิง	เพศชาย
1	อนุบาล	15	7	8
2	ชั้น ป.1	15	11	4
3	ชั้น ป.2	21	11	10
4	ชั้น ป.3	17	10	7
5	ชั้น ป.4	17	6	11
6	ชั้น ป.5	22	12	10
รวม		107	57	50

4.2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

การเปิดกว้างการร่วมมือกับประเทศต่างๆ ในโลก และให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่เน้นการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นกระแสหลักในการพัฒนานั้น ทำให้การพัฒนาได้แพร่ขยายเข้าสู่ภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตที่มุ่งตอบสนองด้านอุตสาหกรรม โดยการผลิตในสมัยใหม่เน้นด้านการบริโภคนิยม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเหล่านี้ได้ส่งผลต่อแบบแผนการผลิตของชุมชน และมีผลกระทบต่อวิถีแบบดั้งเดิม โดยตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจทุนนิยมสมัยใหม่ได้แพร่ขยายเข้าสู่ชุมชนในรูปแบบต่างๆ และได้ดึงเอาระบบการผลิตแบบพึ่งตนเองให้พ้นออกจากฐานเดิมมากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อมองในอดีตเห็นว่า การผลิตของชุมชนถูกผนวกให้เข้ากับเศรษฐกิจมากขึ้นเรื่อยๆ เช่นกัน โดยให้ความสำคัญบางด้านมากเกินไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านอุตสาหกรรมบริโภคนิยมที่ให้ความสำคัญกับเงินตรามากกว่าการสร้างกลไกของชุมชนอย่างเป็นระบบจากพื้นฐานของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชนที่มีอยู่แล้ว (สมใจ ภัยวงศ์, 2552)

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ครั้งที่ 7 (พ.ศ. 2554-2558) แขนงหลวงพระบางเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม เพื่อสร้างหลวงพระบางให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภาคเหนือของประเทศลาว และได้มุ่งเป้าหมายในการพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของแขวงหลวงพระบาง เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ พบว่าแผนดังกล่าวได้ส่งผลต่อหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนกแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยวของแขวง และเมือง เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ชุมชน (บ้าน) เพื่อสร้างเป็นชุมชนวัฒนธรรมหรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งมาตรฐานของชุมชนวัฒนธรรม ได้แก่ 1) ชุมชนต้องมีครอบครัววัฒนธรรม ใน 5 มาตรฐาน โดยคิดเฉลี่ย 70% ขึ้นไป 2) ชุมชนต้องมีกิจกรรมวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง เช่น สโม่สร ห่อข้าว ระบบโทรโข่ง หน่วยศิลปะวรรณคดี 3) ชุมชนต้องมีการอนุรักษ์และส่งเสริมความรักชาติ วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนของชาติ 4) ชุมชนต้องมีการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น พื้นฐานการผลิต ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นเป็นลำดับและปฏิบัติตามหลักอนามัย 3 สะอาด (คือ อยู่สะอาด กินสะอาดและนอนสะอาด) มีการรักษาสภาพแวดล้อมและบริหารจัดการให้ชุมชนมีความสวยงาม และ 5) ชุมชนต้องมีโครงสร้างการจัดตั้งที่ดี มีกฎระเบียบที่เหมาะสมที่ไม่มีผลกระทบต่อกฎหมายของรัฐบาล มีความสามัคคีช่วยเหลือกัน ไม่มีการก่ออาชญากรรม ความเป็นระเบียบที่ดีของสังคม และมีกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่สังคม (สำนักงานปกครอง แขวงหลวงพระบาง, 2554) ด้วยเหตุนี้ชุมชนผานมได้รับการรับรองเป็นชุมชนวัฒนธรรมในปี 2548

ด้านภูมิปัญญานั้น ชุมชนผานมมีชื่อเสียงมากในด้านการทอผ้า เพราะสมัยก่อนได้ทอผ้าถวายเจ้ามหาชีวิต และมีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าการทอผ้าเป็นการผลิตขึ้นเพื่อใช้

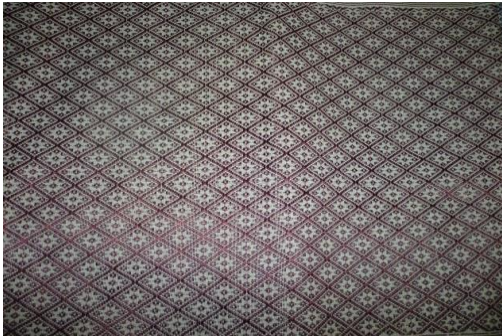
ภายในครัวเรือน จึงเป็นการเรียนรู้จากพ่อแม่หรือจากรุ่นสู่รุ่น ได้แก่ วิธีการทอผ้า การเก็บลาย การเก็บดอก และการย้อมสี ต่อมาผู้สูงอายุของชุมชนผานมนำผ้าทอไปขายในเมืองหลวงพระบาง จึงทำให้นักท่องเที่ยวต่างประเทศรู้จักแพร่หลาย และผ้าทอเป็นที่สนใจมากขึ้น สามารถรายได้ดี ด้วยเหตุนี้ชุมชนจึงได้เปลี่ยนจากการผลิตผ้าทอในครัวเรือนมาเป็นการผลิตหัตถกรรมแบบสหกรณ์ สตรีผานมได้หันมาทอผ้ามากขึ้น ดังจะเห็นได้จากเมื่อก่อน มี 12 คน เพิ่มขึ้นเป็น 17 คน, 25 คน และ 65 คน ตามลำดับ ซึ่งในระยะที่เปลี่ยนแปลงนั้น ชุมชนได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานราชการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในช่วงปี พ.ศ. 2528 คณะผู้นำชุมชนและกลุ่มผลิตหัตถกรรมได้จัดสถานที่จำหน่ายสินค้าอยู่ตามข้างวัดและหอประชุม (จันสะหมอน วีระวงศ์สา, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2558)

...ชุมชนผานมเป็นเผ่าลื้อที่มีฝีมือลายมือมาแต่อดีต ซึ่งในสมัยก่อนแม่หญิงเคยทอผ้าถวายให้มเหสีของเจ้ามหาชีวิตเมืองขัว (ในปัจจุบันเมืองหลวงพระบาง) เช่น ผ้าเบี่ยง ผ้าไหมต่างๆ เป็นที่นิยมในเมื่อก่อน ได้นำเอาผ้าทอขายอยู่ในเมืองหลวงพระบาง จากนั้นแขกจึงได้เข้ามาซื้อผ้าทออยู่ในชุมชนผานม ในขณะนั้นได้มีการทอผ้าอยู่ตามครัวเรือนของตน และได้จำหน่ายอยู่ในข้างวัดที่บ้าน ภายหลัง ปี พ.ศ. 2518 เป็นว่าแขกทั้งภายในและต่างประเทศให้ความสนใจผ้าทอของชุมชนผานม ผู้นำชุมชนได้จัดเป็นสถานที่ขายผ้าทออยู่ที่หอประชุมของบ้าน ในขณะนั้นสมาชิกทอผ้าพื้นเมืองแต่ 12 คน เห็นว่าเป็นสร้างรายได้ที่ดี ชุมชนผานมได้เปลี่ยนมาทำอาชีพทอผ้า...

(สุกสาคร ดาวงค์, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

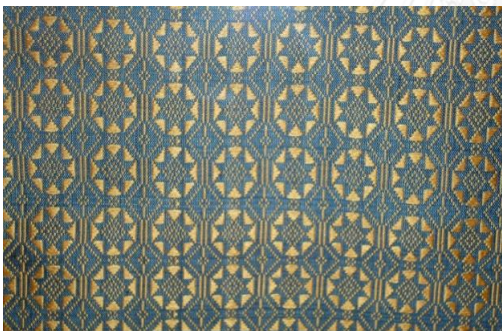
แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของผานม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่กลุ่มสตรีได้นำผลิตภัณฑ์ผ้ามาจำหน่ายเป็นสินค้าที่ระลึก มีการสืบทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ และได้เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์และจรรโลงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งการทอผ้าที่ได้สืบทอดกันมานี้เป็นเอกลักษณ์หรือเป็นลวดลายดั้งเดิมของชุมชนผานม (หลวงพระบาง) ได้แก่ ลายกัญแจ ลายดอกพิกุล ลายเก้ายอด ลายนาค ลายน้ำไหล ลายดอกดาว ลายโคมน้อย ส่วนการประยุกต์เป็นการสร้างสรรค์จากลวดลายดั้งเดิม และผสมผสานลวดลายใหม่เข้าไป

ภาพที่ 4 ผ้าทอลายดอกดาวและลายกัญแจ เป็นลวดลายดั้งเดิม เอกลักษณ์หลวงพระบาง

ภาพที่ 5 ผ้าทอลายโคมน้อยและลายนาค ลวดลายดั้งเดิม เอกลักษณ์หลวงพระบาง

ภาพที่ 6 ผ้าทอลายโคมบักตาน และลายดาว ลวดลายดั้งเดิม เอกลักษณ์หลวงพระบาง

การผลิตผ้าพื้นเมืองทำให้การบริโภคในครัวเรือนได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบไป และปัจจุบันการทอผ้าพื้นเมืองกลายเป็นอาชีพหลักที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวอีกด้วย นอกจากนี้การผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในชุมชนแล้ว ยังเป็นการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งเห็นว่าเป็นการผลิตในเชิงธุรกิจ และที่สำคัญผ้าลาวเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากฝ้ายที่เป็นสินค้าหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยเฉพาะผ้าทอของชุมชนผานม ที่ทำด้วยความสามารถและความรู้ทางภูมิปัญญาของชุมชน (สมใจ ภัยวงศ์, 2552: 3)

...ปี พ.ศ. 2539 การนำของรัฐบาล เช่น ท่านหนูฮัก พูมสะหวัน อดีตประธานประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้เดินทางเข้ามาเยี่ยมชุมชนผานม และให้

ความสำคัญในด้านการอนุรักษ์และการสืบทอดหัตถกรรมการทอผ้าของชนเผ่าลื้อและเพื่อการยกระดับบทบาทของสตรีในการทอผ้าพื้นเมือง และเห็นความลำบากความไม่สะดวกของชุมชนในด้านสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ต่อมา ท่านได้อนุมัติทุนของรัฐบาลมาช่วยสร้างศูนย์หัตถกรรม...

(สุกสาคร ดาววงศ์, **สัมภาษณ์**, 19 มกราคม 2558)

ภาครัฐได้ให้ความช่วยเหลือในการจัดพื้นที่ท่องเที่ยว และได้สนับสนุนสิ่งที่จำเป็น เช่น สร้างศูนย์หัตถกรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และส่งนักวิชาการเข้ามาช่วยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และภาครัฐได้ดำเนินนโยบายที่เป็นการเปิดช่องทางให้แก่ชุมชนเข้าไปมีบทบาทต่อรองเพื่อ नियามและประดิษฐ์สร้างวัฒนธรรมประเพณี ที่แสดงความเป็นวัฒนธรรมของชุมชน ภายใต้กระบวนการดังกล่าว ทำให้พื้นที่บ้านเวียง อุตสาหกรรมทางชาติพันธุ์ ประเพณี พิธีกรรมและภูมิปัญญาของชุมชนได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือเป็นพื้นที่ในการบริการและบริโภคสำหรับคนภายนอก นอกจากนั้น ทางภาครัฐได้ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าหัตถกรรม เช่น การทอผ้า การผลิตเครื่องเงิน ไม้แกะสลัก และกระดาษสาที่เป็นสินค้าที่ระลึก โดยเปิดตลาดนัดให้ชุมชนนำสินค้าไปจำหน่าย เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น (จันสมร วีระวงศ์สา, **สัมภาษณ์**, 28 มกราคม 2558)

ชุมชนผานมได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐบาล และได้รับการช่วยเหลือจากโครงการต่างประเทศเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

พ.ศ. 2539 ศูนย์หัตถกรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนได้รับการสร้างขึ้น โดยทุนช่วยเหลือจากรัฐบาลจากการขึ้นำของท่านหนูฮัก พูมสะหวัน อดีตประธานประเทศลาว

พ.ศ. 2550 ได้รับการปรับปรุงและขยายอาคารที่สองเพื่อเชื่อมต่ออาคารที่หนึ่ง โดยได้รับทุนมูลนิธิ Hanns Seided จากประเทศเยอรมัน

พ.ศ. 2557 ได้รับการช่วยเหลือในด้านเทคนิควิชาการและการบูรณะจากโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า และกลุ่มสหประชาชาติ (ITC) โดยทุนช่วยเหลือจากรัฐบาลสวิสเซอร์แลนด์ (SECO)

4.3. ปัญหาของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

ชุมชนผานมได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอันดับแรกของหลวงพระบาง ที่มีชื่อเสียงด้านการผลิตหัตถกรรมการทอผ้าพื้นเมือง และเป็นชนเผ่าลื้อที่มีสายสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้ามหาชีวิตหลวงพระบางในสมัยก่อน ซึ่งทำให้ชาวต่างประเทศทั้งภายในและภายนอกรู้จักเป็นอย่างดี

จากการศึกษาข้อมูลทางเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน รวมทั้งผู้บริหารจัดการ ศูนย์หัตถกรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า ภูมิปัญญาการทอผ้าของสตรีผานมในปัจจุบัน สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ผ้าที่มีคุณภาพ และเป็นการสร้างรายได้และชื่อเสียงให้ชุมชนเป็นเวลามากกว่า 15 ปีมาแล้ว พบว่าสตรีที่มีความรู้ด้านการทอผ้านั้นมีอายุโดยเฉลี่ย 30-60 ปีขึ้นไป แต่สตรีในรุ่นที่เกิดใหม่ไม่รู้และไม่ให้ความสำคัญต่อการสืบทอดและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่ได้สืบทอดกันมาจาก สมัยก่อน เพราะฉะนั้น ผ้าทอที่ได้สืบทอดที่เป็นเอกลักษณ์ และเป็นลวดลายดั้งเดิมของชุมชนผานม ได้แก่ ลายกุญแจ ลายดอกพิกุล ลายเก้ายอด ลายนาค ลายน้ำไหล รวมทั้งวิธีการทอผ้า การย้อมสี การเลือกสี การเก็บดอก การผลิตเครื่องเงิน รวมทั้งด้านประเพณีวัฒนธรรม/ภาษา การแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ เนื่องจากชุมชนไม่มีการจัดการรวบรวมองค์ความรู้ในด้านการทอผ้ามาจัดทำเป็น เอกสารหรือหนังสือเพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้

...ด้านการหัตถกรรมการทอผ้าที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานม นั้น คิดว่าต้องได้มีการสืบทอดและอนุรักษ์ไว้ เพราะในปัจจุบันเห็นว่าแม่หญิงที่มีความสามารถในการทอผ้านั้นเป็นแม่หญิงในรุ่นก่อนที่ได้สืบทอดกันมา แต่แม่หญิงในรุ่นใหม่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนไปตามสังคมในยุคใหม่ และไม่ได้ให้ความสำคัญในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น หัตถกรรมการทอผ้า รวมถึงภาษาพูดของไทลื้อ และวัฒนธรรมของชุมชนผานม...

(ทองวัน ปัญญาสิต, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558)

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานมโดยเฉพาะ ศูนย์หัตถกรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้นยังไม่สามารถตอบสนองตามความต้องการของนักท่องเที่ยว และยังมีสมาชิกกลุ่มสตรีจำนวนหลายคนยังไม่สามารถนำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของตนมาจำหน่าย เนื่องจากพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ซึ่งการจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นการจัดตามความรู้ความสามารถของชุมชนเท่านั้น (แก่นสี แก้ววิไลจิต, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

ประเด็นที่สำคัญในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน คือ การแต่งกายเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชนเผ่าลื้อ ซึ่งในเมื่อก่อนได้มีข้อกำหนดว่า สตรีคนใดที่มาจำหน่ายผลิตภัณฑ์หัตถกรรม เช่น ผ้าทอนั้นต้องนุ่งชุดชนเผ่าลื้อเพื่อแสดงให้นักท่องเที่ยวต่างชาติได้ทราบถึงความเป็นวัฒนธรรมของชุมชนผานมมากขึ้น และเป็นการอนุรักษ์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมด้วย แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมในปัจจุบัน (จันทิ วิไลวงศ์, สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2558)

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานมขาดการโฆษณาสินค้า ไม่รู้จักวิธีการว่าจะทำอย่างไร ซึ่งชุมชนผานมได้เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงนั้น เนื่องจากนักท่องเที่ยวจากภายนอกชุมชนได้เข้ามาท่องเที่ยวพร้อมทั้งซื้อของระลึกจากผานมไป และได้มีการเผยแพร่หรือเล่าต่อ ๆ กันไปนั่นเอง

ส่วนด้านการตลาดหรือการจำหน่ายผ้าทอของชุมชนผานมนั้นยังไม่เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว จึงมีการสอนและจ้างคนทอผ้าในชุมชนอื่นเพื่อเพิ่มผลิตภณณ์ให้มีจำนวนมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาชุมชนอื่นลอกเลียนแบบสินค้าต่างๆ ซึ่งไม่มีคุณภาพเพียงพอ (สุกสาคร ดาวงค์, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

สรุปการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนผานม พบว่า ชุมชนประสบปัญหาในหลายด้านที่ผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น ปัญหาด้านสถานที่รองรับแขกและที่จอดรถ ด้านงบประมาณต่อการสร้างแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ปัญหาด้านการโฆษณา ปัญหาคนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสำคัญด้านการสืบทอดความรู้ทางภูมิปัญญา วิถีชีวิตของชุมชน ปัญหาด้านผู้นำชุมชนและผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว

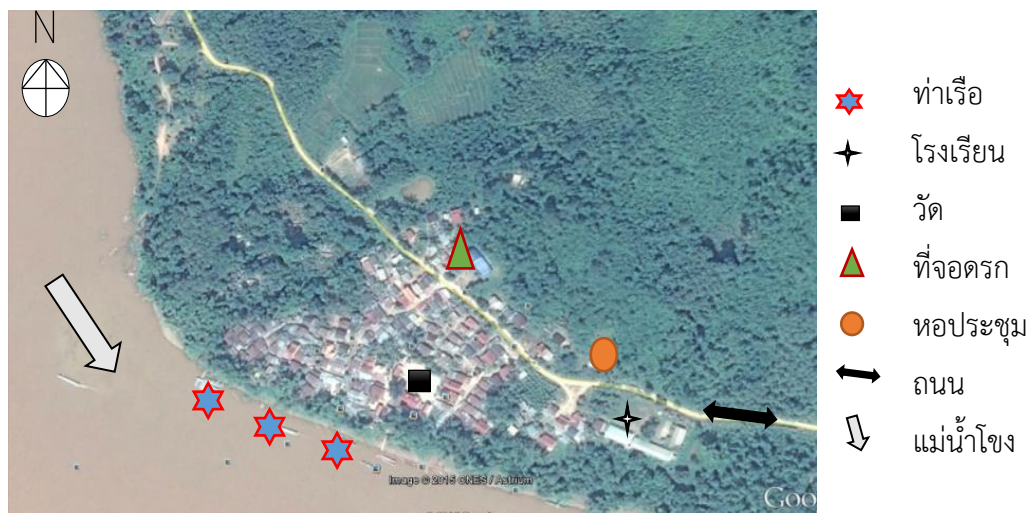
ชุมชนช่างไห

4.4. บริบทของชุมชนช่างไห

4.4.1 ที่ตั้งของชุมชนช่างไห

ชุมชนช่างไห เมืองปากอู แขวงหลวงพระบาง ตั้งอยู่ตามริมน้ำโขงทางทิศใต้ในเขตเทศบาลของเมืองปากอู ประมาณ 10 กิโลเมตร และเลียบตามแควน้ำโขง ที่มีระยะทางห่างจากถนนเลขที่ 13 เหนือ ประมาณ 1,500 เมตร ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับชุมชนต่างๆคือ ทิศตะวันออกติดต่อกับกลุ่มพัฒนาที่ 7 ล่องน้ำเซียง ทิศตะวันตกติดต่อกับแม่น้ำโขงและชุมชนถิ่นโรง เมืองจอมเพ็จ ทิศใต้ติดต่อกับวิทยาลัยเกษตรปากเซียง (ชุมชนเวียงสะวัน เมืองหลวงพระบาง) ทิศเหนือติดต่อกับชุมชนปากอู ชุมชนช่างไหมีเนื้อที่ 4224 เฮกตาร์ พื้นที่ทำการปลูกสร้างหรือที่อยู่อาศัย 10 เฮกตาร์ พื้นที่ป่าสงวน 1250 เฮกตาร์ พื้นที่ปลูกยางพารา 21 เฮกตาร์ พื้นที่ทำนา 25,5 เฮกตาร์ และพื้นที่ทำการเกษตร 6 เฮกตาร์ (จันดี พันธุ์โดล็ก, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

การคมนาคมเข้าชุมชนช่างไห โดยทั่วไปแล้วไม่ค่อยสะดวกมากนัก เนื่องจากการเดินทางเข้าออกชุมชนส่วนใหญ่ต้องอาศัยรถยนต์หรือจักรยานยนต์ส่วนบุคคล และรถโดยสารรับจ้างเป็นหลัก ไม่มีรถโดยสารประจำทาง ชุมชนช่างไหเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่อยู่ห่างจากตัวเมืองหลวงพระบาง และเป็นชุมชนที่มีเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อจากถนนเลขที่ 13 เหนือ ที่ชุมชนเวียงสะวัน เมืองปากอู เข้าไปในชุมชนช่างไห และเชื่อมต่อไปถึงชุมชนปากอู นอกจากนั้นยังสามารถเข้าถึงชุมชนช่างไหด้วยทางเรือ ซึ่งสถานีเดินเรือตั้งอยู่บ้านดอนใหม่ เมืองหลวงพระบางไปหาชุมชนช่างไห และเชื่อมต่อไปหาชุมชนปากอู เมืองปากอู ส่วนถนนในชุมชนยังเป็นทางดิน และในแต่ละครอบครัวได้มีระบบน้ำประปาใช้ และระบบไฟฟ้าใช้อย่างทั่วถึง (จันดี พิมพ์โคลัก, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

ภาพที่ 7 แผนที่ชุมชนช่างไห เมืองปากอู

4.4.2 ประวัติความเป็นมาของชุมชนโดยสังเขป

ในสมัยก่อน ชุมชนช่างไหเป็นคนจีน (ชนเผ่าห่อ) ที่ดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่นี้โดยมีอาชีพหลัก คือ การปั้นไหเพื่อขายออกเป็นสินค้าเป็นเวลาหลายร้อยปี และไหที่ทำสำเร็จดังกล่าวไม่มีสถานที่ที่จะจำหน่ายออก เมื่อสภาพปัญหาเป็นเช่นนี้แล้ว จึงได้เปลี่ยนอาชีพจากการปั้นไหมาเป็นอาชีพต้มเหล้าแทนโดยใช้ไหเหล่านั้นเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตเหล้า และได้สืบทอดด้านการผลิตเหล้ามาจนถึงปัจจุบันนี้ จึงได้ตั้งชื่อว่าชุมชนช่างไห (กาดแก้ว รัฐตะนะกร, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

ช่างไหเป็นชุมชนเก่าแก่ มีอายุประมาณ 600 กว่าปีแล้ว ซึ่งคนในยุคก่อนนั้นได้อพยพมาจากจังหวัดเชียงใหม่ ประเทศจีน มีความเชี่ยวชาญในด้านการปั้นไหหรือการทำไห อาชีพหลักคือการปั้นไหเพื่อจำหน่ายเป็นสินค้า ฉะนั้นชื่อของชุมชนนี้จึงได้เรียกตามความสามารถและภูมิปัญญาของคนในสมัยก่อนว่า ชุมชนช่างไห (บ้านช่างไห) ต่อมาคนในชุมชนช่างไหส่วนใหญ่ได้ยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และอาชีพการต้มเหล้าขาวเพื่อจำหน่ายเป็นสินค้า ชุมชนช่างไหเป็นจุดท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์และความชำนาญพิเศษด้านการต้มเหล้าขาวและการทอผ้า (จันสี จันทะมาลี, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

ช่างไหเป็นชุมชนที่มีการพัฒนาให้เข้มแข็งทางการเมือง การปกครอง การสร้างองค์การจัดตั้งต่างๆ ด้านประเพณี วัฒนธรรม การดำรงชีวิต และรวมทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ด้านการพัฒนาชุมชนนั้น ชุมชนช่างไหได้รับการยกย่องและรับรองจากเจ้าเมืองปากอูหลายประการ ดังเช่น (อุ่นเรื่อน บุญทะจัก, 2558)

พ.ศ. 2535 ได้รับการประกาศเป็นชุมชนยุติการถางป่า ทำไร่แบบไม่ถาวร

พ.ศ. 2543 ได้รับการประกาศเป็นชุมชนวัฒนธรรม (บ้านวัฒนธรรม)

พ.ศ. 2543 ช่างไห่ได้รับการประกาศเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

พ.ศ. 2545 ช่างไห่ได้รับการประกาศเป็นชุมชนที่ไม่มีใครไม่รู้หนังสือหรืออ่านหนังสือไม่ออก (ลบล้างความไม่รู้หนังสือ)

พ.ศ. 2546 ช่างไห่ได้รับการรับรองและประกาศเป็นชุมชนพัฒนา จากเมืองปากอู

พ.ศ. 2550 ช่างไห่ได้รับการประกาศเป็นชุมชนไม่มีความยากจน (หรือทุกครอบครัวในชุมชนมีอยู่มีกิน)

พ.ศ. 2552 ช่างไห่ได้รับการประกาศเป็นชุมชนปลอดภัยหรือคนในชุมชนไม่มีการก่ออาชญากรรม

4.4.3 สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ (ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

ชุมชนช่างไห่ตั้งอยู่ตามริมแม่น้ำโขงและเป็นพื้นที่ราบเชิงเขาตามริมโขง ซึ่งสภาพภูมิอากาศในเขตอากาศร้อนชื้นและอากาศสดใส โดยทั่วไปไม่ค่อยแตกต่างจากพื้นที่ในเขตอื่นๆ ซึ่งสภาพภูมิอากาศในเขตนี้ ได้แบ่งออกออกเป็น 2 ฤดู เช่น และฤดูแล้ง ฤดูฝนได้เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม เป็นระยะที่มีฝนตกมาก มีน้ำฝนเฉลี่ยประมาณ 1,500 มิลลิเมตร มีอุณหภูมิเฉลี่ย 25-30 เซลเซียส และในฤดูแล้งเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนพฤษภาคม เป็นช่วงที่ไม่ค่อยมีฝนตก มีน้ำฝนเฉลี่ยประมาณ 700 มิลลิเมตร ลักษณะภูมิอากาศในหน้าหนาว อุณหภูมิเฉลี่ย 18-20 เซลเซียส (อุ้นเรื่อน บุญทะจัก, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

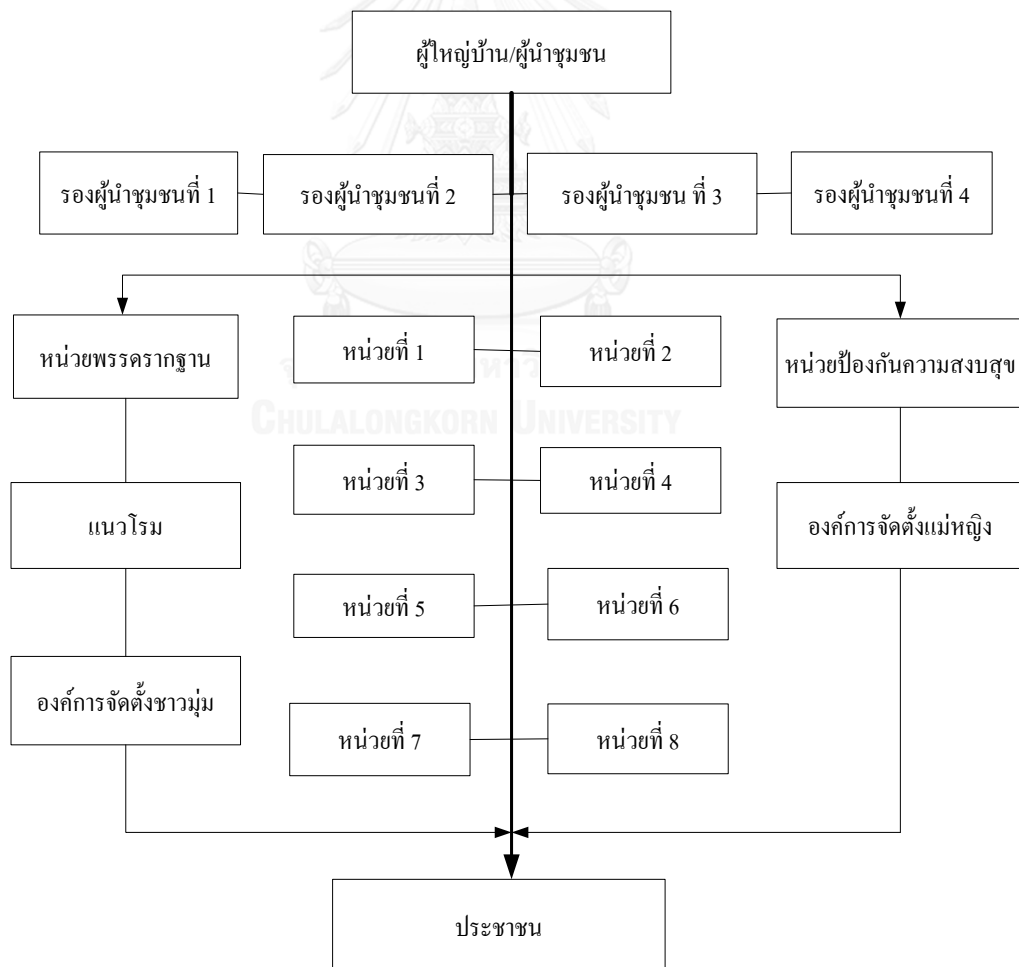
ชุมชนช่างไห่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ดี มีการจัดสรรที่ทำกินเพื่อการเกษตรให้แก่ประชาชน และได้จัดสรรเขตป่าป้องกันสิ่งแวดล้อมหรือป่าสงวนของชุมชนรวมทั้งจัดฝึกอบรมคนในชุมชนให้ร่วมกันรักษาความสะอาด โดยเฉพาะการจัดการขยะและน้ำเสียของชุมชน ตลอดจนการรักษาความสะอาดบนถนนเข้าสู่ชุมชน และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ (กาแก้ว รัตนากร, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

4.4.4 ด้านสังคม

4.4.4.1 ด้านโครงสร้างของชุมชน

ชุมชนช่างไห่เป็นชนเผ่าลาวไต ที่มีประชากรทั้งหมด 600 คน เป็นเพศชาย 309 คน และเพศหญิง 291 คน มี 126 ครอบครัว ประกอบอาชีพรับราชการ 12 ครอบครัว หัตถกรรมและค้าขายบริการ 82 ครอบครัว ทำนาหรือเกษตรกรรม 15 ครอบครัว และรับจ้าง 17 ครอบครัว ประชาชนส่วนใหญ่ใช้การติดต่อสื่อสารกันทางโทรศัพท์ วิทยุชุมชน และสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ ทำให้การประสานและการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว สามารถเข้าถึงชุมชนได้ทันเวลา ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (อุ้นเรื่อน บุญทะจัก, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

ชุมชนช่างไหมมีระบบโครงสร้างการปกครองที่ดีและเข้มแข็ง ที่ทำให้ชุมชนช่างไหมกลายเป็นชุมชนแบบอย่างที่ดีและได้กลายเป็นชุมชนวัฒนธรรม ในปี 2543 และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้ทุนทางภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน โดยภายใต้การชี้นำจากภาครัฐและการนำของชุมชนช่างไหมนั่นเอง ส่วนด้านโครงสร้างการปกครองของชุมชนประกอบด้วย คือ ผู้นำชุมชนจำนวน 1 คน รองผู้นำชุมชนจำนวน 4 คน แบ่งออกเป็น 8 หน่วยคุ้มครอง แต่ละหน่วยคุ้มครองประกอบด้วย 16 ครอบครัว ของจำนวน 126 ครอบครัว ชุมชนช่างไหมมีองค์การจัดตั้งที่สำคัญต่างๆ เช่น หน่วยพิทักษ์ฐาน อดีตผู้นำชุมชน หน่วยป้องกันความสงบ องค์การจัดตั้งแม่หญิง และองค์การจัดตั้งชาวหนุ่ม ซึ่งองค์การจัดตั้งเหล่านี้ทำหน้าที่ในการดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ และเป็นภาคส่วนที่สำคัญในการประสานงานร่วมมือต่อการบริหารงานและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้นำชุมชน และเป็นภาคส่วนที่ให้การปรึกษาต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และแก้ไขปัญหาของประชาชน รวมถึงแบบแผนการดำรงชีวิตของประชาชนและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้ดีขึ้น ดังแผนภาพที่ 5 (อุ้นเรือน บุญทะจัก, **สัมภาษณ์**, 25 มกราคม 2558)

แผนภาพที่ 6 ระบบโครงสร้างการคุ้มครองของชุมชนช่างไหม

4.4.4.2 ด้านศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อ

ชุมชนช่างไหเป็นชนเผ่าลาวไต ประชากรทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ การปลูกบ้านเรือนที่เหมาะสมกับฐานะและจำนวนคนในครอบครัว โดยมีการปฏิบัติศาสนากิจในวันสำคัญทางศาสนา โดยมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนในการประกอบพิธีต่างๆ ตามความเชื่อของชุมชน (ชาวบ้าน) เช่น เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เพราะฉะนั้นเห็นได้ว่าทุกคนในชุมชนมีการทำแต่สิ่งที่เป็นคุณประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม ได้แก่ รักครอบครัว ขยันทามาหากิน รู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด เสียสละเพื่อส่วนร่วม ชุมชนช่างไหใช้วัดเป็นที่บูชาหรือศึกษาอบรมด้านแนวคิดของประชาชน 1 แห่ง มีพระสงฆ์ 8 คน และได้มีการปฏิบัติตามประเพณีทาง พระพุทธศาสนาและอื่นๆ เช่น วันสงกรานต์ วันออกพรรษา บุญแข่งเรือ พุทธศาสนาแบบเถรวาท นับเป็นแบบแผนหลักของวัฒนธรรมลาว ซึ่งปรากฏให้เห็นทั่วประเทศ ทั้งในด้านภาษา วรรณคดี ศิลปะการแสดงต่างๆ (อุ้นเรื่อน บุญทะจัก, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

ส่วนประเพณีสำคัญที่ประชาชนที่ได้ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา บุญแข่งเรือ บุญขึ้นบ้าน และการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น มีวัฒนธรรมการไปและมีการไหว้เคารพผู้อาวุโส และมีการแบ่งปันเอื้ออาทรต่อกัน อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ที่สมบูรณ์ ประกอบด้วย พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย และลูกหลาน ประชาชนมีความรักความสามัคคี ใช้ชีวิตแบบพอเพียงและเรียบง่าย ซึ่งเห็นว่าวิถีชีวิตดังกล่าวข้างต้นได้หล่อหลอมให้มีการยอมรับนับถือในตัวผู้นำชุมชน และทุกคนได้ให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งได้ ส่วนการแต่งกายของชนเผ่าลาวไต เห็นได้ว่าไม่มีความแตกต่างจากเผ่าลาวกลุ่มอื่นๆ (อุ้นเรื่อน บุญทะจัก, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

4.4.4.3 ด้านสาธารณสุข

ภาครัฐบาลและการนำชุมชนช่างไหได้ให้ความสำคัญในด้านสาธารณสุขของชุมชนช่างไห ซึ่งทางภาครัฐได้เอากำหนดนำชุมชนและองค์การจัดตั้งกลุ่มสตรีไปอบรม และศึกษาความรู้ด้านสาธารณสุขที่จัดโดยเมืองหลายครั้งในด้านการกำจัดปัญหาขยะ ปัญหาน้ำเสีย การทำรวมแหล่งแพร่พันธุ์ของยุง รวมทั้งการดูแลสุขภาพความสะอาดในชุมชน เพราะฉะนั้นการนำชุมชนช่างไหได้ระดมประชาชนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนต่อการจัดการปัญหาความสะอาดของชุมชน เช่น มีการอนามัย และทำลายแหล่งแพร่ขยายของยุงในชุมชน การทำความสะอาด และเก็บขยะตามถนน เข้าไปในชุมชนอย่างเป็นประจำ และได้ปฏิบัติตามหลักอนามัย 3 สะอาด (คือ อยู่สะอาด กินสะอาด และนอนสะอาด) (กาดแก้ว รัฐตะนะกร, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

4.4.4.4 เศรษฐกิจ อาชีพ

ชุมชนช่างไหในสมัยก่อนประชาชนมีอาชีพหลักด้านเกษตรกรรม การทำไร่ทำนา แต่ด้วยความเจริญก้าวหน้า ความต้องการของสังคมมากขึ้น จึงทำให้ชุมชนช่างไหได้เปลี่ยน

อาชีพดั้งเดิมมาเป็นอาชีพใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมของแขวงหลวงพระบาง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ดังนี้ การทอผ้า 82 ครอบครัว การผลิตเหล้าขาว 22 ครอบครัว และร้านขายสินค้าวัตถุโบราณ 1 ร้าน นอกนั้นเป็นการประกอบอาชีพด้านการเกษตรและรับจ้าง ซึ่งเห็นได้ชัดว่าสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนช่างไหเป็นจำนวนมาก อย่างเช่น พ.ศ. 2543 มีรายได้เฉลี่ย 8,000 บาท/คน/ปี พ.ศ. 2553 มีรายได้เฉลี่ย 14,000 บาท/คน/ปี และพ.ศ. 2557 มีรายได้เฉลี่ย 37,600 บาท/คนต่อปี (อุ้นเรือน บุญทะจัก, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

4.4.5 การศึกษา

ประชาชนส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับร้อยละ 100 ซึ่งทุกคนสามารถอ่านออกเขียนได้ รองลงมา จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากนี้มีผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งส่วนใหญ่จะรับราชการ และยึดอาชีพการผลิตหัตถกรรมค้าขาย นอกจากนั้นยังมีวัยแรงงานของชุมชนจำนวนไม่มากที่มีระดับการศึกษาต่ำ แต่ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะเรียนต่อในระดับสูงขึ้น

ชุมชนช่างไหมีโรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง รองรับนักเรียนทั้งหมดของชุมชน โรงเรียนประกอบด้วยผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และครู 7 คน ในระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาแบ่งออกเป็น 5 ชั้นเรียน เริ่มตั้งแต่ชั้น ป.1 ถึงชั้น ป.5 นอกจากนั้นเด็กหรือนักเรียนก่อนที่จะเข้าเรียนชั้น ป.1 ต้องได้รับการเตรียมความพร้อมในชั้นอนุบาล 1 และ 2 ก่อนสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังตารางที่ 2 ((จันสี จันทะมาลี, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาของชุมชนช่างไห พ.ศ. 2558

ลำดับ	ชั้นเรียน	จำนวนนักเรียน	เพศหญิง	เพศชาย
1	อนุบาล 1	25	10	15
2	อนุบาล 2	22	7	15
3	ชั้น ป 1	10	7	3
4	ชั้น ป 2	10	6	4
5	ชั้น ป 3	15	8	7
6	ชั้น ป 4	9	4	5
7	ชั้น ป 5	9	4	5
รวม		100	47	53

4.5 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

ในช่วงปี พ.ศ. 2433 ประชาชนช่างไหมได้ทำการต้มเหล้าอยู่ตามริมแม่น้ำโขง ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินเรือขึ้นและลง โดยผ่านชุมชนช่างไหมนั้นได้ให้ความสนใจ ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เดินเรือขึ้นและลง โดยผ่านชุมชนช่างไหมนั้นต้องมาเยี่ยมและดูวิธีการต้มเหล้าของชุมชนที่ติดกับริมแม่น้ำโขงและนักท่องเที่ยวได้ซื้อเหล้าไปเป็นของที่ระลึก ซึ่งชุมชนช่างไหมเห็นว่าการต้มเหล้าเป็นอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว ต่อมาเมื่อเห็นว่ามีนักท่องเที่ยวได้เข้ามาในชุมชนเป็นจำนวนมากเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ฉะนั้นการนำชุมชนช่างไหม จึงได้มีการบ่งชี้ความรู้ให้กลุ่มสตรีในด้านการผลิตหัตถกรรม เช่น การทอผ้าเพื่อสร้างเป็นสินค้าที่ระลึกเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งกลุ่มสตรีได้ผลิตหัตถกรรมการทอผ้าเป็นจำนวนมากเพิ่มขึ้น นอกจากนั้น มีบางครอบครัวก็ได้แสวงหาของวัตถุโบราณอันเก่าแก่ที่มีอยู่ในชุมชนช่างไหมมาแต่สมัยก่อนมาจำหน่ายให้คนต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนช่างไหมด้วย แต่ปี 2534 มาถึงปัจจุบัน ประชาชนเกือบทั้งหมดได้เปลี่ยนอาชีพในการทำไร่ ทำนา มาเป็นอาชีพการผลิตหัตถกรรม โดยใช้ทุนทางภูมิปัญญาเพื่อสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ในปี พ.ศ. 2545 ชุมชนช่างไหมได้ถูกรองรับจากแผนกแถลงข่าว วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง ซึ่งเห็นได้ว่าสิ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและเป็นสินค้าที่ระลึกที่นำดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การต้มเหล้า “เหล้าลาว (Lau Lao)” เตาไหเก่าแก่ในสมัยก่อน และการผลิตหัตถกรรมการทอผ้า (อุ้นเรือน บุญทะจัก, **สัมภาษณ์**, 25 มกราคม 2558)

ส่วนการเดินทางไปท่องเที่ยวที่ชุมชนช่างไหมนั้นสามารถไปได้โดย 2 วิธีทาง คือ 1) ทางบก ด้วยรถโดยสารรับจ้าง ใช้เวลา 40 นาที ถึง 1 ชั่วโมง และ 2) ทางเรือ นักท่องเที่ยวสามารถนั่งเรือตามลำน้ำโขงจากสถานีเมืองหลวงพระบางไปที่ชุมชนช่างไหม เสียค่าโดยสารคนละ 260 บาท ถ้าเป็นเรือท่องเที่ยวจะคิดราคาคนละ 400 บาท โดยใช้เวลา 1 ชั่วโมง และ 30 นาที (บุญกระบิง จิตพร, **สัมภาษณ์**, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

ช่างไหมเป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงเรื่องการต้มเหล้าขาวหรือที่ชาวต่างประเทศเรียกว่า “เหล้าลาว (Lau Lao)” แทบทุกหลังคาเรือนจะมีการต้มเหล้า นักท่องเที่ยวจะได้เห็นถึงวิธีการต้มเหล้าลาวที่หาชมได้ยากและไม่มีที่ชุมชนอื่นๆ นับเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชนช่างไหม

ช่างไหม ยังเป็นชุมชนที่มีการทอผ้าพื้นเมือง และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลาว ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาชมวิธีการทอผ้า รวมทั้งการแต่งกาย และได้สัมผัสถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมต่างๆ ดังแผนภาพที่ 8-10

ภาพที่ 8 ร้านจำหน่ายสินค้าและวัดในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห

ภาพที่ 9 การต้มเหล้าและวิธีการต้มเหล้าลาว อันเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชนช่างไห

ภาพที่ 10 การทอผ้าและการจำหน่ายเหล้าลาว ในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห

4.6 ปัญหาของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

ชุมชนช่างไหเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงในด้านการต้มเหล้าและการทอผ้า รวมทั้งประเพณี วัฒนธรรม และลูกเรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากแผนกแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยว แขวงหลวงพระบาง ในปี พ.ศ. 2545 และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอก เช่น ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน นอกจากนั้นเห็นว่าการจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวยังไม่ได้ตามมาตรฐาน เนื่องจากปัญหาชุมชนขาดงบประมาณที่จะมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น ไม่มีลานจอดรถ ไม่มีโรงแรมหรือที่พักรองรับนักท่องเที่ยว ร้านอาหารเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว นอกจากนั้น พบว่า ชุมชนช่างไหขาดการจัดการความรู้ ขาดการแสวงหาความรู้ต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (จันดี พันธุ์โต๊กลัก, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

การจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนช่างไหยังประสบปัญหาหลายอย่างที่ยังไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว เช่น ปัญหาน้ำใช้ในชุมชน ปัญหาในการกำจัดขยะในชุมชน ยังไม่มีลานจอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว ปัญหาด้านป้ายโฆษณาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนยังไม่มี ปัญหาด้านที่พัก (โรงแรม) และปัญหาด้านการอำนวยความสะดวกการเข้าถึงชุมชนจากกริมน้ำโขงเข้าไปในชุมชนด้วย (กาแก้ว รัฐนากร, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

ภาพที่ 11 ปัญหาสถานที่จอดรถและบันไดเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห

ภาพที่ 12 เตาผลิตไหและไหสมัยก่อน 600 กว่าปี ในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห

สรุป การจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนช่างไห โดยการสังเคราะห์จากผลการสังเกตสภาพตัวจริงและการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง และคณะผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนนั้นยังประสบปัญหาในหลายด้าน เช่น ด้านงบประมาณในการสร้างแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ปัญหาในด้านอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงชุมชนจากกริมน้ำโขงเข้าถึงในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ด้านการโฆษณาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ด้านการจัดสถานที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยว ด้านการจัดการขยะในชุมชน ด้านการอำนวยความสะดวกในชุมชน และปัญหาชุมชนขาดการอนุรักษ์และการสร้างจิตสำนึก การให้ความสำคัญและคุณค่าต่อวัตถุโบราณที่ได้สร้างขึ้นมาในสมัยก่อน 600 กว่าปีที่ยังคงมีอยู่ในชุมชน เช่น เตาไหในสมัยก่อน และไหในยุคก่อน ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักสำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัตถุโบราณ

บทที่ 5

สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง

ในบทนี้จะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผานม ตอนที่ 2 สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนช่างไห และตอนที่ 3 สรุปภาพรวมสภาพและปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง

ตอนที่ 1 สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผานม

1.1 เป้าหมายและจุดประสงค์ของการจัดการความรู้ของชุมชนผานม

เป้าหมายของการจัดการความรู้ คือ พัฒนาชุมชนผานมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และพัฒนาด้านเศรษฐกิจของชุมชนให้ดีขึ้น (แก่นสี วัลย์จิต, 2555: 8)

จุดประสงค์ของการจัดการความรู้ของชุมชนผานม พบว่า ชุมชนไม่ได้กำหนดจุดประสงค์ของการจัดการความรู้ที่ชัดเจน

1.2 องค์ประกอบการจัดการความรู้ของชุมชนผานม

1.2.1 ด้านคน/บุคลากร

ด้านคน/บุคลากรในชุมชนผานม พบว่า กลุ่มบุคคลที่เป็นแหล่งความรู้และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์มี 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชน ปกติจะมี 4 คน แต่มีเพียง 2 คนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีผู้นำชุมชนเป็นแหล่งความรู้ด้านนโยบาย และแนวทางในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจสังคมของแขวงมาให้ความรู้แก่ชุมชน การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและด้านการเข้าถึงชุมชน และมีรองผู้นำชุมชนคนหนึ่งเป็นแหล่งความรู้ด้านการท่องเที่ยวและด้านประเพณีวัฒนธรรม

กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก มี 4 กลุ่มย่อย คือ 1) กลุ่มทอผ้า มีจำนวน 208 ครอบครัว หรือมีสมาชิกมากกว่า 200 คน เช่น นางแสงแพง (ไม่มีนามสกุล) นางจันทิ วิลัยจิต นางคำพัน ชัยโคษา 2) กลุ่มผลิตเครื่องเงิน มีจำนวน 4 คน คือ นายธรรมวง สหวัน นายถาวรอน ธรรมวง นางสมดี แก้วปัญญา รวมกันเป็นกลุ่มผู้ผลิตและจำหน่าย ซึ่งมีเพียงรายเดียวภายในชุมชน และเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวทั้งหลาย ทั้งกลุ่มทอผ้าและกลุ่มผลิตเครื่องเงินนับเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญที่สุดของชุมชนผานม เพราะมีการสั่งสมความรู้มาแต่โบราณและพัฒนาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ให้เป็นเอกลักษณ์ของผานมและหลวงพระบางได้ 3) กลุ่มผลิตภัณฑ์กระดาษสา มีจำนวน 25 คน เช่น นางบัวจัน จันพร นางแสงคำ ชัยยะโคษา นายคำแพง (ไม่มีนามสกุล) 4) กลุ่มผลิตไม้แกะสลัก มีจำนวน 2 คน เช่น นายแก่นสี แก้ววิลัยจิต นางคำแพง (ไม่มีนามสกุล) ทั้งสองกลุ่มหลังนี้เป็นแหล่งความรู้ที่เกิดขึ้นเมื่อสิบปีก่อนเพื่อผลิตสินค้าที่ระลึกจนปัจจุบันกลายเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนนี้ (คำพันธ์ ชัยยะโคษา, **สัมภาษณ์**, 8 พฤศจิกายน 2558)

กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง มีจำนวน 17 คน เช่น นางคำแพง (ไม่มีนามสกุล) นางบุญมี พิมสอน นางวันคำ สุวันนะพับ แต่ละคนเป็นแหล่งความรู้ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ถูกสุขอนามัย เช่น การกำจัดขยะ น้ำเสีย ความสะอาด เป็นต้น (แก่นสี แก้ววิลัยจิต, **สัมภาษณ์**, 8 พฤศจิกายน 2558)

องค์กรจัดตั้งแม่หญิง เป็นกลุ่มสตรีที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้นำชุมชนเพื่อให้การอบรมแก่สตรีในชุมชน มีจำนวน 3 คน เช่น นางจันพร หมั่นวงศ์ษา นางจันติ สุวันนะพัคติ นางบัวออน (ไม่มีนามสกุล) นับเป็นแหล่งความรู้ด้านการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมของไทย เช่น การแต่งกาย ความเป็นอยู่ในครัวเรือน เป็นต้น (คำพันธ์ ชัยยะโคษา, **สัมภาษณ์**, 8 พฤศจิกายน 2558)

จะเห็นได้ว่า คน/บุคลากรที่เป็นแหล่งความรู้ของชุมชนผานมมี 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง องค์กรจัดตั้งแม่หญิง โดยในกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก มีกลุ่มทอผ้าและกลุ่มผลิตเครื่องเงินเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญที่สุดของชุมชน

ปัญหาด้านคน/บุคลากร พบว่า ขาดคน/บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยี เช่น วิศวกรคอมพิวเตอร์ ผู้ดูแลเว็บไซต์ และด้านการจัดทำฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ

1.2.2 ด้านเทคโนโลยี

เทคโนโลยี ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยน และนำความรู้ไปใช้ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้นนั้น พบว่า ชุมชนผานมมีเครื่องคอมพิวเตอร์เพียงเครื่องเดียวสำหรับหัวหน้าผู้นำชุมชนใช้ในการจัดทำสรุปรายงานประจำปีเท่านั้น (แก่นสี แก้ววิลัยจิต, **สัมภาษณ์**, 8 มกราคม 2558)

ปัญหาด้านเทคโนโลยี พบว่า ชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในการจัดการความรู้เป็นอย่างมาก เพราะชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญของการนำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่มาใช้อย่างจริงจัง

1.2.3 ด้านกระบวนการความรู้

กระบวนการความรู้เป็นการบริหารจัดการของชุมชน เพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปใช้ปรับปรุงและสร้างนวัตกรรม พบว่า

มีการจัดประชุมใหญ่เป็นประจำทุกปี อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง โดยผู้นำชุมชน เพื่อแจ้งนโยบายและแนวทางการพัฒนาของรัฐบาลให้คนในชุมชนทราบและนำไปปฏิบัติ เช่น แจ้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมของแขวงหลวงพระบาง 5 ปี ครั้งที่ 7 (พ.ศ. 2554-2558) มีการแจกเอกสารการแก้ไขความยากจนและการผลิตเป็นสินค้า เอกสารการสร้างบ้านพัฒนา เป็นต้น

มีการจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเฉพาะกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชน เช่น

- ศูนย์หัตถกรรมผานมจัดประชุมปรึกษาหารือเฉพาะสมาชิกกลุ่มทอผ้าทุก 2 เดือน เช่น เรื่องการข้อมสิทธิ์ธรรมชาติ การบริหารจัดการ การยกระดับคุณภาพการทอผ้า การกำหนดราคาสินค้าที่ระลึก การใช้ตราสินค้าหัตถกรรม ฯลฯ

- ผู้นำชุมชนที่รับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวจัดประชุมหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง ซึ่งมี 17 คน เพื่อแก้ไขปัญหาความสะอาดของชุมชนให้ถูกสุขอนามัย และหัวหน้าหน่วยคุ้มครองแต่ละหน่วยได้จัดประชุมกลุ่มสมาชิกที่อยู่ในเขตรับผิดชอบของตนเป็นประจำทุกสองเดือน เพื่อให้สมาชิกแต่ละครัวเรือนร่วมมือกันดูแลรักษาความสะอาด เช่น กำจัดขยะ น้ำเสีย เป็นต้น (วันคำ สุวันนะพิบ, **สัมภาษณ์**, 13 พฤศจิกายน 2558)

มีการจัดฝึกอบรมการผลิตสินค้าที่ระลึกให้แก่กลุ่มทอผ้าและผู้นำของศูนย์หัตถกรรมผานมเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจัดโดยชุมชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ส่วนวิทยากรเป็นนักวิชาการจากสมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง จากแผนกอุตสาหกรรมและการค้า จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย เป็นต้น ดังตัวอย่างการฝึกอบรมต่อไปนี้

พ.ศ. 2528 ฝึกอบรมการผลิตสินค้าหัตถกรรมและการข้อมสิทธิ์ ให้แก่สตรีผานมที่สนใจ จัดโดยแผนกอุตสาหกรรมและการค้า (คำพันธ์ ชัยโคสา, **สัมภาษณ์**, 31 มกราคม 2558)

พ.ศ. 2540 ฝึกอบรมการทอผ้าให้แก่กลุ่มทอผ้าของศูนย์หัตถกรรมผานม จัดโดยผู้นำชุมชนที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน (คำพันธ์ ชัยโคสา, **สัมภาษณ์**, 31 มกราคม 2558)

พ.ศ. 2543 ฝึกอบรมการข้อมสิทธิ์ธรรมชาติให้แก่กลุ่มทอผ้าของศูนย์หัตถกรรมผานม จัดโดยผู้นำชุมชนที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน (คำพันธ์ ชัยโคสา, **สัมภาษณ์**, 31 มกราคม 2558)

พ.ศ. 2549 ฝึกอบรมการทอผ้ามัดหมี่และการบริหารจัดการให้แก่กลุ่มทอผ้าของศูนย์หัตถกรรมผานม โดยเชิญวิทยากรจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย (คำพันธ์ ชยโคสา, **สัมภาษณ์**, 31 มกราคม 2558)

พ.ศ. 2554 ฝึกอบรมกลุ่มผู้บริหารศูนย์หัตถกรรมผานม จำนวน 5 คน จัดโดยสมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง (แก้วบัวลัย อุดมวิสัย, **สัมภาษณ์**, 30 เมษายน 2558)

พ.ศ. 2556 ฝึกอบรมทักษะด้านการค้าและการส่งออกสินค้าให้แก่กลุ่มทอผ้าของศูนย์หัตถกรรมผานม จัดโดยสมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง (แก้วบัวลัย อุดมวิสัย, **สัมภาษณ์**, 30 เมษายน 2558)

พ.ศ. 2557 จัดการอบรมภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐานเป็นครั้งแรกให้แก่ศูนย์หัตถกรรมผานม และจัดฝึกอบรมการสร้างความเป็นผู้นำในการบริหารศูนย์ให้แก่ผู้บริหารศูนย์หัตถกรรมผานม จัดโดยสมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง (แก้วบัวลัย อุดมวิสัย, **สัมภาษณ์**, 30 เมษายน 2558)

มีการสนับสนุนส่งเสริมให้กลุ่มทอผ้าของศูนย์หัตถกรรมผานมนำผลิตภัณฑ์ผ้าไปแสดงและจำหน่ายในงานแสดงสินค้าหัตถกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยสมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง และแผนกอุตสาหกรรมและการค้า เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ตลอดจนอำนวยความสะดวก ได้แก่

พ.ศ. 2555 ร่วมงาน 2nd Luang Prabang Handicraft Festival ซึ่งจัดโดยแขวงหลวงพระบาง

พ.ศ. 2556 ร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรม ณ เมืองโฮจิมินห์ ประเทศเวียดนาม

พ.ศ. 2557 ร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมจีน-อาเซียน ที่ประเทศจีน (จันที วิลัยวงศ์, **สัมภาษณ์**, 16 มกราคม 2558; คำพันธ์ ชยโคสา, **สัมภาษณ์**, 31 มกราคม 2558; แก้วบัวลัย อุดมวิสัย, **สัมภาษณ์**, 30 เมษายน 2558)

มีการจัดทัศนศึกษาและดูงานด้านการทอผ้าในต่างประเทศให้แก่กลุ่มทอผ้าของศูนย์หัตถกรรมผานม คัดเฉพาะผู้ที่มีความรู้และความสามารถในการทอผ้าสูง ได้แก่

พ.ศ. 2548 ไปทัศนศึกษาและดูงานด้านการทอผ้ามัดหมี่และการย้อมสีธรรมชาติ ที่ประเทศไทย

พ.ศ. 2555 ไปทัศนศึกษาและดูงานเกี่ยวกับตราเครื่องหมายการค้าหัตถกรรมและการผลิตภัณฑ์หัตถกรรม ที่จังหวัดเสียมราฐ ประเทศกัมพูชา

พ.ศ. 2558 ไปทัศนศึกษาและดูงานด้านการทอผ้าและการย้อมสีธรรมชาติของกลุ่มผลิตหัตถกรรมผ้าทอ ที่ประเทศเวียดนาม

(คำพันธ์ ชัยโคสา, **สัมภาษณ์**, 31 มกราคม 2558; แก้วบัวลัย อุดมวิสัย, **สัมภาษณ์**, 30 เมษายน 2558)

มีการจัดอบรมความรู้ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมชนเผ่าลื้อ เช่น ภาษา การแต่งกาย ปีละ 1 ครั้ง โดยองค์กรจัดตั้งแม่หญิง ผู้เข้าร่วมประชุมเน้นกลุ่มวัยรุ่นหญิง เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมชนเผ่าลื้อต่อไป (จันทพร หมั่นวงศ์ษา, **สัมภาษณ์**, 13 พฤศจิกายน 2558)

มีการประชาสัมพันธ์โดยผ่านหอกระจายเสียงในชุมชน เกี่ยวกับการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น ซึ่งมักเป็นงานประเพณีในรอบปี เช่น งานบุญพระเวส

มีการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่แต่ละกลุ่มนำไปปฏิบัติ เช่น กลุ่มกำจัดขยะ น้ำเสีย และการรักษาความสะอาด

มีการบริหารจัดการด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยจัดแบ่งหน้าที่ให้แก่หน่วยคุ้มครองเป็นผู้ดำเนินการ ประกอบด้วย 17 กลุ่ม กลุ่มละ 18 คน ทำหน้าที่ในการกำจัดขยะ น้ำเสีย และดูแลรักษาความสะอาดในเขตรับผิดชอบของตน ตามหลักการดูแลรักษาขั้นพื้นฐาน 3 สะอาด คือ อยู่สะอาด กินสะอาด และนอนสะอาด รวมทั้งจัดกิจกรรมพิเศษในแต่ละเดือน เช่น วันทำความสะอาดชุมชน ซึ่งคนในชุมชนจะมาร่วมกันกำจัดขยะและน้ำเสียโดยพร้อมเพรียงกัน

ปัญหาด้านกระบวนการความรู้ พบว่า ในการบริหารจัดการของชุมชนมีปัญหาหลายประการ ดังนี้

1. ไม่ตระหนักความสำคัญของการจัดการความรู้ ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน อันจะนำไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
2. ขาดการกำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์และการวางแผนการจัดการความรู้ที่ชัดเจน
3. ขาดการประชุมปรึกษาหารือหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างกลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึกแต่ละกลุ่ม
4. ขาดหน่วยงานด้านเทคโนโลยีที่จะดูแลรับผิดชอบเครื่องมือเทคโนโลยีที่ทันสมัยโดยตรง เพื่อให้การค้นคว้าและการจัดเก็บเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว และสามารถกระจายความรู้ต่างๆ ได้กว้างไกล
5. ขาดการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ด้านการผลิตเครื่องเงิน การผลิตไม้แกะสลัก และการผลิตกระดาษสา ส่วนมากจะสนับสนุนการจัดการความรู้เฉพาะกลุ่มเท่านั้น

กล่าวโดยสรุป องค์กรประกอบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผานม

ด้านคน/บุคลากร

สภาพด้านคน/บุคลากรในชุมชนผานมที่เป็นแหล่งความรู้และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์มี 4 คือ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง และองค์การจัดตั้งแม่หญิง ซึ่งกลุ่มที่เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญที่สุดในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน คือ กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก ได้แก่ กลุ่มทอผ้าและกลุ่มผลิตเครื่องเงินเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญที่สุดของชุมชน

ปัญหาด้านคน/บุคลากร พบว่า ขาดคน/บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านการจัดทำฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ

ด้านเทคโนโลยี

ชุมชนผานมมีเครื่องคอมพิวเตอร์เพียงเครื่องเดียวสำหรับหัวหน้าผู้นำชุมชนใช้ในการจัดทำสรุปรายงานประจำปีเท่านั้น

ปัญหาด้านเทคโนโลยี พบว่า ชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในการจัดการความรู้เป็นอย่างมาก เพราะชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญของการนำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่มาใช้อย่างจริงจัง

ด้านกระบวนการความรู้

ชุมชนมีการจัดประชุมใหญ่เป็นประจำทุกปี อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง มีการจัดประชุมเฉพาะกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชน มีการจัดฝึกอบรมการผลิตสินค้าที่ระลึกให้แก่กลุ่มทอผ้าและผู้นำของศูนย์หัตถกรรมผานมเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง มีการสนับสนุนส่งเสริมให้กลุ่มทอผ้าของศูนย์หัตถกรรมผานมนำผลิตภัณฑ์ผ้าไปแสดงและจำหน่ายในงานแสดงสินค้าหัตถกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีการจัดอบรมความรู้ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมลื้อ และมีการบริหารจัดการด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน

ปัญหาด้านกระบวนการความรู้ที่เป็นการบริหารจัดการของชุมชน ยังขาดการกำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์และการวางแผนการจัดการความรู้ที่ชัดเจน และขาดความตระหนักความสำคัญของการจัดการความรู้ ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน อันจะนำไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และขาดการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ด้านการผลิตเครื่องเงิน การผลิตไม้แกะสลัก และการผลิตกระดาษสา ส่วนมากจะสนับสนุนการจัดการความรู้เฉพาะกลุ่มทอผ้าเท่านั้น

จะเห็นได้ว่า การจัดการความรู้ของชุมชนผานมมีองค์ประกอบที่เด่นชัดเพียง 2 ด้าน คือ ด้านคน/บุคลากรและด้านกระบวนการความรู้ ยังขาดองค์ประกอบอีกด้านหนึ่งซึ่งมีความสำคัญมากคือ ด้านเทคโนโลยี อันทำให้การจัดการความรู้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบเท่าที่ควร และส่งผลต่อกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชน ดังจะได้กล่าวรายละเอียดในหัวข้อต่อไป

1.3 กระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

ผานม

ได้ศึกษากระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนผานม ใน 7 ขั้นตอน คือ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดเก็บความรู้ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ จำแนกตามการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 7 ด้าน ได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสินค้าที่ระลึก ด้านการตลาด ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และด้านสิ่งแวดล้อม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.3.1 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ผานม

จากการศึกษาสภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานม จำแนกตามขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้ พบว่า

1) การบ่งชี้ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว

ชุมชนผานมได้มีการบ่งชี้ความรู้หรือชุมชนมีความรู้ในด้านแหล่งผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมืองเป็นสำคัญ เพราะชุมชนเคยทอผ้าถวายเจ้ามหาชีวิตในสมัยก่อน และแหล่งท่องเที่ยวที่นิยมมากคือศูนย์หัตถกรรมผ้าทอของชุมชน ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องเงินที่มีชื่อเสียง มีการบ่งชี้ความรู้ด้านศาสนสถาน ได้แก่ วัดป่าโพธิ์เพา วัดผานมซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน และมีการบ่งชี้ความรู้ด้านแหล่งศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าลื้อที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ได้แก่ บ้านเรือน การแต่งกาย งานบุญปีใหม่ เป็นต้น ดังคำกล่าวที่ว่า

...จุดที่สำคัญที่เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยว คือ เรื่องการทอผ้าถวายไหมหเสีของเจ้ามหาชีวิต และเป็นชนเผ่าลื้อที่มีประเพณี วัฒนธรรม การแต่งกาย และภาษาเป็นเอกลักษณ์...

(สุกสาคร ดาวงศ์, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

...ที่ทำให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยว คือ การทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ วัดผานมเป็นสถานที่นักท่องเที่ยวชอบท่องเที่ยว...

(จันทิ วิลัยวงศ์, สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2558)

...วันที่ 14 เดือนเมษายนในทุกปี ได้จัดงานบุญปีใหม่ของเผ่าลื้อขึ้นที่โรงเรียน ได้มีการจัดวางแสดงสินค้าและงานศิลปวัฒนธรรมของเผ่าลื้อ...

(สีสุพันธ์ จันทะเดก, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558)

...สิ่งที่น่าสนใจต่อนักท่องเที่ยวในชุมชนผานม ก็คือศูนย์หัตถกรรมผ้าทอ วัตวา และ
ประเพณี วัฒนธรรม...

(แก้วบัลลีย์ อุดมวิสัย, สัมภาษณ์, 30 เมษายน 2558)

สรุปขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนมีความรู้ที่สำคัญด้าน
ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่

- 1) ความรู้ด้านแหล่งผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์ของผานม
- 2) ความรู้ด้านศาสนสถาน
- 3) ความรู้ด้านแหล่งศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าลื้อ

ความรู้เหล่านี้ได้สืบทอดจากคนรุ่นก่อนมาจนถึงปัจจุบัน และบูรณาการจาก
ความรู้ที่มีอยู่ในตัวของผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก เจ้าอาวาส รวมทั้งเจ้าหน้าที่ชุมชน

ปัญหาของการบ่งชี้ความรู้ พบว่า กลุ่มคนรุ่นใหม่ของชุมชนผานมไม่สนใจที่
จะสืบทอดความรู้ดังกล่าว ซึ่งความรู้เหล่านั้นส่วนมากจะอยู่ในตัวของผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ เจ้าอาวาส
เป็นต้น (ทองวัน ปัญญาสิต, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558)

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว

ชุมชนได้มีการสร้างและแสวงหาความรู้จากการปฏิบัติกิจกรรม และการดำเนิน
กิจกรรมที่ได้สืบทอดจากคนรุ่นก่อนจนถึงในปัจจุบันโดยผ่านการปฏิบัติงาน เช่น ความรู้ด้านศิลปหัต
ถกรรม ความรู้ด้านศาสนสถาน และความรู้ประเพณี วัฒนธรรม ความรู้ด้านการสร้างแหล่งท่อง
จำหน่ายสินค้า เช่น ศูนย์หัตถกรรมการทอผ้าผานม ซึ่งเป็นความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากผู้มี
ประสบการณ์ ผู้รู้หรือผู้สูงอายุ

...ชุมชนผานมเราได้สืบทอดความรู้ด้านการทอผ้า และประเพณี วัฒนธรรมที่เป็น
เอกลักษณ์ของชนเผ่าลื้อ...

(สุกสาคร ดาววงศ์, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

...ชุมชนผานมเป็นชนเผ่าลื้อที่มีประเพณี วัฒนธรรม ที่ติดพันกับเจ้ามหาชีวิต
หลวงพระบาง มาในเมื่อก่อน พวกเราได้มีการสืบทอด และปฏิบัติมาถึงในปัจจุบัน...ในปี
พ.ศ. 2539 ท่านหนูฮัก พูนสะหวัน อดีตประธานประเทศลาว ได้ให้ประชาชนเปลี่ยนมา
ทำการผลิตหัตถกรรมเป็นสินค้า และได้ช่วยทุนสร้างเป็นศูนย์หัตถกรรมการทอผ้านี้...

(คำพันธ์ ชัยโกสา, สัมภาษณ์, 31 มกราคม 2558)

...แผนกอุตสาหกรรมและการค้า ได้ลงไปพัฒนาชุมชน ดังนี้ 1) ลงไปปรึกษาหารือกับชุมชน และให้แนวทางการเปลี่ยนแปลงใหม่ของรัฐบาลแก่ชุมชนก่อน 2) เพื่อพัฒนาให้ประชาชนทุกคนในครอบครัวมีรายได้จากการท่องเที่ยว...

(คำผู้ย ท่ามะวงค์, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2558)

อีกทั้งจากข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องนั้น เห็นว่า ชุมชนได้มีการแสวงหาความรู้ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน จากการเข้าร่วมประชุม/กิจกรรม และการปฏิบัติงานที่จัดขึ้นโดยชุมชน และยังได้มีการแสวงหาความรู้จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ให้ความรู้และคำปรึกษาเกี่ยวกับแนวทางการเปลี่ยนแปลงใหม่ของรัฐบาล และการพัฒนาให้ชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว

สรุปขั้นตอนการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว มีดังนี้

- 1) การสืบทอด/ดำเนินการโดยผ่านการปฏิบัติ
- 2) การแสวงหาความรู้จากผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์
- 3) การเข้าร่วมประชุม/การปรึกษาหารือที่จัดโดยชุมชนและภาครัฐ
- 4) การสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐ

สรุปการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนมานม พบว่าชุมชนได้มีการสร้างความรู้จากการสืบทอด การดำเนินการโดยผ่านการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมทางบุญพระเวศ บุญปีใหม่ของเผ่าลื้อ กิจกรรมทางประเพณี วัฒนธรรม และการสร้างแหล่งหรือสถานที่จำหน่ายสินค้าตามวัด หอประชุมของชุมชน และศูนย์หัตถกรรมการทอผ้าในปัจจุบัน ชุมชนได้มีการแสวงหาความรู้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนโดยการเข้าร่วมประชุมที่จัดขึ้นโดยชุมชนหรือภาครัฐ และได้มีการแสวงหาความรู้จากการสนับสนุนช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ปัญหาการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า

1. ขาดผู้รับผิดชอบหรือผู้ประสานงานในการดึงความรู้จากแหล่งต่างๆ ที่กระจัดกระจายภายในชุมชนมารวมกันไว้เป็นจุดเดียว เพื่อสะดวกในการจัดเก็บต่อไป เช่น ประวัติความเป็นมาของวัดต่างๆ การตั้งถิ่นฐานของชนเผ่าลื้อ สถาปัตยกรรมแบบลื้อ วิถีชีวิตชนเผ่าลื้อ เป็นต้น (คำผู้ย ธรรมมะวงค์, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2558)

2. ขาดการกำหนดวิธีการสร้างและแสวงหาความรู้ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น ค้นคว้าจากสื่อออนไลน์ จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ในเรื่องที่กำหนดไว้ จากการไปดูงาน/ทัศนศึกษา แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ซึ่งอาจจำเป็นต้องใช้ผู้รู้ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน

3. ขาดอุปกรณ์ที่ทันสมัย เหมาะสมและเพียงพอ เช่น เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป กล้องถ่ายวิดีโอ ทัศน โทรทัศน์มือถือที่มีคุณภาพสูง เป็นต้น

3) การจัดเก็บความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นระบบ

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า ชุมชนได้มีการจัดเก็บความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวไว้ในตัวบุคคล ซึ่งเป็นความรู้ที่มีอยู่ในตัวผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ผู้นำศูนย์หัตถกรรม เจ้าหน้าที่ชุมชน และรวมทั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาจัดเก็บความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว เช่น ศูนย์หัตถกรรมการทอผ้า ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกในชุมชน วัดวาอาราม และประเพณี วัฒนธรรม ซึ่งเป็นความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนจากการเข้าร่วมประชุมหรือการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นโดยชุมชนหรือภาครัฐนั้น ได้จัดเก็บไว้ในตัวบุคคลกรเพียงอย่างเดียว ดังคำกล่าวที่ว่า

...ได้พูดคุยกันอยู่ว่าจะทำเป็นแผ่นพับ แต่พวกเรายังไม่สามารถจะทำได้ย่อนขาดงบประมาณ และขาดความรู้ว่าจะทำอย่างไร...

(แก่นสี แก้ววิสัยจิต, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

สรุปความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนได้จัดเก็บไว้ในคนหรือในรูปแบบ tacit knowledge จะเห็นว่าชุมชนได้เกิดการพัฒนแหล่งท่องเที่ยวในหลายด้าน เช่น ศูนย์หัตถกรรม การทอผ้า ร้านผลิตทอผ้าและจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ร้านผลิตเครื่องเงิน แหล่งท่องเที่ยวหินผานม และวัดวาอาราม และด้านวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งเป็นความรู้ที่จัดเก็บในตัวคนเดียว และยังไม่ได้จัดเก็บเป็นความรู้ที่ชัดเจนเพื่ออำนวยความสะดวกให้คนในชุมชนได้เข้าถึงและนำไปใช้

ปัญหาด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานม พบว่า ชุมชนขาดความรู้ด้านการจัดเก็บ รวบรวมความรู้ในด้านต่างๆ มาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน ด้วยการจัดทำเป็นฐานข้อมูลเกี่ยวแหล่งท่องเที่ยว เช่น ร้านจำหน่ายสินค้า ศูนย์หัตถกรรมผานม วัดของชุมชน รวมถึงการจัดเก็บความรู้ในรูปแบบข้อมูลดิจิทัล เช่น ไฟล์รูป วิดีโอ เป็นต้น (สุกสาคร ดาวงค์, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านแหล่งท่องเที่ยว

การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานม พบว่า ชุมชนมีความรู้ด้านการท่องเที่ยวมากมายหลายด้าน แต่ส่วนมาก จะจัดกระจายอยู่ในตัวคน จึงไม่มี

การจัดทำฐานข้อมูลรวบรวมความรู้ต่างๆ ที่จำเป็น และไม่มีบุคลากรหรือหน่วยงานได้รับผิดชอบโดยตรงที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาประมวลและกลั่นกรองให้เป็นระบบ ที่สามารถจะค้นคว้าหรือนำไปใช้งานได้อย่างรวดเร็ว

ปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว จากการสังเกต และสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พบว่า

1. ขาดความรู้ความสามารถในการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวชุมชน
2. ขาดการแต่งตั้งทีมงานที่มีความรู้และประสบการณ์ในการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวด้วยวิธีการปรับปรุงรูปแบบเอกสาร และภาษาที่เข้าใจง่าย สะดวกต่อการนำไปใช้
3. ขาดการให้ความสำคัญของการประมวลและกลั่นกรองความรู้ต่างๆ เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน (คำพันธ์ ชัยโกสา, สัมภาษณ์, 31 มกราคม 2558)

5) การเข้าถึงความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว

การเข้าถึงความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานม พบว่า ชุมชนได้มีการกระจายความรู้เฉพาะที่อยู่ในตัวคน แบบเผชิญหน้า (face to face) ด้วยวิธีการต่างๆ ได้แก่ การเข้าร่วมประชุมประจำปีของชุมชน ของเมือง และแขวง การต้อนรับแขกสำคัญของรัฐบาลทั้งภายในและภายนอกที่เข้ามาท่องเที่ยว เช่น ในศูนย์หัตถกรรมผ้าทอของชุมชน ส่วนการกระจายความรู้ที่ชัดเจนหรือที่เป็นลายลักษณ์อักษร ชุมชนยังไม่ได้ดำเนินการ แต่เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แผนกท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบางได้มีการกระจายความรู้ด้านนี้ด้วยการผลิตเป็นหนังสือ แผ่นพับ แผนที่ และแผ่นซีดี รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ทางโทรทัศน์ช่องลาวและรายการวิทยุให้รู้จักแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ ดังคำกล่าวที่ว่า

...ได้เผยแพร่ความรู้โดยการเข้าร่วมประชุมที่สำคัญที่จัดโดยทางเมืองและแขวง...

(คำพันธ์ ชัยโกสา, สัมภาษณ์, 31 มกราคม 2558)

...เมื่อทางแขวงมีแขกสำคัญ เช่น เจ้ามหาชีวิตประเทศไทย นายกรัฐมนตรีประเทศญี่ปุ่น ประธานประเทศเวียดนาม และจีน แขกที่สำคัญของรัฐบาลจากต่างประเทศ และในประเทศ ทางหลวงพระบางได้นำแขกมาเยี่ยมศูนย์หัตถกรรมการทอผ้าและชุมชนเรา...

(แก่นสี แก้ววิสัยจิต, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

...แผนกท่องเที่ยวแขวง ได้เป็นฝ่ายช่วยโฆษณาในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนด้วยการ
ทำเป็นแผนที่ หนังสือ แผ่นพับ และแผ่นซีดีเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเข้าถึง
แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน...

(แสงทอง โพธิบุบผา, **สัมภาษณ์**, 22 กุมภาพันธ์ 2558)

...บริษัทท่องเที่ยวเป็นจุดขายอันหนึ่งสำหรับชุมชนผานม และผู้เผยแพร่ในแหล่ง
ท่องเที่ยวของชุมชนให้แขกได้รู้ ซึ่งได้อำนวยความสะดวกให้แขกได้เข้าถึงชุมชน...

(คำผู้ย ธรรมมวงค์, **สัมภาษณ์**, 11 มีนาคม 2558)

นอกจากนั้น ยังพบว่า ทางบริษัทท่องเที่ยวภาครัฐและเอกชนเป็นผู้มีบทบาท
สำคัญในด้านการกระจายความรู้ที่ชัดเจนด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึง
แหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก จากผลการสัมภาษณ์ภาคีและนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เข้ามา พบว่า
นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รู้จักแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนจากบริษัทท่องเที่ยวที่ตนเองสังกัด เนื่องจาก
บริษัทเป็นผู้จัดรายการทัวร์ทุกอย่าง นอกนั้นนักท่องเที่ยวรู้จักแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนจากเพื่อนและ
ค้นหาจากอินเทอร์เน็ต

สรุปขั้นตอนการเข้าถึงความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว

- 1) การเข้าร่วมประชุมประจำปีของแขวง ของเมือง และชุมชน
- 2) การกระจายความรู้ด้วยหนังสือ แผ่นพับ แผนที่ แผ่นซีดี โทรทัศน์ วิทยุ

โดยภาครัฐ

- 3) การส่งเสริมการกระจายความรู้โดยบริษัทท่องเที่ยวของภาครัฐและเอกชน

การเข้าถึงความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า ชุมชนได้กระจาย
ความรู้ในตัวคนด้านแหล่งท่องเที่ยว แบบเผชิญหน้าหรือเล่าสู่กันฟัง ด้วยการเข้าร่วมประชุมประจำปี
ของแขวง/เมือง และชุมชน ถึงแม้ว่าสภาพชุมชนเอื้อต่อการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ แต่ชุมชนยังไม่
เคยกระจายความรู้ที่ชัดเจนด้านนี้ในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่อออนไลน์เลย เช่น เว็บไซต์ เฟสบุค
อย่างไรก็ตามแผนกท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบางเป็นหน่วยงานภาครัฐหน่วยงานเดียวที่ช่วยกระจาย
ความรู้ด้านนี้ผ่านทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อวิทยุโทรทัศน์ นอกจากนี้ยังมีบริษัทท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและ
เอกชนได้ช่วยกระจายความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวเช่นกัน

ปัญหาการเข้าถึงความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า

1. ขาดการกำหนดความรู้ที่จำเป็น และวิธีการที่ชัดเจน เพื่อกระจายความรู้
ด้านศูนย์หัตถกรรมผานม ร้านผลิตและจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ร้านผลิตและจำหน่ายเครื่องเงิน รวมถึง
ความรู้ด้านประเพณี วัฒนธรรมของชนเผ่าลื้อ

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านนี้ รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานที่จะเป็นผู้กระจายความรู้ที่
การจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลทั้งหลายในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

3. ขาดเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่เหมาะสมที่จะช่วยกระจายความรู้ในแหล่ง
ท่องเที่ยวชุมชน เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายภาพ เป็นต้น

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว

การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานม พบว่า
ชุมชนได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านแหล่งท่องเที่ยวด้วยการจัดประชุมปรึกษาหารือกัน
หรือการอบรม และได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นจากประสบการณ์ และการปฏิบัติกิจกรรม
เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และรวมทั้งด้านการปรึกษาหารือด้านการผลิตสินค้าที่
ระลึกโดยร่วมกับหน่วยงานภายนอกชุมชนและกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน ดังคำกล่าวที่ว่า

...มีหลายชุมชนในแขวงหลวงพระบางได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างเป็น
แหล่งท่องเที่ยวของผานม และได้ปรึกษาหารือด้านการทอผ้าเป็นสินค้าที่ระลึก...

(แก่นสี แก้ววิสัยจิต, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

...แผนกอุตสาหกรรมและการค้าได้ร่วมกันไปพัฒนาชุมชนด้วยวิธีการ ดังนี้ 1) ได้ลงไป
ปรึกษาหารือกับชุมชนและให้แนวทางการเปลี่ยนแปลงใหม่ของรัฐบาล ระเบียบ
กฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวไปให้ความรู้แก่ชุมชน 2) เพื่อพัฒนาให้ประชาชนทุกคน
ในชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว...

(คำผู้ย ธรรมมะวงศ์, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2558)

นอกจากนั้น ชุมชนยังได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการพัฒนาแหล่ง
ท่องเที่ยวร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ซึ่งภาครัฐได้ให้ความรู้และแนวทางการเปลี่ยนแปลงใหม่ของรัฐบาล
ระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวไปให้ความรู้ให้ชุมชนและพัฒนาชุมชนให้มีรายได้จากการ
ท่องเที่ยว ก็คือการพัฒนาชุมชนให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว

สรุปขั้นตอนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว

- 1) การจัดประชุมปรึกษาหารือกัน/อบรม
- 2) การปฏิบัติงานหรือกิจกรรมต่างๆในชุมชน
- 3) การแลกเปลี่ยนความรู้โดยการนำชุมชน/ผู้รู้ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ชุมชนได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนด้วย
การจัดประชุมปรึกษาหารือกันหรือการอบรมร่วมกับภาครัฐ การปฏิบัติงานหรือกิจกรรมต่างๆใน

ชุมชน และการแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการนำชุมชน/ผู้รู้ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมในการปฏิบัติงานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งเห็นว่าเป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบ tacit to tacit และไม่มี การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบที่ชัดเจนแจ้งด้วยการจัดทำเป็นเอกสารและเป็นฐานข้อมูล โดยนำใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วย

ปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย ที่จะนำความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความรู้ด้านประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน ความรู้ด้านแหล่งผลิตสินค้าที่ระลึก เป็นต้น
2. ขาดเครื่องมือ และอุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อช่วยการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ เช่น จัดเก็บรวบรวมองค์ความรู้เหล่านั้นมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น หนังสือ เอกสาร แผ่นพับ แผ่นซีดี (แผ่นซี ดี แก้ววิไลจิต, สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2558)

7) การเรียนรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว

ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน คณะรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว และกลุ่มผู้ผลิตหัตถกรรม ได้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เช่น ในปี พ.ศ. 2522 ได้สร้างสถานที่จำหน่ายสินค้าหัตถกรรมอยู่ข้างวัด ในปี พ.ศ. 2528 ได้สร้างสถานที่จำหน่ายสินค้าหัตถกรรมขึ้นอยู่หอประชุมของชุมชน และในปี พ.ศ. 2548 ได้รองรับเป็นชุมชนวัฒนธรรม เกิดการสร้างสถานที่ศิลปศาสนาสถาน เช่น วัดโพธิ์เพา และวัดชุมชนผานม และเกิดการบูรณาการและสืบทอดประเพณีวัฒนธรรม

ปัญหาการเรียนรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย และการประเมินผลการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน
2. ขาดอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น คอมพิวเตอร์ ที่ใช้ในการจัดเก็บรวบรวมองค์ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวมาเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น หนังสือ เอกสาร แผ่นพับ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้การนำไปใช้ และการปรับปรุงให้เกิดการสร้างนวัตกรรม

1.3.2 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

จากการศึกษาสภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานม จำแนกตามขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้พบว่า

1) การบ่งชี้ความรู้ ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

การบ่งชี้ความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานมพบว่า ชุมชนได้มีการบ่งชี้ความรู้จากการประชุมปรึกษาหารือกันโดยร่วมการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

เช่น ได้ร่วมกันสร้างเส้นทางเข้าถึงชุมชน ในเมื่อก่อนด้านความสะดวกในการเข้าถึงชุมชนผานมด้วย ถนนเล็กๆตามริมแม่น้ำคาน ซึ่งมาถึงระยะที่หลวงพระบางได้เข้าเป็นเมืองมรดกโลกนั้น ทางรัฐบาลได้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาและสร้างชุมชนผานมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางหัตถกรรม ฉะนั้น ภาครัฐบาลได้สร้างถนนเข้าหาชุมชนโดยเป็นทางดินแดง เมื่อปี พ.ศ. 2553 ภาครัฐบาลได้ช่วย ราวทางถนนเข้าถึงชุมชนด้วย ซึ่งพบว่านักท่องเที่ยวส่วนมากได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานม ด้วยรถโดยสารรับจ้างหรือเช่าจักรยานด้วยตนเอง ดังคำกล่าวที่ว่า

...แต่ก่อนเป็นทางดินแดงที่เข้าตามริมแม่น้ำคาน ก็ไม่สะดวกต่อการเข้าถึงชุมชน ต่อมา ได้ประชุมปรึกษากันและได้สร้างทางใหม่เพื่อความสะดวกต่อการเข้าถึง...

(แก่นสี แก้ววิไลจิต, สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2558)

...การเข้าถึงชุมชนผานมในเมื่อก่อนได้เข้ามาตามเส้นทางน้อยตามริมแม่น้ำคาน ต่อในช่วงปี พ.ศ. 2538 ทางรัฐบาลก็ได้ช่วยสร้างเส้นทางให้ชุมชนผานม...

(คำผุย ทាំมะวงศ์, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2558)

...การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานมนั้นส่วนมากไปด้วยรถโดยสารรับจ้าง นักท่องเที่ยวส่วนมากจะหาข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ จากอินเทอร์เน็ต และแผนกท่องเที่ยว...

(บุญลือ สิ้นทะวงศ์, สัมภาษณ์, 12 มกราคม 2558)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นอกจากนั้น พบว่า แผนกท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง สมาคมหัตถกรรม หลวงพระบาง บริษัทท่องเที่ยว และโรงแรมได้ให้การบ่งชี้ความรู้ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของ ชุมชนผานมด้วยข้อมูลข่าวสาร เช่น หนังสือ แผนที่ แผ่นซีดี แผ่นพับ และสามารถค้นหาข้อมูลจาก อินเทอร์เน็ต โดยค้นตามชื่อ “บ้านผานม หลวงพระบาง”

สรุปขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้ ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

- 1) การประชุมปรึกษาหารือหรือกัน
- 2) การบ่งชี้ความรู้ทางด้านกายภาพ
- 3) การบ่งชี้ความรู้ด้านข้อมูลข่าวสาร

สรุป ชุมชนได้มีการบ่งชี้ความรู้ด้วยการจัดประชุมปรึกษาหารือกัน โดยการ ร่วมกันการสร้างถนนเข้าถึงชุมชนภายในและภายนอก และชุมชนที่สามารถใช้รถรับจ้างโดยสารเข้าถึง ได้ จากผลการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน พบว่า ชุมชนยังไม่มีบ่งชี้ความรู้การเข้าถึงความรู้ (กระจายความรู้) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้วยข้อมูลข่าวสาร

ปัญหาด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า

1. ขาดความรู้ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้วยข้อมูลข่าวสาร เช่น ระบบออนไลน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ และพร้อมทางเป็นผู้ปฏิบัติงาน เพื่อเก็บรวบรวมความรู้ที่กระจัดกระจายที่มีอยู่ในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น จัดทำเป็นนอสาร หนังสือนิวส์ หรือแผ่นพับ เป็นต้น
3. ขาดเครื่องมือเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ หรือสมุดบันทึก (blog) เพื่อกระจายความรู้เหล่านี้โดยผ่านระบบสื่อออนไลน์

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

การสร้างความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนได้สร้างความรู้จากการร่วมกันสร้างถนนเข้าถึงชุมชน และการปฏิบัติหรือการดำเนินการ การบูรณะถนนเข้าถึงชุมชน และได้สร้างความรู้จากการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

...ในเมื่อก่อนชุมชนได้ร่วมกันสร้างถนนเข้าหาบ้านตามริมแม่น้ำคาน ต่อมาการนำชุมชนได้สร้างทางใหม่เพื่อความสะดวกต่อการเข้าถึง มาถึง ปี พ.ศ. 2538 ภาครัฐบาลก็ได้ช่วยสร้างและขยายทางใหม่เข้าชุมชน...

(แก่นสี แก้ววิไลจิต, สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2558)

...คณะนำพวกเราได้นำประชาชนร่วมกันจัดสร้างถนนเข้าถึงในชุมชน...ทางรัฐบาลได้ช่วยสร้างถนนให้แก่ชุมชนและก็ได้มีการลาดยางให้...

(สุกสาคร ดาววงศ์, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

การแสวงหาความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเห็นว่า ชุมชนได้แสวงหาความรู้จากการร่วมดำเนินกิจกรรมหรือการปฏิบัติกิจกรรมโดยผ่านการปฏิบัติ เช่น การสร้างถนนเข้าถึงชุมชน การบูรณะถนนเข้าถึงชุมชน และการแสวงหาความรู้จากภาครัฐบาลโดยการนำชุมชนสร้างแผนความต้องการเพื่อเสนอให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือในการสร้างถนนเข้าถึงชุมชน และเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงชุมชน

...ได้ปรึกษาหารือกัน และเสนอหาทางรัฐบาลช่วยเหลือในการสร้างทางเข้าหาชุมชน ซึ่ง
ใน ปี พ.ศ. 2538 ได้ช่วยสร้างทางให้ และส่วนการนำชุมชนได้แบ่งเขตรับผิดชอบให้แก่
ละหน่วยคุ้มครองและรักษาความสะอาดในการเข้าถึง...

(คำพันธ์ ชัยยะโคสา, สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2558)

...แผนกท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบางเป็นฝ่ายช่วยในการโฆษณาในแหล่งท่องเที่ยวของ
ชุมชน ด้วยการทำให้เป็น แผนที่ หนังสือ เอกสาร หรือแผ่นซีดีเพื่ออำนวยความสะดวกต่อ
การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ...

(แสงทอง โภธิบุบผา, สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2558)

นอกจากนั้น เห็นว่าภาครัฐก็คือแผนกท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบางได้เป็นผู้
ตอบสนองข้อมูลด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผ่านข้อมูลข่าวสาร เช่น แผนที่ หนังสือ
เอกสาร แผ่นพับ หรือแผ่นซีดีเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

สรุปขั้นตอนการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

- 1) การเข้าร่วมกิจกรรมหรือการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆในชุมชน
- 2) การจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน
- 3) การได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐบาล

สรุป ชุมชนได้สร้างความรู้จากการร่วมดำเนินกิจกรรมหรือการปฏิบัติกิจกรรม
ต่างๆ เช่น การสร้างถนนเข้าถึงชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมการรณรงค์การเก็บขยะ ซึ่งชุมชนได้
แสวงหาความรู้ผ่านการปฏิบัติกิจกรรม นอกจากนี้ชุมชนยังได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐ เช่น การ
ช่วยเหลือในการสร้างถนนและลาดยางถนนเข้าถึงชุมชน และเอื้ออำนวยความสะดวกต่อการเข้าถึง
ชุมชนโดยด้านข้อมูลข่าวสาร เช่น แผนที่ หนังสือ เอกสาร แผ่นพับ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการ
เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ปัญหาการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า

1. ขาดผู้รับผิดชอบหรือผู้ปฏิบัติงานที่จะเก็บรวบรวมความรู้ที่ กระจายภายในคนมารวมกันไว้เป็นจุดเดียว เพื่อสะดวกในการจัดเก็บต่อไป เช่น การเข้าถึงด้านศูนย์
หัตถกรรมผานม ร้านผลิตและจำหน่ายสินค้าที่ระลึกและวัดของชุมชน เป็นต้น
2. ขาดการกำหนดวิธีการสร้างและแสวงหาความรู้ ซึ่งสามารถทำได้หลาย
วิธี เช่น ค้นคว้าจากสื่อออนไลน์ จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ในเรื่องที่กำหนดไว้ จากการไปดูงาน/ทัศนศึกษา
แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

3. ขาดอุปกรณ์ที่เหมาะสมและเพียงพอ เช่น เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป กล้องถ่ายวิดีโอ ทัศน โทรทัศน์มือถือที่มีคุณภาพสูง เป็นต้น

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ชุมชนได้มีการจัดเก็บความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวไว้ในตัว จากผลการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น การนำชุมชน การนำในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน และกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องนั้น พบว่า ชุมชนไม่มีการจัดทำความรู้ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในตัวบุคคลหรือความรู้ในคนมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น หนังสือ เอกสาร และสร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าถึงในแหล่งท่องเที่ยว ดังที่ได้กล่าวว่า

...พวกเรายังไม่ได้จัดทำหนังสือหรือข้อมูลลงทางออนไลน์ และเว็บไซต์ เพราะไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรต่อการเข้าถึงในแหล่งท่องเที่ยว...

(ทองวัน ดวงมณี, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558)

สรุป ชุมชนได้จัดความรู้ไว้ในคน ซึ่งเป็นความรู้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการสร้างถนนเข้าถึงชุมชน ซึ่งความรู้เหล่านั้นยังไม่ได้นำมาความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลมาจัดทำเป็นความรู้ในรูปแบบชัดเจน เช่น เอกสาร หนังสือ แผ่นซีดี ต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกให้คนอื่นสามารถเข้าถึงและค้นหาข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้

ปัญหาการจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมายและวิธีการที่ชัดเจน ที่จะจัดเก็บรวบรวมความรู้ที่อยู่ในตัวคนเกี่ยวกับแหล่งความรู้ในด้านต่างๆมาจัดเก็บเป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวกต่อการนำไปประมวลและกลั่นกรองความรู้ต่อไป

2. ขาดผู้รับผิดชอบหรือผู้ปฏิบัติงานในการดึงความรู้ที่กระจัดกระจายในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องมารวมกันไว้เป็นจุดเดียว เพื่อสะดวกในการจัดเก็บ เช่น การเข้าถึงด้านศูนย์หัตถกรรมพานม ฐานผลิตและจำหน่ายสินค้าที่ระลึก รวมถึงวัดของชุมชน เป็นต้น

3. ขาดอุปกรณ์ที่เหมาะสมและเพียงพอ เช่น เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป กล้องถ่ายวิดีโอ ทัศน โทรทัศน์มือถือที่มีคุณภาพสูง เป็นต้น

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ชุมชนยังไม่มี การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้วยการจัดทำระบบข้อมูล และนำความรู้ที่มีอยู่ในคน (tacit knowledge) มาทำเป็นความรู้ในรูปแบบชัดเจน เช่น เอกสาร/สื่อหรือ ฐานข้อมูล และไม่คิดที่จะสร้างฐานข้อมูลต่อการ

จัดแบ่งประเภทความรู้ และชุมชนยังไม่มี การแต่งตั้งคณะหรือทีมงานที่มีความสามารถในการประมวล และกลั่นกรองความรู้ ในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชนผานม ดังคำกล่าวที่ว่า

...ยังไม่สามารถที่จะทำได้ เพราะขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการทำ จะทำอย่างไร และขาด งบประมาณด้านเงินทุน...

(แก่นสี แก้ววิไลจิต, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

ชุมชนยังไม่มี การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านความสะอาดในการเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยวด้วยการจัดทำระบบฐานข้อมูล หรือนำความรู้ที่มีอยู่ในคน (tacit knowledge) มาทำ เป็นความรู้ในรูปแบบชัดแจ้ง นอกจากนี้ชุมชนยังไม่มี การแต่งตั้งคณะหรือทีมงานที่มีความสามารถและ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่เป็นตัวแทนในการประมวลและกลั่นกรองความรู้ต่อการพัฒนาใน ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านความสะอาดในการเข้าถึง พบว่า

1. ขาดผู้รับผิดชอบในการประมวลและกลั่นกรองความรู้จากองค์ความรู้ ในแหล่งต่างๆ
2. ชุมชนขาดการแต่งตั้งคณะหรือทีมงานที่มีความรู้ความสามารถในการ ประมวลและกลั่นกรองความรู้ในการเข้าถึงความรู้ในด้านต่างๆในแหล่งท่องเที่ยว
3. ขาดเครื่องมือทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ ในการ ประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านความสะอาดในการเข้าถึง

5) การเข้าถึงความรู้ ด้านความสะอาดในการเข้าถึง

ชุมชนยังไม่มี การกระจายหรือเผยแพร่ความรู้ด้านความสะอาดในการเข้าถึงด้วย การส่งข้อมูลหรือความรู้ให้คนภายใน และภายนอกโดยการทำเป็นหนังสือ/เอกสารหรือข่าวสารต่างๆ ซึ่งชุมชนได้กระจายความรู้หรือเผยแพร่ความรู้ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนในรูปแบบเล่า สู่กันฟังหรือกระจายความรู้แบบเผชิญหน้า (face to face) และชุมชนได้ให้ข้อมูลในด้านการเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยวด้วยการจัดทำป้ายนอกชุมชนที่เป็นการแสดงให้ชาวต่างประเทศได้รู้และสามารถ เข้าถึงชุมชนผานมได้

...ชุมชนผานมเราได้จัดทำป้ายนอกชุมชนต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว...แขกได้เข้าถึง ชุมชนผานมเราด้วยตัวรถโดยสารรับจ้าง และรถบริษัทท่องเที่ยว...

(สุกสาคร ดาวงศ์, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

...ได้มีการสร้างเส้นทางเข้าถึงชุมชนที่สามารถรองรับต่อการเข้ามาเที่ยวของแขกต่างประเทศ...พวกเราไม่ได้โฆษณาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร...

(แก่นสี แก้ววิไลจิต, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

การเข้าถึงความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานมนั้น ทางหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ แผนกท่องเที่ยวแขวง แผนกอุตสาหกรรมและการค้า และสมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง ได้กระจายความรู้หรือเผยแพร่ความรู้ด้านการเข้าถึงในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนด้วยการทำเป็นหนังสือ แผนที่ แผ่นซีดี เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ดังที่ได้กล่าวว่า

...แผนกท่องเที่ยวแขวงได้ช่วยโฆษณาหรือเผยแพร่ในแหล่งท่องเที่ยวด้วยการทำเป็นหนังสือ แผนที่ หรือแผ่นพับ...

(แสงทอง โภธิบุบผา, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2558)

...คนต่างประเทศรู้จักแหล่งท่องเที่ยวผานมนั้นมาจากบริษัทท่องเที่ยวเป็นผู้ให้ข้อมูลและนำแขกเข้ามาท่องเที่ยว...

(แก่นสี แก้ววิไลจิต, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

...แขกได้รู้จักบ้านผานมเรา ก็เนื่องจากไกด์นำเที่ยวเป็นผู้นำแขกเข้ามาท่องเที่ยว...

CHULALONGKOR (ทองวัน ดวงมณี, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558)

นอกจากนั้น พบว่า บริษัทท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง รวมทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เป็นผู้กระจายความรู้และให้ข้อมูลด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนด้วยข้อมูลและด้วยทางบริษัทท่องเที่ยวได้เอาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเข้าไปในโปรแกรมทัวร์ที่เรียกว่า “city tour” และนักท่องเที่ยวที่ได้เข้าไปในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานมด้วยการเล่าต่อสู่การฟังในรูปแบบ face to face

สรุปขั้นตอนการเข้าถึงความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

- 1) การกระจายความรู้แบบเล่าสู่กันฟัง
- 2) การกระจายความรู้โดยหนังสือ/ซีดีจากภาครัฐ
- 3) การกระจายความรู้จากบริษัทท่องเที่ยว

สรุป ชุมชนผานมได้กระจายความรู้ด้านความสะอาดในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้วยการเล่าสู่กันฟัง การจัดทำป้ายนอกชุมชนและในชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว จากข้อมูลของการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ชุมชนไม่มีการกระจายความรู้หรือเผยแพร่ความรู้ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนด้วยการส่งข้อมูลหรือความรู้ให้คนภายในและภายนอกได้รับรู้ด้วยการทำเป็นหนังสือ เอกสารหรือข่าวสารต่างๆ และด้วยข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตต่อการเข้าถึง นอกจากนี้ชุมชนยังได้รับกาสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐ และบริษัทท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบางทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ด้วยการจัดทำเป็นหนังสือ แผนที่ แผ่นซีดี และทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ปัญหาการเข้าถึงความรู้ด้านความสะอาดในการเข้าถึง พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย ประเด็นความรู้ที่จำเป็น รวมถึงวิธีการในการกระจายความรู้ด้านความสะอาดในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น ความสะอาดในการเข้าถึงศูนย์หัตถกรรมผานม ร้านผลิตและจำหน่ายเครื่องเงิน ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกในชุมชน รวมถึงวัดของชุมชน เป็นต้น
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ และประสบการณ์ในการกระจายความรู้ในด้านความสะอาดในการเข้าถึงแหล่งความรู้ เช่น ความรู้ด้านศูนย์หัตถกรรมผานม ร้านผลิตและจำหน่ายเครื่องเงิน รวมถึงความรู้ด้านการเข้าถึงวัดของชุมชนผานม เป็นต้น
3. ขาดเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ทันสมัย ที่จะช่วยในการกระจายความรู้ในด้านความสะอาดในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายวิดีโอ ทีวีที่มีคุณภาพสูง เป็นต้น

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านความสะอาดในการเข้าถึง

การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านความสะอาดในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานม พบว่า ชุมชนได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการพูดคุยกัน ปรัชชาหารือกัน และการเข้าร่วมการปฏิบัติงานหรือการดำเนินกิจกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการสร้างถนนเข้าถึงชุมชน รวมทั้งถนนภายในและภายนอกชุมชน จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ชุมชนได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการจัดแบ่งหน้าที่และเขตรับผิดชอบให้แก่หน่วยงานคุ้มครองเป็นฝ่ายรักษาความสะดวกต่อการเข้าถึงในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

...ทางคณะนำพวกเราได้พูดคุยกัน และปรึกษาหารือเกี่ยวกับด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของผานมเรา เช่น ถนนภายในและภายนอก และได้เสนอให้ภาครัฐบาลช่วยสร้างเส้นทางเข้าถึง...

(สุกสาคร ดาววงศ์, **สัมภาษณ์**, 19 มกราคม 2558)

...ในเมื่อก่อนการเข้าถึงชุมชนผานม ได้มีเส้นทางน้อยๆเข้าตามริมน้ำคาน ต่อในช่วงปี พ.ศ. 2538 ทางรัฐบาลได้ช่วยสร้างเส้นทางให้ชุมชนผานม และมาถึงช่วงปี พ.ศ. 2553 ทางรัฐบาลได้มีการลาดยางให้เพื่อสะดวกต่อการเข้าถึง...

(คำผุย ท้ามะวงค์, **สัมภาษณ์**, 11 มีนาคม 2558)

...การนำชุมชนได้ปรึกษาหารือกัน และเสนอให้ทางรัฐบาลเพื่อช่วยในการสร้างทางเข้าหาชุมชนและได้จัดแบ่งเขตรับผิดชอบให้แต่ละหน่วยคุ้มครองรักษาความสะอาด...

(คำพันธ์ ชัยยะโคสา, **สัมภาษณ์**, 12 มีนาคม 2558)

นอกจากนั้น ชุมชนยังได้ปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันเจ้าหน้าที่ภาคีรัฐในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น ชุมชนได้เสนอให้ทางรัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือด้านการสร้างถนนเข้าถึงชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น ในปี พ.ศ. 2538 ทางรัฐบาลได้สร้างถนนเส้นใหม่เข้าถึงชุมชนผานม และในปี พ.ศ. 2553 ทางรัฐบาลได้มีการลาดยางถนนเข้าถึงชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเข้าถึง

สรุปขั้นตอนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

- 1) เข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน/การจัดแบ่งหน้าที่
- 2) การเข้าร่วมการปฏิบัติกิจกรรมในชุมชน

สรุป ชุมชนมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการพูดคุยกัน ปรึกษาหารือกัน และการเข้าร่วมการปฏิบัติงานหรือการดำเนินกิจกรรม เช่น การสร้างถนนเข้าถึงชุมชนทั้งถนนภายในและภายนอกชุมชน นากนั้นนั้น ชุมชนยังมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการปรึกษาหารือร่วมกันเจ้าหน้าที่ภาคีรัฐในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น ทางรัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือในการสร้างถนนเข้าถึงชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า

1. ขาดการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้วยการจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น เอกสาร แผ่นพับ เกี่ยวกับความรู้ในการเข้าถึงความรู้ในด้านต่างๆในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น
2. ขาดเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ทันสมัย ที่จะช่วยในการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น คอมพิวเตอร์

7) การเรียนรู้ ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ในการสร้างด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางด้านกายภาพ เช่น การสร้างถนนเข้าถึงชุมชนทั้งภายในและนอกชุมชน การจัดทำป้ายแผนที่นอกชุมชน และชุมชนเกิดการเรียนรู้ที่ทางภาครัฐ เช่น แผนกท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง และสมาคมหัตถกรรมหลวงพระบางได้อำนวยความสะดวกต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ด้วยการจัดทำเป็นแผนที่ หนังสือ แผ่นพับ และแผ่นซีดี เป็นต้น ต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ปัญหาการเรียนรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการเรียนรู้ด้วยการจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน ในด้านความสะดวกในการเข้าถึงความรู้ในด้านต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
2. ขาดเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ทันสมัย ที่จะช่วยในการจัดเก็บความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

1.3.3 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

จากการศึกษาสภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชนผานม จำแนกตามขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้ พบว่า

1) การบ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ชุมชนผานมได้มีการบ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกจากการปรึกษาหารือโดยผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน และกลุ่มผู้นำแหล่งท่องเที่ยว โดยระบุความรู้ด้านการคมนาคม ศูนย์หัตถกรรมการทอผ้า ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ลานจอดรถ โรงแรม ร้านกาแฟ และรวมทั้งห้องน้ำสาธารณะด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

...การนำชุมชนมีการประชุมปรึกษาหารือกัน และได้จัดแบ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบการดำเนินกิจกรรมต่างๆในชุมชน และได้ให้ความสะดวกด้านบริการ เช่น ร้านจำหน่ายสินค้า ศูนย์หัตถกรรมการทอผ้า ลานจอดรถ และห้องน้ำ...

(แก่นสี แก้ววิไลจิต, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

...คณะนำศูนย์ได้มีการปรึกษาหารือ และได้อำนวยความสะดวกให้แขกในด้านห้องน้ำ โต๊ะต้อนรับแขก น้ำดื่ม จัดเขตขายสินค้า เขตวางแสดงสินค้า...

(จันทิ วิไลวงศ์, สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2558)

...การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนต้องมีการจัดการในด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวหลายด้าน คือ ด้านการคมนาคม ด้านโรงแรม ด้านสถานที่จอดรถ ด้านร้านขายสินค้าที่ระลึก ด้านการบริการ และห้องน้ำ เป็นต้น...

(ทิพย์ภาวัน ดวงวิไลแก้ว, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2558)

จากการสังเกต และสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง พบว่า ภาครัฐได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาในด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น ได้ช่วยเหลือในการสร้างสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปา ถนนถึงชุมชน ศูนย์หัตถกรรมผ้าทอผานม

สรุปขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

- 1) การบ่งชี้ความรู้ด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน
- 2) การบ่งชี้ความรู้ด้านสาธารณูปโภคขั้นสูง

ชุมชนได้บ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวจากการจัดประชุมปรึกษาหารือกันทั้งภายในและภายนอก ซึ่งเห็นได้ว่าชุมชนได้มีการบ่งชี้ความรู้ด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน (infrastructure) ได้แก่ เส้นทางคมนาคมภายในชุมชน ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปา ห้องน้ำสาธารณะ ลานจอดรถ คลินิกเอกชน หอกระจายเสียง และการบ่งชี้ความรู้ด้านสาธารณูปโภคขั้นสูง (superstructure) ได้แก่ โรงแรมหรือที่พัก ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ศูนย์หัตถกรรมการทอผ้าของชุมชน และวัดของชุมชน เป็นต้น

ปัญหาการบ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนขาดความรู้ด้านการอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น รถบริการลูกค้า และรวมถึงความรู้ด้านไกด์นำเที่ยวในชุมชน เป็นต้น

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

ชุมชนผานมได้สร้างความรู้จากการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยผ่านการปฏิบัติ ซึ่งเป็นการสร้างความรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การสร้างสถานที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึกอยู่วัดและหอประชุม การสร้างถนนเข้าถึงภายในชุมชน การสร้างลานจอดรถ การสร้างห้องน้ำสาธารณะสำหรับนักท่องเที่ยว จากการสังเกตสภาพชุมชน และการสัมภาษณ์การนำชุมชน เห็นว่า ชุมชนยังได้มีการสร้างความรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น การจัดทำป้ายแผนที่นอกชุมชน และการสร้างสิ่งแวดล้อมในด้านสาธารณูปโภคขั้นสูง (superstructure) ได้แก่ โรงแรมหรือที่พัก ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ศูนย์หัตถกรรมการทอผ้าผานม และวัดของชุมชน ดังที่ได้กล่าวไว้ว่า

...ในเมื่อก่อนนั้นพวกเราได้สร้างสะพานที่จำหน่ายสินค้าอยู่ในข้างวัด เนื่องจากความสะดวกต่อการเข้าถึงสถานที่ จึงได้ย้ายมาจัดสถานที่ใหม่อยู่ที่หอประชุมเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับการเข้าถึง...

(จันทิ วิลัยวงศ์, สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2558)

...พวกเราได้มีการจัดแบ่งหน้าที่ให้แต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบ และร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่างๆในชุมชน เช่น การสร้างถนนภายในชุมชน การสร้างสถานที่จำหน่ายสินค้าที่วัด และหอประชุมของบ้าน...

(สุกสาคร ดาววงศ์, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

นอกจากนี้ ยังพบว่า ชุมชนได้แสวงหาความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวจากภาครัฐ เช่น ภาครัฐได้ให้การช่วยเหลือชุมชนหลายด้าน เช่น ด้านระบบไฟฟ้า ด้านระบบน้ำประปา ด้านถนนเข้าถึงชุมชน และด้านศูนย์หัตถกรรมทอผ้าของชุมชน ดังที่ได้กล่าวไว้

...รัฐบาลได้เห็นความจำเป็น และความไม่สะดวก ฉะนั้นภาครัฐได้ช่วยสร้างศูนย์หัตถกรรม เพื่อความสะดวกในการจำหน่ายสินค้าและเป็นที่ยางแสดงสินค้าหัตถกรรม...

(ทองวัน ดวงมณี, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558)

...ทางรัฐบาลก็ได้ช่วยสร้างเส้นทางให้ชุมชนผานม และมาถึงช่วงปี พ.ศ. 2553 ก็ได้สร้างเส้นทางลาดยางให้ชุมชนผานม...

(คำฝูย ทำมะวงศ์, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2558)

อีกทั้งยังพบว่าชุมชนยังได้แสวงหาความรู้ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวจากภายนอก เช่น ผู้นำชุมชนและกลุ่มการนำในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้แสวงหาความรู้จากต่างประเทศ เช่น ทางมูลนิธิ Hanns Seided จากประเทศเยอรมัน และโครงการร่วมมือระหว่างกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้า และกลุ่มสหประชาชาติหรือ (MoIC-UN Cluster Project (ITC)) ได้ให้การช่วยเหลือชุมชน เช่น ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน รวมทั้งผู้นำศูนย์หัตถกรรมผานมได้ไปทัศนศึกษาเรียนรู้ที่ประเทศไทย และประเทศกัมพูชา

...ในปี พ.ศ. 2548 พูนมูลนิธิ Hanns Seided จากประเทศเยอรมัน ได้ให้คำแนะนำพวกเราไปทัศนศึกษา และไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่จังหวัดขอนแก่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสุรินทร์ ที่ประเทศไทย...

(คำพันธ์ ชัยโกสา, สัมภาษณ์, 31 มกราคม 2558)

...ในปี พ.ศ. 2549 โครงการ MoIC-UN Cluster (ITC) ได้นำไปศึกษาด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนที่ประเทศกัมพูชา...

(สุลีทอน มะลีแสง, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558)

สรุปขั้นตอนการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

- 1) การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน
- 2) การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงาน
- 3) การได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐ และโครงการต่างประเทศ
- 4) การไปทัศนศึกษา

ชุมชนได้มีการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวจากการจัดประชุมปรึกษาหารือกัน การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยผ่านการปฏิบัติ และมีการแสวงหาความรู้จากภาครัฐและโครงการต่างประเทศ ในรูปการ เช่น ภาครัฐได้ให้การช่วยเหลือในด้านการสร้างถนนเข้าถึงชุมชน ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปา ศูนย์หัตถกรรมผ้าทอของชุมชน และการไปทัศนศึกษาภายนอก เช่น ประเทศไทย และประเทศกัมพูชา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการแสวงหาความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะรูปแบบที่อาศัยการตอบสนองและช่วยเหลือจากภาครัฐหรือโครงการต่างประเทศมากกว่าที่ชุมชนจะมีการจัดตั้งคณะหรือทีมงานไปแสวงหาความรู้จากภายนอกมาพัฒนาในแหล่งท่องเที่ยวของตนเอง

ปัญหาการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมายในการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ความรู้ด้านการสร้างไถล้นำเที่ยวในชุมชน และร้านอาหาร และรถบริการด้านลูกค้า
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานที่จะเป็นผู้เก็บรวบรวมความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน ที่อยู่ในตัวบุคคลทั้งหลายในชุมชน
3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัยสำหรับการสร้างและแสวงหาความรู้ที่ต้องการ เช่น สมุดย่นทีก (blog) และคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

การจัดความรู้ให้เป็นระบบในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวพบว่า ชุมชนได้มีการจัดเก็บไว้ในตัวบุคคล เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ชุมชน คณะนำศูนย์หัตถกรรม และรวมทั้งประชาชน เป็นต้น ซึ่งความรู้ที่ได้จากการสร้างและแสวงหาจากการจัดหรือเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือ การดำเนินกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งการไปทัศนศึกษาภายนอกนั้นก็จะเป็นการจัดเก็บความรู้ที่น้อยอยู่ในคนเช่นกัน และชุมชนยังไม่มีการจัดเก็บความรู้ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนไว้ในรูปแบบความรู้ที่ชัดเจน ที่สามารถเข้าถึงได้

ปัญหาด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย และแนวทางเพื่อดึงความรู้ที่อยู่ในกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้องสำหรับการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
2. ขาดผู้นำในกลุ่มต่างๆที่มีความรู้ ประสบการณ์ด้านนี้ เพื่อจะรวบรวมความรู้ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมาจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวกในการประมวลและกลั่นกรองต่อไป
3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัยสำหรับการจัดเก็บความรู้ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกให้เป็นระบบ เช่น คอมพิวเตอร์ ที่ใช้ในการสร้างฐานข้อมูล เป็นต้น

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า ยังไม่มีการการแต่งตั้งคณะรับผิดชอบหรือทีมงานที่มีความรู้ความสามารถในด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ อีกทั้งชุมชนยังขาดความรู้ในด้านการจัดระบบข้อมูล และนำความรู้ที่อยู่ในคนมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น เป็นเอกสาร หนังสือด้วยการจัดแบ่งประเภทความรู้และภาษาแต่อย่างใด

ปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า

1. ขาดเป้าหมายในการประมวลและกลั่นกรองความรู้ในด้านความสะดวก เช่น ศูนย์หัตถกรรมการทอผ้า ร้านจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ที่ระลึก เป็นต้น
2. ขาดการจัดตั้งทีมงาน/ผู้นำที่มีความรู้ เป็นผู้รับผิดชอบในด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน รวมถึงชุมชนขาดเครื่องมือด้านคอมพิวเตอร์ ที่ใช้สำหรับการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

5) การเข้าถึงความรู้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

การเข้าถึงความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนพบว่า ชุมชนได้มีการกระจายความรู้และเผยแพร่ความรู้ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่ง

ห้องเที่ยวในชุมชนด้วยการเข้าร่วมการจัดประชุมต่างๆที่จัดขึ้นโดยทางเมืองและแขวง และมีการกระจายความรู้ด้วยวิธีการเล่าสู่กันฟัง ที่เรียกว่า การกระจายความรู้แบบเผชิญหน้า (face to face) ดังคำกล่าวที่ว่า

...ได้มีการเผยแพร่ความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกด้วยการเข้าร่วมประชุมที่ทางเมืองและแขวงเป็นผู้จัดขึ้น...ได้มีการเผยแพร่ความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวด้วยวิธีการเล่าสู่กันฟัง...

(คำจันท์ ภาณุสิต, สัมภาษณ์, 25 เมษายน 2558)

...พวกเรา ยังไม่มีการกระจายความรู้ให้แก่อีกต่างประเทศ ซึ่งส่วนมากแขกที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวผานมเราไปแล้วก็ได้พูดคุยต่อกันฟังในด้านสินค้า และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก...

(บุญทัน พรสะหวัด, สัมภาษณ์, 22 เมษายน 2558)

นอกจากนั้น การเข้าถึงความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานม พบว่า แขกต่างประเทศที่ได้เข้ามาท่องเที่ยวแล้วก็ได้นำความรู้ที่เก็บไว้ในตนไปเผยแพร่ต่อให้ผู้อื่นได้รู้ต่อไป

สรุปขั้นตอนการเข้าถึงความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

- 1) การกระจายความรู้ด้วยการเข้าร่วมประชุม
- 2) การกระจายความรู้ด้วยการพูดคุยกันหรือเล่าสู่กันฟัง

สรุป การเข้าถึงความรู้ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น พบว่า ชุมชนได้มีการกระจายความรู้ในด้านแหล่งท่องเที่ยวด้วยการเข้าร่วมการจัดประชุมต่างๆที่จัดขึ้นโดยภาครัฐและด้วยชุมชนนั่นเอง และมีการเผยแพร่ความรู้ด้วยวิธีการพูดคุยกันหรือเล่าสู่กันฟังของชุมชนและรวมทั้งแขกต่างประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน

ปัญหาการเข้าถึงความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า

1. ขาดความรู้ที่จำเป็นและวิธีการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อจะกระจายความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น รถรับส่งนักท่องเที่ยวในชุมชน ไกด์นำเที่ยวในชุมชน และการกระจายความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวด้วยข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านนี้ รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานที่จะเป็นผู้กระจายความรู้เหล่านี้ด้วยการจัดทำเป็น หนังสือ แผ่นพับ แผ่นซีดี แผ่นวีซีดี เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือหรืออุปกรณ์ทันสมัย ได้แก่ กล้องถ่ายภาพ คอมพิวเตอร์ เพื่อกระจายความรู้ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน พบว่า ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก ได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการจัดประชุมปรึกษาหารือกันในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านลานจอดรถ ด้านความสะดวกในชุมชน ด้านห้องน้ำสาธารณะ ดังคำกล่าวที่ว่า

...ได้ประชุมปรึกษาเพื่อให้คำเห็นและแนวทางต่อคณะรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านลานจอดรถ ด้านความสะดวก ด้านห้องน้ำบริการสาธารณะ...

(คำพันธ์ ชัยโกสา, สัมภาษณ์, 25 เมษายน 2558)

...มีการประชุมระหว่างกลุ่มสมาชิกด้วยกันเป็นประจำ 2 เดือน ต่อ 1 ครั้ง เพื่อรายงานการดำเนินกิจกรรมของแต่ละหน่วยคุ้มครองว่ามีปัญหาอะไร และร่วมกันหาแนวทางแก้ร่วมกัน...

(จันทิ วิลัยวงศ์, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2558)

นอกจากนั้น ยังเห็นได้ว่า ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการจัดประชุมระหว่างกลุ่มสมาชิกอย่างเป็นทางการเป็นประจำทุก 2 เดือนต่อครั้ง เพื่อรายงานการดำเนินกิจกรรมของแต่ละหน่วยคุ้มครองเพื่อรับรู้ปัญหา และร่วมกันหาแนวทางร่วมกัน นอกจากนี้ยังพบว่าการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้รับอิทธิพลจากภาครัฐและโครงการต่างประเทศมาก เนื่องจากทั้งภาครัฐและโครงการต่างประเทศได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือและพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ด้านการเข้าถึงชุมชนด้วยข้อมูลข่าวสาร ด้านศูนย์จำหน่ายสินค้าที่ระลึก และรวมทั้งการให้โอกาสการนำชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องไปทัศนศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในต่างประเทศด้วย

สรุปขั้นตอนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

- 1) การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือ
- 2) การพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างหน่วยงานด้วยกัน
- 3) การไปทัศนศึกษา

ชุมชนได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวด้วยวิธีการเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน การพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างหน่วยงานด้วยกัน และด้วยการไปทัศนศึกษาจากต่างประเทศ ซึ่งเห็นว่าเป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบ tacit to tacit

ปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า

1. ขาดการวางเป้าหมาย ความรู้ที่จำเป็นและวิธีการดำเนินงานอย่างมาก ที่จะนำความรู้ที่กระจุกกระจายอยู่ในชุมชน เช่น ด้านศูนย์หัตถกรรม ด้านร้านผลิตและจำหน่ายสินค้าในชุมชน ด้านที่พักและโรงแรม ด้านลานจอดรถ เป็นต้น

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ และประสบการณ์ในด้านนี้ เพื่อให้เกิดการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง ในรูปแบบ tacit knowledge to explicit knowledge เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้สำหรับการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

7) การเรียนรู้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน และเกิดการเรียนรู้จากการเข้าร่วมประชุมที่จัดขึ้นโดยชุมชนและภาครัฐ รวมทั้งการไปทัศนศึกษาจากต่างประเทศ ซึ่งเห็นได้ว่าชุมชนได้พัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ได้อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงชุมชนทั้งภายในและนอก ด้านความปลอดภัยในชุมชน ด้านการทำป้ายนอกชุมชน ด้านศูนย์หรือร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก สถานที่จอดรถ ด้านโรงแรม ด้านห้องน้ำ และหอกระจายเสียงตามสายในชุมชน

ปัญหาที่พบว่า ชุมชนยังไม่เกิดการเรียนรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกด้วยการจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน โดยนำความรู้และประสบการณ์ต่างๆที่มีอยู่ในตัวคนในชุมชนมาเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น จัดทำเป็นหนังสือ หรือสร้างเป็นฐานข้อมูล โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ รวมถึงชุมชนขาดเครื่องมือที่ทันสมัยสำหรับการเรียนรู้ เช่น คอมพิวเตอร์ และกล้องถ่ายภาพ ที่เป็นการจัดเก็บความรู้ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน

1.3.4 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก

จากการศึกษาสภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกของชุมชนผานม จำแนกตามขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้ พบว่า

1) การบ่งชี้ความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก

การบ่งชี้ความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกของชุมชนผานม พบว่า ชุมชนได้มีการบ่งชี้ความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกต่างๆ เช่น 1) ประเภทผ้าทอต่างๆที่เป็นเอกลักษณ์ และเป็นลวดลายดั้งเดิมของหลวงพระบางก็คือของชุมชนผานม ได้แก่ ผ้าด้อม ผ้าสไบ ผ้าเปียง ไหมและฝ้าย ผ้าจูดไหม ผ้าขึ้นไหม ผ้าขึ้นฝ้าย ซึ่งประกอบด้วยลายกัญแจ ลายดอกพิกุล ลายเก้ายอด ลายนาด ลายน้ำไหล และวิธีการทอผ้า การเก็บดอกและเก็บลาย 2) การบ่งชี้ความรู้ด้านประเภทเครื่องเงินที่เป็นสินค้าที่ระลึก ได้แก่ ชันเงิน สายคอเงิน 3) การบ่งชี้ความรู้ด้านการผลิตไม้แกะสลักที่เป็นสินค้าที่ระลึก ได้แก่ ไม้แกะสลักรูปตัวช้าง ไม้แกะสลักภาพหลวงพระบาง ไม้แกะสลักรูปมังกร และ 4) การบ่งชี้ความรู้ด้านการผลิตกระดาษสา ได้แก่ สมุดบันทึก โคมไฟ เป็นต้น ซึ่งเป็นการบ่งชี้ความรู้ที่ได้สืบทอดมาจากคนรุ่นก่อน หรือกลุ่มสตรีผู้สูงอายุที่มีความรู้ ประสบการณ์ด้านภูมิปัญญา เช่น ด้านการทอผ้า ด้านการผลิตเครื่องเงิน ด้านการไม้แกะสลัก และด้านการผลิตกระดาษสา ซึ่งเป็นความรู้ที่ได้สืบทอดมาจากคนรุ่นก่อนมาถึงในปัจจุบัน ดังคำกล่าวที่ว่า

...เผ่าลื้อเรามีความรู้ด้านการทอผ้ามาในเมื่อก่อนที่ได้ทอเพื่อถวายเจ้ามหาชีวิตหลวงพระบาง เมื่อมาถึงในช่วงปี พ.ศ. 2518 แยกได้สนใจผ้าทอผานมมากขึ้น และได้ถ่ายทอดความรู้ด้านการทอผ้ามากขึ้น...ในปัจจุบันได้มีการผลิตสินค้าที่ระลึกหลายอย่าง เช่น ผ้าทอประเภทต่างๆ เครื่องเงิน ไม้แกะสลัก และกระดาษสา เพื่อจำหน่ายให้แขกต่างประเทศ...

(สุกสาคร ดาววงศ์, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

...ความรู้ในด้านสินค้าที่ระลึกส่วนใหญ่แม่หญิงชาวผานมเราทำนั้นมี ผ้าไหม ผ้าเปียง ผ้าพันคอ ที่ได้สืบทอดมาจากรุ่นพ่อรุ่นแม่ที่ได้ทอเพื่อถวายให้เจ้ามหาชีวิตในเมื่อก่อน...

(คำพันธ์ ชัยยะโคสา, สัมภาษณ์, 31 มกราคม 2558)

...ความรู้ด้านการทอผ้านั้น ผมไม่ได้เรียนรู้มาจากใส ผมเรียนรู้จากคุณพ่อ คุณแม่เมื่อก่อนนั้นคุณแม่เคยทอผ้ามาก่อน ก็ได้ดูและทำตามที่คุณแม่ทำแล้วก็รู้อเอง...

(จันทิ วิลัยวงศ์, สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2558)

...สินค้าที่ชุมชนผานมเราได้ผลิตเพื่อจำหน่ายให้คนต่างประเทศ มี ประเภทผ้าทอ เครื่องเงิน ไม้แกะสลัก นอกนั้นยังได้ผลิตกระดาษสาที่ทำเป็นสมุดบันทึก...

(จันสมร วีระวงศ์สา, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2558)

นอกจากนั้น จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องยังเห็นได้ว่า ชุมชนผานมได้บ่งชี้ความรู้ด้านการผลิตสินค้าที่ระลึกจากการช่วยเหลือของภาครัฐและโครงการต่างประเทศด้วยวิธีการที่ทางภาครัฐและโครงการได้ให้นักวิชาการมาให้ความรู้ด้านการทอผ้า เช่น ผ้าทอมัดหมี่ เป็นต้น

สรุปขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก

- 1) การบ่งชี้ความรู้ด้านการทอผ้า
- 2) การบ่งชี้ความรู้ด้านการผลิตเครื่องเงิน
- 3) การบ่งชี้ความรู้ด้านไม้แกะสลัก และกระดาษสา

สรุป ชุมชนผานมได้มีการบ่งชี้ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นสินค้าที่ระลึกในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น ชุมชนได้บ่งชี้ความรู้ด้านประเภทผ้าทอต่างๆ ได้แก่ ลายกุญแจ ลายดอกพิกุล ลายเก้ายอด ลายนาค ลายน้ำไหล และวิธีการทอผ้า การเก็บดอกและเก็บลาย ประเภทเครื่องเงินที่เป็นสินค้าที่ระลึก ได้แก่ ชันเงิน สายคอเงิน ประเภทการผลิตไม้แกะสลัก ได้แก่ ไม้แกะสลักรูปตัวช้าง ไม้แกะสลักภาพหลวงพระบาง ไม้แกะสลักรูปมังกร และประเภทการผลิตกระดาษสา ได้แก่ สมุดบันทึก โคมไฟ เป็นต้น ซึ่งความรู้ที่ได้สืบทอดมาจากคนรุ่นก่อน ที่เป็นการบ่งชี้ความรู้ในรูปแบบ tacit to tacit จากคนรุ่นก่อนมาถึงในปัจจุบันด้วยการบูรณาการ และสืบทอดจากรุ่นหนึ่งหรืออีกรุ่นหนึ่ง

ปัญหาด้านความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกของชุมชน พบว่า เป็นความรู้ที่มีอยู่ในกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพด้านการผลิตเป็นสินค้าอย่างเดียว เช่น กลุ่มผอผ้า กลุ่มผู้ผลิตกระดาษสา กลุ่มผู้ผลิตไม้แกะสลัก และกลุ่มผู้ผลิตเครื่องเงินเท่านั้น ซึ่งคนในชุมชนส่วนมากยังขาดความรู้ด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ ด้านสินค้าที่ระลึก

ชุมชนผานมได้มีการสร้างความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกจากการดำเนินกิจกรรมหรือการผลิตสินค้าที่ระลึกที่ได้สืบทอดกันมาจากคนรุ่นก่อนโดยผ่านการปฏิบัติตัวจริง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มสตรีชุมชนผานมทุกคนเกิดมีความรู้ความสามารถในด้านการทอผ้าที่เป็นสินค้าที่ระลึก เช่น ผ้าตุ้ม ผ้าสบู่ ผ้าเบี่ยง ไหมและฝ้าย ผ้าจุดไหม ผ้าชิ้นไหม และผ้าชิ้นฝ้าย ที่ประกอบด้วยลายกุญแจ ลายดาว ลายดอกพิกุล ลายเก้ายอด ลายนาค ลายน้ำไหล ลายดอกดาว ลายโคมน้อย ส่วนการประยุกต์เป็นการประยุกต์จากลวดลายดั้งเดิม และผสมผสานลวดลายใหม่เข้าไป รวมทั้งวิธีการทอผ้า การย้อมสี การเก็บดอก การออกแบบลวดลาย รวมทั้งการสร้างความรู้ในด้านการผลิตเครื่องเงิน ไม้แกะสลัก และการผลิตกระดาษสา ดังการนำชุมชนและกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก ดังคำกล่าวที่ว่า

...ในเมื่อก่อนยังไม่มีตำราเรียนรู้ ส่วนใหญ่ได้เรียนรู้และสืบทอดจากรุ่นพ่อรุ่นแม่ และเรียนรู้วิธีการทอผ้า การเก็บดอก การออกแบบลวดลายและการย้อมสี ...

(ทองวัน ดวงมณี, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558)

...ส่วนสินค้าที่ระลึกได้มีการสั่งทอดมาจากคนรุ่นก่อน ส่วนวิธีการทอผ้า มีแต่จดจำวิธีการทำอย่างเดียว และยังไม่ได้ทำเป็นหนังสือหรือจัดเก็บไว้ในแผ่นซีดี...

(สีสุพันธ์ จันทะเดก, **สัมภาษณ์**, 15 มกราคม 2558)

...ความรู้ด้านการทอผ้าส่วนใหญ่ได้เรียนรู้มาจากคุณแม่เกี่ยวกับวิธีการทอผ้า วิธีการเก็บลายเก็บดอก ซึ่งผมมีอายุประมาณ 18 ปี ผมก็ทำได้ทุกอย่างเกี่ยวกับวิธีการทอผ้า...

(คำพันธ์ ชัยโกสา, **สัมภาษณ์**, 31 มกราคม 2558)

จากการสร้างความรู้ด้านการผลิตสินค้าที่ระลึกที่ได้อ้างมานั้น สามารถแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าชุมชนผานมได้แสวงหาความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกจากความรู้ด้านภูมิปัญญาที่ได้รับการสั่งทอดมาจากผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์ เช่น ด้านการทอผ้า ด้านการผลิตเครื่องเงิน ด้านไม้แกะสลัก และด้านกระดาษสา และชุมชนยังได้แสวงหาความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกจากภาครัฐ ซึ่งภาครัฐได้ส่งพนักงานวิชาการจากโครงการศึกษานอกระบบ ได้ให้ความรู้ด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก เช่น การย้อมสี การเก็บดอก เก็บลายผ้าทอประเภทต่างๆ ดังกล่าวไว้ว่า

...ในปี พ.ศ. 2528 ได้มีโครงการศึกษานอกระบบได้มาให้ความรู้ด้านการย้อมสี การผลิตหัตถกรรมที่บ้านผานม...

(จันที วิสัยวงศ์, **สัมภาษณ์**, 16 มกราคม 2558)

...ในปี พ.ศ. 2548 ทูมมุลนิธิ Hanns Seided จากประเทศเยอรมัน ได้ให้คำแนะนำพวกเราไปทัศนศึกษา และไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่จังหวัดขอนแก่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสุรินทร์ ที่ประเทศไทย...

(คำพันธ์ ชัยโกสา, **สัมภาษณ์**, 31 มกราคม 2558)

...ในปี พ.ศ. 2549 โครงการ MoIC-UN Cluster (ITC) ได้ให้ทุนสำหรับการไปศึกษาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนที่ประเทศกัมพูชา...

(สุลิตอน มะลีแสง, **สัมภาษณ์**, 15 มกราคม 2558)

...ในปี พ.ศ.2555 ได้ไปศึกษาหาเครื่องหมายการค้าหัตถกรรม และการผลิตภัณฑ์หัตถกรรม ที่จังหวัดเสียมราฐ ประเทศกัมพูชา ในปี พ.ศ. 2556 จัดการอบรมทักษะด้านการค้าและการส่งออกสินค้า และไปวางแสดงสินค้าหัตถกรรมที่นครหลวง โฮจิมินห์

ประเทศเวียดนาม .ในปี พ.ศ. 2557 จัดการอบรมการสอนภาษาอังกฤษ ให้กลุ่มสตรีผา
นม และฝึกอบรมการสร้างความเป็นผู้นำในการบริหารศูนย์หัตถกรรมโดยการช่วยเหลือ
จากโครงการ MoIC - UN Cluster (ITC)...

(แก้วบัวลย์ อุดมวิสัย, สัมภาษณ์, 30 เมษายน 2558)

นอกจากนั้น ชุมชนได้มีการแสวงหาความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกจากการ
สนับสนุนโดยโครงการต่างประเทศ เช่น ทางมูลนิธิ Hanns Seided จากประเทศเยอรมัน และ
โครงการ MoIC-UN Cluster (ITC) ได้ให้ความรู้ด้านการผลิตหัตถกรรมการทอผ้า และได้อำนวยความสะดวก
สะดวกให้การนำชุมชน และตัวแทนการนำศูนย์หัตถกรรมพานมไปทัศนศึกษา/ดูงานเกี่ยวกับด้านการ
ผลิตสินค้าที่ระลึกที่ประเทศไทย ประเทศเวียดนาม และประเทศกัมพูชา

สรุปขั้นตอนการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก

- 1) การสร้างความรู้จากการปฏิบัติงาน
- 2) การแสวงหาความรู้จากผู้สูงอายุ/ผู้มีความรู้ด้านการทอผ้า
- 3) การแสวงหาความรู้จากการอบรมของภาครัฐ
- 4) การแสวงหาความรู้จากการไปทัศนศึกษา/ดูงานภายนอก

ชุมชนพานมได้สร้างและแสวงหาความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกจากคนรุ่นก่อนโดย
ผ่านการปฏิบัติจริง และการบูรณาการความรู้ด้านภูมิปัญญา เช่น การผลิตผ้าทอ การผลิตเครื่องเงิน
การผลิตไม้แกะสลัก และการผลิตกระดาษสา และชุมชนยังได้มีการแสวงหาความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก
จากภาครัฐและโครงการต่างประเทศ ด้วยการได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือด้านการสร้างและแสวงหา
ความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกด้วยการไปทัศนศึกษาหรือดูงานภายนอก เช่น ประเทศไทย ประเทศ
เวียดนาม และประเทศกัมพูชา

ปัญหาการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมายในการ และขาดความรู้ในด้านในการสร้างและ
แสวงหาความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก เช่น ขาดความรู้และมีความจำกัดในการผลิตสินค้าที่สร้างสันโดยมี
การประยุกต์ใช้จากความรู้เดิมและผสมผสานกับความรู้ใหม่ขึ้นมา และขาดการรวบรวมองค์ความรู้ที่
กระจัดกระจายกลุ่มผู้ผลิตสินค้าแต่ละกลุ่มมาไว้เป็นจุดเดียวเพื่อสะดวกในการจัดเก็บต่อไป
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ เพื่อเก็บรวบรวมความรู้ในกลุ่มผู้ผลิตสินค้าต่างๆ ที่อยู่
ในตัวบุคคลทั้งหลายที่เป็นแหล่งความรู้ด้านการทอผ้า การผลิตเครื่องเงิน เป็นต้น
3. ขาดเครื่องมือทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์มาช่วยในการสร้างและ
แสวงหาความรู้ที่ต้องการในด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านสินค้าที่ระลึก

การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนผานม พบว่า ความรู้ในด้านสินค้าที่ระลึกนั้นชุมชนได้มีการจัดเก็บไว้ในคน (tacit knowledge) ซึ่งเป็นความรู้ด้านการผลิตผ้าทอ ด้านการผลิตเครื่องเงิน ด้านการผลิตไม้แกะสลัก และกระดาษสา และชุมชนยังไม่มีการจัดเก็บความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกเหล่านั้นด้วยการสร้างฐานข้อมูลหรือจัดเก็บความรู้ในรูปแบบที่ชัดเจน ดังคำกล่าวที่ว่า

...ความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกชุมชนผานมที่ได้การสืบทอดมาจากคนรุ่นก่อนนั้น ไม่มีการจัดทำเป็นหนังสือหรือจัดเก็บไว้ในแผ่นซีดี...

(สีสุพันธ์ จันทะเดก, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558)

สรุป ชุมชนได้มีการจัดเก็บความรู้ในด้านสินค้าที่ระลึกไว้ในคน (tacit knowledge) และชุมชนยังไม่มีการจัดเก็บความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกเหล่านั้นด้วยการสร้างฐานข้อมูลหรือจัดเก็บความรู้ในรูปแบบที่ชัดเจน ซึ่งชุมชนยังไม่มีการจัดความรู้ให้เป็นระบบด้วยการจัดเก็บความรู้ประเภทต่างๆ และไม่มีการแบ่งชนิดหรือประเภทของความรู้ในด้านสินค้าที่ระลึกตามความเชี่ยวชาญหรือความชำนาญของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกให้คนอื่นได้เรียนรู้ และได้นำใช้

ปัญหาการจัดความรู้ให้เป็นระบบในด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า

1. ขาดวิธีการรวบรวมความรู้ที่กระจายอยู่ในกลุ่มผู้ทอผ้า กลุ่มผู้ผลิตเครื่องเงิน กลุ่มผู้ผลิตไม้แกะสลัก กลุ่มผู้ผลิตกระดาษสา มาเก็บไว้เป็นจุดเดียว หรือรู้เป็นหมวดหมู่ และสร้างฐานข้อมูล knowledge base เพื่อสะดวกในการนำไปประมวลและกลั่นกรองความรู้ต่อไป
2. ขาดผู้มีความรู้ และประสบการณ์ด้านนี้ชัดเจน ในการจัดความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกที่อยู่ในกลุ่มผู้ผลิตสินค้าด้านต่างๆให้เป็นระบบ
3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ ที่ใช้สำหรับการจัดความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกให้เป็นระบบ และสะดวกต่อการนำไปประมวลและกลั่นกรองต่อไป

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านสินค้าที่ระลึก

การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน พบว่าชุมชนยังไม่มีการจัดตั้งเป็นคณะหรือเป็นทีมงานที่มีความรู้ความสามารถที่จะจัดทำกรประมวลและกลั่นกรองความรู้ในด้านสินค้าที่ระลึก และยังไม่มีการจัดระบบฐานข้อมูลที่จะนำความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลมาจัดทำเป็นความรู้ในรูปแบบที่ชัดเจน เช่น ทำเป็นเอกสาร/สื่อ หรือฐานข้อมูล เป็นต้น

ปัญหาด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า ชุมชนขาดแต่งตั้งหรือจัดตั้งทีมงานที่มีความรู้ และประสบการณ์ ต่อการจัดเก็บ ติดต่อ ปรับปรุงรูปแบบเอกสารต่างๆ ในด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า

1. ขาดการตั้งเป้าหมาย และวิธีการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก เช่น ความรู้เกี่ยวกับการทอผ้า การผลิตเครื่องเงิน เป็นต้น
2. ขาดการแต่งตั้งทีมงานที่มีความรู้ และประสบการณ์ในด้านนี้ โดยทำหน้าที่ในการติดต่อ ปรับปรุงรูปแบบเอกสารต่างๆ โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และสะดวกต่อการนำไปใช้
3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ ที่ใช้สำหรับการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก

5) การเข้าถึงความรู้ ด้านสินค้าที่ระลึก

การเข้าถึงความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน พบว่า ชุมชนได้กระจายความรู้หรือเผยแพร่ความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวด้วยการสอนให้หรือการลงทำตัวจริงโดยการปฏิบัติให้แขกได้ดูได้รู้ หรือด้วยรูปแบบการเล่าสู่กันฟัง นอกจากนี้ ยังได้เผยแพร่ความรู้ด้วยการนำสินค้าที่ระลึกเข้าร่วมกิจกรรมหรืองานแสดงสินค้าหัตถกรรมที่จัดโดยชุมชนและภาครัฐเพื่อจำหน่ายสินค้าที่ระลึกให้แขกต่างประเทศ อีกทั้งชุมชนได้มีการกระจายความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกด้วยการจัดเตรียมของที่ระลึก เช่น ผ้าไหมลาว ผ้าเบียง และผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเพื่อมอบเป็นของขวัญที่ระลึกให้แขกที่สำคัญของรัฐบาลด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

...มีการทอผ้าให้แขกต่างประเทศได้ดูได้เห็นวิธีการทอผ้า และได้ให้แขกเรียนทอด้วยตัวเอง...เมื่อมีงานบุญ/งานแสดงสินค้าหัตถกรรมของแขวง ก็ได้เอาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของผานมไปวางแสดง และจำหน่ายด้วย...

(ทองวัน ดวงมณี, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558)

...เมื่อมีแขกที่สำคัญของรัฐบาลมาเยี่ยมผานม ทางแขวงได้ให้ชุมชนเราเป็นผู้รับผิดชอบด้านการต้อนรับ ทางชุมชนเราได้เตรียมของที่ระลึก เช่น ผ้าไหมลาว ผ้าเบียง และผลิตภัณฑ์หัตถกรรมด้านอื่นๆ...

(จันสะหมอน วิระวงศ์สา, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2558)

นอกจากนั้น การกระจายความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกของชุมชนได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนกอุตสาหกรรมและการค้า แผนกท่องเที่ยวแขวง สภาคอม

หัตถกรรมหลวงพระบาง และจากโครงการต่างประเทศ ได้แก่ ทางมูลนิธิ Hanns Seided ประเทศเยอรมัน และโครงการ MoIC-UN Cluster (ITC) ซึ่งเห็นได้ว่าภาคส่วนเหล่านั้นได้เป็นผู้ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ชุมชนได้นำสินค้าหัตถกรรมเข้าร่วมงานสำคัญต่างๆ เช่น งานตลาดนัดปีใหม่ งานแสดงสินค้าหัตถกรรมแขวง งานแสดงเทศกาล งานแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์หัตถกรรมในประเทศ และต่างประเทศ นอกจากนี้ทั้งภาครัฐที่เกี่ยวข้องยังได้มีการกระจายความรู้ในด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผ่านมด้วยการจัดทำเป็นหนังสือ แผ่นซีดี แผ่นพับ และรวมทั้งการโฆษณาทางโทรทัศน์ช่องลาวด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

...เมื่อมีหนังสือเชิญจากทางแขวงให้นำเอาสินค้าหัตถกรรมเข้าร่วมงานเทศกาลปีใหม่ งานแสดงสินค้าหัตถกรรมแขวง และงานแสดงระดับชาตินั้น ผ่านมเราได้นำสินค้าหัตถกรรมไปเป็นตัวแทนของแขวงหลวงพระบาง เช่น ไปที่ประเทศไทย ประเทศเวียดนาม และที่นครหลวงเวียงจันทน์...

(สีสุพันธ์ จันทะเดก, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558)

...สมาคมหัตถกรรมหลวงพระบางทำหน้าที่เป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มผลิตหัตถกรรมของชุมชนในหลวงพระบาง และเป็นผู้เผยแพร่ความรู้ด้านการผลิตภัณฑ์หัตถกรรมให้แก่คนต่างประเทศ...

(แก้วมลตรี ดวงบุบผา, สัมภาษณ์, 28 เมษายน 2558)

...แผนกท่องเที่ยวแขวงได้ให้การเผยแพร่ความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกของชุมชนผ่านมด้วยการทำเป็นหนังสือ และแผ่นซีดี...

(แสงทอง โภธิบุบผา, สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2558)

...แผนกอุตสาหกรรมและการค้าแขวงได้นำสินค้าหัตถกรรม เช่น ผ้าทอ ผ้าไหม และผ้าทอไปวางแสดง...ได้มีนักข่าวโทรทัศน์ช่องลาวและช่องไทยได้ให้การโฆษณาช่วย...

(คำพันธ์ ชัยโกสา, สัมภาษณ์, 31 มกราคม 2558)

สรุปขั้นตอนการเข้าถึงความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก

- 1) การพูดคุยแบบเล่าสู่กันฟัง/แบบเผชิญหน้า
- 2) การเผยแพร่ความรู้โดยการปฏิบัติตัวจริง
- 3) การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์หัตถกรรม

4) การเผยแพร่ความรู้โดยภาครัฐ/โครงการ เช่น หนังสือ แผ่นพับ แผ่นซีดี และโทรทัศน์ช่องลาว

สรุป การเข้าถึงความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า ชุมชนได้กระจายความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกด้วยการพูดคุยแบบเล่าสู่กันฟัง/แบบเผชิญหน้า การเผยแพร่ความรู้โดยการปฏิบัติตัวจริง การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์หัตถกรรม การเผยแพร่ความรู้โดยภาครัฐ/โครงการ การกระจายความรู้จากบริษัทท่องเที่ยวทางภาครัฐและเอกชน และการกระจายความรู้แบบเผชิญหน้าในลักษณะที่แตกต่างประเทศที่เคยเข้ามาแล้วก็ได้นำความรู้ที่เก็บไว้ในตนไปเผยแพร่ต่อให้ผู้อื่น จากผลการสัมภาษณ์ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องนั้นเห็นว่าชุมชนยังได้มีการกระจายความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวด้วยการกระจายความรู้โดยสื่อในชุมชนได้แก่ หอกระจายเสียงตามสาย หอข่าวสารการดำเนินกิจกรรม และกระจายความรู้ด้วยแผ่นพับที่เป็นภาษาลาวเกี่ยวกับชนเผ่าลื้อ และประเภทผ้าทอ เช่น ผ้าตุ้ม ผ้าสะไบ ผ้าเปียงไหม เป็นต้น

ปัญหาการเข้าถึงความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า

1. ขาดการกำหนดหัวข้อความรู้ที่จำเป็น รวมทั้งวิธีการที่ชัดเจน เพื่อจะกระจายความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก เช่น ด้านผ้าทอ ด้านการผลิตเครื่องเงิน ด้านการผลิตไม้แกะสลัก เพื่อการกระจายความรู้เหล่านี้โดยผ่านสื่อออนไลน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านนี้ และผู้ปฏิบัติงานที่จะเป็นผู้กระจายความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกโดยการจัดทำเป็นหนังสือ แผ่นวีซีดี เป็นต้น
3. ขาดเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัยที่จะช่วยกระจายความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก เช่น คอมพิวเตอร์ และกล้องถ่ายรูปที่มีคุณภาพ

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านสินค้าที่ระลึก

การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกของชุมชน พบว่า ชุมชนได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกด้วยการปรึกษารื้อกัน ด้วยการจัดการอบรมด้านสินค้าที่ระลึกระหว่างกลุ่มการนำชุมชน และกลุ่มผลิตหัตถกรรมเกี่ยวกับด้านการทอผ้า ด้านการออกแบบลวดลายของผ้า การเก็บดอก การเก็บลาย การเลือกสี การย้อมสีต่างๆ และชุมชนยังได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตสินค้าที่ระลึกให้กลุ่มผลิตหัตถกรรมจากเมืองงอยจากแขวงเชียงขวาง และจากแขวงจำปาสัก และชุมชนผานมยังได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก เช่น ด้านการทอผ้าให้นอกชุมชนเกิดความสามารถในการผลิตผ้าทอ ซึ่งชุมชนผานมเป็นผู้รับซื้อและช่วยจำหน่าย ดังคำกล่าวที่ว่า

...คณะนำชุมชนเราได้ปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับสินค้าที่ระลึกว่าจะทำอย่างไร ด้วยวิธีใด เพื่อให้ปัญหาคุณภาพของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของเรายังยืน จึงได้เสนอให้ภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา...

(คำพันธ์ ชัยโกสา, สัมภาษณ์, 31 มกราคม 2558)

...ได้มีกลุ่มผลิตหัตถกรรมจากแขวงเชียงขวาง และแขวงจำปาศักดิ์ได้เข้ามาทัศนศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการเก็บดอก เก็บลายกับชุมชนผานมเรา...

(สุลิตอน มะลีแสง, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558)

...มีโครงการของเมืองงอย ได้ให้แม่และรวมทั้งคณะนำศูนย์หัตถกรรมผานมเราไปให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการทอผ้า การเก็บดอก เก็บลาย และการย้อมสี...

(จันทิ วิศุนย์ลัยวงศ์, สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2558)

...การแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการทอผ้านั้น พวกเราได้แลกเปลี่ยนความรู้ด้านการทอผ้า การออกแบบลวดลายของผ้าที่จะทอไปให้ชุมชนอื่นที่มีความสามารถที่จะทอ เมื่อทอสำเร็จแล้วพวกเราก็เป็นผู้รับซื้อ และรับจำหน่าย...

(คำพันธ์ ชัยโกสา, สัมภาษณ์, 31 มกราคม 2558)

ชุมชนยังได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกด้วยการไปทัศนศึกษาหรือดูงาน และการนำผลิตภัณฑ์สินค้าที่ทำจากชุมชนไปเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมอยู่ภายในและนอกประเทศโดยชุมชนได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากทุนมูลนิธิ Hanns Seided ประเทศเยอรมัน และ โครงการ MolC-UN Cluster (ITC) จากประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งเห็นว่าทางโครงการเหล่านั้นได้เป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่หัวหน้าศูนย์หัตถกรรม และสมาชิกที่เกี่ยวข้องได้ไปทัศนศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทอผ้า การออกแบบลวดลาย การย้อมสีธรรมชาติ และการเข้าร่วมงานสินค้าสาทรื่องานแสดงสินค้าหัตถกรรมภายในและต่างประเทศ เช่น ประเทศเวียดนาม ประเทศไทย ประเทศกัมพูชา และประเทศจีน ดังคำกล่าวที่ว่า

...ในปี พ.ศ. 2548 ทุนมูลนิธิ Hanns Seided ประเทศเยอรมัน ได้ให้คณะนำพวกเราไปทัศนศึกษา และแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการทอผ้ามัดหมี่ และการย้อมสี ที่จังหวัดขอนแก่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสุรินทร์ และในปี พ.ศ. 2549 ทางมูลนิธิ Hanns Seided

ได้ให้อาจารย์จากมหาวิทยาลัยขอนแก่นได้มีอบรมให้พวกเราในด้านการผลิตผ้าทอมัดหมี่ การตลาด และการบริหารจัดการ...

(คำพันธ์ ชัยโกสา, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2558)

...ในปี พ.ศ. 2556 ได้ไปทัศนศึกษา/อบรม และแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการตลาด การผลิตหัตถกรรม การย้อมสี ที่ประเทศ...ในปี พ.ศ. 2557 ได้มีกลุ่มผลิตผ้าทอ จากเมืองชัย แขวงอุดมชัย มาศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการทอผ้า ด้านการบริหารจัดการ และรวมทั้งการออกแบบลวดลาย การย้อมสี การเก็บลายและเก็บดอก...

(ทองวัน ดวงมณี, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558)

นอกจากนั้น ชุมชนยังได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกจากภาครัฐ เช่น ทางแผนกอุตสาหกรรมและการค้าแขวง แผนกแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยวแขวง หลวงพระบาง และสมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง ได้อำนวยความสะดวกให้ชุมชนได้นำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของตนไปร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรม/งานเทศกาลหรืองานบุญปีใหม่ที่เกิดขึ้นโดยภาครัฐ ดังคำกล่าวที่ว่า

...ในปี พ.ศ.2555 นำสินค้าหัตถกรรมเข้าร่วมงาน 2nd Luang Prabang Handicraft Festival ที่จัดโดยแขวงหลวงพระบาง ในปี พ.ศ. 2557 ร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรม จีน-อาเซียน ที่ประเทศจีน ในปี พ.ศ.2558 เข้าร่วมทัศนศึกษา ที่ประเทศเวียดนาม นำโดย LPHA และในปี พ.ศ. 2558 ไปวางแสดงสินค้าหัตถกรรม (lifestyle in Vietnam) ที่ประเทศเวียดนาม การช่วยเหลือจากโครงการ MoIC-UN Cluster (ITC)...

(แก้วบัวลย์ อุดมวิสัย, สัมภาษณ์, 39 เมษายน 2558)

สรุปขั้นตอนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก

- 1) การกระจายความรู้ด้วยการอบรมโดยผ่านการปฏิบัติ
- 2) การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรม/งานเทศกาลภายใน
- 3) การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมจากต่างประเทศ
- 4) การไปทัศนศึกษาและดูงานภายนอก

สรุปชุมชนได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนด้วยหลายวิธีคือ 1) การอบรมโดยผ่านการปฏิบัติ ซึ่งเห็นได้ว่าการนำชุมชนเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และรวมทั้งโครงการช่วยเหลือได้จัดการอบรมด้านการทอผ้า การออกแบบลวดลาย

การย้อมสีธรรมชาติ เคมี การเก็บดอก และเก็บลายเป็นต้น 2) การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรม/งานเทศกาลภายใน เช่น งานแสดงสินค้าหัตถกรรมหลวงพระบาง (Luang Prabang Handicraft Festival) งานเทศกาล งานบุญประเพณี 3) การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมจากต่างประเทศ เช่น งานแสดงสินค้าหัตถกรรมจีน-อาเซียน งานแสดงสินค้าหัตถกรรม (lifestyle in Vietnam) และงานทัศนศึกษา ที่ประเทศเวียดนาม และ 4) การไปทัศนศึกษาและดูงานภายนอก ซึ่งพบว่าเป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบความรู้ในตัว (tacit to tacit knowledge) มากกว่าการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบความรู้ที่ชัดเจนด้วยวิธีการจัดทำเป็นรูปเอกสาร หนังสือ เป็นต้น

ปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย หัวข้อความรู้ที่ต้องการ และวิธีการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อนำความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ในกลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มผลิตเครื่องเงิน กลุ่มผลิตไม้แกะสลัก ด้วยการจัดเวทีหรือจัดประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน เป็นต้น

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ และความสามารถในด้านนี้ พร้อมทั้งเป็นผู้ประสานงานระหว่างกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้องด้วยกัน เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มผลิตเครื่องเงิน เพื่อให้เกิดการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบ tacit to explicit knowledge

3. ขาดเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายภาพวิดีโอที่มีคุณภาพ ที่ใช้สำหรับการจัดเก็บความรู้ด้านการผลิตสินค้าที่ระลึกที่อยู่ในคนมาจัดทำเป็นความระเอียดที่ชัดเจน เช่น หนังสือ แผ่นพับ เอกสาร เพื่อสะดวกต่อการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึกทั้งภายในและนอกชุมชน เป็นต้น

7) การเรียนรู้ ด้านสินค้าที่ระลึก

ชุมชนผานมได้เกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ดังนี้ 1) สมาชิกเกิดความรู้ด้านการทอผ้าประเภทต่างๆที่ประกอบด้วยลายกุญแจ ลายดอกพิกุล ลายเก้ายอด ลายนาถ ลายน้ำไหล ลายดอกดาว ลายโคมน้อย และวิธีการประยุกต์จากลวดลายดั้งเดิมและผสมผสานลวดลายใหม่เข้าไป และการทอผ้ามัดหมี่ประเทศไทย 2) เกิดความรู้ด้านการย้อมสีธรรมชาติ สีเคมี และการเลือกสี 3) สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้นักท่องเที่ยวในการซื้อสินค้าหัตถกรรมที่ทำจากหลวงพระบาง ช่วยการขายสินค้าได้ดีขึ้น ช่วยในการให้ข้อมูลแก่ลูกค้าได้ แทนการที่ไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้ และช่วยในการต่อราคาสินค้าน้อยลง 4) เกิดการยกระดับผ้าทอของผานมให้เป็นสินค้าแนวหน้าของแขวงหลวงพระบาง และในประเทศอาเซียนโดยการผลักดันให้การพัฒนาในรูปแบบ และลวดลายสวยงามทันสมัยมากขึ้น และ 5) เกิดการออกแบบลวดลายด้านผ้าทอใหม่ขึ้นมา เกิดความนิยมด้านผลิตภัณฑ์ผ้าทอมากขึ้น และทำให้การย้อมสีเคมีน้อยลง

ปัญหาการเรียนรู้ด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า

1. ขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านการผลิตสินค้าที่ระลึกมาจัดทำมาเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น จัดทำเป็นหนังสือ แผ่นพับ พร้อมทางการสร้างฐานข้อมูลความรู้เกี่ยวกับความรู้ด้านการทอผ้า การผลิตเครื่องเงิน การผลิตไม้แกะสลัก เป็นต้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรม
2. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยสำหรับการเรียนรู้ด้านสินค้าที่ระลึก เช่น คอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายวิดีโอ มาช่วยจัดเก็บความรู้ในด้านสินค้าที่ระลึก

1.3.5 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านการตลาด

จากการศึกษาสภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ด้านการตลาดของชุมชนผานม จำแนกตามขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้ พบว่า

1) การบ่งชี้ความรู้ด้านการตลาด

การบ่งชี้ความรู้ด้านการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้นำศูนย์หัตถกรรม และกลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึกได้บ่งชี้ความรู้จากการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน โดยได้ร่วมกันวางข้อกำหนดราคาสินค้า และข้อห้ามด้านการจำหน่ายสินค้า เช่น สมาชิกแต่ละคนที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึกในศูนย์หัตถกรรมต้องขายสินค้าในราคาเดียวกัน ไม่ให้จำหน่ายสินค้าในราคาต่ำหรือราคาสูงเกินไป และได้กำหนดกติการ่วมกันในการห้ามสมาชิกนำสินค้าที่ผลิตจากภายนอกหรือจากโรงงานมาจำหน่ายในศูนย์เด็ดขาด ถ้าฝ่าฝืนจะถูกลงโทษโดยการห้ามนำเข้ามาจำหน่าย ดังคำกล่าวที่ว่า

...คณะนำศูนย์หัตถกรรมเราได้มีการจัดแบ่งเขตจำหน่ายสินค้า เขตวางแสดงการทอผ้า และได้ร่วมกันกำหนดราคาสินค้าโดยการคิดไล่ตามค่าแรงงานการผลิตและค่าวัตถุดิบ...

(จันทิ วิลัยวงศ์, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2558)

...ศูนย์ผานมเราได้มีข้อห้าม และไม่อนุญาตให้สมาชิกคนใดนำเอาสินค้าจากโรงงานมาขายอยู่ในศูนย์นี้...

(สิสุพันธ์ จันทะเดก, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558)

ชุมชนยังได้บ่งชี้ความรู้ด้านการขายสินค้าที่ต้องได้เสียค่า 10% ของจำนวนสินค้าที่ได้ขายออก และสมาชิกแต่ละคนที่นำสินค้ามาจำหน่ายอยู่ในศูนย์หัตถกรรมผานม นั้นจะต้องเสียค่าเช่าโดยคิดเป็นตารางเมตรละ 60 บาท/เดือน เพื่อนำเงินดังกล่าวนี้ไปใช้จ่ายในการบริหาร

ศูนย์หัตถกรรมผานมและกิจกรรมของชุมชน นอกจากนั้นชุมชนยังได้บ่งชี้ความรู้ในการนำสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวไปจำหน่ายนอกสถานที่ เช่น ตลาดตอนเย็น (night market) ดังคำกล่าวที่ว่า

...ได้มีการปรึกษากันในด้านการขายสินค้าที่ต้องได้เสียค่าเพื่อการบริหารงานในศูนย์หัตถกรรมผานมและช่วยงานชุมชน โดยต้องเสียค่า 10% ของสินค้าที่ได้ขายออก...

(คำพันธ์ ชัยโคษา, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2558)

...การขายสินค้าในศูนย์หัตถกรรม และจะต้องมีการเสียค่าเช่าโดยคิดเป็นตารางเมตรละ 60 บาท/เดือน เพื่อใช้จ่ายค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา และปรับปรุงอาคาร...

(บุญทัน พรสวรรค์, สัมภาษณ์, 22 เมษายน 2558)

...กลุ่มสตรีผานมเรานำสินค้ามาขายในอยู่ศูนย์หัตถกรรมเรานี้ และในตอนเย็นก็ได้นำสินค้าหัตถกรรมไปจำหน่ายในตลาดมืด (night market)...

(จันทิ วิสัยวงศ์, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2558)

สรุปขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้ด้านการตลาด

- 1) การประชุมปรึกษาหารือ
- 2) การวางข้อกำหนดหรือข้อห้ามร่วมกันในด้านการตลาด
- 3) การบ่งชี้ความรู้ด้านคุณภาพของสินค้า

สรุปการบ่งชี้ความรู้ด้านการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานม พบว่าชุมชนมีการบ่งชี้ความรู้ด้านการตลาดจากการจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกันของการนำชุมชน คณะผู้นำศูนย์หัตถกรรม และกลุ่มสมาชิกผลิตสินค้าหัตถกรรม โดยร่วมกันกำหนดราคาสินค้าและข้อห้ามในการนำสินค้าภายนอกมาจำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน การเสียค่าเช่าที่จำหน่ายและการเสียค่าเปอร์เซ็นต์สินค้าที่ขายออกเพื่อใช้ในการบริหารจัดการของศูนย์หัตถกรรมและในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ซึ่งเห็นว่าการบ่งชี้ความรู้ด้านการตลาดนั้นเป็นการบ่งชี้ความรู้ที่อยู่ในตัวผู้นำชุมชน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยว และกลุ่มผลิตสินค้าหัตถกรรม

ปัญหาด้านการตลาด พบว่า ขาดความรู้ด้านโฆษณาด้านสินค้าที่ระลึก เช่น ด้านผ้าทอ ด้านเครื่องเงิน ด้านไม้แกะสลัก ด้านกระดาษสา และขาดความรู้ด้านการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกทางด้านออนไลน์ หรือการสร้างเป็น package ในด้านการตลาด

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ ด้านการตลาด

การสร้างและแสวงหาความรู้ด้านการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนพบว่า ชุมชนมีการสร้างความรู้จากการปรึกษาหารือกันกับคณะนำศูนย์หัตถกรรม และกลุ่มผลิตสินค้า โดยผ่านการปฏิบัติหรือการดำเนินงาน เช่น การจัดแบ่งเขตจำหน่ายสินค้า การกำหนดราคาสินค้าโดยการคิดไล่ตามค่าแรงงานการผลิตและวัตถุดิบ รวมทั้งการนำสินค้าไปจำหน่ายนอกชุมชน เช่น ตลาดตอนเย็น (night market) และการนำสินค้าไปจำหน่ายตามงานแสดงสินค้าหัตถกรรมทั้งภายในและนอกประเทศ ดังคำกล่าวที่ว่า

...มีการจัดแบ่งเขตจำหน่ายสินค้า ได้ร่วมกันกำหนดราคาสินค้าโดยการคิดไล่ตามค่าแรงงานการผลิตและค่าวัตถุดิบ...

(จันทิ วิลัยวงศ์, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2558)

...ปี พ.ศ.2555 ได้ไปศึกษาเครื่องหมายการค้าหัตถกรรมที่เสียมราฐ ประเทศกัมพูชา... ปี พ.ศ.2556 จัดการอบรมทักษะด้านการค้า และการส่งออกสินค้าและไปวางแสดงสินค้าหัตถกรรมที่นครหลวง โฮจิมินห์ ประเทศเวียดนาม ภายใต้โครงการ ITC...

(แก้วบัวลัย อุดมวิสัย, สัมภาษณ์, 30 เมษายน 2558)

...ภาครัฐได้ส่งนักวิชาการมาให้ความรู้ด้านการตลาด และการบริหาร...ในปี พ.ศ. 2556 ได้ไปศึกษาดูงานด้านการตลาด และการผลิตหัตถกรรม ที่ประเทศเวียดนาม...

(ทองวัน ดวงมณี, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558)

...ในเมื่อ ปี พ.ศ. 2556, พ.ศ. 2557 และ พ.ศ. 2558 ทางสมาคมหัตถกรรมหลวงพระบางได้นำหัวหน้าผลิตหัตถกรรมพานม ไปร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมในตลาดสากลที่ประเทศเวียดนาม และประเทศจีน...

(แก้วมุลตรี ดวงบุผา, สัมภาษณ์, 28 เมษายน 2558)

นอกจากนั้น ชุมชนผานมได้แสวงหาความรู้ด้านการตลาดโดยการเข้าร่วมการอบรมด้านการตลาด การไปทัศนศึกษา/ดูงานด้านการตลาดและการศึกษาเพื่อนำตราเครื่องหมายสินค้าหัตถกรรมจากต่างประเทศ เช่น ประเทศไทย ประเทศกัมพูชา และประเทศเวียดนาม โดยได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐและโครงการต่างประเทศ อีกทั้งชุมชนยังได้แสวงหาความรู้ด้านการตลาดด้วยการเข้าร่วมงานเทศกาล งานแสดงสินค้าหัตถกรรมต่างๆจากภายในและต่างประเทศ เช่น งาน

2nd Luang Prabang Handicraft Festival งานแสดงสินค้าหัตถกรรมจีน-อาเซียน ที่ประเทศจีน 2558 และงานแสดงสินค้าหัตถกรรม (lifestyle in Vietnam) ที่ประเทศเวียดนาม โดยภายใต้การสนับสนุนช่วยเหลือจาก โครงการ MoIC-UN Cluster (ITC)

สรุปขั้นตอนการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านการตลาด

- 1) การปรึกษาหารือร่วมกัน/การวางข้อกำหนดด้านการตลาด
- 2) การเข้าร่วมการอบรมด้านการตลาด
- 3) การไปทัศนศึกษา/ดูงานภายในและต่างประเทศ
- 4) การศึกษาตราเครื่องหมายสินค้าด้านการตลาด
- 5) การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรม/เทศกาลต่างๆภายในและนอก

สรุป การสร้างและแสวงหาความรู้ด้านการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน พบว่าชุมชนได้มีการสร้างความรู้ด้านการตลาดจากการประชุมปรึกษาหารือในการร่วมวางข้อกำหนดต่อการจำหน่ายสินค้าหรือการนำสินค้าออกไปจำหน่ายนอก และรวมทั้งการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในและภายนอก และชุมชนได้แสวงหาความรู้ด้านการตลาดด้วยวิธีการเข้าร่วมงานอบรม การไปทัศนศึกษาหรือดูงาน การศึกษาเกี่ยวกับตราเครื่องหมายสินค้าด้านการตลาดและการนำสินค้าไปเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมและงานเทศกาลทั้งในและต่างประเทศ โดยการสนับสนุนช่วยเหลือด้านการตลาดจากโครงการต่างประเทศด้วย

ปัญหาการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านการตลาด พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการที่ชัดเจน เพื่อจะการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านการตลาด เช่น ด้านการจำหน่ายสินค้า และด้านความน่าสนใจของลูกค้าแต่ละประเทศ ที่กระจัดกระจายภายในกลุ่มผู้จำหน่ายสินค้าที่ระลึกมารวมกันไว้เป็นจุดเดียวเพื่อสะดวกในการจัดเก็บต่อไป
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านการพัฒนาด้านการตลาด รวมทั้งเป็นผู้รับผิดชอบในการเก็บรวบรวมความรู้ในกลุ่มผู้จำหน่ายสินค้าต่างๆ เป็นต้น
3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ช่วยในการสร้างและแสวงหาความรู้ที่ต้องการในด้านการตลาด

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านการตลาด

การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน พบว่าชุมชนได้มีการจัดเก็บความรู้ด้านการตลาดไว้ในคน ซึ่งเป็นความรู้ที่อยู่ในตัวผู้นำชุมชน ผู้นำการผลิตสินค้าหัตถกรรม และกลุ่มผลิตสินค้าหัตถกรรมโดยวิธีการจัดประชุม/พูดคุยต่าง และการไปทัศนศึกษาด้านการตลาด

ปัญหาการจัดความรู้ให้เป็นระบบในด้านด้านการตลาด พบว่า

1. ขาดการตั้งเป้าหมาย และวิธีนำความรู้ด้านการตลาดที่กระจัดกระจายอยู่ในกลุ่มผู้ผลิตสินค้าในชุมชนมารวบรวมเป็นจุดเดียวหรือจัดเป็นหมวดหมู่ เพื่อสะดวกการนำไปใช้ ประมวลและกลั่นกรองความรู้ต่อไป
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ด้านนี้อย่างชัดเจน และพร้อมทั้งเป็นผู้ประสานงานในการจัดความรู้ด้านการตลาด เช่น การจัดจำหน่ายสินค้าให้แก่ลูกค้า ชาวลาวและชาวต่างชาติ
3. ขาดเครื่องมือทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ เพื่อมาช่วยในการจัดความรู้ด้านการตลาดให้เป็นระบบ เพื่อสะดวกต่อการสร้างฐานข้อมูล

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการตลาด

การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า ชุมชนยังไม่มีมีการแต่งตั้งคณะหรือทีมงานที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นตัวแทนในการจัดการความรู้ หรือการประมวลและกลั่นกรองความรู้หรือการจัดทำความรู้ประเภทต่างๆในด้านการตลาด จึงทำให้ชุมชนไม่มีการจัดระบบข้อมูล หรือนำความรู้ที่มีอยู่ในคนนั้นมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น ความรู้ในรูปแบบเอกสาร หนังสือหรือเป็นฐานข้อมูล

ปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการตลาดพบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการตลาด เช่น ความรู้การกำหนดราคาสินค้า การคิดค่าแรงงานและต้นทุนในการผลิตสินค้า และรวมถึงการจำหน่ายสินค้าสำหรับลูกค้าชาวลาและชาวต่างประเทศ ซึ่งเป็นความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ในสมาชิกกลุ่มผลิตและจำหน่ายสินค้า เป็นต้น
2. ขาดการแต่งตั้งทีมงานที่มีความรู้ประสบการณ์ และผู้ประสานงานในด้านนี้ โดยเป็นผู้ดำเนินการติดต่อ ปรับปรุง รูปแบบเอกสารต่างๆ โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และสะดวกในการนำไปใช้
3. ขาดเครื่องมือที่เหมาะสมและทันสมัยใช้ในการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการตลาด เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

5) การเข้าถึงความรู้ด้านการตลาด

การเข้าถึงความรู้ด้านการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า ชุมชนได้มีการกระจายและเผยแพร่ความรู้ด้านการตลาดด้วยการนำสินค้าไปจำหน่ายตามสถานที่ขายต่างๆ เช่น ศูนย์หัตถกรรมผานม ร้านขายสินค้าในชุมชน และที่ตลาดตอนเย็น (night market) และการนำสินค้าเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรม งานตลาดสากลทั้งภายในและต่างประเทศ นอกจากนั้นชุมชนยังได้กระจายความรู้ด้านการตลาดด้วยการพูดคุยกัน ดังอดีตที่ปรึกษาในแหล่งท่องเที่ยวได้กล่าวว่า

...กลุ่มสตรีผานมเราได้นำสินค้ามาขายในอยู่ศูนย์หัตถกรรมเรา นี้ และในตอนเย็นก็ได้นำสินค้าหัตถกรรมไปจำหน่ายในตลาดมืด (night market) และก็ได้นำสินค้าผานมเราเข้าร่วมในงานแสดงสินค้าในเรื่องการตลาดในต่างประเทศ...

(จันทิ วิลยวงค์, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2558)

นอกจากนั้น การเข้าถึงความรู้ในด้านการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เห็นว่าทางสมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง หรือLPHA (Luang Prabang Handicraft Association) ได้เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ทำหน้าที่กระจายความรู้ในด้านการตลาดของชุมชน เช่น ได้สร้างตราเครื่องหมายสินค้า โดยจะมีแผ่นโลโก้สีทองของสมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง เพื่อจำหน่ายให้ผู้ผลิตสินค้าพื้นเมืองในหลวงพระบาง เช่น ชุมชนผานม ซึ่งเป็นตราสถิกเกอร์ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นสินค้าผลิตภัณฑ์ที่ทำจากหลวงพระบาง โดยราคาดวงละ 800 กีบ เมื่อนำตัวนี้ไปแปบนผ้าทอแล้วก็จะสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ซื้อมากขึ้นว่าเป็นผ้าทอมือหลวงพระบางแท้จริง ดังที่หัวหน้าสมาคมหัตถกรรมหลวงพระบางได้ให้สัมภาษณ์ว่า

...ทางสมาคมหัตถกรรมหลวงพระบางได้ช่วยออกตราเครื่องหมายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมให้แก่กลุ่มสมาชิกผลิตหัตถกรรมของชุมชนผานม และชุมชนอื่นที่ผลิตหัตถกรรม โดยราคาดวงละ 800 กีบ เป็นการกระจายความรู้ด้านการตลาด และการจำหน่ายสินค้า...

(แก้วบัลลีย์ อุดมวิลย, สัมภาษณ์, 30 เมษายน 2558)

สรุปขั้นตอนการเข้าถึงความรู้ด้านการตลาด

- 1) การกระจายความรู้ด้วยการพูดคุยกัน
- 2) การนำสินค้าไปจำหน่ายตามร้าน/ศูนย์หัตถกรรม และตลาดตอนเย็น
- 3) การนำสินค้าเข้าร่วมงานแสดงสินค้าทั้งภายในและต่างประเทศ
- 4) การกระจายความรู้ด้วยการสร้างตราเครื่องหมายสินค้า

สรุป ชุมชนได้กระจายความรู้ด้านการตลาดด้วยรูปแบบการพูดคุยกัน การนำสินค้าไปจำหน่ายตามร้าน/ศูนย์หัตถกรรม และตลาดตอนเย็น และการนำสินค้าเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมทั้งภายในและต่างประเทศ นอกจากนี้พบว่า สมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง ได้กระจายความรู้ในด้านการตลาดให้แก่ชุมชน เช่น ได้สร้างตราเครื่องหมายสินค้า โดยเป็นแผ่นโลโก้สีทองของสมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง เพื่อจำหน่ายให้ผู้ผลิตสินค้าพื้นเมืองในหลวงพระบาง เช่น ชุมชนผานมที่แสดงให้เห็นว่าเป็นสินค้าผลิตภัณฑ์ที่ทำจากหลวงพระบาง

ปัญหาการเข้าถึงความรู้ด้านการตลาด พบว่า

1. ขาดการตั้งเป้าหมาย และวิธีการที่ชัดเจน เพื่อจะเผยแพร่ความรู้ด้านการตลาดให้แก่ลูกค้า เช่น การจำหน่ายสินค้าทางด้านออนไลน์ อินเทอร์เน็ต รวมทั้งการสื่อสารด้านภาษาต่างประเทศด้วย
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในด้านการจะกระจายความรู้เกี่ยวกับการตลาดโดยการสร้างเครือข่ายในการจำหน่ายสินค้า และการจัดทำเป็นหนังสือ เป็นต้น
3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัยที่จะช่วยกระจายความรู้ในด้านการตลาด เช่น คอมพิวเตอร์

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านการตลาด

การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า ชุมชนได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการตลาดด้วยการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรมเพื่อวางข้อกำหนดด้านการตลาดร่วมกัน เช่น ด้านราคาสินค้า ค่าแรงงานกับการผลิต และข้อห้ามที่ไม่อนุญาตให้คนในศูนย์หัตถกรรมนำสินค้าจาดรงงานมาจำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน นอกจากนั้นชุมชนยังได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยวิธีการสอนหรืออบรมให้ชุมชนภายนอกเกิดความรู้อันการผลิตสินค้า ซึ่งชุมชนผานมก็เป็นผู้รับและซื้อมาจำหน่ายในศูนย์หัตถกรรม เป็นต้น ดังคำกล่าวที่ว่า

...ได้มีการปรึกษาหารือด้านการตลาด การขาย และด้านราคาสินค้าแต่ละประเภท คือ สมาชิกทุกคนต้องขายในราคาเดียวกัน และไม่อนุญาตให้คนใดในศูนย์หัตถกรรม...

(จันทิ วิลยวงศ์, สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2558)

...ได้สอนวิธีการทอผ้าและได้เตรียมอุปกรณ์การทอผ้าให้นอกชุมชนเป็นผู้ผลิต และได้รับมาจำหน่ายช่วย...

(สุลิตอน มะลิแสง, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558)

นอกจากนั้นชุมชนยังได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการตลาดด้วยการนำสินค้าเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมต่างๆทั้งภายในและภายนอกโดยการสนับสนุนจากภาครัฐหรือโครงการต่างประเทศ ดังคำกล่าวที่ว่า

...ได้นำสินค้าเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมที่จัดขึ้นทั้งภายในและต่างประเทศ...

(คำพันธ์ ชัยโกสา, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2558)

สรุปขั้นตอนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการตลาด

- 1) การปรึกษาหารือร่วมกันของคณะนำและกลุ่มผู้ผลิตสินค้า
- 2) การให้ความรู้กับนอกชุมชนและรับจำหน่ายสินค้าที่ผ่านการอบรม
- 3) การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมภายในและต่างประเทศ

สรุปชุมชนมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนรู้ด้านการตลาด คือ 1) การปรึกษาหารือร่วมกันของคณะนำในแหล่งท่องเที่ยวและกลุ่มผู้ผลิตสินค้า ซึ่งคณะนำศูนย์หัตถกรรมและกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรมได้ร่วมการปรึกษาหารือเพื่อวางข้อกำหนดในด้านการจำหน่ายสินค้าทั้งภายในและนอกชุมชน 2) ชุมชนได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการให้ความรู้แก่ชุมชนอื่นที่มีความสามารถในด้านการผลิตสินค้าหัตถกรรม ซึ่งชุมชนผานมเป็นรับซื้อและรับมาจำหน่ายด้วย และ 3) ชุมชนได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการจัดนำสินค้าที่ระลึกเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมทั้งภายในและนอกประเทศนั้น จากการสัมภาษณ์คณะนำในแหล่งท่องเที่ยวและกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึกในด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการตลาดนั้นพบว่ายังไม่มีมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบที่ชัดเจนด้วยการจัดทำเป็นหนังสือ เอกสาร หรือแผ่นพับโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วย ซึ่งเห็นว่าเป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบ tacit to tacit

ปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการตลาด พบว่า

1. ขาดเป้าหมายและวิธีการนำความรู้ด้านการตลาดที่อยู่ในกลุ่มผลิตหรือจำหน่ายสินค้านั้นมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น หนังสือ หรือเอกสาร เป็นต้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการจำหน่ายสินค้า เป็นต้น
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านนี้ รวมทั้งเป็นผู้ประสานงานในกลุ่มที่เกี่ยวข้องได้เกิดการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้การตลาด ด้วยการจัดเวทีพูดคุยกัน เป็นต้น
3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้สำหรับการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการตลาด ด้วยการจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน ได้แก่ เอกสาร หรือหนังสือ เป็นต้น

7) การเรียนรู้ด้านการตลาด

การจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาด้านการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) เกิดการเตรียมความพร้อมการนำสินค้าออกสู่ตลาดทั้งภายในและตลาดสากล เช่น ประเภทสินค้าที่นำไปจำหน่ายหรือวางแสดง เกิดการเรียนรู้ในการขายสินค้าให้ชาวต่างประเทศ และการส่งสินค้าออกตลาดสากล และเกิดการปรับปรุงด้านผลิตภัณฑ์หัตถกรรม 2) เกิดความสามารถในการนำเสนอสินค้าผลิตภัณฑ์ด้วยตัวเอง สื่อสารภาษาอังกฤษกับชาวต่างประเทศได้ เกิดการเตรียมความพร้อมต่อการออกตลาดสากล 3) เกิดการพัฒนาและยกระดับคุณภาพผ้าทอโดยการผลักดันการพัฒนาในด้านรูปแบบ ลวดลาย สี สันให้มีความสวยงาม และ 4) เกิดความรู้ด้านการออกตลาดสากลการเน้นสินค้าตลาดส่งออกและการเน้นความสวยงามกับราคา การจัด

วางตำแหน่งสินค้าให้เหมาะสมกับค่าแรงงาน การปรับระดับขนาดผ้าทอกับระดับสากล และการสร้างรหัสสินค้า

ปัญหาการเรียนรู้ด้านการตลาด พบว่า

1. ขาดการวางแผนเป้าหมายและผู้นำที่มีความรู้ โดยเป็นผู้ดำเนินงานให้เกิดการเรียนรู้ด้านการตลาดโดยจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น ความรู้ด้านลูกค้าทั้งภายในและต่างประเทศ และ ความรู้ด้านการผลิตพร้อมทั้งจำหน่ายสินค้าให้แก่ลูกค้าในระบบออนไลน์ เป็นต้น

2. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัยสำหรับการเรียนรู้ในการจำหน่ายสินค้าโดยผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

1.3.6 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

ส่วนร่วม

จากการศึกษาสภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนผานม จำแนกตามขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้ พบว่า

1) การบ่งชี้ความรู้ ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

การบ่งชี้ความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งเห็นว่า ผู้นำชุมชน คณะนาคณะผู้คัดสรร เจ้าหน้าที่ชุมชน กลุ่มผลิตสินค้าหัตถกรรม รวมทั้งประชาชนได้มีการบ่งชี้ความรู้ด้วยการปรึกษาหารือกันเพื่อรับรู้ปัญหาร่วมกัน และหาแนวทางแก้ไข ปัญหาโดยทุกคนต้องให้ความร่วมมือด้วย และชุมชนได้มีการจัดแบ่งเป็นหน่วยงาน และแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่หน่วยงานรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหรือการดำเนินงานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น คณะนาคณะผู้คัดสรร 4 คน เจ้าหน้าที่ชุมชน 2 คน คณะนาคณะผู้คัดสรรผานม 5 คน และแบ่งออกเป็น 17 หน่วยคุ้มครอง โดยมีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันต่อการปฏิบัติงานและการดำเนินกิจกรรม ดังคำกล่าวที่ว่า

...ได้มีการจัดตั้งคณะรับผิดชอบศูนย์หัตถกรรมต่อการดำเนินงาน เช่นคณะนาคณะผู้คัดสรร 4 คน เจ้าหน้าที่ชุมชน 2 คน คณะนาคณะผู้คัดสรรผานม 5 คน และมี 17 หน่วยคุ้มครอง...

(แก่นสี แก้ววิสัยจิต, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

...ได้แต่งตั้งคณะรับผิดชอบและได้ให้การปรึกษาหารือกันในด้านสร้างศูนย์หัตถกรรมด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ด้านการบริหารในศูนย์ ด้านการตลาด ด้านความสะอาด และการรักษาความสงบ...

(สุกสาคร ดาววงศ์, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

นอกจากนั้น ชุมชนยังได้บ่งชี้ความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมใน ศูนย์หัตถกรรมผานมโดยได้ให้ความสำคัญด้านการตลาด ด้านการบริหารจัดการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความสะอาดในชุมชน และด้านการรักษาความสงบในชุมชน เป็นค้ำ ในเมื่อมองกลับในอดีตจะเห็นได้ว่าชุมชนผานมได้ผลิตสินค้าหัตถกรรมแบบรวมหมู่หรือการผลิตแบบสหกรณ์ ดังคำกล่าวที่ว่า

...คณะนำศูนย์ผานมได้ให้ความสำคัญด้านการผลิตสินค้า การตลาด การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้สมาชิกภายในศูนย์หัตถกรรม...

(จันทิ วิไลวงศ์, สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2558)

...พวกเราได้ให้ความสำคัญในด้านสินค้า การบริหารจัดการ ความสะอาดในชุมชน...

(สุลิตอน มะลิแสง, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558)

...ในเมื่อก่อนได้มีการจัดการผลิตสินค้าหัตถกรรมเป็นกลุ่มและเป็นแบบสหกรณ์...

(จันสะหมอน วิระวงศ์สา, สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2558)

สรุปขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

- 1) การปรึกษาหารือร่วมกันของคณะนำและกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้อง
- 2) การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบต่อปฏิบัติงานหรือการดำเนินกิจกรรม
- 3) การบ่งชี้ความรู้จากการผลิตแบบเป็นกลุ่มและสหกรณ์

สรุปการบ่งชี้ความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า ชุมชนได้บ่งชี้ความรู้ในด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น ศูนย์หัตถกรรมผ้าทอผานม วัดวาอาราม ด้านการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความสะอาด และด้านความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว โดยจัดประชุมปรึกษาหารือและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่หน่วยงานเป็นผู้ปฏิบัติหรือดำเนินการ

ปัญหา พบว่า ชุมชนขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของกลุ่มผู้ที่เป็นแหล่งความรู้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก ได้แก่ กลุ่มทอผ้า กลุ่มผลิตเครื่องเงิน กลุ่มผลิตไม้แกะสลัก เป็นต้น เพื่อรวมตัวกันเป็นกลุ่มชุมชนนักปฏิบัติ และชุมชนยังขาดการกำหนดเป้าหมายและความรู้ที่จำเป็นที่แต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการสร้างนวัตกรรม

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

การสร้างและแสวงหาความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า ชุมชนได้สร้างความรู้โดยการปฏิบัติกิจกรรมและการดำเนินงานโดยผ่านการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน และกลุ่มผลิตสินค้าหัตถกรรมด้วยกัน เช่น การร่วมกันตัดสินปัญหา การร่วมกันดำเนินงาน ได้แก่ การร่วมกันสร้างสถานที่จำหน่ายสินค้าอยู่ข้างวัด อยู่ที่หอประชุม และการร่วมกันอนามัยรักษาความสะอาดในชุมชน รวมทั้งการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวด้วย ดังที่การนำในชุมชนได้กล่าวว่า

...ได้ให้ความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมและการปฏิบัติงาน การสร้างถนนภายใน การอนามัยเพื่อเก็บขยะตามถนนในชุมชน...

(สุกสาคร ดาวงค์, สัมภาษณ์, 25 เมษายน 2558)

...ได้ประชุมระหว่างกลุ่มสมาชิกด้วยกันเป็นประจำ 2 เดือน ต่อ 1 ครั้ง เพื่อศึกษาอบรม และตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นในศูนย์ และได้มีการจัดแบ่งหน่วยงานรับผิดชอบ...

(จันทิ วิลัยวงศ์, สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2558)

นอกจากนั้นชุมชนได้แสวงหาความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากภาครัฐ สมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง และโครงการ ซึ่งเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินงานและการปฏิบัติกิจกรรม เช่น การสร้างถนนเข้าถึง การสนองระบบไฟฟ้า น้ำประปา และด้านสถานที่จำหน่ายสินค้า ได้แก่ ในปี พ.ศ. 2539 ได้รับการช่วยเหลือในการสร้างเป็นศูนย์หัตถกรรมให้แก่ชุมชนผานม ในปี พ.ศ. 2550 ได้รับการปรับปรุงและเสริมขยายอาคารที่สองเพื่อเชื่อมต่ออาคารที่หนึ่ง โดยทุนมูลนิธิ Hanns Seided จากประเทศเยอรมัน และในปี พ.ศ. 2557 ได้รับการช่วยเหลือจากโครงการ MoIC-UN Cluster Project (ITC) การแสวงหาความรู้ด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก ได้แก่ การเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ด้านออกแบบผลิตภัณฑ์ต่าง การยกสูงคุณภาพสินค้า และการย้อมสีธรรมชาติ ด้านการตลาด ไปศึกษาเรียนรู้วิธีการสร้างตราเครื่องหมายสินค้าหัตถกรรมให้แก่กลุ่มผลิตหัตถกรรมของชุมชน ดังคำกล่าวที่ว่า

...ปี พ.ศ. 2539 ท่าน หนูฮัก พูมสะหวัน อดีตประธานประเทศลาว ได้ให้ทุนมาสร้างศูนย์หัตถกรรมเพื่อจำหน่ายสินค้า และพวกเราได้จัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่แต่ละคน และแบ่งหน่วยงานคุ้มครอง...

(จันทิ วิลัยวงศ์, สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2558)

...ในปี พ.ศ.2557 ได้มีโครงการ ITC ได้ช่วยขยายตึก และสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกใน ศูนย์โดยคิดเป็นมูลค่า 30,000 ดอลลาร์สหรัฐ...

(สุลีทอน มะลีแสง, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558)

...สมาคมหัตถกรรมหลวงพระบางเป็นหน่วยประสานงานระหว่างกลุ่มสมาชิกผลิตภัณฑ์ หัตถกรรมร่วมกับโครงการช่วยเหลือจากต่างประเทศ...ทางสมาคมเราได้ช่วยเหลือด้าน วิชาการ การออกแบบผลิตภัณฑ์ต่างๆให้ชุมชน...ได้ช่วยเหลือชุมชนในด้านการยกสูง คุณภาพสินค้า และด้านการตลาด...

(แก้วมูลตรี ดวงบุภา, สัมภาษณ์, 28 เมษายน 2558)

สรุปขั้นตอนการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมี

ส่วนร่วม

- 1) การปฏิบัติกิจกรรม/ดำเนินงานโดยผ่านการปฏิบัติ
- 2) การจัดประชุมพูดคุยกัน/การปรึกษาหารือร่วมกัน
- 3) การแสวงหาความรู้จากแหล่งช่วยเหลือจากภาครัฐ
- 4) การไปทัศนศึกษา/ดูงานจากต่างประเทศ

ชุมชนได้มีการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม จากการดำเนินงานหรือการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันโดยผ่านการปฏิบัติ และการจัดประชุมพูดคุยกัน/ การปรึกษาหารือร่วมกันในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น ด้านแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ศูนย์ หัตถกรรมผานม ด้านสินค้าที่ระลึก ด้านการตลาด ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน และชุมชนยังได้แสวงหา ความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากภาครัฐหรือโครงการต่างประเทศ และการไปทัศน ศึกษาและดูงานภายในและนอกประเทศ

ปัญหาการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการสำหรับการสร้างและแสวงหาความรู้ ด้วยการรวบรวมองค์ความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรม เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก มารวมกันไว้เป็นจุดเดียว เพื่อสะดวกในการจัดเก็บต่อไป

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านนี้ รวมทั้งเป็นผู้ประสานงานในการดำเนินงานต่างๆ เพื่อให้เกิดการเก็บรวบรวมความรู้ในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน

3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ ที่ใช้ในการสร้างและแสวงหาความรู้ที่ต้องการในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานม พบว่า เป็นความรู้ที่ได้จัดเก็บไว้ในคนที่มีอยู่ในตัวผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน ผู้นำแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรม ซึ่งเป็นความรู้ที่เกิดจากการจัดประชุมปรึกษาหารือ การดำเนินกิจกรรมโดยผ่านการปฏิบัติ การเข้าร่วมกิจกรรมหรือการดำเนินงานร่วมกับภาครัฐหรือโครงการต่างประเทศ และความรู้ที่ได้จากการไปทัศนศึกษาดูงานทั้งภายในและต่างประเทศนั้นได้จัดเก็บความรู้ที่อยู่นั้นอยู่ในคนเช่นกัน ซึ่งชุมชนยังไม่มีการจัดเก็บความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบความรู้ที่ชัดเจน

ปัญหาการจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า

1. ขาดเป้าหมาย และวิธีการที่ชัดเจน ในการรวบรวมความรู้ที่จัดกระจายตามกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง องค์การจัดตั้งแม่หญิง รวมถึงกลุ่มเจ้าหน้าที่ในชุมชน เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่างๆในชุมชนมารวบรวมไว้เป็นหมวดหมู่ จัดทำสารบัญ และจัดเก็บเป็นความรู้ประเภทต่างตามเนื้อหาความรู้แต่ละด้าน เพื่อให้การเก็บรวบรวม การค้นหา และนำไปใช้ได้ง่ายและรวดเร็ว

2. ขาดผู้นำมีความรู้ และประสบการณ์ในด้านนี้ รวมทั้งเป็นผู้ปฏิบัติงานและกระตุ้นให้แต่ละกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง และกลุ่มผู้้องการจัดตั้งแม่หญิง มาจัดไว้เป็นหมวดหมู่ จัดทำสารบัญ และจัดเก็บเป็นความรู้ประเภทต่างตามเนื้อหาความรู้แต่ละด้านที่สามารถการค้นหา และนำมาใช้ได้ง่าย

3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมความรู้ที่จัดกระจายในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง มาจัดทำสารบัญ และจัดเก็บเป็นความรู้ประเภทต่างๆตามเนื้อหาความรู้ที่ต้องการในแต่ละด้านที่สามารถการค้นหาได้ง่าย

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม นั้นพบว่า ชุมชนยังมีการจัดแต่งตั้งคณะหรือทีมงานรับผิดชอบที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เนื่องจากชุมชนขาดความรู้ความสามารถด้านการจัดการความรู้ ฉะนั้นจึงทำให้ชุมชนไม่ได้นำความรู้ที่มีอยู่ในคนมาจัดเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น เอกสารหรือฐานข้อมูลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

ปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า

1. ขาดการตั้งเป้าหมาย และวิธีการสำหรับการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มสมาชิกในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมงาน ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน

2. ขาดการแต่งตั้งทีมงานที่มีความรู้ ความสามารถ และเป็นผู้ดำเนินการ ประมวล และกลั่นกรองความรู้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชุมชนมาเป็นความรู้ที่ชัดเจน โดยมีการปรับปรุง แก้ไขรูปแบบเอกสารต่างๆ โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย

5) การเข้าถึงความรู้ ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

การเข้าถึงความรู้ในด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ชุมชนได้กระจายความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมด้วยการเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน การพูดคุยกันระหว่างผู้นำชุมชน ผู้นำศูนย์หัตถกรรม และกลุ่มผลิตหัตถกรรมเมื่อมีการดำเนินงานหรือ การปฏิบัติกิจกรรมด้วยการจัดแบ่งหน้าที่ให้สมาชิกทุกคนได้รับผิดชอบ นอกจากนี้ชุมชนได้มีการ กระจายความรู้โดยผ่านสื่อในชุมชน เช่น การประกาศเสียงตามสายเพื่อการประชุมหรือการ ดำเนินงานที่สำคัญต่างๆ ของชุมชน เช่น การอนามัยเพื่อการเก็บขยะของชุมชน ดังคำกล่าวที่ว่า

...คณะนำศูนย์หัตถกรรมพวกเราได้จัดแบ่งหน่วยงานรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน และ การปฏิบัติกิจกรรม เช่น การอนามัย การบริการ การรักษาความสะอาดในศูนย์นิคม และด้านห้องน้ำบริการสำหรับแขกต่างประเทศ และคณะนำพวกเราได้จัดประชุม ปรึกษาหารือกันกับกลุ่มสมาชิกเป็นระยะเวลา 2 เดือนต่อ 1 ครั้ง เพื่อแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้น...

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN

(วันที่ วิทยาลัย, สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2558)

สรุปขั้นตอนการเข้าถึงความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

- 1) การกระจายความรู้โดยผ่านการปฏิบัติกิจกรรมหรือการดำเนินงาน
- 2) การกระจายความรู้ด้วยการพูดคุยกันในกลุ่มสมาชิกด้วยกัน

สรุปการเข้าถึงความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เห็นว่า ได้ มีการกระจายความรู้โดยผ่านการปฏิบัติกิจกรรมหรือการดำเนินงาน และการพูดคุยกันในกลุ่มสมาชิก ต่อการดำเนินงานโดยผ่านการปฏิบัติ ซึ่งเป็นการกระจายความรู้ในรูปแบบ tacit to tacit และยังไม่มีการกระจายความรู้ในรูปแบบความรู้ที่ชัดเจน เช่น หนังสือ หรือเอกสารในด้านการบริหารจัดการแบบ มีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ปัญหาการเข้าถึงความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า

1. ขาดการตั้งเป้าหมาย ประเด็นความรู้ที่ต้องการกระจายความรู้ในด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับการดำเนินกิจกรรมต่างๆของแต่ละกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง กลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง
2. ขาดการแต่งตั้งทีมงานที่มีความรู้ในด้านนี้ เพื่อกระจายความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น งานบุญประเพณี งานแสดงสินค้าหัตถกรรม เป็นต้น
3. ขาดเครื่องมือที่เหมาะสมและทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ สำหรับการกระจายความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ผู้นำชุมชน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ชุมชน กลุ่มผลิตหัตถกรรม และประชาชน ได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการเข้าร่วมการจัดประชุมปรึกษาหารือกันในการดำเนินงานหรือการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เช่น การสร้างศูนย์หัตถกรรมผานม การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในศูนย์หัตถกรรม การสร้างถนนภายในชุมชน การร่วมกันอนามัยเพื่อเก็บขยะตามถนนภายในและนอก และการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมตามประเพณี วัฒนธรรม ได้แก่ งานบุญพระเวศ งานบุญสงกรานต์ปีใหม่ งานแสดงศิลปวัฒนธรรมของชุมชน และงานแสดงสินค้าหัตถกรรม ดังคำกล่าวที่ว่า

...ได้ให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ เช่น การสร้างถนนภายใน การอนามัยเพื่อเก็บขยะตามถนนภายในและนอก และการดำเนินกิจกรรมตามประเพณี วัฒนธรรม ได้แก่ บุญพระเวศ บุญสงกรานต์ปีใหม่ การแสดงศิลปวัฒนธรรมและงานสินค้าหัตถกรรม...

(สุกสาคร ดาวงศ์, สัมภาษณ์, 25 เมษายน 2558)

นอกจากนั้น พบว่า คณะนำศูนย์หัตถกรรมและกลุ่มผลิตสินค้าหัตถกรรม ยังได้จัดประชุมปรึกษาหารือในกลุ่มสมาชิกอย่างเป็นประจำทุกๆ 2 เดือนต่อครั้ง เพื่อปรึกษาหารือและตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ด้านการอนามัย ด้านความสะอาดในศูนย์หัตถกรรม ด้านการบริการน้ำดื่มสำหรับแขก ด้านรักษาความสะอาดในห้องน้ำเพื่อบริการแขกต่างประเทศ ดังคำกล่าวที่ว่า

...ได้มีการประชุมระหว่างกลุ่มสมาชิกด้วยกันเป็นประจำ 2 เดือน ต่อ 1 ครั้ง เพื่อศึกษาอบรม และตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นในศูนย์ และได้มีการจัดแบ่งหน่วยงานรับผิดชอบใน

จำนวน 8 หน่วยงาน ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละสัปดาห์ เช่น ด้านการอนามัยความสะอาด การบริการน้ำดื่มสำหรับแขก ด้านรักษาความสะอาดในห้องน้ำบริการแขก...

(จันท์ วิลัยวงศ์, สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2558)

สรุปขั้นตอนการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

- 1) การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือ/การอบรม
- 2) การเข้าร่วมการดำเนินงาน/กิจกรรมต่างๆผ่านการปฏิบัติ
- 3) การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบต่อการดำเนินงาน
- 4) การพูดคุยกันในกลุ่มสมาชิกด้วยกัน

สรุปชุมชนผานมได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากการเข้าร่วมการจัดประชุมปรึกษาหารือหรือการอบรม การเข้าร่วมการดำเนินงาน/กิจกรรมผ่านการปฏิบัติ และการพูดคุยกันในกลุ่มสมาชิกด้วยกัน จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องนั้นพบว่าชุมชนได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยความรู้ที่อยู่ในคนในรูปแบบ tacit to tacit knowledge ซึ่งชุมชนยังไม่มี การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบความรู้ที่ชัดเจน (explicit knowledge) เช่น เอกสารหรือฐานข้อมูล เป็นต้น

ปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมพบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการที่ชัดเจน เพื่อจะนำความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ในกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าคุ้มครอง และกลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง ด้วยการจัดประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ในด้านนี้ พร้อมทั้งผู้ประสานงานในการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันในกลุ่มที่เป็นแหล่งความรู้ เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก เป็นต้น เพื่อให้เกิดการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้จากความรู้ในรูปแบบ tacit to explicit knowledge

3. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ สมุดบันทึก ที่ใช้สำหรับการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น

7) การเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

ผู้นำชุมชนได้เกิดการเรียนรู้จากการเข้าร่วมประชุมของผู้นำชุมชน ผู้นำแหล่งท่องเที่ยว และเกิดการเรียนรู้โดยผ่านการปฏิบัติกิจกรรม การไปทัศนศึกษาหรือดูงานนอกสถานที่ ซึ่งเห็นว่าชุมชนได้เกิดความรู้ด้านการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบร่วมกัน เกิดการปรับปรุงและแบ่งหน้าที่ต่อการดำเนินงานของผู้นำศูนย์ 5 คน และการแบ่งหน่วยคุ้มครอง มีการจัดวางราคาสินค้าหัตถกรรม การคิดต้นทุนและค่าแรงงานต่อการผลิต มีการจัดแบ่งเขตจำหน่ายสินค้า เขตวางแสดงสินค้า เขตต้อนรับแขก มีการกำหนดราคาสินค้า และเกิดความเป็นระเบียบในการจำหน่ายสินค้า

ปัญหาการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการดำเนินการ เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม ที่เป็นความรู้ที่กระจายอยู่ในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง และกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก มาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น หนังสือ แผ่นซีดี หรือสร้างเป็นฐานข้อมูลความรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้

2. ขาดเครื่องมือเทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายภาพดิจิทัล โทรศัพท์มือถือที่คุณภาพดี เป็นต้น เพื่อใช้ในการจัดทำเป็นบทสรุปการดำเนินกิจกรรม รวมถึงการบันทึกเสียงและภาพของการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เป็นต้น

1.3.7 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาสภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนผานม จำแนกตามขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้ พบว่า

1) การบ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

การบ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ได้มีการบ่งชี้ความรู้จากผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ในชุมชน และประชาชนด้วยวิธีการจัดประชุมปรึกษาหารือและการอบรมประชาชนทุกคน ให้เข้าใจถึงปัญหาความสะอาดในชุมชน โดยมีการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบและแบ่งเขตรับผิดชอบให้แต่ละหน่วยคุ้มครองเป็นผู้รับผิดชอบต่อปัญหาความสะอาดในชุมชน เช่น ปัญหาน้ำเสีย และปัญหาขยะ และรวมทั้งการยุติการทำลายป่าเพื่อการทำไร่ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ดังคำกล่าวที่ว่า

...ในเมื่อก่อนได้จัดการอบรมให้ความเข้าใจถึงปัญหาขยะ และเชิญชวนทุกคนร่วมกัน กำกัดขยะ ปัญหาน้ำเสียในชุมชน และศูนย์หัตถกรรมผานม ได้ยุติการทำลายป่าเพื่อการทำไร่ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ...

(แก่นสี แก้ววิไลจิต, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

...ได้จัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือกันถึงปัญหาความสะอาดในชุมชน และการนำเรา รวมทั้งประชาชนได้ร่วมกันจัดการขยะในชุมชน และได้มีการแบ่งเขตรับผิดชอบให้แก่ละ หน่วยงานเป็นผู้คุ้มครองต่อปัญหาความสะอาดในชุมชน...

(สุกสาคร ดาวงค์, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

นอกจากนั้น ชุมชนผานมยังได้บ่งชี้ความรู้ด้านความสะอาดในศูนย์หัตถกรรม ด้วยการจัดแบ่งหน่วยงานรับผิดชอบต่อการรักษาความสะอาดในศูนย์หัตถกรรม เช่น การรักษาความ สะอาดในศูนย์หัตถกรรมผานม และความสะอาดในห้องน้ำสาธารณะสำหรับนักท่องเที่ยวเช่นกัน

สรุปขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

- 1) ความรู้ด้านปัญหาขยะในชุมชน
- 2) ความรู้ด้านปัญหาน้ำเสียในชุมชน
- 3) การยุติการทำลายป่าเพื่อการทำไร่หรือสวน
- 4) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

สรุปชุมชนได้มีการบ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวจากการจัด ประชุมปรึกษาหารือ/การอบให้ความรู้ด้านปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ปัญหาขยะในชุมชน ปัญหาน้ำเสียในชุมชน ปัญหาการทำลายป่าเพื่อการทำไร่หรือสวน และด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเห็นว่าการบ่งชี้ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเป็นความรู้ที่อยู่ในคน และยังไม่ได้จัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจนด้วยเอกสารหรือฐานข้อมูลเป็นต้น

ปัญหาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนยังขาดความรู้ด้านการกำจัด ปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับสูง เช่น ชุมชนไม่มีการจัดแบ่งประเภทขยะต่างๆ ที่สามารถนำไปผลิตใช้ ต่อไปด้วย

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ ด้านสิ่งแวดล้อม

การสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและข้อจำกัดในการรองรับ นักท่องเที่ยวของชุมชนผานม พบว่า ชุมชนได้สร้างความรู้จากการได้รับการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบต่อ การดำเนินงานหรือการปฏิบัติงาน เช่น การอนามัยรวมทั้งชุมชนทั้งในและนอกชุมชน และการจัดการ ปัญหาขยะและด้านความสะอาดในเขตรับผิดชอบของตน และชุมชนได้มีการแสวงหาความรู้ด้าน สิ่งแวดล้อมจากการเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน การอบรมให้ความรู้ด้านความสะอาดในชุมชน เช่น การกำจัดปัญหาขยะ ปัญหาน้ำเสีย และปัญหาความไม่สะอาดในชุมชนและตามถนนเข้าถึงชุมชน ดังคำกล่าวที่ว่า

...พวกเราได้ประชุมปรึกษาหารือกัน และได้จัดแบ่งหน้าที่เป็นหน่วยต่อการรักษาความสะอาดในชุมชน และการเก็บขยะตามถนนทั้งในและนอกชุมชน และได้มีการจัดการปัญหาน้ำเสียในชุมชนได้ดี...

(คำพันธ์ ชัยโกสา, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2558)

...การนำเราได้ให้ความสำคัญมากต่อปัญหาความสะอาดในชุมชน และได้จัดการอบรมให้ความเข้าใจถึงปัญหาขยะ และได้มีการยุติการทำลายป่าเพื่อการทำไร่...

(วันคำ สุวันนะพิบ, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

นอกจากนั้น ชุมชนยังได้แสวงหาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนจากภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น ชุมชนได้มีการลงสัญญา (ทำบับันทึกข้อความ) ร่วมกับองค์การพัฒนาตัวเมืองหลวงพระบางเพื่อเอารถเก็บขยะในเมืองมาเก็บขยะอยู่ในชุมชนผานม และรวมทั้งการเก็บขยะตามถนนและเขตรับผิดชอบ ซึ่งการนำชุมชนได้แสวงหาความรู้จากทางแผนกมรดกโลกหลวงพระบางเกี่ยวกับการให้ความรู้ในด้านการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย ปัญหาขยะ และด้านความสะอาดในชุมชน เช่น ให้ความช่วยเหลือด้านการสร้างร่องระบายน้ำเสียให้แก่ชุมชนผานม ดังคำกล่าวที่ว่า

...คณะนำเราได้แก้ไขปัญหาความสะอาดในชุมชน และได้สัญญาร่วมกับองค์การพัฒนาตัวเมืองได้เอารถเก็บขยะอยู่ในชุมชนเรา ได้รับความรู้จากทางแผนกมรดกโลกหลวงพระบาง เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย และได้ร่วมกันเก็บขยะตามถนนและเขตรับผิดชอบ...

(วันคำ สุวันนะพิบ, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558)

สรุปขั้นตอนการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

- 1) การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือ/การศึกษาอบรม
- 2) การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่แต่ละหน่วยงาน
- 3) การช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ
- 4) การปฏิบัติกิจกรรมหรือการดำเนินงาน

สรุปชุมชนได้มีการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมจากการเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือ และการอบรมความรู้ให้ประชาชน การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่แต่ละหน่วยงานเป็นผู้คุ้มครอง และการแสวงหาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมโดยการช่วยเหลือจากหน่วยงาน

ภาครัฐ และจากการปฏิบัติกิจกรรมหรือการดำเนินงาน ซึ่งเป็นความรู้ที่ได้จัดเก็บไว้ในตัวผู้นำชุมชน
เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เจ้าหน้าที่ชุมชน และรวมทั้งประชาชนด้วยกัน

ปัญหาการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า

1. ขาดการวางเป้าหมาย และวิธีการในการสร้างและแสวงหาความรู้ด้วยการ
รวบรวมองค์ความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ในกลุ่มสมาชิกหน่วยคุ้มครองในชุมชนมารวมกันไว้เป็นจุด
เดียว เพื่อสะดวกในการจัดเก็บต่อไป

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปฏิบัติงาน
เอื้อให้ความรู้ความเข้าใจต่อปัญหาความสะอาดในชุมชน และรวมทั้งกระตุ้นให้กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องเกิด
การเก็บรวบรวมความรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมมาเป็นหมวดหมู่

3. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยในการสร้างและแสวงหาความรู้ที่
ต้องการ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านสิ่งแวดล้อม

การจัดความรู้ให้เป็นระบบในด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
พบว่า เป็นความรู้ที่ได้จัดเก็บไว้ในตัวบุคคล ที่อยู่ในตัวผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน และกลุ่มผลิต
หัตถกรรม และประชาชน และชุมชนไม่มีการจัดเก็บความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวของ
ชุมชนจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจนโดยการสร้างเป็นฐานข้อมูลหรือเอกสาร เป็นต้น

ปัญหาการจัดความรู้ให้เป็นระบบในด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า

1. ขาดเป้าหมายและวิธีการในการรวบรวมความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ใน
ชุมชนหรือกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง มาเก็บไว้เป็นหมวดหมู่ หรือสร้าง
ฐานข้อมูลเพื่อสะดวกในการนำไปประมวลและการกลั่นกรองความรู้

2. ขาดผู้นำหรือผู้ที่มีความรู้ในด้านนี้ รวมทั้งเป็นผู้ปฏิบัติในการดำเนิน
กิจกรรมร่วมกับกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเก็บรวบรวมความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น
ปัญหาขยะ น้ำเสีย ความสะอาดในชุมชน การปลูกต้นไม้ให้เป็นชุมชนน่าอยู่ร่มรื่น เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือที่เหมาะสมและทันสมัยสำหรับการจัดความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม
ในชุมชนให้เป็นระบบ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนยังไม่มี
แต่งตั้งคณะหรือทีมงานที่มีความรู้มาประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ชุมชน
ยังไม่มีการจัดระบบข้อมูลที่น่าความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น ทำเป็น
เอกสาร/สื่อเกี่ยวกับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า

1. ขาดเป้าหมายและวิธีการการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่กระจัดกระจายตามกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก เป็นต้น
2. ขาดการแต่งตั้งทีมงานหรือผู้นำที่มีความรู้ และประสบการณ์ ในด้านนี้ โดยเป็นผู้ดำเนินการติดต่อ ปรับปรุง รูปแบบเอกสารต่างๆ โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย
3. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ สำหรับการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมจากการดำเนินกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่

5) การเข้าถึงความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

การเข้าถึงความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนผานม พบว่า ชุมชนได้มีการเผยแพร่ความรู้ด้วยการเข้าร่วมประชุมประจำปีจัดขึ้นโดยชุมชนและภาครัฐ ซึ่งชุมชนได้กระจายความรู้โดยหอกระจายเสียงในชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชุมชน เช่น การจัดอนามัยรวมทั่วชุมชน การเก็บขยะ และการจัดการปัญหาน้ำเสียในร่องระบายน้ำเสียในชุมชน ดังคำกล่าวที่ว่า

...เมื่อมีการประชุมที่สำคัญ เช่น การประชุมประจำปีจัดขึ้นโดยภาครัฐนั้น พวกเราได้รายงานการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน...

(แก่นสี แก้ววิสัยจิต, สัมภาษณ์, 25 เมษายน 2558)

...พวกเราได้มีเชิญชวนประชาชนทุกคนโดยผ่านการกระจายด้วยหอกระจายเสียงในชุมชนเพื่อเพื่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น การอนามัยร่วมกันทั่วชุมชนเพื่อเก็บขยะ และการจัดการปัญหาน้ำเสียในร่องระบายน้ำเสียในชุมชน...

(คำพันธ์ ชัยโกสา, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2558)

สรุปขั้นตอนการเข้าถึงความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

- 1) การเผยแพร่ความรู้ด้วยการเข้าร่วมประชุมประจำปี
- 2) การเผยแพร่ความรู้โดยผ่านหอกระจายเสียงตามสายในชุมชน

สรุปการเข้าถึงความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนได้มีการกระจายความรู้ด้วยการเข้าร่วมการจัดประชุมประจำปีจัดขึ้นโดยชุมชนและโดยภาครัฐ และชุมชนยังได้กระจายความรู้โดยผ่านหอกระจายเสียงตามสายในชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม ซึ่งเห็นว่าการกระจาย

ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนผ่านมเป็นการกระจายความรู้ที่อยู่ในคนมากกว่า และยังไม่ได้กระจายความรู้เหล่านั้นมาเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น เอกสาร และฐานข้อมูล

ปัญหาการเข้าถึงความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า

1. ขาดการวางเป้าหมาย และวิธีการ รวมถึงขาดผู้ที่มีความรู้ในด้านการกระจายความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม โดยการจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น หนังสือ เอกสาร แผ่นพับ
2. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัยสำหรับการกระจายความรู้ด้านการกระจายความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านสิ่งแวดล้อม

การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานมนั้น พบว่า ชุมชนได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน ระหว่างการนำชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เจ้าหน้าที่ชุมชน และประชาชน โดยมีการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่หน่วยคุ้มครองต่อปัญหาการรักษาความสะอาดในชุมชน รวมทั้งการอนามัยร่วมกันทั่วชุมชนตามถนนเข้าออกทั้งในและนอก ดังคำกล่าวที่ว่า

...ปัญหาความสะอาดในชุมชน พวกเราได้มีการตรวจสอบ และประเมินความสะอาดในแต่ละครัวเรือน และตามเขตรับผิดชอบในของแต่ละหน่วยคุ้มครอง...

(บุญมี พิมมะสอน, สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2558)

...ได้จัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือกันถึงความสะอาดในชุมชน และได้มีการแบ่งเขตรับผิดชอบให้แก่หน่วยคุ้มครองเป็นผู้รักษาความสะอาดในชุมชน และได้ประสานงานกับทางเมืองเพื่อการลงนามบันทึกข้อความในเรื่องการเก็บขยะ...

(สุกสาคร ดาววงศ์, สัมภาษณ์, 25 เมษายน 2558)

นอกจากนั้น ชุมชนยังได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการที่ได้ร่วมมือกับกับองค์การพัฒนาตัวเมืองเพื่อเอารถมาเก็บขยะอยู่ในชุมชน และทางแผนกมรดกโลกหลวงพระบางได้มาให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการปัญหาน้ำเสียในชุมชน เป็นต้น

สรุปขั้นตอนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

- 1) การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือ
- 2) การให้ความรู้จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ
- 3) การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่หน่วยคุ้มครอง
- 4) การร่วมดำเนินกิจกรรมโดยผ่านการปฏิบัติ

ชุมชนได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมด้วยการเข้าร่วมการจัดประชุมปรึกษาหารือของการนำชุมชนกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้จากการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่หน่วยคุ้มครองเป็นผู้รับผิดชอบ

ปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย และหัวข้อความรู้ที่ชัดเจน เพื่อจะแบ่งปันแลกเปลี่ยนร่วมกับกลุ่มสมาชิกในชุมชน เช่น กลุ่มผู้นำในชุมชน กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง รวมทั้งคนในชุมชน เป็นต้น
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ รวมถึงการปฏิบัติงาน เกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อมโดยจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น เป็นหนังสือ เอกสาร เพื่อเป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น การกำจัดปัญหาขยะ และปัญหาน้ำเสียในชุมชน เป็นต้น
3. ขาดด้านเครื่องมือที่ใช้สำหรับการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมโดยการจัดทำเป็นเอกสาร หรือหนังสือ เป็นต้น

7) การเรียนรู้ ด้านสิ่งแวดล้อม

ชุมชนมีความรู้ด้านการจัดการปัญหาน้ำเสีย การกำจัดปัญหาขยะ และปัญหาความไม่สะอาด มีการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละหน่วยงานเป็นผู้รักษาความสะอาดในชุมชน เกิดการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนร่วมกับภาครัฐ และเกิดการเรียนรู้ในการยุติการทำลายป่าเพื่อการทำไร่ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างดี

ปัญหาการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า

1. ขาดการตั้งเป้าหมาย และวิธีการเกี่ยวกับการรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชน เช่น การปลูกต้นไม้ตามถนนในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งถนนภายในชุมชน เป็นต้น
2. ผู้นำที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นผู้ประสานงานในกลุ่มสมาชิกหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง โดยการจัดประชุมเพื่อดึงความรู้ที่อยู่ในกลุ่มสมาชิกมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น หนังสือ เอกสาร เป็นต้น
3. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ ที่ใช้สำหรับการจัดเก็บความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็น หนังสือ แผ่นพับ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการกำจัดปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ขยะ น้ำเสีย เป็นต้น

ตอนที่ 2 สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนช่างไห

2.1 เป้าหมายและจุดประสงค์ของการจัดการความรู้ของชุมชนช่างไห

เป้าหมายของการจัดการความรู้ คือ พัฒนาชุมชนให้ชุมชนช่างไหเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (อุ้นเรือน บุญทะจัก, 2556: 3)

จุดประสงค์ของการจัดการความรู้ พบว่า ชุมชนยังไม่ได้กำหนดจุดประสงค์สำหรับการจัดการความรู้ที่ชัดเจน

2.2 องค์ประกอบการจัดการความรู้

2.2.1 ด้านคน/บุคลากร

ด้านคน/บุคลากรในชุมชนช่างไห พบว่า กลุ่มบุคคลที่เป็นแหล่งความรู้และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์มี 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชน ปกติจะมี 5 คน แต่มีเพียง 3 คนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยผู้นำชุมชน (หัวหน้า) เป็นแหล่งความรู้ด้านการให้แนวทางการพัฒนาชุมชน การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนา รองผู้นำชุมชนคนที่ 3 เป็นแหล่งความรู้ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวในชุมชน และรองผู้นำชุมชนคนที่ 4 เป็นแหล่งความรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน (กาดแก้ว รัฐณะกร, สัมภาษณ์, 8 พฤศจิกายน 2558)

กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก มี 2 กลุ่มย่อย คือ 1) กลุ่มผลิตเหล้าลาว กลุ่มนี้มีสมาชิก 22 ครัวเรือน เช่น นางศีมล จันมะวงค์ นางพร จันธพร ซึ่งกลุ่มนี้นับเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญที่สุดของชุมชนช่างไห เพราะมีการสั่งสมความรู้มาแต่ในสมัยก่อนที่ชุมชนช่างไหได้มีการผลิตเตาไหเพื่อจำหน่ายเป็นสินค้า และพัฒนาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันที่สามารถสร้างเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึกที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ของเมืองและหลวงพระบางได้ 2) กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอ มีจำนวนประมาณ 82 คน เช่น นางบัวจัน น่อวันคำ นางวันคำ นามทะพร เป็นแหล่งความรู้ที่เกิดขึ้นในเมื่อ 13 ปีก่อนเพื่อผลิตสินค้าที่ระลึกจนปัจจุบันนี้ ต้น (กาดแก้ว รัฐณะกร, สัมภาษณ์, 8 พฤศจิกายน 2558)

กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครองในชุมชน มีจำนวน 8 คน เช่น นายคำพันธ์ คำสั่นจอน นายบุญทะวี แสงสะหวัด นายวงศ์สิต พิตาวัน แต่ละคนเป็นแหล่งความรู้ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ถูกสุขอนามัย เช่น การกำจัดขยะ น้ำเสีย ความสะอาด เป็นต้น

องค์กรจัดตั้งแม่หญิง เป็นกลุ่มสตรีที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้นำชุมชนเพื่อให้การอบรมแก่สตรีในชุมชน มีจำนวน 3 คน ได้แก่ นางบัวจัน น่อวันคำ นายสมพร จิตพร นางบัวจัน พันธ์

ทะสันจอน นับเป็นแหล่งความรู้ด้านการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมของลาว เช่น การแต่งกาย เป็นต้น (ปานี ชัยยะภูวงค์, **สัมภาษณ์**, 8 พฤศจิกายน 2558)

จะเห็นได้ว่า คน/บุคลากรที่เป็นแหล่งความรู้ของชุมชนช่างไหมมี 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง องค์การจัดตั้งแม่หญิง โดยในกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก มีกลุ่มผลิตเหล้าลาวเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญที่สุดของชุมชน

2.2.2 ด้านเทคโนโลยี

ด้านเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการความรู้ของชุมชนช่างไหมเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนยังไม่ได้ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการความรู้ เนื่องจาก ชุมชนยังไม่มี ความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่วนมากจะเป็นการใช้หอกกระจายเสียงตามสายในชุมชน

2.2.3 ด้านกระบวนการความรู้

กระบวนการความรู้ของชุมชนช่างไหมทำให้เกิดการบริหารจัดการเพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปใช้เพื่อให้เกิดการปรับปรุงและสร้างนวัตกรรมนั้น พบว่า

มีการจัดประชุมใหญ่เป็นประจำทุกปี ปีละ 1 ครั้ง โดยผู้นำชุมชนช่างไหม เพื่อแจ้งนโยบายและแนวทางการพัฒนาของรัฐบาลให้คนในชุมชนทราบและนำไปปฏิบัติ เช่น แจ้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมของแขวงหลวงพระบาง 5 ปี ครั้งที่ 7 (พ.ศ. 2554-2558) มีการแจกเอกสาร การแก้ไขความยากจนและการผลิตเป็นสินค้า เอกสารการสร้างบ้านพัฒนา เป็นต้น (อุ้นเรือน บุนทจัก, **สัมภาษณ์**, 16 พฤศจิกายน 2558)

มีการจัดประชุมกลุ่มผู้รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรม เช่น กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง กลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง และกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก ในทุก 2 เดือนต่อครั้ง โดยผู้นำที่รับผิดชอบในด้านแหล่งท่องเที่ยว เกี่ยวกับด้านการบริหารจัดการด้านการค้าขาย ด้านความสะอาดในชุมชน และด้านความเป็นระเบียบในชุมชน เช่น ด้านประเพณี ด้านการแต่งกาย (กาดแก้ว รัฐตะนะกร, **สัมภาษณ์**, 16 พฤศจิกายน 2558)

กลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก ได้แก่ กลุ่มผู้ทอผ้า ได้จัดการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างกลุ่มสมาชิกที่ทอผ้า ด้านการผลิตสินค้า และการนำสินค้าออกชุมชนมาจำหน่าย โดยองค์การจัดตั้งแม่หญิง ปีละ 2 ครั้ง (บัวจิ้น น่อวันถ่า, **สัมภาษณ์**, 16 พฤศจิกายน 2558)

มีการประเมินความสะอาดในชุมชน เช่น เขตรับผิดชอบของแต่ละหน่วยคุ้มครองอย่างเป็นทางการเป็นประจำทุก 2 เดือนต่อครั้ง โดยกลุ่มผู้นำชุมชน 2 คน คือ ผู้นำชุมชน รองผู้นำชุมชน คนที่ 2 (กาดแก้ว รัฐตะนะกร, **สัมภาษณ์**, 16 พฤศจิกายน 2558)

2.3 กระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ช่างไห

ได้ศึกษากระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนช่างไห ใน 7 ขั้นตอน คือ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดเก็บความรู้ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การเรียนรู้ โดยจำแนกตามกรอบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 7 ด้าน ได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสินค้าที่ระลึก ด้านการตลาด ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และด้านสิ่งแวดล้อม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.1 สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ช่างไห

จากการศึกษาสภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห จำแนกตามขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้ พบว่า

1) การบ่งชี้ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว

ชุมชนช่างไหได้บ่งชี้ความรู้หรือมีความรู้เรื่องแหล่งผลิตเหล้าลาวเป็นสำคัญ กล่าวคือ ในสมัยก่อนชุมชนได้ตั้งเตาผลิตเหล้าลาวตามริมตลิ่งน้ำโขง และเห็นว่าเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวมากขึ้นเรื่อยๆ จึงได้ย้ายแหล่งผลิตเหล้ามาอยู่ใจกลางชุมชน แต่ประสบปัญหาเรื่องน้ำใช้ในการต้มเหล้า จึงได้ย้ายไปอยู่ตามริมถนนเลียบบแม่น้ำโขงซึ่งสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเข้ามาชม นอกจากนี้ชุมชนมีความรู้ด้านแหล่งผลิตผ้าทอที่มีร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอ 86 ร้านอยู่ในละแวกเดียวกัน มีความรู้ด้านศาสนสถาน ได้แก่ วัดช่างไห ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญและเป็นเอกลักษณ์เด่นของชุมชนนี้ในเมืองปากฮู รวมทั้งมีความรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรมของชาวลาว เช่น การแต่งกาย บ้านเรือน งานบุญสงกรานต์ปีใหม่ ดังคำกล่าวที่ว่า

...ปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวของชุมชนเราคือ แขกคนต่างประเทศอยากมาดู
ไหเก่าในสมัยโบราณ ในช่วงปี พ.ศ. 2532 ได้มีนักโบราณคดีจากประเทศออสเตรเลีย
ชื่ออาจารย์ดอนได้มาค้นหาเตาไหอยู่ในชุมชนเรา และนักท่องเที่ยวได้เข้ามาดูวิธีการ
ต้มเหล้าเป็นจำนวนมากเพิ่มขึ้น ผู้นำชุมชนเราได้ปรึกษาหารือกัน และมีการทอผ้ามา
จำหน่ายเพิ่ม... พวกเราได้ให้ความสำคัญด้านการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมของแม่
หญิงเราเป็นหลัก...

(กาดแก้ว รัฐตะนะกร, สันภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

...ชุมชนช่างไหมอีสานที่ล้มเหล้าเป็นหลัก สิ่งที่น่าดึงดูดใจนักท่องเที่ยว คือ เต่าไหโบราณ ในสมัยก่อนและวิธีการผลิตเหล้าลาว ซึ่งในปี พ.ศ. 2532 เชี่ยวชาญจากประเทศ ออสเตรเลียได้มาค้นหาเต่าไหสมัยก่อนนั้น เมื่อมีนักท่องเที่ยวได้เข้ามามากขึ้น จึงเกิดมี การผลิตผ้าทอมาจำหน่ายให้คนต่างประเทศ... ผู้นำชุมชนเราได้พัฒนาวัดวาอารามเป็น พิเศษที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางด้านศาสนสถาน เป็นการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม ทางแขวงหลวงพระบางได้มาเปิดเป็นชุมชนท่องเที่ยว...

(จันดี พันธุ์โดล็ก, **สัมภาษณ์**, 25 มกราคม 2558)

...การเกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนี้ก็คือประชาชนได้ผลิตการต้มเหล้า การผลิต หัตถกรรมการทอผ้าและเต่าไหโบราณของคนในสมัยก่อน...

(บุญคง อำพรสุก, **สัมภาษณ์**, 12 กุมภาพันธ์ 2558)

...สิ่งที่ทำให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไหนั้น คือการปั้นไหของชุมชนใน สมัยก่อน และการผลิตเหล้าขาวของชุมชน...

(แสงจัน วิริยะปัญญา, **สัมภาษณ์**, 27 กุมภาพันธ์ 2558)

สรุปขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว

- 1) ความรู้ด้านแหล่งผลิตเหล้าและแหล่งผลิตผ้าทอของชุมชน
- 2) ความรู้ด้านศาสนสถาน ได้แก่ วัดช่างไห
- 3) ความรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรมลาว

ความรู้ดังกล่าวมีอยู่ในตัวบุคคลต่างๆ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำที่รับผิดชอบ แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน 2 คน กลุ่มเจ้าหน้าที่ชุมชน 3 คน กลุ่มผลิตเหล้า 22 คน กลุ่มทอผ้า 86 คน ตลอดจนเจ้าอาวาสวัดช่างไห องค์การจัดตั้งแม่หญิง

ปัญหาการบ่งชี้ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนช่างไหไม่มีความรู้ด้าน การอนุรักษ์โบราณวัตถุ เช่น เต่าไหและไหโบราณอายุ 600 กว่าปี ที่ยังมีอยู่กระจัดกระจายทั่วชุมชน และไม่ได้ให้ความสำคัญกับความรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรมลาว ได้แก่ การแต่งกายของสตรีที่ต้องนุ่ง ผ้าซิ่นในชีวิตประจำวัน (ทิบเพ้า สุพันธ์วงศ์, **สัมภาษณ์**, 25 กุมภาพันธ์ 2558)

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว

ผู้นำชุมชนและอดีตผู้นำชุมชนช่างไหได้สร้างและแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม โดยการปรึกษาหารือและดำเนินงานร่วมกันกับชุมชน ทำให้เกิดการ ย้ายแหล่งท่องเที่ยวที่ผลิตและจำหน่ายเหล้าลาวและผลิตภัณฑ์ผ้าทอไปอยู่ในบริเวณที่เหมาะสม อีก

ทั้งอยู่ในละแวกเดียวกัน สะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน และยังได้แสวงหาความรู้จากภาครัฐ โดย
 หอการค้าและหอการค้าจังหวัดนครราชสีมา ได้เข้ามาช่วยเหลือด้านวิชาการในการพัฒนา
 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน รวมถึงการไปทัศนศึกษาสถานศึกษาที่อีกด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

...ได้ยึดตามพื้นฐานของชุมชน คณะนำของชุมชน แก้วแก้วโรม [อดีตผู้นำชุมชน –
 ผู้วิจัย] ได้ปรึกษาหารือกัน แต่ว่าอาศัยภาครัฐเรา ซึ่งทางภาครัฐก็ได้มาช่วยเหลือพวกเราด้วย
 และได้ให้ความรู้ จะทำอย่างไรเพื่อให้ชุมชนพวกเรากลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว
 เหมือนกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ได้...

(กาดแก้ว รัฐตะนะกร, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

...ทางภาครัฐก็คือทางแผนกท่องเที่ยวแขวงได้มาให้การช่วยเหลือและให้ความรู้ในการ
 จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว...

(กาดแก้ว รัฐตะนะกร, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

สรุปขั้นตอนการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว

- 1) การจัดประชุมปรึกษาหารือกันภายในกลุ่มผู้นำชุมชน
- 2) การดำเนินงานร่วมกันของชุมชน
- 3) การแสวงหาความรู้จากหน่วยงานภาครัฐ
- 4) การไปทัศนศึกษาสถานศึกษา

ปัญหาด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย หัวข้อความรู้ที่จำเป็น และวิธีการที่ชัดเจน เพื่อ
 จะสร้างและแสวงหาความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความรู้ประวัติความเป็นมาของแหล่งผลิตไหม
 และประวัติวัดช้างไห้
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านนี้ รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานที่จะเป็นผู้เก็บรวบรวมความรู้
 ด้านต่างๆ ที่กระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลทั้งหลายในแหล่งผลิตเหล้าลาว แหล่งทอผ้า และวัดช้างไห้
3. ขาดเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัยที่จะช่วยสร้างและ
 แสวงหาความรู้ที่ต้องการ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านแหล่งท่องเที่ยว

การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช้างไห้ พบว่า เป็น
 ความรู้ที่ได้จัดเก็บไว้ในคน ซึ่งเป็นความรู้ที่อยู่กับผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ในชุมชน กลุ่มสมาชิกในชุมชน
 จากการเข้าร่วมการจัดประชุมหารือกันและไปทัศนศึกษาดูงานตามที่หน่วยงานต่างๆทั้งภายในและ

นอกสถานที่ ซึ่งพบว่าว่าการนำชุมชนยังไม่มีการจัดเก็บความรู้ในคนนั้นมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน นอกจากนี้เห็นว่าเอกสารที่ใช้เข้าการจัดประชุมหรือการอบรมต่างๆที่จัดขึ้นโดยชุมชน และภาครัฐนั้น ได้มีการจัดเก็บไว้ในคนเช่นกัน ดังคำกล่าวที่ว่า

...ชุมชนยังไม่มีเอกสารหรือข้อมูลเพื่อแจกให้แขกที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ช่างไห ซึ่งทางคณะนำ [คณะผู้นำชุมชน ผู้วิจัย] คิดแล้วว่าต่อหน้านี้จะต้องมีการทำเป็น เอกสารหรือแผ่นพับเพื่อให้คนต่างประเทศทั่วโลกรับรู้...

(กาดแก้ว รัฐตะนะกร, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

สรุปชุมชนช่างไหยังไม่มีการจัดระบบข้อมูลหรือยังไม่มีการจัดแบ่งชนิด/ ประเภทของความรู้เป็นหัวข้อต่างๆ อย่างเป็นระบบ ที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้ใช้ เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูล การค้นหา และการนำมาใช้สามารถค้นหาได้อย่างรวดเร็ว

ปัญหาการจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมายในการจัดความรู้ในด้านแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นระบบ เช่น ความรู้ด้านวัดของชุมชน ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก และแหล่งผลิตไห

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านนี้ รวมทั้งผู้ปฏิบัติงาน โดยเป็นผู้เก็บรวบรวมความรู้ ด้านแหล่งท่องเที่ยวที่กระจัดกระจายอยู่กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าคุ้มครอง เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ ที่ทันสมัยมาช่วยการจัดความรู้ให้เป็นระบบในด้านแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านแหล่งท่องเที่ยว

การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห พบว่า การนำชุมชนยังไม่มีการจัดตั้งคณะหรือทีมงานที่มีความรู้ความสามารถเข้าในการประมวลและ กลั่นกรองความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และยังไม่ได้นำความรู้ที่มีอยู่ในคนมาจัดทำเป็นความรู้ ที่ชัดเจน โดยทำเป็นเอกสารหรือสร้างเป็นฐานข้อมูล เป็นต้น

ปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า

1. ขาดเป้าหมายและวิธีการดำเนินการประมวลและกลั่นกรองความรู้ความรู้ ในด้านแหล่งท่องเที่ยว เช่น แหล่งผลิตไห แหล่งผลิตเหล้าลาว วัดของชุมชนช่างไห และร้านผลิตและ จำหน่ายสินค้าในชุมชน ซึ่งเป็นความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ในชุมชน รวมทั้งความรู้ด้านประเพณี วัฒนธรรมของช่างไห เป็นต้น

2. ขาดการแต่งตั้งทีมงานที่มีความรู้ และเป็นผู้ปฏิบัติงานในด้านปรับปรุงรูปแบบเอกสารต่างๆที่ได้รับรวบรวมมาจัดเป็นหมวดหมู่ โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย สะดวกต่อการนำไปใช้
3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้ประมวลและกลั่นกรองความรู้

5) การเข้าถึงความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว

การเข้าถึงความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่วงไหน พบว่า ชุมชนได้มีการกระจายความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวด้วยการเข้าร่วมการจัดประชุมที่สำคัญต่างๆที่จัดขึ้นโดยชุมชนและโดยภาครัฐ การเข้าร่วมงานเทศกาล การเข้าร่วมงานแสดงผลผลิต การรายงานการดำเนินงานกิจกรรมหรือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของตน นอกนั้นยังมีการเผยแพร่ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวด้วยการพูดคุยกันหรือการเชิญชวนไปท่องเที่ยวที่ชุมชนช่วงไหน ดังคำกล่าวที่ว่า

...เวลาที่มีการประชุม มีรวม มีงานอันใดหนึ่งพวกเราได้เผยแพร่พร้อมว่า ในปัจจุบันนี้ชุมชนช่วงไหนเป็นชุมชนท่องเที่ยว เป็นชุมชนวัฒนธรรมแล้ว เป็นชุมชนพัฒนาของแขวง เป็นชุมชนแรก และได้มีการเผยแพร่ความรู้ในเวลาที่ได้เข้าร่วมประชุมที่สำคัญที่ภาครัฐจัดขึ้น การเข้าร่วมงานเทศกาล งานแสดงผลผลิตสินค้าต่างๆ และได้มีการพูดคุยกันด้วยการเชิญไปเที่ยวที่ชุมชนช่วงไหน...

(กาดแก้ว รัฐตะนะกร, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

นอกจากนี้ พบว่า การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนช่วงไหนในอีกทางที่สำคัญและคนต่างประเทศได้รู้จักในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนมาจากภาครัฐ เช่น ทางแผนกท่องเที่ยวแขวงและบริษัทท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ และบริษัทเอกชนได้อาชุมชนช่วงไหนเข้าไปโปรแกรมการท่องเที่ยว และเป็นกิจกรรมในการเชื่อมต่อระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทางแผนกท่องเที่ยว และบริษัทท่องเที่ยวได้เป็นผู้กระจายความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวมากกว่าการกระจายความรู้ด้านการเข้าถึงในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ดังคำกล่าวที่ว่า

...การกระจายความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่วงไหนเราเห็นว่าบริษัทท่องเที่ยวเป็นผู้กระจายความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวในด้านแหล่งท่องเที่ยว และได้มีการพูดคุยกันฟังต่อกันไป...

(อุ่นเรือน บุญทะจัก, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

...การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไหเรา นี้ ทางแผนกท่องเที่ยวแขวงและบริษัทท่องเที่ยวได้เป็นกิจกรรมในการเชื่อมต่อระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว ซึ่งได้จัดเข้าอยู่ในรายการท่องเที่ยวของแผนกท่องเที่ยวแขวงและของบริษัทนั้น...

(แสงจันทร์ วิระปัญญา, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2558)

สรุปขั้นตอนการเข้าถึงความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว

- 1) การเข้าร่วมประชุม/งานแสดงสินค้าหรืองานเทศกาล
- 2) การพูดคุยกันด้วยการเชิญไปเที่ยวที่ชุมชนช่างไห
- 3) การกระจายความรู้จากภาครัฐ/บริษัทท่องเที่ยว

สรุปการเข้าถึงความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวชุมชนช่างไห พบว่า ชุมชนได้มีการเผยแพร่ความรู้ด้วยการเข้าร่วมการจัดประชุม งานแสดงสินค้าหรืองานเทศกาล และด้วยการพูดคุยกันด้วยวิธีการเชิญไปเที่ยวที่ชุมชนช่างไห และชุมชนยังได้รับการกระจายความรู้ในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจากภาครัฐและบริษัทท่องเที่ยว จากผลการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องนั้น พบว่า การกระจายความรู้ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเป็นการกระจายความรู้ในคนด้วยรูปแบบ tacit to tacit knowledge

ปัญหาการเข้าถึงความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห พบว่า

1. ขาดเป้าหมาย ขาดความรู้ที่จำเป็น รวมทั้งวิธีการที่ชัดเจน ที่เผยแพร่ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความรู้ด้านการผลิตเหล้าลาว ความรู้ประวัติความเป็นมาของชุมชนช่างไห และความรู้ด้านวัดของชุมชน และรวมทั้งความรู้ด้านแหล่งผลิตไห เป็นต้น
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ และผู้ดำเนินงานในด้านนี้ เพื่อจะกระจายความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ด้วยการจัดทำเป็น หนังสือ แผ่นพับ หรือ สร้างฐานข้อมูล เป็นต้น เพื่อสะดวกต่อการเข้าถึงของคนทั้งภายในและภายนอก
3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ ที่จะช่วยกระจายความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านแหล่งท่องเที่ยว

ชุมชนได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกันระหว่างผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก และรวมทั้งคนในชุมชน เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ในชุมชนร่วมกัน เช่น ด้านการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการทอผ้า ด้านการต้มเหล้า ด้านความสะอาดในชุมชน ด้านประเพณี วัฒนธรรม และ ด้วยการตรวจสอบปัญหาและแก้ไขปัญหาในชุมชนร่วมกันอย่างเป็นประจำ ดังคำกล่าวที่ว่า

...ชุมชนข้างไหนพวกเราได้มีการจัดกองประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชน
เจ้าหน้าที่ และกลุ่มสมาชิกผลิตสินค้า และประชาชนในชุมชน ซึ่งคณะนำ (ผู้นำชุมชน)
ได้มีการตรวจสอบปัญหาและแก้ไขปัญหามาในชุมชนอย่างเป็นประจำ...

(กาดแก้ว รัฐตะนะกร, สันภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

...จัดประชุมและการอบรมกลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็น
ประจำและร่วมกับการแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้าน
สินค้าที่ระลึก ด้านการผลิตเหล้า ด้านความสะอาดในชุมชน และวัดของบ้าน...

(รุมพันธ์ บุญทะจัก, สันภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2558)

นอกจากนี้ชุมชนได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่
เกี่ยวข้อง เช่น แผนกแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยวเมืองปากอู ซึ่งเจ้าหน้าที่ภาครัฐได้จัดส่ง
พนักงานวิชาการไปให้ความรู้และแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น การจัดแบ่งเขตพื้นที่บน
ถนนในชุมชน สถานที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึก เขตการต้มเหล้า ห้องน้ำบริการ ปัญหาความไม่สะอาดใน
ชุมชน และการเข้าถึงชุมชนจากริมน้ำโขง ดังคำกล่าวที่ว่า

...ห้องแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยวเมืองปากอูเราได้ส่งพนักงานวิชาการไปให้
ความรู้และให้การปรึกษาหารือต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น การจัดสรรทางเข้าใน
ชุมชน สถานที่ขายของ เขตการต้มเหล้า ห้องน้ำบริการ ปัญหาความสะอาดในชุมชน
และการเข้าถึงชุมชนจากริมน้ำโขง...

(แสงจันทร์ วีระปัญญา, สันภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2558)

สรุปขั้นตอนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว

- 1) การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน
- 2) การแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ
- 3) การดำเนินกิจกรรมโดยผ่านการปฏิบัติ

สรุปชุมชนได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการเข้าร่วมการจัดประชุม
ปรึกษาหารือระหว่างกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน และร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐด้านแก้ไขปัญหามาในการ
พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบความรู้ในคนอย่างเดียว ซึ่งเห็น
ว่าชุมชนยังไม่ได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการจัดทำเป็นเอกสาร จัดทำฐานความรู้ หรือการ
จัดทำเป็นเป็นสมุดหน้าเหลืองโดยนำใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วย

ปัญหาด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ในแต่ละด้าน เช่น ความรู้ด้านประวัติวัดช่างไห และแหล่งผลิตเตาไห ด้านแหล่งจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ด้านวัดของชุมชน เป็นต้น
2. ขาดคน/ผู้นำที่มีความรู้ด้านนี้ รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานที่จะเป็นผู้เก็บรวบรวมความรู้ด้านต่างๆ ในตัวคนที่เป็นแหล่งความรู้มาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น จัดทำเป็นหนังสือ เอกสาร แผ่นพับ แผ่นซีดี โดยใช้เทคโนโลยีมาช่วย
3. ขาดเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ทันสมัยที่จะช่วยในการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านต่างๆ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์หรือ สมุดบันทึก

7) การเรียนรู้ ด้านแหล่งท่องเที่ยว

ชุมชนเกิดการพัฒนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น ในปี พ.ศ. 2543 ได้รองรับเป็นชุมชนวัฒนธรรม และเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในปี พ.ศ. 2546 ได้รองรับเป็นชุมชนพัฒนา ในปี พ.ศ. 2550 ได้รองรับเป็นชุมชนลดพ้นด้วยความยากจน (หรือหุบครอบครัวในชุมชนมีอยู่มีกิน) รวมถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ในด้านต่างๆ เช่น ด้านแหล่งผลิตเหล้าลาว ด้านร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ด้านวัดในชุมชน

ปัญหาการเรียนรู้ พบว่า

1. ขาดการจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน โดยนำความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ที่มีอยู่ในตัวคนมาจัดทำเป็นหนังสือ เอกสาร หรือสร้างเป็นฐานข้อมูล
2. ขาดคน/ผู้นำที่มีความรู้ในการประเมินผลการดำเนินงาน เช่น ด้านประวัติวัดช่างไห และแหล่งผลิตเตาไห ด้านแหล่งจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ด้านวัดของชุมชน เป็นต้น
3. ขาดเครื่องมือ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ใช้ในการความรู้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดการเรียนรู้ เช่น แหล่งผลิตเหล้าลาว ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก และวัดในชุมชน

2.3.2 สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

จากการศึกษาสภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห จำแนกตามขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้พบว่า

1) การบ่งชี้ความรู้ ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ชุมชนได้บ่งชี้ความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้วยการจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชน ผู้นำที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว ผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน เจ้าหน้าที่ และรวมทั้งประชาชนเกี่ยวกับการสร้างถนนเข้าถึงชุมชน ซึ่งชุมชนได้ที่ดินหนึ่งแปลงมอบให้บริษัทก่อสร้างทางเพื่อสร้างทางเข้าถึงชุมชน และได้รับการร่วมมือจากโครงการสร้างถนนเข้าถึงโดย

ชุมชนมีส่วนร่วมการสร้างถนนเข้าถึงชุมชน และชุมชนยังได้บ่งชี้ความรู้ด้านการเข้าถึงด้วยทางน้ำ เช่น ได้สร้างท่าเรือเข้าถึงชุมชนจำนวน 4 แห่งด้วยกัน ดังคำกล่าวที่ว่า

...ปี พ.ศ. 2530 ถนนเข้าบ้านเรายังไม่มีความสะดวก พวกเราได้ปรึกษาหารือกันเพื่อสร้างทางเข้าหาชุมชน ซึ่งได้เอาที่ดินหนึ่งตอนเพื่อมอบให้บริษัทก่อสร้างทางเพื่อสร้างทางเข้าถึงชุมชนช่วงไหน ในปี พ.ศ. 2535 มีโครงการมาช่วยโดยเอาแรงงานประชาชนมาช่วยก่อสร้างถนนทางเข้าถึงชุมชน...

(อุ้นเรือน บุญทะจัก, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

...บ้านเราได้มีการปรึกษาหารือกันและได้ร่วมกันสร้างถนนที่อำนวยความสะดวกต่อการเข้าถึงชุมชนช่วงไหน ใน 2 ช่องทาง คือ ทางน้ำและทางรถ พวกเราได้ร่วมกันสร้างแหล่งจอดเรือ 4 แห่ง...

(ปราณี ชัยยะภูวงศ์, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2558)

สรุปขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

- 1) ความรู้จากการจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน
- 2) ความรู้ด้านการเข้าถึงชุมชนด้วยทางรถ
- 3) ความรู้ด้านการเข้าถึงชุมชนด้วยทางน้ำ

สรุป ชุมชนได้บ่งชี้ความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางด้านกายภาพ เช่น ทางรถ และทางบนแม่น้ำโขง

ปัญหาด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมายด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น การสร้างบันไดเข้าถึงชุมชนจากแต่ละท่าเรือ
2. ขาดคน/บุคลากรในชุมชนที่มีความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงชุมชนจากทางรถปละทางน้ำด้วยการจัดทำเป็นแผ่นพับ แผ่นซีดี เอกสาร เป็นต้น

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

การสร้างและแสวงหาความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่วงไหน พบว่า ชุมชนได้สร้างความรู้จากการปฏิบัติงาน การดำเนินกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ และประชาชนต่อต้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น ปี พ.ศ. 2535 ชุมชนได้ให้การช่วยเหลือด้านแรงงานและกำลังแรงงานร่วมกับโครงการต่อการสร้างถนนเข้าถึงแหล่ง

ท่องเที่ยวของชุมชน และได้ให้การช่วยเหลือด้านแรงงานต่อการสร้างท่าเรือแต่ละแห่งเข้าถึงชุมชน และการร่วมกันสร้างถนนภายในชุมชน ดังคำกล่าวที่ว่า

...ได้เอาดินของชุมชนตอนหนึ่งให้ทางบริษัทก่อสร้างทางเพื่อมาช่วยสร้างทางเข้าถึงทาง ให้แก่ชุมชนช่างไห...ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 ได้มีโครงการได้มาช่วยสร้างทางโดยใช้ แรงงานประชาชนมาช่วยทำถนนเข้าถึงชุมชน...

(อุ้นเรื่อน บุญทะจัก, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

...บ้านเราได้มีการปรึกษาหารือกันและได้ร่วมกันสร้างถนนที่อำนวยความสะดวกต่อการ เข้าถึงชุมชนช่างไห ใน 2 ช่องทาง คือ ทางน้ำ และทางรถ พวกเราได้ร่วมกันสร้างแหล่ง จอดเรือ 4 แห่ง...

(ปราณี ชัยยะภูวงศ์, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2558)

ชุมชนช่างไหได้แสวงหาความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว จากการปรึกษาหารือร่วมกันและการร่วมดำเนินงานหรือการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆในการพัฒนาด้ว นการเข้าถึง และยังได้แสวงหาความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจากภาครัฐ เช่น ห้องการแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยวเมืองปากอู และแผนกท่องเที่ยว แขวงหลวงพระบาง ได้ให้ ความรู้และแนวทางการสร้างถนนเข้าถึงชุมชน ถนนภายในชุมชน และความรู้ด้านการสร้างบันไดจาก ท่าเรือ 4 สถานีต่อการเข้าถึงชุมชน ดังคำกล่าวที่ว่า

...ได้มีการปรึกษาหารือร่วมกันและได้มีการทำแผนร่วมกันว่าจะทำอย่างไรด้านการ เข้าถึงชุมชน และก็ได้ออกหมายภาครรัฐเพื่อรับความชี้แนะว่าทำอย่างไรดี...

(กาดแก้ว รัฐตะนะกร, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

...ห้องการแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยวเมืองปากอูเราได้ส่งพนักงานวิชาการไปให้ ความรู้และให้การปรึกษาหารือต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น การจัดสารทางเข้าใน ชุมชน...การเข้าถึงชุมชนจากริมน้ำโขง...

(แสงจันทร์ วีระปัญญา, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2558)

สรุปขั้นตอนการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

1) การจัดประชุมปรึกษาหารือกัน

2) การปฏิบัติงานและการดำเนินกิจกรรมร่วมกันโดยผ่านการปฏิบัติ

3) การสร้างและแสวงหาความรู้จากภาครัฐ

สรุปชุมชนช่างไหมได้สร้างและแสวงหาความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจากการเข้าร่วมการจัดประชุมปรึกษาหารือกัน การปฏิบัติงาน การดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และการได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐและโครงการในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนทางด้านกายภาพ เช่น การสร้างถนนทางในและนอกชุมชน และการเข้าถึงชุมชนจากริมน้ำโขง

ปัญหาการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า

1. ขาดการวางเป้าหมาย และวิธีการที่ชัดเจน ในการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความรู้ประวัติความเป็นมาของแหล่งผลิตไหม ประวัติวัดช่างไหม
2. ขาดคนในชุมชนที่มีความรู้ และผู้ปฏิบัติงานด้านนี้ เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกที่เกี่ยวข้องเกิดการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงด้วยข้อมูล ข่าวสาร
3. ขาดเครื่องมือที่เหมาะสมและทันสมัยที่จะช่วยสร้างและแสวงหาความรู้ที่ต้องการ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านความสะดวกในการเข้าถึง

การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไหม พบว่า ชุมชนยังไม่ได้จัดเก็บความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวโดยวิธีการจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น เป็นเอกสาร ฐานข้อมูลหรือหนังสือต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งเห็นว่าการจัดเก็บความรู้ในด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเป็นการจัดเก็บไว้ในคน ซึ่งเป็นความรู้ที่อยู่กับผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน ประชาชน และรวมทั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นความรู้ที่เกิดมาจากการเข้าร่วมการจัดประชุมปรึกษาหารือกัน การดำเนินกิจกรรมโดยผ่านการปฏิบัติ

ปัญหาการจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า

1. ขาดเป้าหมายที่ชัดเจน และวิธีการ ในการเก็บรวบรวมความรู้ที่กระจายอยู่ในตัวผู้นำชุมชน เช่น ความสะดวกในการเข้าถึงทางรถ และทางน้ำ รวมถึงถนนภายในชุมชน เพื่อเก็บรวบรวมเป็นหมวดหมู่ โดยการสร้างฐานข้อมูล และเก็บไว้ในจุดเดียว เพื่อสะดวกการนำไปใช้
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ และผู้ปฏิบัติงานในด้านนี้ เพื่อที่จะเป็นผู้เก็บรวบรวมความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง เช่น แหล่งผลิตเหล่าลาว วัดของชุมชน
3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัย ที่ใช้ในการจัดความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงให้เป็นระบบ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนช่างไห่นั้น พบว่า ชุมชนไม่ได้จัดตั้งคณะหรือทีมงานที่มีความรู้มาดำเนินการในด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ และยังไม่ได้นำความรู้ที่มีอยู่ในคนมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น เอกสาร/สื่อ และเป็นฐานข้อมูล จากการสัมภาษณ์การนำชุมชน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องยังขาดความรู้และมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการนำความรู้ที่อยู่ในคนมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน

ปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ในด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า

1. ขาดการวางแผนเป้าหมายด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ในด้านความสะดวกในการเข้าถึง เช่น การเข้าถึงชุมชนด้วยทางรถ และทางน้ำ เป็นต้น
2. ขาดการแต่งตั้งหน่วยงาน ที่มีความรู้ด้านนี้ เป็นผู้ดำเนินการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้วยการปรับปรุงรูปแบบเอกสาร และภาษาที่เข้าใจง่าย ที่สามารถนำไปใช้ได้
3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัยในการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์

5) การเข้าถึงความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

การเข้าถึงความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห่นั้น พบว่า ชุมชนได้กระจายความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวด้วยวิธีการเข้าร่วมการจัดประชุมที่จัดขึ้นโดยชุมชน และภาครัฐ การปฏิบัติกิจกรรมหรือดำเนินงานต่างๆ และการเข้าร่วมงานเทศกาล ซึ่งเป็นการกระจายความรู้ด้วยวิธีการพูดคุยกัน ดังคำกล่าวที่ว่า

...การนำชุมชนยังได้เผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวด้วยการเข้าร่วมประชุมที่จัดขึ้นโดยชุมชนและภาครัฐ...

(ภาคแก้ว รัฐตะนะกร, สันภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

การเข้าถึงความรู้ในด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห่นั้นทางภาครัฐบริษัทท่องเที่ยวรวมทั้งภาครัฐและเอกชนได้เป็นฝ่ายเผยแพร่ความรู้ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห่ด้วยการเอาชุมชนช่างไห่เข้าไปในโปรแกรมท่องเที่ยวของบริษัทท่องเที่ยว และยังได้เอื้ออำนวยความสะดวก และตอบสนองข้อมูลให้นักท่องเที่ยวในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนโดยทางกายภาพ เช่น การเข้าถึงชุมชนช่างไห่โดยทางรถ ดังคำกล่าวที่ว่า

...ทางเมืองปากกุงเราได้ให้ความร่วมมือกับบริษัทท่องเที่ยวของแขวง ซึ่งได้เอาชุมชนช่าง
 ใโฮยโปรแกรมท่องเที่ยวของบริษัทท่องเที่ยว เมื่อบริษัทท่องเที่ยวนำนักท่องเที่ยวมา
 ด้วยทางเรือหรือทางรถ ก็ต้องได้มาท่องเที่ยวชุมชนช่างไห่ก่อน จึงเดินทางไปต่อ พวกเรา
 ได้ประสานงานกับบริษัทท่องเที่ยวและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องด้านการนำแขกต่าง
 ประเทศเข้าถึงชุมชนช่างไห่...

(แสงจันทร์ วิระปัญญา, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2558)

...บริษัทท่องเที่ยวพวกเราได้ให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวและได้อำนวยความสะดวกให้แก่
 ได้เข้าไปท่องเที่ยวของชุมชน เช่น ชุมชนช่างไห่ ชุมชนปากกุงและถ้ำตั้ง...

(บุญกระบิง จิตพร, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

สรุปขั้นตอนการเข้าถึงความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

- 1) การเข้าร่วมประชุมที่จัดขึ้นโดยชุมชนและทางภาครัฐ
- 2) การปฏิบัติกิจกรรมหรือการดำเนินงาน
- 3) การกระจายความรู้จากภาครัฐ/บริษัทท่องเที่ยว
- 4) การกระจายความรู้แบบเผชิญหน้า

สรุปชุมชนช่างไห่ได้ให้ความสะดวกในการเข้าถึงความรู้ด้วยการเข้าร่วมการ
 จัดประชุมที่จัดขึ้นโดยชุมชนและภาครัฐ ด้วยการปฏิบัติกิจกรรมหรือการดำเนินงานต่าง
 นอกจากนั้นชุมชนช่างไห่ได้รับการช่วยเหลือด้านการกระจายความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวจากภาครัฐและ
 บริษัทท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชน โดยการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนด้วยทางภาพและ
 ข้อมูลข่าวสาร อีกทั้งการกระจายความรู้ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเป็นการเข้าถึงแบบ
 เผชิญหน้าที่นักท่องเที่ยวได้เข้ามาท่องเที่ยวแล้วก็นำความรู้ที่ได้จัดเก็บไว้ขึ้นไปเล่าสู่การฟัง

ปัญหาการเข้าถึงความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า

1. ขาดการเป้าหมาย ความรู้ที่จำเป็น และวิธีการ เพื่อกระจายความรู้ด้าน
 ความสะดวกในการเข้าถึง โดยผ่านระบบออนไลน์ อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ หรือ แผ่น CD DVD เป็นต้น
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้และผู้ปฏิบัติงานที่จะกระจายความรู้ด้านความสะดวก
 ในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
3. ขาดเครื่องมือ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ ที่ทันสมัย เพื่อใช้ในการกระจาย
 ความรู้ในด้านความสะดวกในการเข้าถึง

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห พบว่า ชุมชนได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนด้วยการจัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือกันระหว่างผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ และประชาชนที่เกี่ยวข้องในชุมชนด้วยการพูดคุยหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่างๆด้วยการปฏิบัติหรือการดำเนินกิจกรรม เช่น ด้านการสร้างถนนเข้าถึงชุมชน ด้านการจัดสรรทางเข้าในชุมชน การสร้างบันไดในท่าเรือ 4 ท่าเรือ จากริมน้ำโขงเข้าถึงชุมชน และการเข้าถึงชุมชนด้วยทางรถ ดังคำกล่าวที่ว่า

...การนำเราได้มีการจัดประชุมปรึกษาหารือด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น การจัดสร้างทางเข้าในชุมชน การสร้างบันไดเข้าถึงชุมชนในท่าเรือ 4 ท่าเรือ จากริมแม่น้ำโขง เขตการต้มเหล้า ห้องน้ำบริการ...การร่วมแรงงานในการสร้างถนนเข้าถึงชุมชนด้วยทางรถและเรือ...

(อุ้นเรื่อน บุญทะจัก, สัมภาษณ์, 26 เมษายน 2558)

นอกจากนั้นชุมชนช่างไวยังมีการแลกเปลี่ยนความรู้จากทางภาครัฐ ซึ่งภาครัฐยังเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกในด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการเข้าถึงชุมชน เช่น ได้จัดส่งพนักงานวิชาการวิชาการไปให้ความรู้และให้การปรึกษาหารือด้านการจัดสรรทางเข้าในชุมชน การสร้างทางเข้าถึงชุมชนจากริมแม่น้ำโขง เขตการต้มเหล้า และด้านห้องน้ำบริการสำหรับแขกต่างประเทศ ดังคำกล่าวที่ว่า

...ห้องการแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยวเมืองปากอูเราได้ส่งพนักงานวิชาการไปให้ความรู้และให้การปรึกษาหารือด้านแหล่งท่องเที่ยว เช่น การจัดสรรทางเข้าในชุมชน การสร้างทางเข้าถึงชุมชนจากริมแม่น้ำโขง เขตการต้มเหล้า ห้องน้ำบริการ ปัญหาความสะดวกในชุมชนและการเข้าถึงชุมชนจากริมน้ำโขง...

(แสงจันทร์ วีระปัญญา, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2558)

สรุปขั้นตอนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

- 1) การประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน
- 2) การพูดคุย/ปรึกษาหารือร่วมกับนักวิชาการภาครัฐ
- 3) การปฏิบัติงานหรือดำเนินกิจกรรมโดยผ่านการปฏิบัติ

สรุปการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนชางไห่ด้วยวิธีการเข้าร่วมการจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกันผู้นำชุมชนเจ้าหน้าที่ชุมชน รวมถึงคนในชุมชน ได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยปรึกษาหารือหรือการพูดคุยกับนักวิชาการภาครัฐ และด้วยการปฏิบัติงานหรือดำเนินกิจกรรมโดยผ่านการปฏิบัติ ซึ่งเป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในคน

ปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมายการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง เช่น ด้านการเข้าถึงชุมชนด้วยทางด้านข้อมูล ข่าวสาร เช่น หนังสือ เอกสาร เป็นต้น
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ และประสบการณ์ในด้านนี้ ด้วยการเก็บรวบรวมความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ในกลุ่มที่เดียวข้อมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน
3. ขาดเครื่องมือ ด้านคอมพิวเตอร์ ที่ใช้จัดเก็บความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

7) การเรียนรู้ ด้านความสะดวกในการเข้าถึง

ชุมชนเกิดความรู้ในการพัฒนาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น เกิดมีการดำเนินกิจกรรมและการปฏิบัติงานด้านการสร้างถนนเข้าถึงชุมชนโดยทางรถ และการสร้างท่าเรือ 4 แห่งและการสร้างบันไดต่อกรเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เกิดการจัดสรรกรเข้าถึงแต่ละเขตท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปท่องเที่ยวได้ตามสะดวก เช่น เขตการผลิตเหล้าลาว เขตการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก และเขตศาสนสถาน เป็นต้น

ปัญหาการเรียนรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า

1. ขาดการตั้งเป้าหมายด้านการเรียนรู้ ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ด้วยการจัดทำเป็นหนังสือ หรือสร้างฐานข้อมูลข่าวสาร และแผ่นพับ เป็นต้น
2. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัยสำหรับการเรียนรู้ เช่น คอมพิวเตอร์ ที่เป็นการเก็บความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

2.3.3 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

จากการศึกษาสภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชนชางไห่ จำแนกตามขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้ พบว่า

1) การบ่งชี้ความรู้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

การบ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนชางไห่พบว่า ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชนและประชาชนได้มีการบ่งชี้ความรู้ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนชางไห่หลายด้าน เช่น ด้านการเข้าถึงชุมชนโดยทางน้ำด้วยการสร้างแหล่ง

ท่าเรือเข้าถึงชุมชนในจำนวน 4 ท่าเรือ และการอำนวยความสะดวกการเข้าถึงชุมชนโดยทางรถ ด้านสถานที่จอดรถ ด้านห้องน้ำสาธารณะ ถนนเข้าถึงร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกเขตการผลิตเหล้าและการทอผ้า ดังคำกล่าวที่ว่า

...ได้อำนวยความสะดวกในสถานที่จอดเรือและได้สร้างท่าเรือจำนวน 4 แห่งเพื่อความสะดวกให้แก่การเดินทางด้วยทางเรือและสถานที่จอดรถสำหรับแขกที่มาท่องเที่ยวด้วยรถ และด้านห้องน้ำบริการสำหรับแขก...

(ปราณี ชัยยะภูวงศ์, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2558)

...เมื่อก่อนนั้นแขกเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเราได้ทางเดียว คือ ทางเรือ ต่อมาก็ได้สร้างเส้นทางเข้าถึงชุมชนเพื่อให้แขกได้เข้ามาท่องเที่ยวตามความต้องการ...

(อุ้นเรือน บุญทะจัก, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

...ได้อำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวที่ในหลายด้าน คือ ด้านการถนนหนทางภายในชุมชน คือ สถานที่จอดรถ สถานที่จอดเรือ ห้องน้ำสาธารณะ ร้านจำหน่ายสินค้า เขตการผลิตเหล้าขาว...

(บุญคง อ่ำพรสุก, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2558)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเห็นได้ว่า ชุมชนช่างไห้ได้มีการบ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกด้านแหล่งท่องเที่ยวในหลายด้าน เช่น ด้านเส้นทางการคมนาคมภายในชุมชนและนอกชุมชน เช่น การทำป้ายนอกและในชุมชนที่เป็นการบอกการเข้าถึงชุมชน ด้านระบบไฟฟ้า ร้านจำหน่ายน้ำดื่ม หอกระจายเสียงในชุมชน ลานจอดรถ คลินิกเอกชน ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก

สรุปขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

- 1) การบ่งชี้ความรู้ด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน
- 2) การบ่งชี้ความรู้ด้านสาธารณูปโภคขั้นสูง

สรุปชุมชนช่างไห้ได้มีการบ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวจากด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ได้แก่ เส้นทางการคมนาคมภายในชุมชน ไฟฟ้า น้ำดื่ม ห้องน้ำสาธารณะ หอกระจายเสียง สถานที่จอดรถ แหล่งจอดเรือ คลินิกเอกชน และด้านสาธารณูปโภคขั้นสูง ได้แก่ ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ซึ่งชุมชนยังไม่มีบ่งชี้ความรู้ทางด้านที่พักอาศัย เช่น โรงแรมหรือที่พัก และร้านอาหาร เป็นต้น

ปัญหาด้านการบ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและความสะอาด พบว่า ขาดการบ่งชี้ความรู้ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ด้านโรงแรม หรือที่พัก ด้านร้านอาหาร รวมถึงการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงทางรถ ทางน้ำ และทางเดินในชุมชน

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ ด้านสิ่งแวดล้อม

การสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห พบว่า ชุมชนได้มีการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวด้วยการเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน การดำเนินงานและการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันโดยผ่านการปฏิบัติงาน เช่น การสร้างทางบันไดจากริมโขงเข้าหาชุมชน การจัดการแหล่งจำหน่ายสินค้าในชุมชนให้เป็นระเบียบ การจัดการแหล่งผลิตเหล้าออกนอกชุมชน การจัดการความสะดวกในการเดินในชุมชน และการสร้างห้องน้ำบริการสาธารณะสำหรับ ดังคำกล่าวที่ว่า

...คณะนำชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชนปรึกษาหารือและก็ได้ร่วมกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเรา เช่น ด้านเส้นทางเดินในชุมชน ด้านความเป็นระเบียบของร้านขายของต่างๆ ห้องน้ำสาธารณะ และการเข้าถึงแต่ละแหล่งผลิตเหล้าที่เป็นสินค้าที่ระลึก...

(กาดแก้ว รัฐตะนะกร, สันภาษณ์, 27 เมษายน 2558)

...ได้มีการประชุมร่วมกันเพื่อเสนอความคิดเห็นว่าจะทำอย่างไร ซึ่งการนำเราได้นำประชาชนร่วมกันสร้างและพัฒนาในด้านที่จำเป็น เช่น การสร้างทางบันไดจากริมโขงเข้าหาชุมชน การจัดการแหล่งจำหน่ายสินค้าในชุมชนให้เป็นระเบียบ การจัดการเขตผลิตเหล้าออกนอกชุมชน การจัดการความสะดวกในการเดินในชุมชน และการสร้างห้องน้ำบริการสาธารณะสำหรับแขก...

(รุ่มพันธ์ บุญทะจัก, สันภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2558)

นอกจากนี้ ชุมชนได้แสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมและความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยวจากภาครัฐด้วยวิธีการที่ภาครัฐได้จัดส่งพนักงานวิชาการไปให้คำปรึกษาและแนวทางในด้านการจัดการร้านจำหน่ายสินค้าในชุมชน การจัดการเขตการต้มเหล้า การจัดการรถทางเดินในชุมชน การสร้างบันไดเข้าถึงชุมชน และห้องน้ำบริการให้แขกต่างประเทศ รวมทั้งการสร้างระบบไฟฟ้า ระบบน้ำใช้ให้ประชาชน และชุมชนยังได้แสวงหาความรู้จากการไปทัศนศึกษาในแหล่งเรียนรู้ภายนอกชุมชน ดังคำกล่าวที่ว่า

...ทางเจ้าหน้าที่จากแผนกท่องเที่ยวเมืองและแขวงได้ช่วยแนะนำด้านการจัดสรรสถานที่จำหน่ายสินค้าในชุมชน จัดสารเขตการต้มเหล้า ทางเดินในชุมชน การสร้างบันไดเข้าถึงชุมชน และห้องน้ำบริการให้แขก...ก็ได้ไปทัศนศึกษาที่ชุมชน ผานมและที่น้ำตกกวางซี...

(อุ้นเรื่อน บุญทะจัก, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2558)

สรุปขั้นตอนการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

- 1) การจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน
- 2) การดำเนินงานและการปฏิบัติกิจกรรมโดยผ่านการปฏิบัติ
- 3) การปรึกษาหารือร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ
- 4) การไปทัศนศึกษาภายนอก

สรุปชุมชนช่างไห้ได้สร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวด้วยการจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างคนในชุมชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมและการปฏิบัติงานโดยผ่านการดำเนินปฏิบัติ เช่น การสร้างถนนเข้าถึงชุมชน การจัดสารเขตการผลิตเหล้าและการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกในชุมชน การสร้างห้องน้ำบริการสาธารณะ การสร้างท่าเรือและบันไดเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน รวมทั้งการไปทัศนศึกษาหรือดูงานภายนอก ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการสร้างและแสวงหาความรู้ที่มีอยู่ในตัวของผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และประชาชนที่เป็นความรู้ในรูปแบบ tacit knowledge

ปัญหาการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการที่ชัดเจนในการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความรู้เกี่ยวกับการผลิตไกด์นำเที่ยว การสร้างโรงแรมหรือที่พัก ร้านอาหาร ลานจอดรถ เป็นต้น
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ในด้านนี้ รวมทั้งผู้ปฏิบัติงาน ที่จะเป็นผู้เก็บรวบรวมความรู้ด้านต่างๆ ที่กระจัดกระจายอยู่ในชุมชน มารวบรวมเป็นหมวดหมู่ หรือมาไว้เป็นจุดเดียว ด้วยการสร้างฐานข้อมูล เพื่อสะดวกต่อการประมวลและกลั่นกรองความรู้ต่อไป
3. ขาดเครื่องมือทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อจะช่วยให้การจัดเก็บรวบรวมความรู้ในด้านสร้างและแสวงหาความรู้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห้ พบว่า ชุมชนได้มีการจัดเก็บความรู้ไว้ในตัวผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน และกลุ่มการผลิตสินค้าหัตถกรรม และประชาชน ซึ่งเห็นได้ว่าชุมชนยังไม่มีการจัดเก็บความรู้ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวด้วยวิธีการจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น ทำเป็นเอกสาร หรือเป็นฐานข้อมูลเพื่ออำนวยความสะดวกให้คนภายในและภายนอกสามารถเข้าถึงได้

ปัญหาการจัดความรู้ให้เป็นระบบในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า

1. ขาดเป้าหมาย และวิธีการในการดึงความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนต่อการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ลานจอดรถ การเข้าถึงชุมชนจากริมแม่น้ำโขง แหล่งผลิตเหล้าลาว พร้อมด้วยร้านจำหน่ายสินค้าในชุมชน เป็นต้น

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านนี้อย่างมาก เกี่ยวกับการรวบรวมความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเป็นหมวดหมู่ และจัดทำเป็นฐานข้อมูลเพื่อสะดวกต่อการนำไปประมวลและกลั่นกรองต่อไป

3. ขาดเครื่องมือทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมความรู้มาเป็นหมวดหมู่ และสร้างเป็นฐานข้อมูล เป็นต้น

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

การประมวลและกลั่นกรองความรู้ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไหน พบว่า ผู้นำชุมชน และผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนไม่ได้มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มหรือทีมงานที่มีความรู้และความสามารถเข้าในการดำเนินการในด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า

1. ขาดเป้าหมาย ความรู้ และวิธีการในการประมวลและกลั่นกรองความรู้ในด้านความสะดวก เช่น ด้านการคมนาคม แหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าในชุมชน หอ่งน้ำสาธารณะรวมทั้งลานจอดรถ เป็นต้น

2. ขาดการแต่งตั้งทีมงานที่มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้ดำเนินงานในด้านนี้ เพื่อนำความรู้เหล่านั้นมาจำแนกตามประเภทของความรู้ โดยมีการปรับปรุงรูปแบบความรู้ เนื้อหาเอกสารด้วยวิธีการตัดต่อ และใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้

3. ขาดเครื่องมือที่เหมาะสมและทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ที่ใช้สำหรับการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

5) การเข้าถึงความรู้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

การเข้าถึงความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไหน พบว่า ชุมชนได้มีการกระจายความรู้และเผยแพร่ความรู้ด้วยการเข้าร่วมประชุมที่จัดขึ้นโดยชุมชนและภาครัฐและการเข้าร่วมงานเทศกาลและงานแสดงสินค้า ซึ่งเป็นการกระจายความรู้แบบเผชิญหน้า นอกจากนี้ การเข้าถึงความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนมา

จากนักท่องเที่ยวที่เคยเข้ามาท่องเที่ยวที่ชุมชนช่างไหแล้วก็ได้นำความรู้ที่เก็บไว้ในตนไปเผยแพร่ต่อให้ผู้อื่นได้รู้ต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่า

...ได้เผยแพร่ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกด้วยการเข้าร่วมประชุมที่จัดขึ้นโดยชุมชน และ
ภาครัฐและได้มีการเผยแพร่ความรู้ในเวลาที่ใช้ร่วมงานเทศกาลและงานแสดงสินค้า...

(กาดแก้ว รัฐตะนาวศรี, สันภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

สรุปความในขั้นตอนการเข้าถึงความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

- 1) การกระจายความรู้ด้วยการเข้าร่วมจัดประชุมที่จัดโดยชุมชนและภาครัฐ
- 2) การกระจายความรู้แบบเผชิญหน้า

สรุปชุมชนช่างไหได้มีการกระจายความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวด้วยการเข้าร่วมการจัดประชุมที่จัดขึ้นโดยชุมชนและภาครัฐ การเข้าร่วมงานเทศกาล งานแสดงสินค้า และการกระจายความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนแบบเผชิญหน้า ซึ่งเป็นการกระจายความรู้ในรูปแบบ tacit to tacit knowledge และชุมชนยังไม่มีกระจายความรู้ในรูปแบบความรู้ที่ชัดแจ้ง เช่น เอกสาร หนังสือ แผ่นพับ และข่าวสาร เป็นต้น เนื่องจากชุมชนขาดความรู้และความสามารถในการจัดทำความรู้ที่อยู่ในตนมาทำเป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง

ปัญหาการเข้าถึงความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย ความรู้ที่จำเป็น และวิธีการที่ชัดเจน สำหรับการเผยแพร่ความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยว เช่น รถรับส่งนักท่องเที่ยวเข้าถึงในชุมชน รวมถึง โรงแรม/ที่พัก ร้านผลิตและจำหน่ายสินค้าที่ระลึก และลานจอดรถ เป็นต้น
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านนี้ ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานในการกระจายความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวให้แก่คนภายในและภายนอกได้รับทราบด้วย หนังสือ แผ่นวีดีโอ
3. ขาดเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัยที่จะช่วยกระจายความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น คอมพิวเตอร์ และกล้องถ่ายภาพ เป็นต้น

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ชุมชนช่างไหได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยการจัดประชุมปรึกษาหารือกันและการพูดคุยร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ และประชุมชน ซึ่งชุมชนได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านการเข้าถึงชุมชนโดยทางเรือและทางรถ เช่น การสร้างบันไดเพื่ออำนวยความสะดวกการเข้าถึงชุมชนจากริมน้ำโขง การเข้าถึงร้านจำหน่ายสินค้า เขตการผลิตเหล้าเพื่อเป็นสินค้าที่ระลึก ด้านสถานที่จอดรถ และด้านการบริการห้องน้ำสาธารณะ ดังคำกล่าวที่ว่า

...ได้มีการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ และประชุมชนในด้าน การพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งพวกเราได้ให้ความสำคัญในด้านการเข้าถึงแต่ ละแหล่งจำหน่ายสินค้า แหล่งผลิตเหล่า และด้านที่จอดรถ ด้านการเข้าถึงชุมชนโดยทาง เรือและทางรถ...

(กาดแก้ว รัฐตะนะกร, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2558)

...ได้มีการพูดคุยกันในกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรม กลุ่มผู้ผลิตเหล่าและประชาชนให้ เข้าใจและให้ความร่วมมือในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก การสร้างบันไดเข้าถึง ชุมชนจากริมแม่น้ำโขง และการจัดสรรเขตผลิตเหล่า สร้างห้องน้ำสาธารณะ...

(อุ้นเรื่อน บุญทะจัก, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2558)

นอกจากนั้นทางภาครัฐได้ให้ความสำคัญในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกใน แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนโดยภาครัฐได้ให้การปรึกษาและให้ความรู้ในด้านแนวทางการ พัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน เช่น ด้านการจัดสรรร้านขายสินค้าที่ระลึก การจัดสรร ถนนในชุมชน ทางขึ้นทางลงในท่าเรือแต่ละท่าจากน้ำโขงไปหาชุมชน และการรักษาความสะอาดใน ชุมชนด้วย

สรุปขั้นตอนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

- 1) การเข้าร่วมการจัดประชุมปรึกษาหารือกัน
- 2) การพูดคุยกันร่วมกับผู้นำในชุมชนและกลุ่มดำเนินการธุรกิจชุมชน
- 3) การปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

ชุมชนช่างไหมได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกใน แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนด้วยวิธีการเข้าร่วมการจัดประชุมปรึกษาหารือกัน การพูดคุยร่วมกับผู้นำ ชุมชนและกลุ่มดำเนินการธุรกิจชุมชน และการปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความรู้กับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เพื่อการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น ด้านการเข้าถึงชุมชนโดยทาง เรือและทางรถ การเข้าถึงร้านจำหน่ายสินค้า เขตการผลิตเหล่าเพื่อเป็นสินค้าที่ระลึก ด้านสถานที่จอด รถ ด้านการบริการห้องน้ำสาธารณะ รวมถึงด้านความสะอาดในชุมชน

ปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมายในการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ด้านการสร้างที่พักและโรงแรม ด้านร้านอาหาร และด้านลานจอดรถ เป็นต้น
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ในด้านนี้ รวมทั้งเป็นผู้ปฏิบัติงานร่วมกับสมาชิกที่เกี่ยวข้องในชุมชน ด้วยการจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น หนังสือ หรือข้อมูล เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ ที่ใช้สำหรับการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้วยการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ แผ่นพับ แผ่นซีดี เป็นต้น รวมทั้งสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น เว็บไซต์ ไลน์ เป็นต้น

7) การเรียนรู้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ชุมชนช่างไห้เกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนในด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และด้านสาธารณูปโภคขั้นสูง เช่น ชุมชนได้จัด ผังร้านขายสินค้าที่ระลึก แบ่งเขตการผลิตเหล้าอยู่นอกชุมชน สร้างถนนเชื่อมภายในชุมชน สร้างท่าเรือ สร้างห้องน้ำบริการสาธารณะและจัดสถานที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

ปัญหาการเรียนรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า

1. ขาดการเรียนรู้ในด้านการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ด้านโรงแรม ด้านร้านอาหาร รถรับส่งนักท่องเที่ยวในชุมชน ด้านลานจอดรถ รวมถึงด้านข้อมูลในชุมชน
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านนี้ ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานในการดำเนินกิจกรรมที่ให้เกิดการเรียนรู้ โดยการจัดทำเป็นความรู้ในรูปแบบที่ชัดเจน เช่น จัดทำเป็นหนังสือ แผ่นวิดิทัศน์ เป็นต้น
3. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น คอมพิวเตอร์ และกล้องถ่ายภาพ เป็นต้น

2.3.4 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก

จากการศึกษาสภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกของชุมชนช่างไห้ จำแนกตามขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้ พบว่า

1) การบ่งชี้ความรู้ ด้านสินค้าที่ระลึก

การบ่งชี้ความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห้ พบว่าชุมชนได้มีการบ่งชี้ความรู้ด้านภูมิปัญญาที่ได้สืบทอดจากรุ่นก่อน เช่น ความรู้ด้านการต้มเหล้าขาว และความรู้ด้านการผลิตภัณฑหัตถกรรมการทอผ้า และวัตถุโบราณในสมัยก่อน ซึ่งเป็นความรู้จากผู้สูงอายุที่มีความรู้และประสบการณ์ที่สืบทอดมาโดยผ่านการปฏิบัติมาถึงในปัจจุบัน ดังคำกล่าวที่ว่า

...สินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห้ คือ การผลิตเหล้า การผลิตหัตถกรรมการทอผ้าของชุมชน...

(จันดี พันธุ์โดล็ก, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

...สินค้าที่ระลึกของชุมชนช่วงไทรเรานี้ คือการต้มเหล้าขาว การผลิตการทอผ้า...

(อุ้นเรื่อน บุญทะจัก, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

...ในปัจจุบันนี้นักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่วงไทร คือคนต่างประเทศชอบดูมากที่สุดก็คือ การต้มเหล้า การทอผ้าหัตถกรรม...

(กาดแก้ว รัฐตะนะกร, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

...ส่วนใหญ่แขกชอบดูวิธีการทอผ้า วิธีการต้มเหล้า ของวัตถุโบราณจากคนรุ่นก่อน ก็ได้ซื้อสินค้าเพื่อเป็นของที่ระลึก...

(ปราณี ชัยยะภูวงค์, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2558)

สรุปขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก

- 1) ความรู้ด้านการผลิตเหล้าขาว (เหล้าลาว)
- 2) ความรู้ด้านการผลิตหัตถกรรมการทอผ้า

สรุปชุมชนช่วงไทรได้มีการบ่งชี้ความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยว จากผู้สูงอายุที่มีความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับการถ่ายทอดโดยผ่านการปฏิบัติตัวจริง ซึ่งเห็นได้ว่าชุมชนช่วงไทรได้ประกอบอาชีพด้านการผลิตเหล้าขาว (เหล้าลาว) และด้านการผลิตหัตถกรรมการทอผ้าเพื่อเป็นสินค้าที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยว

ปัญหาที่พบว่า กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึกขาดความรู้ด้านการสร้างสินค้าที่ระลึก ซึ่งเป็นความรู้ด้านภูมิปัญญาของท้องถิ่น ซึ่งกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอส่วนมากจะนำสินค้าผ้าทอจากนอกชุมชนมาจำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยว และกลุ่มคนรุ่นใหม่ขาดความรู้ด้านการผลิตเหล้าลาว ซึ่งที่เป็นความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

2) การสร้างและแสวงหาความรู้

การสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่วงไทร พบว่า ชุมชนได้สร้างความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก เช่น ด้านการผลิตเหล้าและด้านการทอผ้า โดยผ่านการดำเนินการหรือการปฏิบัติตัวจริงร่วมกับคุณแม่หรือผู้มีประสบการณ์ในด้านการทอผ้า การผลิตเหล้า ซึ่งเป็นความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากคนรุ่นก่อน ก็คือ แม่สอนให้ลูกโดยการลงทำตัวจริง และชุมชนได้สร้างความรู้จากการปรึกษาหารือกันในกลุ่มผู้ดำเนินการผลิตเป็นสินค้าโดยวิธีการนำเอาผ้าทอจากภายนอกมาดูรูปแบบและวิธีการทำหรือการเรียนรู้แบบเพื่อสร้างเป็นสินค้าที่ระลึกให้ลูกค้า ดังคำกล่าวที่ว่า

...ด้านการต้มเหล้านี้ได้สืบทอดมาจากรุ่นแม่ในเมื่อที่เป็นเด็ก คุณแม่มีอายุสูงแล้ว เราก็กินได้มาสืบทอดในการต้มเหล้าเพื่อขายให้คนต่างประเทศ...

(พร จันทร, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2558)

...การทอผ้าฉันได้เรียนรู้จากการประชุมปรึกษาหารือระหว่างกลุ่มแม่หญิงที่ดำเนินธุรกิจด้านการทอผ้า ด้วยวิธีการนำผ้าทอที่คนต่างประเทศชอบจากตลาดมาดูวิธีการทำและก็ได้ทำตามผ้าทอนั้น...

(บัวจัน หนองวันคำ, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2558)

...ผมก็ได้สอนวิธีการทอผ้า การเก็บดอก การเก็บลาย การย้อมสี...

(พิมพ์ภา รัฐตระนะทีจัน, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2558)

...ด้านการทอผ้าไม่ได้เรียนรู้จากที่ไหน ส่วนมากเรียนรู้จากประสบการณ์ด้วยวิธีการดูจากผ้าทอตัวอื่นๆแล้วก็มาคิดทำตามนั้น...

(สีมอน หนองวันคำ, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2558)

ชุมชนช่างไหมได้แสวงหาความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกจากการปรึกษาหารือร่วมกันในกลุ่มสตรีช่างไหมโดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านการทอผ้า และการต้มเหล้า รวมถึงความรู้จากประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมหรือการปฏิบัติสืบทอดจากคนรุ่นก่อน ที่เป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการผลิตสินค้าหัตถกรรม เช่น การต้มเหล้า การทอผ้า นอกจากนี้ ชุมชนยังได้แสวงหาความรู้ด้านการช่วยเหลือด้านเงินทุนเข้าในการผลิตสินค้าหัตถกรรม เช่น ด้านการทอผ้าและการตัดเย็บจากธนาคารส่งเสริมเกษตรแขวงหลวงพระบางของภาครัฐ รวมถึงร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกได้แสวงหาความรู้จากประเทศเวียดนามด้านการผลิตเหล้าดองยาที่สามารถนำไปปรุงและรักษาสุขภาพ ดังคำกล่าวที่ว่า

...ได้ปรึกษาหารือระหว่างกลุ่มแม่หญิงด้วยวิธีการนำผ้าทอที่คนต่างประเทศชอบจากตลาดมาดูวิธีการทำ ก็ได้ทำตามผ้าทอนั้นและได้ผลิตเป็นกระบวนการมาถึงในปัจจุบัน และส่วนการย้อมสีนี้ก็ทำตามที่พ่อแม่รุ่นก่อนได้สอนให้...

(บัวจัน หนองวันคำ, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2558)

...ความรู้ด้านการดองเหล้ากับสัตว์ป่านั้นพวกเราได้เรียนรู้จากประเทศเวียดนาม...

(พิมพ์ภา รัฐระนะทีจัน, สันภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2558)

...ปี พ.ศ. 2544 ธนาคารส่งเสริมเกษตรแขวงหลวงพระบางได้ช่วยเหลือด้านทุนเข้าในการผลิตหัตถกรรมเพื่อเป็นสินค้า เช่น การทอผ้าและการตัดเย็บ โดยแบ่งเป็นกลุ่มผลิตผ้าทอ ซึ่งแต่ละครัวเรือนได้รับทุนช่วยเหลือในจำนวน 300,000 กีบ (1,100 บาท)...

(บัวจัน หน่อวันคำ, สันภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2558)

สรุปขั้นตอนการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก

- 1) การปรึกษาหารือกันในกลุ่มผลิตสินค้าหัตถกรรม
- 2) การแสวงหาจากผู้มีประสบการณ์ด้านการต้มเหล้าและการทอผ้า
- 3) การดำเนินงานโดยผ่านการปฏิบัติ

สรุปชุมชนช่างไทได้สร้างและแสวงหาความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากการปรึกษาหารือร่วมกันในกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรม จากผู้มีประสบการณ์ เช่น ด้านการต้มเหล้า การทอผ้า รวมถึงการดำเนินกิจกรรมโดยการปฏิบัติ ซึ่งเห็นว่าการได้ดำเนินการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกในรูปแบบความรู้ tacit to tacit ซึ่งเป็นความรู้ที่จัดเก็บอยู่ในบุคคลเท่านั้น ยังไม่มีการจัดทำเป็นความรู้ในรูปแบบที่ชัดเจนด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก

ปัญหาการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย วิธีการที่ชัดเจน เพื่อจะสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก ซึ่งเป็นความรู้ที่อยู่กระจัดกระจายในกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก เช่น กลุ่มทอผ้า และกลุ่มผลิตเหล้าลาว มารวบรวมกันเป็นจุดเดียวเพื่อสะดวกในการจัดเก็บต่อไป
2. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัยเพื่อการสร้างและแสวงหาความรู้ที่ต้องการ เช่น คอมพิวเตอร์

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านสินค้าที่ระลึก

การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห่นั้น ชุมชนหรือผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรมได้มีการจัดเก็บความรู้ไว้ในตัวบุคคล ซึ่งเห็นว่าการจัดเก็บความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลเกี่ยวกับด้านสินค้าที่ระลึกมาจัดทำเป็นความรู้ชัดเจน

ปัญหาการจัดความรู้ให้เป็นระบบในด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการที่ชัดเจน เกี่ยวกับการรวบรวมความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ในกลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มผลิตเหล้าลาว มาจัดเป็น

หมวดหมู่ และสร้างฐานข้อมูล knowledge base หรือจัดทำฐานข้อมูลที่ชัดเจน หรือในรูปแบบ CD หรือจัดทำเป็นกลุ่ม เพื่อสะดวกในการนำไปประมวลและกลั่นกรอง เป็นต้น

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ และประสบการณ์ด้านนี้อย่างชัดเจน โดยทำหน้าที่ในการกระตุ้นให้เกิดการจัดความรู้และเป็นผู้รวบรวมความรู้ที่อยู่ในกลุ่มผู้ผลิตสินค้ามาจัดเป็นระบบ
3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัยมาช่วยการจัดความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกให้เป็นระบบ เช่น คอมพิวเตอร์

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านสินค้าที่ระลึก

การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนช่างไห พบว่า ชุมชนยังไม่ได้จัดตั้งเป็นคณะหรือทีมงานด้านการดำเนินการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ไม่ได้จัดระบบข้อมูลหรือความรู้ที่มีอยู่ในคนมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจนอย่างเป็นระบบ เช่น หนังสือ เอกสาร/สื่อหรือฐานข้อมูลเกี่ยวกับด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมายและวิธีการในการนำความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกที่จัดเก็บไว้ในกลุ่มสมาชิกที่ผลิตสินค้าในชุมชน เช่น กลุ่มทอผ้า และกลุ่มการต้มเหล้าลาวมาจัดทำเป็นความรู้ในรูปแบบที่ชัดเจน เป็นต้น
2. ขาดการแต่งตั้งทีมงาน รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานในด้านนี้ โดยเป็นผู้รับผิดชอบในการติดต่อ ปรับปรุงรูปแบบเอกสารต่างๆ โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และสะดวกต่อการนำไปใช้
3. ขาดเครื่องมือที่จำเป็นในการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์

5) การเข้าถึงความรู้ ด้านสินค้าที่ระลึก

การเข้าถึงความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห พบว่า ชุมชนได้เผยแพร่ความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกโดยเข้าร่วมการจัดประชุมและเข้าร่วมงานแสดงสินค้า หัตถกรรม รวมถึงงานเทศกาลที่สำคัญที่ภาครัฐเป็นผู้จัดขึ้น และภาครัฐยังได้กระจายความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งด้านสินค้าที่ระลึกของชุมชนด้วยการออกข่าวทางโทรทัศน์และหนังสือ ซึ่งเห็นว่า ภาครัฐได้ช่วยประชาสัมพันธ์ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้แก่นักท่องเที่ยวด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

...ทางภาครัฐเป็นผู้ช่วยโฆษณาชุมชนเราว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม นอกจากนั้น คณะนำเราได้เผยแพร่ด้านสินค้าผลิตภัณฑ์โดยการเข้าร่วมประชุมที่สำคัญจากภายนอก เข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรม งานเทศกาลที่สำคัญที่ภาครัฐจัดขึ้น...

(ภาคแก้ว รัฐตะนะกร, สันภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

...แผนกท่องเที่ยวแขวงเป็นผู้เผยแพร่ด้วยวิธีการออกข่าวโทรทัศน์และหนังสือ และทางบริษัทท่องเที่ยวได้เอาชุมชนเราลงทางอินเทอร์เน็ตและให้ข้อมูลต่อนักท่องเที่ยว...

(จันดี พันธโคติก, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

นอกจากนั้น จากผลการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ พบว่า นักท่องเที่ยวได้รู้จักสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห่จากบริษัทท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวโดยตรง และยังมีนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งได้ทราบรายละเอียดสินค้าที่ระลึก หรือรู้จักชุมชนช่างไห่มาจากการค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และได้รับข้อมูลจากคนที่เคยไปชุมชนไห่แล้วก็ได้เล่าสู่กันฟัง

สรุปขั้นตอนการเข้าถึงความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก

- 1) การเข้าร่วมประชุม/งานแสดงสินค้าหัตถกรรมและเทศกาล
- 2) การกระจายความรู้โดยผ่านโทรทัศน์/ข้อมูลโดยภาครัฐ
- 3) การกระจายความรู้โดยบริษัทท่องเที่ยว
- 4) การกระจายความรู้แบบพูดคุยเล่าสู่กันฟัง/แบบเผชิญหน้า

สรุปชุมชนช่างไห่ได้กระจายความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวโดยการเข้าร่วมการจัดประชุม เข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมและงานเทศกาลที่จัดขึ้นโดยชุมชนและภาครัฐ นอกจากนี้ ชุมชนยังได้รับการช่วยเหลือด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนจากภาครัฐ ด้วยวิธีการกระจายความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกของชุมชนโดยผ่านโทรทัศน์หรือข้อมูลให้นักท่องเที่ยว ซึ่งเห็นได้ว่าประเด็นที่สำคัญที่สุดในการเข้าถึงด้านสินค้าที่ระลึกและด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้นคือ บริษัทท่องเที่ยวภาคเอกชนได้กระจายความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก รวมทั้งด้านแหล่งท่องเที่ยวให้แก่ นักท่องเที่ยวเป็นหลัก และการเข้าถึงด้านสินค้าในแหล่งท่องเที่ยวอีกช่องทางหนึ่ง คือ นักท่องเที่ยวที่ได้ไปท่องเที่ยวที่ชุมชนช่างไห่แล้ว ก็ได้นำความรู้ที่จัดเก็บในตนไปเล่าสู่กันฟังในรูปแบบเผชิญหน้า

ปัญหาการเข้าถึงความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า

1. ขาดการวางแผนเป้าหมาย หัวข้อความรู้ที่จำเป็น รวมทั้งวิธีการที่ชัดเจน เพื่อจะกระจายความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก เช่น ความรู้ด้านผ้าทอ และความรู้ด้านการผลิตเหล้าลาว โดยการกระจายความรู้เหล่านี้โดยผ่านสื่อออนไลน์ อินเทอร์เน็ต
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านนี้ รวมทั้งผู้ประสานงานร่วมกับกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดเก็บความรู้ในด้านสินค้าที่ระลึกนั้น มาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น หนังสือ แผ่นพับ เป็นต้น
3. ขาดเครื่องมือที่เหมาะสมและทันสมัยที่จะช่วยกระจายความรู้ในด้านสินค้าที่ระลึก เช่น คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านสินค้าที่ระลึก

ชุมชนช่างไหมได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวด้วยการร่วมปรึกษาหารือกัน และการอบรมความรู้ในการผลิตสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น การทอผ้า ย้อมสี เก็บดอก เก็บลาย และการถ่ายทอดด้านการผลิตเหล้าลาวในกลุ่มสมาชิกที่ดำเนินธุรกิจในการสร้างเป็นสินค้าที่ระลึก ซึ่งเห็นว่ชุมชนได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านสินค้าที่ระลึกด้วยผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านทอผ้าสอนให้สมาชิกโดยการดำเนินและปฏิบัติตัวจริง ที่เป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบ tacit to tacit ดังคำกล่าวที่ว่า

... ได้สอนวิธีการทอผ้า เก็บดอก เก็บลาย และวิธีการย้อมสีให้กลุ่มแม่หญิงในชุมชนที่
อยากรู้ด้านการทอผ้า ซึ่งในปัจจุบันเห็นว่าแม่หญิงทุกคนมีความสามารถด้านการทอผ้า
และได้ทำเป็นอาชีพหลักในการผลิตเป็นสินค้าจำหน่ายให้แขกต่างประเทศ...

(พิมพ์ภา รัฐตระนะที่จัน, สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2558)

...ด้านการทอผ้านั้นได้เรียนรู้โดยารประชุมปรึกษาหารือในกลุ่มแม่หญิงที่ดำเนินธุรกิจ
การทอผ้า ได้นำผ้าทอที่คนต่างประเทศชอบมาดูวิธีการทำและได้ทำตามผ้านั้น...

(บัวจัน หนองวันคำ, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2558)

...ด้านการต้มเหล้านั้นได้เรียนรู้จากรุ่นพ่อรุ่นแม่ที่เคยต้มมาแต่ก่อน ต่อมาเห็นว่าเป็นการ
สร้างรายได้ที่ดี และคนต่างประเทศให้ความสนใจมากขึ้น และได้สอนวิธีด้านการต้ม
เหล้าเพื่อให้แต่ละครัวเรือนมีอยู่มีกิน...

(วันคำ นามทะพร, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2558)

นอกจากนั้นชุมชนยังได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการทอผ้าที่เป็น
สินค้าที่ระลึกร่วมกับชุมชนภายนอก เช่น การไปทัศนศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการทอผ้าที่
แขวงจำเหนือ ในภาคเหนือของประเทศลาว

...ก็ได้ไปทัศนศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทอผ้าที่แขวงจำเหนือ...

(บุญคง อ่ำพรสุก, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2558)

สรุปขั้นตอนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก

1) การเข้าร่วมการปรึกษาหารือร่วมกัน

2) การอบรมการทอผ้าและการต้มเหล้า

3) การไปทัศนศึกษาภายนอก

สรุปชุมชนได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนด้วยการเข้าร่วมการปรึกษาหารือร่วมกันของกลุ่มสตรีที่ดำเนินการผลิตเป็นสินค้าที่ระลึก เช่น ด้านผ้าทอ ได้แก่ ผ้าเบี่ยง ผ้าฝืน รวมถึงวิธีการทอผ้า การเก็บดอก เก็บลาย การย้อมสี รวมถึงการไปทัศนศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการทอผ้าภายนอกชุมชน ส่วนด้านการผลิตเหล้าลาวนั้น กลุ่มผู้ผลิตได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้โดยการปฏิบัติตัวจริง

ปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย ประเด็นความรู้ที่จำเป็น รวมทั้งวิธีการที่ชัดเจนที่จะนำความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ในกลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก เช่น กลุ่มผลิตเหล้าลาว กลุ่มทอผ้า ด้วยการจัดเวทีหรือจัดประชุมเพื่อให้เกิดการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่มที่เกี่ยวข้องร่วมกัน เป็นต้น

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ และมีประสบการณ์ในด้านนี้ พร้อมทั้งเป็นผู้ปฏิบัติงานร่วมกับกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มผลิตเหล้าลาว และกลุ่มทอผ้า เพื่อจัดเก็บความรู้เหล่านั้นมาเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น หนังสือ เพื่อสะดวกในการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยกัน เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ ที่ใช้เพื่อความสะดวกในการเก็บความรู้ในคนมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจนในด้านสินค้าที่ระลึกเพื่อสะดวกในการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน

7) การเรียนรู้ ด้านสินค้าที่ระลึก

ชุมชนช่างไหมได้เกิดการเรียนรู้ด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ด้านการทอผ้าและการผลิตเหล้าขาว ซึ่งเป็นสินค้าที่ระลึกที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจมากและซื้อเป็นของที่ระลึก ซึ่งเห็นว่าชุมชนได้เกิดมีการผลิตสินค้าที่ระลึกเป็นจำนวนมากขึ้นจตามลำดับ เช่น การผลิตสินค้าที่ระลึกด้านการทอผ้า 82 ครอบครัว ด้านการต้มเหล้าลาว 22 ครอบครัว และร้านแสดงและจำหน่ายของวัตถุโบราณในชุมชน 1 ร้าน

ปัญหาการเรียนรู้ด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า

1. ขาดผู้นำที่มีความรู้ ซึ่งเป็นผู้ประสานงานให้เกิดการจัดเก็บความรู้เหล่านั้นมาเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น จัดทำเป็นหนังสือ แผ่นพับ หรือการสร้างฐานข้อมูลความรู้เกี่ยวกับความรู้ด้านการทอผ้า และการผลิตเหล้าลาว เป็นต้น

2. ขาดเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ทันสมัยสำหรับการเรียนรู้ด้านสินค้าที่ระลึก เช่น คอมพิวเตอร์ สมุดบันทึก (blog) และกล้องถ่ายวิดีโอ มาช่วยจัดเก็บความรู้ในด้านสินค้าที่ระลึก

2.3.5 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านการตลาด

จากการศึกษาสภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ด้านการตลาดของชุมชนช่างไห่ จำแนกตามขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้ พบว่า

1) การบ่งชี้ความรู้ด้านการตลาด

การบ่งชี้ความรู้ด้านการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนช่างไห่ พบว่า ผู้นำชุมชน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึกได้มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน และได้ร่วมกันกำหนดราคาสินค้าให้เป็นเอกภาพ และไม่ให้ขายสินค้าในราคาต่ำและสูงเกินไป ซึ่งทุกคนต้องขายสินค้าตามความเป็นจริง ตามค่าแรงงาน ค่าวัตถุดิบ และให้เหมาะสมกับราคาท้องตลาด ดังคำกล่าวที่ว่า

...กลุ่มผู้ผลิตเหล็กและกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอนั้นส่วนมากได้มีการจำหน่ายสินค้าอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว แต่ในตอนเย็นชุมชนช่างไห่จะได้นำสินค้าไปจำหน่ายอยู่ในตลาดมืดในเมืองหลวงพระบาง...

(อุ้นเรื่อน บุญทะจัก, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2558)

...ด้านสินค้าจำหน่ายอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวของพวกนี้ พวกเราได้ปรึกษาหารือร่วมกับกลุ่มผู้ผลิตสินค้าเพื่อร่วมกันกำหนดราคาสินค้าที่ผลิตจากชุมชนช่างไห่ โดยคิดตามค่าแรงงาน ค่าวัตถุดิบ...

(จันตี พันธุ์โดล็ก, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2558)

...ได้ปรึกษาหารือกันและได้กำหนดด้านราคาสินค้าให้เป็นเอกภาพกับและไม่ให้ขายในราคาต่ำหรือราคาสูงเกินไป ซึ่งต้องขายสินค้าตามความเป็นจริงในราคาตลาดและให้เหมาะสมกับค่าแรงงาน...

(กาดแก้ว รัฐตะนะกร, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

นอกจากนั้น ชุมชนช่างไห่ยังได้บ่งชี้ความรู้ด้านสถานที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึก เช่น ได้จัดสรรเขตจำหน่ายสินค้าในแหล่งท่องเที่ยวให้กลุ่มผู้ผลิตเหล็กและกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอได้นำสินค้าจำหน่ายอยู่ตามร้านจำหน่ายสินค้าในชุมชน และกลุ่มชุมชนช่างไห่ยังได้นำสินค้าไปจำหน่ายที่ตลาดตอนเย็นในภาษลาวเรียกว่าตลาดมืด (night market) ในเมืองหลวงพระบาง รวมทั้งการจำหน่ายสินค้าให้แก่พ่อค้าจากเมืองหลวงพระบางที่เข้ามารับซื้อสินค้าจากชุมชนช่างไห่ ดังที่ได้กล่าวไว้ว่า

...ได้จำหน่ายอยู่ที่นี้และนำส่งไปจำหน่ายอยู่หลวงพระบาง ซึ่งส่วนมากก็จะมีพ่อค้าจากหลวงพระบางมารับซื้อจากนี้...ส่วนราคา คือ เหล้าขาวแก้วเล็ก 40 บาท แก้วกลาง 100 บาท แก้วใหญ่ 120 บาท...

(วันคำ นามทะเลพร, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2558)

สรุปความในขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้ด้านการตลาด

- 1) การประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน
- 2) การบ่งชี้ด้านแหล่งหรือสถานที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึก
- 3) การกำหนดราคาสินค้าที่ระลึกร่วมกัน
- 4) การบ่งชี้ด้านลูกค้าในการผลิตสินค้าที่ระลึก

สรุปชุมชนช่างไหได้บ่งชี้ความรู้ด้านการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากการประชุมปรึกษาหารือด้านการตลาดร่วมกัน โดยมีการบ่งชี้ความรู้ด้านแหล่งหรือสถานที่ในการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกที่ผลิตจากชุมชน นอกจากนี้ชุมชนยังได้บ่งชี้ความรู้ด้านการกำหนดราคาสินค้าที่ระลึกร่วมกัน และการนำสินค้าไปจำหน่ายนอกสถานที่ เช่น ตลาดตอนเย็นในภาษลาวเรียกว่า ตลาดมืด (night market) ในเมืองมรดกโลกหลวงพระบาง รวมถึงการจำหน่ายสินค้าให้แก่พ่อค้าชาวลาวที่มารับซื้อสินค้าจากชุมชนช่างไหโดยตรง ซึ่งเห็นว่าเป็นการบ่งชี้ความรู้ที่อยู่ในคน

ปัญหาด้านการตลาด พบว่า ชุมชนขาดความรู้ด้านการบ่งชี้ความรู้ด้านลูกค้าที่เข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ขาดการโฆษณาด้านสินค้า และขาดการจำหน่ายสินค้าโดยผ่านระบบออนไลน์

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ ด้านการตลาด

ชุมชนช่างไหได้สร้างและแสวงหาความรู้ด้านการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกับระหว่างผู้นำชุมชน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยว และกลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึกเกี่ยวกับการจำหน่ายสินค้าในแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งชุมชนได้เกิดการกำหนดราคาสินค้าในแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นเอกภาพกับ และรวมถึงการนำสินค้าผลิตภัณฑ์ของชุมชนไปจำหน่ายนอกเมือง เช่น ตามตลาดตอนเย็น (night market) ดังคำกล่าวที่ว่า

...พวกเราได้ปรึกษาหารือกันและได้ร่วมกันกำหนดด้านราคาสินค้าให้เป็นเอกภาพกับและไม่อนุญาตให้ขายสินค้าในราคาต่ำเกินไป และสูงเกินไป ซึ่งทุกคนต้องขายสินค้าตามความเป็นจริงและให้เหมาะสมกับค่าแรงงาน...

(กาดแก้ว รัฐตะนะกร, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

...กลุ่มผู้ผลิตเหล้าและกลุ่มผู้ผลิตการทอผ้าได้จำหน่ายสินค้าตามร้านตนในแหล่ง
ท้องเที่ยว ซึ่งตอนแลงก็จะนำผลิตภัณฑ์สินค้าไปจำหน่ายอยู่ในเมืองหลวงพระบาง ...

(อุ้นเรือน บุญทะจัก, สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2558)

...ได้จำหน่ายอยู่ที่นั่นและนำส่งไปจำหน่ายอยู่หลวงพระบาง ซึ่งส่วนมากก็จะมีพ่อค้าจาก
หลวงพระบางมารับซื้อจากนี้...

(วันคำ นามทะพร, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2558)

... ได้ส่งพนักงานวิชาการไปให้ความรู้แก่ชุมชนในด้านการจัดสรรแหล่งจำหน่ายสินค้าใน
แหล่งท้องเที่ยวของชุมชน...

(แสงจันทร์ วีระปัญญา, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2558)

นอกจากนั้นชุมชนยังได้แสวงหาความรู้จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จากห้องกร
แถลงข่าว วัฒนธรรมและท้องเที่ยว ไปให้ความรู้ด้านการจัดเขตจำหน่ายสินค้าในแหล่งท้องเที่ยว และ
ชุมชนได้จำหน่ายสินค้าให้แก่พ่อค้านอกเมืองที่มาซื้อสินค้าจากชุมชนช่างไห เช่น ประเภทเหล้าลาว
รวมถึงการนำสินค้าที่ระลึกไปเข้าร่วมงานเทศกาลที่เมืองจัดขึ้น

สรุปขั้นตอนการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านการตลาด

- 1) การจัดประชุมปรึกษาร่วมกัน
- 2) การแสวงหาความรู้จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ
- 3) การจัดส่งสินค้าไปจำหน่ายนอกสถานที่

สรุปชุมชนช่างไหได้สร้างและแสวงหาความรู้ด้านการตลาดโดยการจัดประชุม
ปรึกษาร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชน ผู้นำที่รับผิดชอบในแหล่งท้องเที่ยว และกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่
ระลึก รวมถึงการร่วมกำหนดราคาสินค้าที่จำหน่ายอยู่ในชุมชน นอกจากนี้ ยังได้เกิดการสร้างและ
แสวงหาความรู้ด้านการตลาดด้วยการนำสินค้าเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรม/งานเทศกาลที่เมือง
ปากอูจัดขึ้น รวมทั้งการจำหน่ายสินค้า เช่น เหล้าลาวให้แก่พ่อค้าในเมืองและนอกเมือง และได้นำ
สินค้าด้านเหล้าลาว และผ้าทอไปจำหน่ายที่ตลาดตอนเย็น ในเมืองหลวงพระบาง

ปัญหาการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านการตลาด พบว่า

1. ขาดเป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนเกี่ยวกับการสร้างและ
แสวงหาความรู้ด้านการตลาด เช่น การจำหน่ายสินค้า การจัดส่งสินค้า ที่กระจัดกระจายในกลุ่มผู้
จำหน่ายสินค้านารวมกันเป็นจุดเดียวเพื่อสะดวกในการจัดเก็บต่อไป

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านการตลาด รวมทั้งเป็นผู้รับผิดชอบ และกระตุ้นให้สมาชิกที่เกี่ยวข้องเกิดการเก็บรวบรวมความรู้ด้านการตลาดมาเป็นหมวดหมู่ หรือสร้างฐานข้อมูล เพื่อสะดวกในการนำไปใช้

3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ สำหรับการสร้างและแสวงหาความรู้ที่ต้องการ

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านการตลาด

การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไหพบว่า ชุมชนได้จัดเก็บความรู้ไว้ในคน ซึ่งเป็นความรู้ที่อยู่ในผู้นำชุมชน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และกลุ่มผู้ดำเนินการผลิตสินค้าที่ระลึก ซึ่งเห็นว่าความรู้เหล่านั้นยังไม่มีการจัดเก็บให้เป็นระบบ หรือจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น เป็นเอกสาร หนังสือ หรือสร้างเป็นฐานข้อมูลเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงความรู้ด้านการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

ปัญหาการจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านการตลาด พบว่า

1. ขาดเป้าหมายและวิธีการที่ชัดเจน เพื่อดึงความรู้ด้านการตลาดที่อยู่ในกลุ่มผู้ผลิตและจำหน่ายสินค้า มารวบรวมเป็นจุดเดียวหรือจัดเป็นหมวดหมู่ และสร้างฐานข้อมูลด้านการตลาดเพื่อสะดวกการนำไปใช้

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ที่เป็นผู้ประสานงานในการจัดความรู้ด้านการตลาดในกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัยในการจัดความรู้ด้านการตลาดให้เป็นระบบ เช่น คอมพิวเตอร์ ในการสร้างฐานข้อมูล เช่น รูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ของความรู้

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการตลาด

การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนช่างไหพบว่า ชุมชนยังไม่ได้จัดตั้งเป็นคณะหรือทีมงานที่มีความรู้ความสามารถ เข้าในการดำเนินการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการตลาด และยังไม่นำความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น เป็นเอกสาร หนังสือ แผ่นพับ เป็นต้น

ปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการตลาด พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการตลาด เช่น การกำหนดราคาสินค้า และการจำหน่ายสินค้าสำหรับลูกค้าชาวลาวและชาวต่างประเทศ เป็นต้น

2. ขาดการแต่งตั้งทีมงานที่มีความรู้ประสบการณ์ และผู้ประสานงานในด้านนี้ โดยเป็นผู้ดำเนินการด้วยการติดต่อ ปรับปรุง รูปแบบเอกสาร โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย

3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัยสำหรับการประมวลผลและกลั่นกรองความรู้ด้านการตลาด เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

5) การเข้าถึงความรู้

การเข้าถึงความรู้ด้านการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห พบว่าชุมชนได้กระจายความรู้ด้านการตลาดด้วยการนำเอาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไปจำหน่ายและเข้าร่วมงานแสดงสินค้าที่ทางเมืองเป็นผู้จัดขึ้นในแต่ละปี และรวมถึงการนำสินค้าจากชุมชนไปจำหน่ายตามตลาดตอนเย็น ดังภาษาลาวเรียกว่า ตลาดมืด (night market) ดังคำกล่าวที่ว่า

...ได้อาผลิตภัณฑ์ของชุมชนช่างไหเรานี้ไปจัดวางแสดงตามงานประเพณี และงานแสดงสินค้าที่ทางเมืองปากฮูเป็นผู้จัดขึ้นแต่ละปี...

(บุญคง อำพรสุก, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2558)

...ได้นำสินค้ามาจำหน่ายอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว ส่วนตอนเย็นกลุ่มแม่หญิงชุมชนช่างไหจะไปจำหน่ายอยู่ที่ตลาดมืด (night market)...

(อุ้นเรือน บุญทะจัก, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

สรุปขั้นตอนการเข้าถึงความรู้ในด้านการตลาด

- 1) การนำสินค้าเข้าร่วมงานแสดงตามประเพณีและงานแสดงสินค้าหัตถกรรม
- 2) การนำสินค้าไปจำหน่ายนอกสถานที่

สรุปชุมชนช่างไหได้กระจายความรู้ด้านการตลาดด้วยการนำสินค้าเข้าร่วมงานแสดงตามประเพณีและงานแสดงสินค้าหัตถกรรม และนำสินค้าไปจำหน่ายนอกสถานที่ ซึ่งเห็นว่าเป็นการเผยแพร่ความรู้ที่อยู่ในตัว จากผลการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องพบว่าชุมชนช่างไหยังไม่มีกระบวนการกระจายความรู้ด้านการตลาดด้วยการจัดทำเป็นแผ่นพับ แผ่นซีดี หรือจัดทำเป็นฐานข้อมูลเกี่ยวกับด้านการตลาดเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ลูกค้าได้เข้าถึง นอกจากนี้ ชุมชนยังไม่เห็นถึงความสำคัญด้านการเผยแพร่ความรู้ด้านการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวเช่นกัน

ปัญหาการเข้าถึงความรู้ด้านการตลาด พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการที่ชัดเจน เพื่อกระจายความรู้ด้านการตลาด การจัดจำหน่ายสินค้าในทางออนไลน์ อินเทอร์เน็ต และการสื่อสารด้านภาษาต่างประเทศ
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านนี้ รวมทั้งผู้ประสานงานและผู้ปฏิบัติงานที่จะเป็นผู้กระจายความรู้ด้านการตลาดโดยการสร้างเครือข่ายในการจำหน่ายสินค้า รวมถึงการจัดทำเป็นหนังสือ แผ่นพับ แผ่นซีดี เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัยสำหรับกระจายความรู้ในด้านการตลาด เช่น คอมพิวเตอร์

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการตลาด

การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไหม พบว่า ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึกได้แลกเปลี่ยนความรู้ด้านการตลาดด้วยการจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกันด้านการจำหน่ายสินค้าในแหล่งท่องเที่ยว เช่น กลุ่มผู้ผลิตเหล้าและกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอในชุมชน และได้ร่วมกันกำหนดราคาสินค้าที่นำมาจำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยวให้จำหน่ายในราคาเป็นเอกภาพกับและไม่อนุญาตให้ขายสินค้าในราคาต่ำหรือสูงเกินไป ดังคำกล่าวที่ว่า

...มีการประชุมปรึกษาหารือระหว่างกลุ่มแม่หญิงด้วยกันเกี่ยวกับการนำสินค้าภายนอกมาจำหน่ายอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวของบ้านช่างไหม...

(บัวจัน หน่อวันคำ, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2558)

...คณะนำพวกเราได้ปรึกษาหารือร่วมกันในกลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจด้านการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เช่น กลุ่มผู้ผลิตเหล้าและกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอในชุมชน และได้ร่วมกันกำหนดราคาสินค้าที่นำมาจำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นเอกภาพกับและไม่อนุญาตให้ขายสินค้าในราคาต่ำและแพงเกินไป...

(ภาคแก้ว รัฐตะนะกร, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

สรุปขั้นตอนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการตลาด

- 1) การจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน
- 2) การพูดคุยและปรึกษาหารือกัน

สรุป ชุมชนช่างไหมได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการตลาดในแหล่งท่องเที่ยวด้วยการจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน และการพูดคุยกันระหว่างผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวและกลุ่มผู้ดำเนินการผลิตสินค้าหัตถกรรมในแหล่งท่องเที่ยว เช่น กลุ่มผู้ผลิตเหล้าและกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอในชุมชน ซึ่งชุมชนได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการกำหนดราคาสินค้าที่นำมาจำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นเอกภาพกับและไม่อนุญาตให้จำหน่ายสินค้าในราคาต่ำและสูงเกินไป ซึ่งเห็นว่าเป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบ tacit to tacit และยังไม่ได้จัดทำเป็นความรู้ชัดเจน

ปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการตลาด พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย ประเด็นความรู้ด้านการตลาดด้วยการจัดเวทีหรือจัดประชุมร่วมกัน เพื่อให้เกิดความรู้ในด้านการตลาดที่สามารถสนองความต้องการของลูกค้า
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านนี้ รวมทั้งเป็นผู้ประสานงานในกลุ่มที่เกี่ยวข้องได้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบ tacit to explicit knowledge
3. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น กล้องถ่ายวิดีโอ และคอมพิวเตอร์ ที่ใช้สำหรับการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการตลาด

7) การเรียนรู้ ด้านการตลาด

ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ในด้านการจัดสรรเขตจำหน่ายสินค้าในแหล่งท่องเที่ยว เกิดการผลิตสินค้าที่ลูกค้าให้ความสนใจ เกิดการจัดวางข้อกำหนดราคาสินค้า เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้โดยการเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน เกิดการนำสินค้าเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรม รวมถึงการนำสินค้าออกไปจำหน่ายนอกชุมชน เช่น ไปจำหน่ายที่ตลาดตอนเย็น (night market) เมืองหลวงพระบาง และการจำหน่ายสินค้าให้แก่พ่อค้าชาวลาว ที่มาซื้อสินค้าในชุมชนช่างไห เป็นต้น

ปัญหาการเรียนรู้ด้านการตลาด พบว่า

1. ขาดความรู้และประสบการณ์ด้านการจัดเก็บความรู้ด้านการตลาด เช่น การจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น หนังสือ แผ่นพับ หรือการสร้างฐานข้อมูลความรู้ เกี่ยวกับด้านลูกค้า ทั้งภายในและต่างประเทศ รวมถึงความรู้ด้านการจำหน่ายสินค้าระบบออนไลน์
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านการตลาด รวมทั้งขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น ด้านคอมพิวเตอร์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านการตลาด

2.3.6 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

ร่วม

จากการศึกษาสภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนช่างไห จำแนกตามขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้ พบว่า

1) การบ่งชี้ความรู้ ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

ชุมชนช่างไหได้ให้การบ่งชี้ความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนั้น พบว่า ชุมชนได้บ่งชี้ความรู้ในด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน รวมถึงการบ่งชี้ความรู้ด้านการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน สมาคมสตรีของชุมชนช่างไห รวมถึงการจัดแบ่งเขตรับผิดชอบหน่วยงานคุ้มครอง ดังคำกล่าวที่ว่า

...ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนี้ พวกเราได้มีการประชุมปรึกษาหารือกัน และให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่มีต่อชุมชนและกลุ่มผู้ผลิตสินค้า เช่น ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการเข้าถึง ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน...

(กาดแก้ว รัฐตะนะกร, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2558)

...คุณแนะนำเราได้ปรึกษาหารือกันและได้มอบให้สมาคมแม่หญิงเป็นผู้รับผิดชอบในกลุ่มผู้ผลิตสินค้า คือ กลุ่มผลิตผ้าทอ และกลุ่มผลิตเหล้า...

(จันดี พันธโดล็ก, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

...ได้มีการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบต่อการดำเนินงานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของพวกเรา เช่น คณะนำชุมชน 5 คน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน 3 คน และเจ้าหน้าที่ชุมชน 2 คน สมาคมสตรีของชุมชน รวมทั้งการจัดแบ่งเขตรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน 8 หน่วยงานคุ้มครอง...

(อุ้นเรือน บุญทะจัก, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2558)

นอกจากนี้ ชุมชนช่างไหมได้บ่งชี้ความรู้ด้วยการปรึกษาหารือกันและได้มอบหน้าที่รับผิดชอบหรืองานที่เกี่ยวข้องให้สมาคมแม่หญิงเป็นผู้รับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน เช่น ด้านการผลิตผ้าทอ ด้านความเป็นระเบียบของสตรีในชุมชน ด้านการแต่งกาย และประเพณี วัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

สรุปขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

- 1) การบ่งชี้ความรู้จากการจัดประชุมปรึกษาหารือกันร่วมกัน
- 2) การบ่งชี้ด้านแหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก สิ่งแวดล้อม
- 3) การบ่งชี้ด้านการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบต่อการดำเนินงาน

สรุปชุมชนได้ให้การบ่งชี้ความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนช่างไหมจากการจัดประชุมปรึกษาหารือในด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสิ่งแวดล้อม และการบ่งชี้ความรู้ด้านการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่หน่วยงานเป็นผู้ดำเนินการ เป็นต้น

ปัญหาด้านการขงชี้ความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ชุมชนขาดความรู้ด้านการขงชี้ความรู้ในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งผลิตเตาไห และไหสมัยก่อน 60 กว่าปี ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

ชุมชนได้สร้างและแสวงหาความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่วงไห จากการร่วมปรึกษาหารือกันในการแก้ไขเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยทุกคนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และการได้รับมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมโดยผ่านการปฏิบัติ เช่น การช่วยเหลือด้านแรงงานและกำลังแรงงานเข้าในการสร้างถนนภายในชุมชน สร้างบันไดจากริมน้ำโขงเข้าถึงชุมชน การจัดสรรเขตจำหน่ายสินค้า เขตการต้มเหล้า การสร้างห้องน้ำสาธารณะ และการให้ความสำคัญด้านการกำจัดปัญหาความไม่สะอาดในชุมชน ดังคำกล่าวที่ว่า

...ได้ปรึกษาร่วมกัน ได้ดำเนินแก้ไขปัญหาร่วมกันโดยประชาชนทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง พวกเราได้ให้ความสำคัญในด้านการเข้าถึง จัดแบ่งเขตจำหน่ายสินค้า เขตการผลิตเหล้าเหล้า และปัญหาความสะอาดในชุมชน ...

(ภาคแก้ว รัฐตะนะกร, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2558)

...ได้เสนอให้แผนกท่องเที่ยวแขวงได้ให้การช่วยเหลือในด้านการก่อสร้างบันไดจากท่าเรือ และรวมถึงห้องน้ำสาธารณะในชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่แขกต่างประเทศ ซึ่งทางชุมชนพวกเราก็ได้ช่วยเหลือด้านแรงงาน และกำลังแรงงานเข้าในการสร้างแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน...

(จันตี พันธโดล็ก, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

...ทางภาครัฐได้อำนวยความสะดวกให้แก่ชุมชน เช่น การหาแหล่งทุนมาช่วยในการพัฒนา และได้ส่งนักวิชาการไปให้ความรู้แก่ชุมชน คือ การช่วยจัดสรรเขตจำหน่ายสินค้า เขตการผลิตเหล้า และให้ความสำคัญด้านการกำจัดปัญหาขยะในชุมชนที่เป็นเรื่องสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ...

(แสงจันทร์ วีระปัญญา, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2558)

นอกจากนั้น ชุมชนได้แสวงหาความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น แผนกท่องเที่ยวแขวงหลวงพระ

บาง และห้องการแกล่งข้าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยว เมืองปากอู ซึ่งภาครัฐได้อำนวยความสะดวกในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น การหาแหล่งทุนมาช่วยพัฒนาชุมชน และได้จัดส่งนักวิชาการไปให้ความรู้แก่ชุมชน เช่น ด้านการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ด้านการเข้าถึง ด้านการจัดสรรเขตจำหน่ายสินค้า และเขตการผลิตเหล้าลาว รวมถึงปัญหาขยะในชุมชน

สรุปขั้นตอนการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

- 1) การจัดประชุมปรึกษาหารือกัน
- 2) การปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันในชุมชนโดยผ่านการปฏิบัติ
- 3) การแสวงหาความรู้จากการช่วยเหลือของภาครัฐ

สรุป ชุมชนช่างไหเกิดการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากการจัดประชุมปรึกษาหารือกัน การร่วมกันปฏิบัติงาน โดยผ่านการปฏิบัติ เช่น การสร้างถนนภายใน ภายนอกชุมชน การสร้างบันไดเข้าถึงชุมชนจากริมน้ำโขง การจัดสรรเขตการขาย เขตการผลิตเหล้าลาว นอกจากนั้นชุมชนยังได้แสวงหาความรู้จากภาครัฐเกี่ยวกับการให้ความรู้ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น การบริการจัดการในแหล่งท่องเที่ยว การจัดสรรเขตจำหน่ายและเขตการผลิตเหล้า ด้านสิ่งสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ปัญหาการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมพบว่า

1. ขาดเป้าหมาย และวิธีการสร้างและแสวงหาความรู้ในการบริการจัดการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น การร่วมกันพัฒนาและสร้างแหล่งผลิตไห และการร่วมกันสร้างถนนเข้าถึงชุมชน และรวมถึงความรู้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชุมชน ซึ่งเป็นความรู้ที่อยู่กระจัดกระจายในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มผู้นำในชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง กลุ่มองค์กรจัดตั้งแม่หญิง
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ในด้านนี้ รวมทั้งเป็นผู้รับผิดชอบในการเก็บรวบรวมความรู้ในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนมาจัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบ
3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัยมาช่วยการสร้างและแสวงหาความรู้ที่ต้องการ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห พบว่า ชุมชนได้จัดเก็บความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในคน ซึ่งเป็นความรู้ที่จัดเก็บอยู่ในตัวผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และกลุ่มผู้ผลิตหัตถกรรม และยังไม่ได้จัดเก็บความรู้เหล่านั้นมาเป็นในรูปแบบที่ชัดเจน

ปัญหาการจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า

1. ขาดการกำเ้าหมาย และวิธีการที่ชัดเจนในการรวบรวมความรู้ในด้านนี้ ที่อยู่กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องมาจัดเป็นหมวดหมู่ และสร้างฐานข้อมูล เพื่อสะดวกการประมวลและกลั่นกรองความรู้ต่อไป

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ และประสบการณ์ด้านนี้ เพื่อทำหน้าที่ในการปฏิบัติงานในการจัดความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในกลุ่มที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง และกลุ่มผู้้องการจัดตั้งแม่หญิง โดยการเก็บรวบรวมความรู้เหล่านั้นมาจัดเป็นหมวดหมู่และเป็นระบบ เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือที่จำเป็นและสำคัญ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ ที่ใช้ช่วยในการจัดความรู้ให้ โดยการสร้างฐานข้อมูล และรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนข้างไหนั้น พบว่า ชุมชนยังไม่มีการจัดตั้งคณะหรือทีมงานที่มีความรู้ความสามารถในการประมวลและกลั่นกรองความรู้ในด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม รวมถึงชุมชนไม่นำความรู้ที่มีอยู่ในคนมาจัดทำเป็นเอกสาร/สื่อหรือเป็นฐานข้อมูล

ปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า

1. ขาดการวางเป้าหมาย และวิธีการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง กลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง เป็นต้น

2. ขาดการแต่งตั้งทีมงานที่มีความรู้ในด้านนี้ โดยเป็นผู้ดำเนินการประมวลและกลั่นกรองความรู้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆด้วยการติดต่อ ปรับปรุง รูปแบบเอกสารต่างๆ โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย

3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้ในการประมวลและกลั่นกรองความรู้

5) การเข้าถึงความรู้ ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

การเข้าถึงความรู้ในด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนข้างไหน พบว่า ชุมชนได้กระจายความรู้ด้วยวิธีการประชุมปรึกษาหารือกัน และด้วยวิธีการสัมมนาหรืออบรมกลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจ และประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังพบว่า ชุมชนได้มีการกระจายความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมหรือการดำเนินกิจกรรมโดยผ่านสื่อในชุมชน เช่น การประกาศเสียงตามสายในชุมชนเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ดังคำกล่าวที่ว่า

...ได้ประชุมปรึกษาหารือและได้แบ่งหน้าที่ให้แต่ละหน่วยงานรับผิดชอบต่อการดำเนินกิจกรรม และได้อบรมกลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจ และประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน...

(กาดแก้ว รัฐตะนะกร, สันภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

สรุปขั้นตอนการเข้าถึงความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

- 1) การประชุมปรึกษาหารือกัน
- 2) การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงาน
- 3) การประกาศเสียงตามสายในชุมชน

สรุปชุมชนช่างไหได้กระจายความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนด้วยการการประชุมปรึกษาหารือกัน และมีการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชุมชน และการกระจายความรู้โดยผ่านสื่อในชุมชน เช่น การประกาศเสียงตามสายในชุมชนเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆในชุมชน ซึ่งเห็นว่าเป็นการกระจายความรู้ในรูปแบบ tacit to tacit knowledge และชุมชนยังไม่มีมีการกระจายความรู้ในรูปแบบที่ชัดเจนด้วยงานทำเป็นหนังสือ เอกสาร ข้อมูล เป็นต้น

ปัญหาการเข้าถึงความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย ประเด็นความรู้ และวิธีการในการกระจายความรู้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง เป็นต้น
2. ขาดการแต่งตั้งทีมงานที่มีความรู้ในด้านนี้ พร้อมทั้งเป็นผู้กระจายความรู้ในด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น งานบุญประเพณี เป็นต้น
3. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ สำหรับการกระจายความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า การนำชุมชน กลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจการทอผ้าและการต้มเหล้ารวมทั้งประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน และรายงานสภาพการปฏิบัติงานและให้คำคิดเห็นต่อการแก้ไขปัญหาในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห เช่น ปัญหาการเข้าถึง ปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวก ปัญหาความสะอาดในชุมชน ปัญหาสถานจอดรถของแขกว่าจะทำอย่างไรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งเห็นได้ว่าชุมชนได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ รวมถึงการอบรมให้

ประชาชนเกิดการอนุรักษ์และการรักษาในสิ่งที่ได้สร้างขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกัน ดังคำกล่าวที่ว่า

...ได้มีการประชุมในทุก 2 เดือน เพื่อให้แต่ละกลุ่มหรือหน่วยงานรับผิดชอบ รวมทั้งประชาชนเพื่อรายงานสภาพการปฏิบัติงานและปัญหาในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนข้างไทร เช่น ปัญหาการเข้าถึง ปัญหาสิ่งอำนวยความสะดวก ปัญหาความสะอาดในชุมชน และบ่อนจอตลอดของแขก และช่วยสร้างป้ายแผนที่ชุมชน...

(จันดี พันธุ์โดล็ก, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2558)

...ปี พ.ศ. 2544 ธนาคารส่งเสริมเกษตรแขวงหลวงพระบางได้ช่วยเหลือด้านทุนเข้าในการผลิตหัตถกรรมเพื่อเป็นสินค้า เช่น ด้านการทอผ้า และได้จัดแบ่งเป็นกลุ่ม ซึ่งแต่ละครัวเรือนได้รับทุนช่วยเหลือในจำนวน 1,100 บาท...

(บัวจัน หนองวันคำ, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2558)

...พวกเราได้จัดประชุมปรึกษาหารือกับกลุ่มผู้ผลิตหัตถกรรมและการผลิตเหล้า และภาครัฐก็ได้ให้ความสำคัญและให้การช่วยเหลือด้านทุนมาช่วยสร้างแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เช่น ได้มาช่วยสร้างห้องน้ำสาธารณะและได้ช่วยสร้างบันไดเข้าถึงในชุมชน แต่การปฏิบัตินั้นชุมชนได้มีการประกอบส่วนด้านแรงงาน และด้านทุนของชุมชนเข้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นการสร้างจิตสำนึกของประชาชนในด้านการอนุรักษ์...

(กาดแก้ว รัฐตะนะกร, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

นอกจากนั้น เห็นว่าภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ห้องการແລງຂ່າວ วัฒนธรรม และท่องเที่ยว เมืองปากอู และแผนกท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง ได้ให้ความสำคัญและให้การช่วยเหลือด้านทุนมาช่วยสร้างแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เช่น การสร้างห้องน้ำสาธารณะ การสร้างบันไดเข้าถึงชุมชนจากริมน้ำโขง การสร้างป้ายแผนที่ชุมชนข้างไทรด้วย รวมถึงการจัดสรรแหล่งจำหน่ายสินค้าในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

สรุปขั้นตอนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมี

ส่วนร่วม

- 1) การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน
- 2) การดำเนินกิจกรรมโดยผ่านการปฏิบัติ
- 3) การเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับภาครัฐ

สรุป ชุมชนช่างไห้ได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้วยการเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน การดำเนินกิจกรรมโดยการปฏิบัติ และการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆร่วมกับภาครัฐ ซึ่งเห็นว่าเป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบ tacit to tacit knowledge และยังไม่มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ที่ชัดเจนด้วยการสร้างเป็นเอกสารหรือฐานข้อมูล เป็นต้น

ปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมพบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการที่ชัดเจน ที่จะนำความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้องในชุมชน ซึ่งเป็นความรู้ที่กระจุกกระจายอยู่ในกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง และกลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง มาจัดประชุมเพื่อให้เกิดการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในการดำเนินงานต่างๆ ซึ่งเป็นความรู้ที่กระจุกกระจายที่อยู่ในคน ด้วยการจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ และประสบการณ์ในด้านนี้ พร้อมทั้งผู้ปฏิบัติการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก เป็นต้น เพื่อให้เกิดการจัดเก็บความรู้เหล่านั้นมาเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น แผ่นพับ หนังสือ วิทยุทัศน์ เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยสำหรับการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

7) การเรียนรู้ ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

ชุมชนช่างไห้ได้เกิดการเรียนรู้จากการจัดประชุมปรึกษาหารือกัน และการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินการโดยการปฏิบัติตัวจริงร่วมกัน และการดำเนินงานร่วมกับภาครัฐที่เกี่ยวข้องที่ให้การช่วยเหลือและให้แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น เกิดการจัดสรรแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เกิดการจัดสรรเขตจำหน่ายสินค้า เขตการผลิตเหล่า เกิดการกำจัดปัญหาขยะในชุมชน รวมถึงการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน เช่น การสร้างบันไดจากกริมน้ำโขงเข้าถึงชุมชน การสร้างห้องน้ำสาธารณะ และการสร้างป้ายแผนที่ชุมชน

ปัญหาการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า

1. ขาดความรู้ วิธีการ รวมทั้งผู้นำที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านนี้ ซึ่งเป็นผู้ประสานงานร่วมกับสมาชิกกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง กลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง เพื่อเก็บความรู้ที่กระจุกกระจายในกลุ่มเหล่านั้น มาจัดเก็บเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น หนังสือ หรือการสร้างฐานข้อมูลความรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสร้างนวัตกรรมใหม่

2. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัยในด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เช่น คอมพิวเตอร์ มาช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่างๆของกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้องมาเป็นความรู้ที่ชัดเจน

2.3.7 สภาพและปัญหากระบวนการจัดการความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาสภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนช่างไห จำแนกตามขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้ พบว่า

1) การบ่งชี้ความรู้ ด้านสิ่งแวดล้อม

ชุมชนช่างไหได้มีการบ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม โดยการเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน ซึ่งผู้นำชุมชน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ชุมชน และกลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจด้านการผลิตเหล้าในชุมชน ผู้ดำเนินการผลิตสินค้าหัตถกรรม รวมถึงประชาชน ได้บ่งชี้ความรู้ในด้านการกักตุนปัญหาน้ำเสีย ปัญหาขยะ และปัญหาความไม่สะอาดในชุมชน ก็คือ ปัญหาความไม่สะอาด และปัญหาน้ำเสียของเขตการผลิตเหล้าในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และชุมชนยังได้มีการบ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ได้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและจัดสารพื้นที่ทำการผลิตให้แก่ชาวเกษตรกรรม ดังคำกล่าวที่ว่า

...พวกเราได้จัดสรรสถานที่ต้มเหล้าให้ประกอบการต้มเหล้า เช่น ได้แยกย้ายสมาชิกที่ผลิตเหล้าอยู่ในใจกลางชุมชนออกไปผลิตเหล้าอยู่นอกชุมชน และได้กำจัดปัญหาน้ำเสียในชุมชนได้เป็นอย่างดี...

CHULALONGKOR (จันดี พันธุ์โดล็ก, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

...พวกเราได้จัดแบ่งเขตรับผิดชอบให้แต่ละหน่วยเป็นผู้คุ้มครองและรับผิดชอบต่อปัญหาความสะอาดในชุมชน และมอบให้คณะรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวเป็นผู้ตรวจสอบปัญหาน้ำเสีย ปัญหาขยะในชุมชน และปัญหาความไม่สะอาดในแหล่งผลิตเหล้า...

(อุ้นเรือน บุญทะจัก, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2558)

...พวกเราได้ให้ความสำคัญต่อด้านสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน และภายนอกชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน...

(สมใจ วอระปัญญา, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2558)

สรุปขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

- 1) การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกันด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน
- 2) การบ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน
- 3) การบ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมภายนอกชุมชน

สรุปชุมชนช่างไห้ได้บ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวด้วยการจัดประชุมปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาขยะ และปัญหาความสะอาดในเขตการผลิตเหล้า และรวมถึงการบ่งชี้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ด้านสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน เช่น การจัดสรรพื้นที่ทำการผลิตเกษตรกรรมให้แก่ประชาชน ซึ่งพบว่าเป็นการบ่งชี้ความรู้ที่มีอยู่ในตัวผู้นำชุมชน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน รวมทั้งประชาชน

ปัญหาด้านการบ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ขาดความรู้ ละวิธีการด้านการบริหารจัดการสภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น การกำจัดปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับสูง เช่น ชุมชนไม่มีการจัดแบ่งประเภทขยะต่างๆ ที่สามารถนำไปผลิตเพื่อใช้ต่อไปได้ และรวมถึงปัญหาด้านการปลูกต้นไม้ตามถนนเข้าถึงชุมชนทั้งภายในและนอกชุมชนด้วย

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ ด้านสิ่งแวดล้อม

ชุมชนช่างไห้ได้สร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวจากการจัดประชุมปรึกษาร่วมกันหรือการอบรมให้ประชาชนมีความรู้และให้ความรับผิดชอบสูงในด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนโดยได้จัดแบ่งหน้าที่และแบ่งเขตรับผิดชอบให้แก่หน่วยคุ้มครองเป็นผู้ดำเนินการต่อการรักษาความสะอาดในชุมชน เช่น ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาขยะในชุมชน และปัญหาความไม่สะอาดในเขตการต้มเหล้าที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังคำกล่าวที่ว่า

...ได้ศึกษาอบรมประชาชนให้มีความรับผิดชอบสูงต่อการรักษาความสะอาดในชุมชน
ปัญหาน้ำเสียในเขตการผลิตเหล้า และปัญหาขยะให้เป็นระเบียบตามที่ได้จัดสรรไว้...

(สมใจ วิระปัญญา สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2558)

...ได้มีการจัดแบ่งหน้าที่ให้ประชาชนช่วยกันขนานมัยและรักษาความสะอาดในชุมชน...

(ปราณี ชัยยะภูวงศ์, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2558)

นอกจากการที่ชุมชนได้มีการจัดแบ่งเขตรับผิดชอบให้แก่หน่วยเป็นคุ้มครองด้านความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น ปัญหาน้ำเสีย ขยะ และชุมชนยังได้

แสวงหาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวจากภาครัฐด้วยการจัดส่งพนักงานให้ความรู้และศึกษาอบรมความรู้เกี่ยวกับการกำจัดปัญหาความไม่สะอาด ปัญหาหน้าเสี้ย ปัญหาขยะ เขตผลิตเหล้า รวมถึงการจัดส่งหน่วยงานสหพันธ์แม่หญิงในชุมชนไปอบรมความรู้ร่วมกับเจ้าหน้าที่เมืองปากอู เกี่ยวกับการกำจัดปัญหาหน้าเสี้ย ปัญหาขยะในชุมชนที่เป็นแหล่งแพร่พันธุ์ของยุงราย และปัญหาความไม่สะอาดในชุมชน ดังคำกล่าวที่ว่า

...พวกเราได้จัดแบ่งเขตรับผิดชอบให้แต่ละหน่วยเป็นผู้คุ้มครองในด้านความสะอาด ซึ่งพวกเราได้มีการตรวจสอบปัญหาความไม่สะอาดของแต่ละหน่วยคุ้มครอง เช่น ปัญหาขยะ และปัญหาความไม่สะอาดในเขตการต้มเหล้า...ส่วนเจ้าหน้าที่ภาครัฐได้ให้ความสำคัญต่อเรื่องความสะอาดในชุมชน และได้ศึกษาอบรมความรู้เกี่ยวกับการกำจัดปัญหาความไม่สะอาด ปัญหาหน้าเสี้ย ปัญหาขยะ และเขตผลิตเหล้า...

(อุ๋นเรือน บุญทะจัก, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

...ได้จัดส่งกลุ่มสหพันธ์แม่หญิงของชุมชนไปอบรมความรู้ร่วมกับสหพันธ์แม่หญิงเมืองปากอูในเรื่องการกำจัดปัญหาหน้าเสี้ยในชุมชนที่เป็นแหล่งแพร่พันธุ์ของยุงลาย และปัญหาความไม่สะอาดในชุมชน...

(กาดแก้ว รัฐตะนะกร, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558)

สรุปขั้นตอนการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

- 1) การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน/การศึกษาอบรมความรู้
- 2) การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แต่ละหน่วยคุ้มครอง
- 3) การเข้าร่วมการอบรมจากหน่วยงานภาครัฐ
- 4) การไปศึกษาอบรมความรู้นอกสถานที่

สรุปชุมชนช่างไหมได้สร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวโดยการเข้าร่วมการจัดประชุมปรึกษาหารือกัน/การศึกษาอบรมความรู้โดยการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แต่ละหน่วยงานคุ้มครองในด้านการกำจัดปัญหาหน้าเสี้ย ปัญหาขยะ รวมถึงปัญหาความไม่สะอาดในแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนั้นชุมชนได้แสวงหาความรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนจากการไปศึกษาอบรมความรู้นอกสถานที่ ซึ่งเห็นว่าเป็นการสร้างและแสวงหาความรู้เกี่ยวกับด้านการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเป็นความรู้ที่อยู่ในตัวผู้นำชุมชน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ชุมชน ประชาชน รวมถึงเจ้าหน้าที่ภาครัฐด้วย ซึ่งความรู้เหล่านั้นยังไม่ได้จัดเก็บเป็นความรู้ที่ชัดเจน

ปัญหาการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า

1. ขาดการกำหนดงบประมาณ ความรู้ รวมถึงวิธีการในการสร้างและแสวงหาความรู้ด้วยการไปทัศนศึกษาหรือดูงานจากภายนอกชุมชนที่เป็นความรู้ด้านการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม และขาดการรวบรวมความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ในกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครองนั้นมารวมกันไว้เป็นจุดเดียว เพื่อสะดวกในการจัดเก็บต่อไป
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการเก็บรวบรวมความรู้ในกลุ่มหัวหน้าคุ้มครองในชุมชน
3. ขาดเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ หรือกล้องถ่ายภาพวิดีโอ ที่มาช่วยช่วยการสร้างและแสวงหาความรู้ที่ต้องการในการดำเนินกิจกรรมต่างๆทางด้านการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นต้น

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านสิ่งแวดล้อม

การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไหพบว่า ชุมชนได้จัดเก็บความรู้ไว้ในตัวบุคคล ซึ่งเป็นความรู้ที่มีอยู่ในตัวผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน และกลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจหรือประชาชนด้วยวิธีการเข้าร่วมการจัดประชุม การอบรม และการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆในชุมชน ซึ่งชุมชนยังไม่มีมีการจัดเก็บความรู้ที่มีอยู่ในคนมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจนด้วยการสร้างเป็นฐานข้อมูลหรือเป็นเอกสาร เป็นต้น

ปัญหาการจัดความรู้ให้เป็นระบบในด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า

1. ขาดความรู้ เป้าหมาย รวมถึงวิธีการที่ชัดเจน เกี่ยวกับการรวบรวมความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ในกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง มาเป็นจุดเดียวกัน เป็นหมวดหมู่ หรือการสร้างฐานข้อมูลเป็น knowledge base เพื่อสะดวกในการนำไปใช้
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ และประสบการณ์ รวมทั้งเป็นผู้ประสานงานและปฏิบัติงานในด้านนี้ เพื่อกระตุ้นให้กลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้องเกิดการรวบรวมความรู้เกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อมที่ เช่น ปัญหาขยะ น้ำเสีย และความสะอาดในชุมชน มาจัดเป็นหมวดหมู่ หรือการสร้างฐานข้อมูล เป็นต้น
3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ ที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมองค์ความรู้ปกละการสร้างฐานข้อมูลความรู้ให้เป็นระบบในด้านสิ่งแวดล้อม

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้านสิ่งแวดล้อม

การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไหพบว่า ชุมชนยังไม่ได้ประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมโดยมีการจัดตั้งเป็นคณะหรือทีมงานที่มีความรู้ความสามารถในดำเนินการเข้ามาประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

ปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า

1. ขาดเป้าหมายและวิธีการการประมวลและกลั่นกรองความรู้เกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการจัดทำหรือปรับปรุงรูปแบบเอกสารที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อสะดวกในการค้นหา และนำข้อมูลนั้นไปใช้ เป็นต้น
2. ขาดการแต่งตั้งทีมงานหรือผู้นำที่มีความรู้ และประสบการณ์ในด้านนี้ โดยเป็นผู้ดำเนินการประมวลความรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมด้วยการปรับปรุงรูปแบบเอกสาร การเรียบเรียง ตัดต่อ และปรับปรุงเนื้อหาให้มีคุณภาพดี เป็นมาตรฐานเดียวกัน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และสะดวกต่อการนำไปใช้
3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ ที่ใช้สำหรับการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

5) การเข้าถึงความรู้ ด้านสิ่งแวดล้อม

การเข้าถึงความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ช่างไห พบว่า ชุมชนได้เผยแพร่ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวด้วยการจัดประชุมปรึกษาหารือกัน การพูดคุยกันในการปฏิบัติงานหรือการดำเนินกิจกรรม และการศึกษาอบรมประชาชนทุกคนให้มีความรับผิดชอบต่อการรักษาความสะอาดในชุมชน ซึ่งเห็นว่าชุมชนได้มีการกระจายความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนด้วยการตรวจสอบปัญหาความไม่สะอาดในชุมชน ปัญหา น้ำเสีย และปัญหาขยะ รวมถึงปัญหาความไม่สะอาดในเขตการต้มเหล้า ดังคำกล่าวที่ว่า

...คณะนำชุมชนได้ตรวจสอบปัญหาความไม่สะอาดในชุมชน เช่น ปัญหา น้ำเสีย ปัญหาขยะในชุมชน และปัญหาความไม่สะอาดในแหล่งต้มเหล้า...

(อุ้นเรือน บุญทะจัก, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558)

...เมื่อมีการประชุมในแต่ละครั้งนั้น คณะนำพวกเราได้ศึกษาอบรมประชาชนทุกคนต้องมีความรับผิดชอบต่อเรื่องความสะอาดในชุมชน และการกำจัดปัญหาน้ำเสีย ตามการมอบหมายหน้าที่คุ้มครองในเขตรับผิดชอบของตน...

(คำพันธ์ คำธสันจอน, สัมภาษณ์, 17 พฤษภาคม 2558)

...พวกเราก็ได้ให้ความสำคัญเรื่องความสะอาดในชุมชนเป็นพิเศษ ได้จัดประชุมอบรมกลุ่มผู้ดำเนินการผลิตเหล้า และประชาชนทุกคนให้เข้าใจต่อปัญหาความสะอาดในชุมชน และปัญหาขยะในชุมชนให้เป็นระเบียบตามที่กำหนดไว้...

(บุญมา อินทวงค์, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2558)

นอกจากนั้นเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ภาครัฐยังได้ให้ความสำคัญด้านปัญหาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น ปัญหาความไม่สะอาด ปัญหาน้ำเสียในชุมชน และการกำจัดปัญหาขยะในชุมชนออกไปในเขตที่ได้กำหนดไว้

สรุปขั้นตอนการเข้าถึงความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

- 1) การเข้าร่วมการจัดประชุมปรึกษาหารือกัน
- 2) การศึกษาอบรมประชาชน
- 3) การตรวจสอบปัญหาความไม่สะอาดในชุมชน

สรุป ชุมชนช่างไห้ได้กระจายความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวด้วยการเข้าร่วมการจัดประชุมปรึกษาหารือกัน การศึกษาอบรมประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจในปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งเห็นว่าชุมชนได้กระจายความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบ tacit to tacit และยังไม่ได้กระจายความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบที่ชัดเจนโดยจัดทำเป็นหนังสือหรือเอกสาร

ปัญหาการเข้าถึงความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า

1. ขาดเป้าหมายและวิธีการกระจายความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการจัดทำเป็น explicit knowledge เช่น หนังสือ เอกสาร แผ่นพับ เพื่อกระจายความรู้ให้คนในชุมชนได้รับทราบ และให้ความสำคัญในด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนมากขึ้น
2. ขาดผู้นำที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านนี้ เพื่อกระตุ้นให้กลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้องในชุมชนเกิดการกระจายความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม
3. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายรูป โทรศัพท์มือถือที่มีคุณภาพดี สำหรับการกระจายความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจนผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ เช่น เฟสบุค เว็บไซต์ ไลน์ เป็นต้น

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านสิ่งแวดล้อม

การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนได้ให้ความสำคัญ และได้แลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวด้วยการประชุมปรึกษาหารือกัน และให้การอบรมความรู้ให้กลุ่มผู้ดำเนินการผลิตเหล้า ผู้ดำเนินธุรกิจด้านการทอผ้า ร้านจำหน่ายสินค้า และรวมถึงประชาชนทุกคน โดยมีการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่หน่วยคุ้มครอง และองค์กรจัดตั้งแม่หญิงเป็นผู้ดำเนินการในการแก้ไขปัญหาความสะอาดในชุมชน เช่น ปัญหาขยะ ปัญหาน้ำเสีย รวมถึงปัญหาความไม่สะอาดในสถานต้มเหล้า ดังคำกล่าวที่ว่า

...ในด้านความสะอาดในชุมชนนั้น พวกเราก็ได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ และได้มีการประชุมปรึกษาหารือกัน ให้การอบรมกลุ่มผู้ดำเนินการผลิตเหล้า และประชาชนทุก

คน ให้มีความเข้าใจต่อปัญหาความสะอาดในชุมชน และมีความรับผิดชอบต่อเขตที่คณะ
นำชุมชนได้มอบหมายให้...

(บุญมา อินทวงค์, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2558)

... ให้การอบรมกลุ่มสมาชิกผู้ดำเนินการผลิตเหล้า และประชาชนทุกคน ให้มีความเข้าใจ
ต่อปัญหาความสะอาด และมีความรับผิดชอบต่อเขตที่คณะนำชุมชนได้มอบหมายให้...

(บุญทระวี แสงสะหวัน, สัมภาษณ์, 17 พฤษภาคม 2558)

...คณะนำชุมชนได้มีการตรวจสอบปัญหาความไม่สะอาดในชุมชน เช่น ปัญหาขยะ
ปัญหาน้ำเสีย ตามที่ได้มอบให้ในแต่ละหน่วยคุ้มครองเป็นรับผิดชอบต่อปัญหาความ
สะอาดในชุมชน นอกนั้นยังได้ศึกษาอบรมให้ความรู้ต่อครอบครัวที่ไม่สามารถกำจัด
ปัญหาขยะด้วยกัน...

(กาดแก้ว รัฐตะนะกร, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2558)

นอกจากนั้น ชุมชนยังได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่ง
ท่องเที่ยวด้วยผู้นำชุมชนและผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวได้จัดการตรวจสอบปัญหาความสะอาดในชุมชน
เช่น ปัญหาขยะ ปัญหาน้ำเสียของแต่ละครัวเรือนในการกำจัดปัญหาความสะอาด รวมถึงปัญหาความ
ไม่สะอาดในเขตการผลิตเหล้าและความไม่เป็นระเบียบในชุมชน

สรุปขั้นตอนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านสิ่งแวดล้อม

- 1) การจัดประชุมปรึกษาหารือกัน
- 2) การจัดแบ่งหน้าที่/เขตรับผิดชอบให้แก่หน่วยคุ้มครอง
- 3) การศึกษาอบรมให้ความรู้ประชาชน

สรุปชุมชนช่างไห้ได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่ง
ท่องเที่ยวด้วยการจัดประชุมปรึกษาหารือกัน การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยว รวมถึง
การศึกษาอบรมให้แก่กลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจ เช่น ผู้จำหน่ายสินค้า กลุ่มผู้ผลิตเหล้า รวมทั้งประชาชน ซึ่ง
ผู้วิจัยเห็นได้ว่าเป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบ tacit to tacit ที่เป็นความรู้ด้านการ
ดำเนินการกับการปฏิบัติตัวจริง ซึ่งยังไม่มีมีการจัดเก็บเป็นความรู้ที่ชัดเจนด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยน
ความรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการที่ชัดเจนเกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อม ที่
จะนำความรู้ที่อยู่ใน tacit knowledge ของกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง ด้วย

วิธีการจัดเวที หรือจัดประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการกำจัดปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ปัญหา น้ำเสีย ปัญหาขยะ เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านนี้ รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานที่กระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่กระจุกกระจายอยู่ในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องมาจัดทำเป็น ความรู้ที่ชัดเจน ที่สะดวกต่อการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบ tacit to explicit knowledge และในรูปแบบ explicit to tacit knowledge เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น เช่น คอมพิวเตอร์ กล้องถ่าย วิดีโอ ที่ใช้ในการจัดเก็บความรู้ที่ชัดเจน และการนำเสนอความรู้ในด้านสิ่งแวดล้อม

7) การเรียนรู้ ด้านสิ่งแวดล้อม

ชุมชนช่างไหมได้เรียนรู้ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ของชุมชน เช่น มีการแบ่งปันหน้าที่รับผิดชอบให้แก่หน่วยงานเป็นผู้คุ้มครองหรือรับผิดชอบต่อการ รักษาความสะอาดในชุมชน มีการจัดสรรเขตการผลิตเหล้าออกนอกชุมชน ชุมชนสามารถกำจัดขยะ และน้ำเสีย มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนด้วยการจัดแบ่งเขตเกษตรกรรมและเขตการอนุรักษ์ป่า ในชุมชน

ปัญหาการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า

1. ขาดผู้นำที่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดทำความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ในชุมชน ที่อยู่ในกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครองมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น หนังสือ ตำรา

2. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายรูปที่มี คุณภาพดี ที่ใช้ในการจัดเก็บความรู้ และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในด้านนี้ ด้วยการเก็บความรู้เหล่านั้น มาเป็นความรู้ที่ชัดเจน รวมทั้งการสร้างฐานข้อมูลความรู้ รวมถึงการจัดเก็บความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมใน รูปภาพต่างๆ ในชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมใหม่

ตารางที่ 3 สรุปการจัดการความรู้ของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

องค์ประกอบการจัดการความรู้	ชุมชนผานม	ชุมชนช่างไหม	องค์ประกอบรวม
เป้าหมาย	1. เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน 2. เพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน	1. เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน 2. เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน	1. เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน 2. เพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน
คน/บุคลากร	1. กลุ่มผู้นำชุมชน 2. กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก 3. กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง 4. องค์กรจัดตั้งแม่หญิง 5. ห้อง การ แถลง ชาว วัฒนธรรมและท่องเที่ยวเมือง 6. สมาคมอุตสาหกรรมหลวงพระบาง 7. แผนกอุตสาหกรรมและการค้า 8. แผนกท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง	1. กลุ่มผู้นำชุมชน 2. กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก 3. กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง 4. องค์กรจัดตั้งแม่หญิง 5. ห้อง การ แถลง ชาว วัฒนธรรมและท่องเที่ยวเมือง 6. แผนกท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง	1. กลุ่มผู้นำชุมชน 2. กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก 3. กลุ่ม หัวหน้า หน่วย คุ้มครอง 4. องค์กรจัดตั้งแม่หญิง 5. ห้อง การ แถลง ชาว วัฒนธรรมและท่องเที่ยวเมือง 6. แผนกท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง
เทคโนโลยี	1. เสียงตามสายในชุมชน/หอกระจายข่าว 2. ภาพถ่าย/แผ่นพับ	1. เสียงตามสายในชุมชน/หอกระจายข่าว 2. ภาพถ่าย/แผ่นพับ	1. เสียงตามสายในชุมชน/หอกระจายข่าว 2. ภาพถ่าย/แผ่นพับ
กระบวนการความรู้	1. มีการจัดประชุมใหญ่เป็นประจำทุกปี ปีละ 2 ครั้ง 2. มีการจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเฉพาะกลุ่มต่างๆภายในชุมชน 3. มีการจัดฝึกอบรมการผลิตสินค้าที่ระลึก 4. มีการจัดฝึกอบรมการผลิตสินค้าที่ระลึก 5. มีการสนับสนุนส่งเสริมให้กลุ่มทอผ้าของศูนย์หัตถกรรม 6. มีการจัดทัศนศึกษาและดูงานด้านการทอผ้าต่างประเทศ 7. มีการจัดอบรมความรู้ด้าน	1. มีการจัดประชุมใหญ่เป็นประจำทุกปี 2. มีการจัดประชุมกลุ่มผู้รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรม 3. มีการจัดการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างกลุ่มสมาชิกที่ 4. มีการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่กลุ่มนำไปปฏิบัติ 5. มีการประชาสัมพันธ์โดยผ่านหอกระจายเสียงในชุมชน 6. มีการประเมินความสะอาดในชุมชน	1. มีการจัดประชุมใหญ่เป็นประจำทุกปี 2. มีการจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเฉพาะกลุ่มต่างๆภายในชุมชน 3. มีการจัดฝึกอบรมการผลิตสินค้าที่ระลึก 4. มีการสนับสนุนส่งเสริมให้กลุ่มทอผ้าของศูนย์หัตถกรรม 5. มีการจัดทัศนศึกษาและดูงานด้านการทอผ้าต่างประเทศ 7. มีการประชาสัมพันธ์โดย

	<p>การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทลื้อ</p> <p>8. มีการประชาสัมพันธ์โดยผ่านหอกระจายเสียงในชุมชน</p> <p>9. มีการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่กลุ่มนำไปปฏิบัติ</p> <p>10. มีการบริหารจัดการด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน</p>	<p>7. มีการบริหารจัดการด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน</p>	<p>ผ่านหอกระจายเสียงในชุมชน</p> <p>8. มีการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่กลุ่มนำไปปฏิบัติ</p> <p>9. มีการบริหารจัดการด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน</p>
--	---	--	---

ตารางที่ 4 สรุปขั้นตอนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

กระบวนการจัดการความรู้	ชุมชนผานม	ชุมชนช่างไห	ขั้นตอนการจัดการความรู้
1. การบ่งชี้ความรู้	<p>1. ความรู้ด้านแหล่งผลิตผ้าพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์ของผานม</p> <p>2. ความรู้ด้านศาสนสถาน</p> <p>3. ความรู้ด้านแหล่งศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าลื้อ</p>	<p>1. ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น (การต้มเหล้าและการทอผ้า)</p> <p>2. ความรู้ด้านวัดช่างไห และด้านวิถีชีวิต</p>	<p>1. ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น</p> <p>2. ความรู้ด้านศาสนสถาน</p> <p>3. ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมวิถีชีวิตและการแต่งกาย</p>
2. การสร้างและแสวงหาความรู้	<p>1. การสืบทอด/ดำเนินการโดยผ่านการปฏิบัติ</p> <p>2. แสวงหาความรู้จากผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์</p> <p>3. การเข้าร่วมประชุมจัดโดยชุมชนและภาครัฐ</p> <p>4. การสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐ</p>	<p>1. การประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน</p> <p>2. การดำเนินงาน/กิจกรรมต่างๆ โดยการปฏิบัติ</p> <p>3. การรับความรู้ด้านแนวทางและนักวิชาการจากภาครัฐ</p> <p>4. การท่องเที่ยว/ทัศนศึกษานอกสถานที่</p>	<p>1. จัดประชุมปรึกษาหารือโดยชุมชน</p> <p>2. การดำเนินการโดยการปฏิบัติ</p> <p>3. การแสวงหาความรู้จากผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์</p> <p>4. การเข้าร่วมประชุม/การประชุมหารือที่จัดโดยภาครัฐ</p> <p>5. การไปทัศนศึกษานอกสถานที่</p>
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	ไม่มี	ไม่มี	
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	ไม่มี	ไม่มี	
5. การเข้าถึงความรู้	<p>1. การเข้าร่วมประชุมประจำปีของแขวง/เมืองและของชุมชน</p>	<p>1. การเข้าร่วมประชุม/งานแสดงสินค้าหรืองานเทศกาล</p> <p>2. การพูดคุยกันด้วยการเชิญไป</p>	<p>1. การเข้าร่วมประชุมประจำปีที่จัดโดยชุมชนและภาครัฐ</p>

	<p>2. กระจายความรู้ด้วยหนังสือ/แผ่นซีดี/โทรทัศน์/วิทยุโดยภาครัฐ</p> <p>3. จากบริษัทท่องเที่ยวทางภาครัฐและเอกชน</p> <p>4. กระจายความรู้แบบเผชิญหน้า</p>	<p>เที่ยวที่ชุมชนช่างไหม</p> <p>3. การกระจายความรู้จากภาครัฐ/บริษัทท่องเที่ยว</p>	<p>2. การกระจายความรู้โดยภาครัฐด้วยหนังสือ/แผ่นซีดี/แผ่นพับ/โทรทัศน์/วิทยุ</p> <p>3. กระจายความรู้โดยบริษัทท่องเที่ยว</p> <p>4. การกระจายความรู้แบบเผชิญหน้า (face to face)</p>
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้	<p>1. การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน/อบรมโดยชุมชนและภาครัฐ</p> <p>2. การปฏิบัติงาน/กิจกรรมต่างๆในชุมชน</p> <p>3. การแลกเปลี่ยนความรู้กับการนำชุมชนและผู้รู้</p>	<p>1. การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน</p> <p>2. การแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ</p> <p>3. การดำเนินกิจกรรมโดยผ่านการปฏิบัติ</p>	<p>1. การจัดประชุมปรึกษาหารือกัน/อบรม</p> <p>2. การปฏิบัติงานหรือกิจกรรมต่างๆในชุมชน</p> <p>3. การแลกเปลี่ยนความรู้โดยการนำชุมชน/ผู้รู้และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง</p>
7. การเรียนรู้	<p>1. เกิดการสร้างศูนย์หัตถกรรมการทอผ้า</p> <p>2. เกิดการสร้างแหล่งศิลปศาสนาสถาน</p> <p>3. เกิดการบูรณาการ และสืบทอดประเพณี วัฒนธรรม</p>	<p>1. เกิดการพัฒนาแหล่งจำหน่ายสินค้า</p> <p>2. เกิดการพัฒนาด้านศาสนสถาน</p> <p>3. เกิดการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม</p>	<p>1. เกิดการพัฒนาแหล่งจำหน่ายสินค้า</p> <p>2. เกิดการพัฒนาแหล่งศิลปศาสนาสถาน</p> <p>3. เกิดการสืบทอดด้านประเพณี วัฒนธรรม</p>

ตารางที่ 5 สรุปขั้นตอนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาด้านการเข้าถึง

กระบวนการจัดการความรู้	ชุมชนผานม	ชุมชนช่างไห	ขั้นตอนการจัดการความรู้
1. การบ่งชี้ความรู้	1. การประชุมปรึกษาหารือของการนำชุมชน 2. การบ่งชี้ความรู้ทางด้านกายภาพ 3. การบ่งชี้ความรู้ด้านข้อมูลข่าวสาร	1. การจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน 2. การบ่งชี้ความรู้ด้านการเข้าถึงชุมชนด้วยทางรถ 3. การบ่งชี้ความรู้ด้านการเข้าถึงชุมชนด้วยทางเรือ	1. การจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน 2. การบ่งชี้ความรู้ทางด้านกายภาพ (ทางรถและทางเรือ) 3. การบ่งชี้ความรู้ด้านข้อมูลข่าวสาร
2. การสร้างและแสวงหาความรู้	1. การเข้าร่วมหรือการปฏิบัติกิจกรรมในชุมชน 2. การจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน 3. การได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐบาล	1. การจัดประชุมปรึกษาหารือกัน 2. การปฏิบัติงานและการดำเนินกิจกรรมโดยการปฏิบัติ 3. การสร้างและแสวงหาความรู้จากภาครัฐและโครงการ	1. การปฏิบัติงานและการดำเนินกิจกรรมร่วมกันโดยผ่านการปฏิบัติ 2. การจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน 3. การได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐบาลและโครงการ
3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ	ไม่มี	ไม่มี	
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	ไม่มี	ไม่มี	
5. การเข้าถึงความรู้	1. การกระจายความรู้แบบเล่าสู่กันฟัง 2. การกระจายความรู้โดยหนังสือ/แผ่นซีดีจากภาครัฐ 3. การกระจายความรู้จากบริษัทท่องเที่ยว	1. การเข้าร่วมประชุมที่จัดขึ้นโดยชุมชนและภาครัฐ 2. การปฏิบัติกิจกรรม/การดำเนินงาน 3. การกระจายความรู้จากภาครัฐ/บริษัทท่องเที่ยว 4. การกระจายความรู้แบบเผชิญหน้า	1. การกระจายความรู้แบบเล่าสู่กันฟัง 2. การกระจายความรู้โดยหนังสือ/ซีดีจากภาครัฐ 3. การกระจายความรู้จากบริษัทท่องเที่ยวหรือไกด์นำเที่ยว
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้	1. เข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน/การจัดแบ่งหน้าที่ 2. การเข้าร่วมการปฏิบัติกิจกรรมในชุมชน	1. การประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน 2. การพูดคุย/ปรึกษาหารือร่วมกับนักวิชาการภาครัฐ 3. การปฏิบัติงาน/ดำเนินกิจกรรมโดยผ่านการปฏิบัติ	1. การจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน 2. การพูดคุย/ปรึกษาหารือร่วมกับนักวิชาการภาครัฐ 3. การปฏิบัติงานหรือดำเนินกิจกรรมโดยผ่านการปฏิบัติ
7. การเรียนรู้	1. เกิดการเข้าถึงชุมชนด้วยทางรถ	1. เกิดการเข้าถึงด้วยทางรถ 2. เกิดการเข้าถึงด้วยทางเรือ	1. เกิดการพัฒนาการเข้าถึงชุมชนโดยทางกายภาพ

ตารางที่ 6 สรุปขั้นตอนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมและความสะดวก

กระบวนการจัดการความรู้	ชุมชนผานม	ชุมชนช่างไห	ขั้นตอนการจัดการความรู้
1. การบ่งชี้ความรู้	1. การบ่งชี้ความรู้ด้านสาธารณสุขโคคขั้นพื้นฐาน 2. การบ่งชี้ความรู้ด้านสาธารณสุขโคคขั้นสูง	1. การบ่งชี้ความรู้ด้านสาธารณสุขโคคขั้นพื้นฐาน 2. การบ่งชี้ความรู้ด้านสาธารณสุขโคคขั้นสูง	1. การบ่งชี้ความรู้ด้านสาธารณสุขโคคขั้นพื้นฐาน 2. การบ่งชี้ความรู้ด้านสาธารณสุขโคคขั้นสูง
2. การสร้างและแสวงหาความรู้	1. จากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆในชุมชน 2. การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงาน 3. การได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐและโครงการต่างประเทศ 4. การไปทัศนศึกษา	1. การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน 2. การดำเนินงานและการปฏิบัติกิจกรรมโดยผ่านการปฏิบัติ 3. การปรึกษาหารือร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ	1. การจัดประชุมปรึกษาหารือกัน 2. การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆในชุมชน 3. การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงาน 4. การได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐ 5. การไปทัศนศึกษานอกสถานที่
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	ไม่มี	ไม่มี	
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	ไม่มี	ไม่มี	
5. การเข้าถึงความรู้	1. การกระจายความรู้ด้วยการเข้าร่วมประชุม 2. การกระจายความรู้ด้วยการพูดคุยเล่าสู่กันฟัง	1. การเข้าร่วมประชุมที่จัดโดยชุมชนและภาครัฐ 2. การกระจายความรู้แบบเผชิญหน้า	1. การกระจายความรู้ด้วยการเข้าร่วมประชุม 2. การกระจายความรู้ด้วยการพูดคุยกันหรือเล่าสู่กันฟัง
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้	1. การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือ 2. การพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างหน่วยงานด้วยกัน 3. การไปทัศนศึกษา	1. การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน 2. การพูดคุยร่วมกับผู้นำชุมชนและกลุ่มดำเนินธุรกิจ 3. การแลกเปลี่ยนความรู้กับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ	1. การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือ 2. การพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างหน่วยงาน 3. การปรึกษาหารือความรู้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ 4. การไปทัศนศึกษา
7. การเรียนรู้	1. การพัฒนาในด้านสาธารณสุขโคคขั้นพื้นฐาน 2. การพัฒนาในด้านสาธารณสุขโคคขั้นสูง	1. การพัฒนาในด้านสาธารณสุขโคคขั้นพื้นฐาน 2. การพัฒนาในด้านสาธารณสุขโคคขั้นสูง	1. เกิดการพัฒนาในด้านสาธารณสุขโคคขั้นพื้นฐาน 2. เกิดการพัฒนาในด้านสาธารณสุขโคคขั้นสูง

ตารางที่ 7 สรุปขั้นตอนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาด้านสินค้าที่ระลึก

กระบวนการจัดการความรู้	ชุมชนผานม	ชุมชนช่างไหม	ขั้นตอนการจัดการความรู้
1. การบ่งชี้ความรู้	1. ความรู้ด้านการทอผ้า 2. ความรู้ด้านผลิตเครื่องเงิน 3. ความรู้ด้านไม้แกะสลักและกระดาษสา	1. ความรู้ด้านการผลิตเหล่าขาว (เหล่าลาว) 2. ความรู้ด้านการผลิตหัตถกรรมการทอผ้า	1. การบ่งชี้ความรู้ด้านการทอผ้า 2. การบ่งชี้ความรู้ด้านการผลิตเครื่องเงิน 3. การบ่งชี้ความรู้ด้านไม้แกะสลักและกระดาษสา 4. การบ่งชี้ความรู้ด้านการผลิตเหล่าลาว
2. การสร้างและแสวงหาความรู้	1. การสร้างความรู้จากการปฏิบัติงาน 2. การแสวงหาความรู้จากผู้มีความรู้ด้านการทอผ้า 3. เข้าร่วมการอบรมจากภาครัฐ/โครงการ 4. การไปทัศนศึกษา/ดูงาน	1. การปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างกลุ่มผลิตสินค้าหัตถกรรม 2. จากผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านการต้มเหล่าและการทอผ้า 3. การดำเนินงานโดยผ่านการปฏิบัติ	1. การสร้างความรู้จากการปฏิบัติงาน 2. การแสวงหาความรู้จากผู้มีความรู้ด้านการทอผ้า 3. การแสวงหาความรู้จากการอบรมของภาครัฐ 4. การแสวงหาความรู้จากการไปทัศนศึกษา/ดูงานภายนอก
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	ไม่มี	ไม่มี	
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	ไม่มี	ไม่มี	
5. การเข้าถึงความรู้	1. การพูดคุยแบบเล่าสู่กันฟัง/แบบเผชิญหน้า 2. การเผยแพร่ความรู้โดยปฏิบัติตัวจริง 3. การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์หัตถกรรม 4. การเผยแพร่ความรู้โดยภาครัฐ/โครงการด้วยแผ่นพับ/แผ่นซีดี 5. บริษัทท่องเที่ยวทางภาครัฐและเอกชน	1. การเข้าร่วมประชุม/งานแสดงสินค้าและเทศกาล 2. การกระจายความรู้โดยผ่าน โทล�ทัก/ข้อมูลจากภาครัฐ 3. การกระจายความรู้จากบริษัทท่องเที่ยว 4. การกระจายความรู้แบบพูดคุยเล่าสู่กันฟัง/แบบเผชิญหน้า	1. การเข้าร่วมประชุมที่จัดขึ้นโดยชุมชนและภาครัฐ 2. การสอนให้ดูโดยการปฏิบัติตัวจริง 3. การพูดคุยแบบเล่าสู่กันฟัง/แบบเผชิญหน้า 4. การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์หัตถกรรมและเทศกาล 5. การเผยแพร่ความรู้โดยภาครัฐ/โครงการ เช่น หนังสือ แผ่นพับ แผ่นซีดี และโทรทัศน์ช่องลาว

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเข้าร่วมการปรึกษาหารือ 2. การกระจายความรู้ด้วยการอบรมโดยการปฏิบัติ 3. การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรม/งานเทศกาลภายในและนอก 4. การไปทัศนศึกษาและดูงานภายนอก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือ 2. การอบรมการทอผ้าและการต้มเหล้า 3. การไปทัศนศึกษาจากภายนอก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเข้าร่วมการปรึกษาหารือ 2. การเข้าร่วมการอบรมหรือการดำเนินกิจกรรมโดยผ่านการปฏิบัติ 3. การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมภายในและภายนอก 4. การไปทัศนศึกษาและดูงานภายนอกร่วมกับโครงการต่างประเทศ
7. การเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดการทอผ้าหลายรูปแบบด้วยการประยุกต์จากลวดลายดั้งเดิมและผสมผสานลวดลายใหม่ 2. เกิดความรู้การย้อมสีธรรมชาติและสีเคมี 3. เกิดการยกระดับผ้าทอให้เป็นสินค้าแนวหน้าของแขวงหลวงพระบาง 4. เกิดความเชื่อมั่นในการซื้อสินค้าหัตถกรรม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดการผลิตการทอผ้าเป็นจำนวนมากตามลำดับ 2. เกิดการเรียนรู้ด้านการย้อมสีธรรมชาติและสีเคมี 3. เกิดการผลิตเหล้าประเภทต่างๆ เช่น เหล้าประเภท 1 และประเภท 2 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดการผลิตทอผ้าหลายรูปแบบด้วยการประยุกต์ลวดลายดั้งเดิมและลวดลายใหม่ 2. เกิดการการย้อมสีธรรมชาติและสีเคมี และการยกระดับผ้าทอให้เป็นสินค้าแนวหน้า 3. เกิดการผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึกเช่นผ้าทอ เครื่องเงินไม้แกะสลัก กระจาดชา และการผลิตเหล้า

ตารางที่ 8 สรุปขั้นตอนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาด้านการตลาด

กระบวนการจัดการ ความรู้	ชุมชนผานม	ชุมชนช่างไหม	ขั้นตอน การจัดการความรู้
1. การบ่งชี้ความรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. การประชุมปรึกษาหารือกัน 2. การวางข้อกำหนดหรือข้อห้ามร่วมกันระหว่างคณะนำศูนย์และกลุ่มสมาชิก 3. การบ่งชี้ความรู้ด้านคุณภาพของสินค้าที่จำหน่ายในศูนย์หัตถกรรม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน 2. การกำหนดราคาสินค้าที่ระลึกร่วมกัน 3. การบ่งชี้ด้านแหล่งหรือสถานที่จำหน่ายสินค้า 4. การบ่งชี้ด้านลูกค้าในการผลิตสินค้า 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การประชุมปรึกษาหารือ 2. การบ่งชี้ในแหล่งจำหน่ายสินค้าที่ระลึก 3. การวางข้อกำหนดหรือข้อห้ามร่วมกันในด้านการตลาด 4. การบ่งชี้ความรู้ด้านคุณภาพของสินค้า 5. การบ่งชี้ด้านลูกค้าทั้งภายในและต่างประเทศ
2. การสร้างและแสวงหาความรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. การปรึกษาหารือร่วมกัน/วางข้อกำหนดด้านการตลาด 2. การเข้าร่วมการอบรมด้านการตลาด 3. การไปทัศนศึกษา/ดูงานภายในและต่างประเทศ 4. การศึกษาตราเครื่องหมายด้านการตลาด 5. การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมทั้งภายในและต่างประเทศ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การร่วมประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน 2. การแสวงหาความรู้จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ 4. การจัดส่งสินค้าไปจำหน่ายนอกสถานที่ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน/การวางข้อกำหนดด้านสินค้า 2. การเข้าร่วมการอบรมด้านการตลาด 3. การไปทัศนศึกษา/ดูงานภายในและต่างประเทศ 4. การศึกษาตราเครื่องหมายสินค้าด้านการตลาด 5. การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมภายในและนอก
3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ	ไม่มี	ไม่มี	
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	ไม่มี	ไม่มี	
5. การเข้าถึง ความรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. การกระจายความรู้ด้วยการพูดคุยกัน 2. การนำสินค้าไปจำหน่ายตามร้าน/ศูนย์หัตถกรรม และตลาดตอนเย็น 3. การนำสินค้าเข้า 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การนำสินค้าเข้าร่วมงานแสดงตามประเพณี และงานแสดงสินค้า 2. การนำสินค้าไปจำหน่ายนอกสถานที่ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การกระจายความรู้ด้วยการพูดคุยกัน 2. การนำสินค้าไปจำหน่ายตามร้าน/ศูนย์หัตถกรรม และตลาดตอนเย็น 3. การนำสินค้าเข้าร่วมงานแสดงสินค้าทั้งภายในและ

	<p>ร่วมงานแสดงสินค้า หัตถกรรมทั้งภายในและ ต่างประเทศ</p> <p>4. การสร้างตรา เครื่องหมายสินค้า</p>		<p>ต่างประเทศ</p> <p>4. การสร้างตราเครื่องหมาย สินค้าหัตถกรรมสำหรับผ้าทอ</p>
6. การแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้	<p>1. การประชุมปรึกษา หารือร่วมกันของคณะนำ และกลุ่มผู้ผลิตสินค้า</p> <p>2. การถ่ายทอดความรู้ และแลกเปลี่ยนความรู้ ระหว่างชุมชน</p> <p>3. การเข้าร่วมงานแสดง สินค้าหัตถกรรมภายใน และต่างประเทศ</p>	<p>1. การจัดประชุมปรึกษา หารือร่วมกัน</p> <p>2. การพูดคุยและปรึกษา หารือกันด้วยกัน</p>	<p>1. การจัดประชุมปรึกษาหารือ ร่วมกัน</p> <p>2. การจัดสารแหล่งจำหน่าย สินค้าที่ระลึก</p> <p>3. การร่วมกันกำหนดราคา สินค้าและข้อห้ามในการ จำหน่ายสินค้า</p> <p>4. การเข้าร่วมงานแสดงสินค้า หัตถกรรมทั้งภายในและ ต่างประเทศ</p>
7. การเรียนรู้	<p>1. มีความพร้อมการนำ สินค้าออกสู่ตลาดสากล</p> <p>2. มีการวางข้อกำหนดใน ตัวราคาสินค้าที่ผลิต ออกมาจำหน่าย</p> <p>3. มีการยกระดับคุณภาพ สินค้าโดยการผลักดันการ พัฒนาด้านรูปแบบ ลวดลาย สี สัน</p> <p>4. มีการนำใช้แผ่นพับ และตราเครื่องหมาย สินค้าในด้านการตลาด</p>	<p>1. มีการนำสินค้าไปจำหน่าย ตามแหล่งต่างๆ</p> <p>2. มีการจัดวางข้อกำหนดใน ตัวราคาสินค้าที่ผลิตออกจาก ชุมชน</p> <p>3. มีการนำสินค้าเข้าร่วมงาน แสดงสินค้าหัตถกรรมงาน เทศกาลต่างๆ</p>	<p>1. มีการวางข้อกำหนดในราคา สินค้า</p> <p>2. มีการนำใช้แผ่นพับและตรา เครื่องหมายสินค้าในการตลาด</p> <p>3. มีการนำสินค้าเข้าร่วมงาน แสดงสินค้าหัตถกรรม</p> <p>4. มีความพร้อมการนำสินค้าสู่ ตลาดสากล</p> <p>5. มีการยกระดับคุณภาพ สินค้าโดยผลักดันการพัฒนา ด้านรูปแบบ ลวดลาย/สี สัน</p>

ตารางที่ 9 สรุปขั้นตอนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาด้านบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

กระบวนการจัดการความรู้	ชุมชนผานม	ชุมชนช่างไห	ขั้นตอนการจัดการความรู้
1. การบ่งชี้ความรู้	1. การเข้าร่วมการปรึกษาหารือร่วมกัน 2. การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบต่อปฏิบัติงานหรือการดำเนินกิจกรรม 3. การบ่งชี้ความรู้จากการผลิตแบบเป็นกลุ่มและสหกรณ์	1. การจัดประชุมปรึกษาหารือกันร่วมกัน 2. ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านสิ่งแวดล้อม 3. การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงาน	1. การจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน 2. การรับทราบปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน 3. การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงาน/ การปฏิบัติงาน
2. การสร้างและแสวงหาความรู้	1. การปฏิบัติกิจกรรม/ดำเนินงาน 2. การจัดประชุมพูดคุยกัน/ปรึกษาหารือร่วมกัน 3. การแสวงหาความรู้จากการช่วยเหลือจากภาครัฐ/โครงการ 4. การไปทัศนศึกษา/ดูงานต่างประเทศ	1. การจัดประชุมปรึกษาหารือกัน 2. การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยผ่านการปฏิบัติ 3. การแสวงหาความรู้จากการช่วยเหลือของภาครัฐ	1. การจัดประชุมพูดคุยกัน/การปรึกษาหารือร่วมกัน 2. การปฏิบัติกิจกรรม และดำเนินงานโดยผ่านการปฏิบัติ 3. การแสวงหาความรู้จากการช่วยเหลือของภาครัฐและโครงการ 4. การไปทัศนศึกษา/ดูงานอยู่ภายในและต่างประเทศ
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ	ไม่มี	ไม่มี	
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	ไม่มี	ไม่มี	
5. การเข้าถึงความรู้	1. การกระจายความรู้ผ่านการปฏิบัติกิจกรรมหรือการดำเนินงาน 2. การกระจายความรู้ด้วยการพูดคุยกันในกลุ่มสมาชิกด้วยกัน	1. การประชุมปรึกษาหารือกัน/การสัมมนาหรืออบรม 2. การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงาน 3. การประกาศเสียงตามสายในชุมชน	1. การกระจายความรู้โดยการปฏิบัติกิจกรรมหรือการดำเนินงาน 2. การกระจายความรู้ตามสายในสื่อชุมชน 3. การกระจายความรู้ด้วยการพูดคุยกันในกลุ่มสมาชิกด้วยกัน
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้	1. การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือ/การอบรม 2. การเข้าร่วมการดำเนินงาน /กิจกรรมต่างๆโดยผ่าน	1. การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน 2. การดำเนินกิจกรรมโดยผ่านการปฏิบัติ	1. การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือ/การอบรม 2. การเข้าร่วมการดำเนินงาน/กิจกรรมต่างๆโดยผ่านการ

	<p>การปฏิบัติ</p> <p>3. การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบดำเนินงาน</p> <p>4) การพูดคุยกันในกลุ่มสมาชิกด้วยกัน</p>	<p>3. การเข้าร่วมการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆร่วมกับภาครัฐ</p>	<p>ปฏิบัติ</p> <p>3. การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบต่อการดำเนินงาน</p> <p>4. การพูดคุยกันในกลุ่มสมาชิกด้วยกัน</p>
7. การเรียนรู้	<p>1. เกิดการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบร่วมกัน</p> <p>2. เกิดการจัดแบ่งหน้าที่การดำเนินงาน</p> <p>3. เกิดการจัดสรรเขตจำหน่ายสินค้า</p> <p>4. เกิดการอำนวยความสะดวกต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว</p>	<p>1. เกิดการจัดสรรแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน</p> <p>2. เกิดการจัดสรรเขตจำหน่ายสินค้าและเขตการผลิตเหล้าลาว</p> <p>3. เกิดการกำจัดปัญหาขยะในชุมชน</p> <p>4. เกิดการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน</p>	<p>1. เกิดการจัดสรรแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน</p> <p>2. เกิดการจัดแบ่งหน้าที่การดำเนินงาน</p> <p>3. เกิดการจัดสรรเขตจำหน่ายสินค้า</p> <p>4. เกิดการอำนวยความสะดวกต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว</p>

ตารางที่ 10 สรุปขั้นตอนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม

กระบวนการจัดการความรู้	ชุมชนผานม	ชุมชนช่างไห	ขั้นตอนการจัดการความรู้
1. การบ่งชี้ความรู้	1. ความรู้ด้านปัญหาขยะในชุมชน 2. ความรู้ด้านปัญหาน้ำเสียในชุมชน 3. การยุติการทำลายป่าเพื่อการทำไร่หรือสวน 4. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	1. การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกันด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน 2. การบ่งชี้ความรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน (ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาขยะ) 3. การบ่งชี้ความรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมภายนอกชุมชน	1. การจัดประชุมปรึกษาหารือ 2. ความรู้ด้านปัญหาขยะในชุมชน 3. ความรู้ด้านปัญหาน้ำเสียในชุมชน 4. การยุติการทำลายป่าเพื่อการทำไร่หรือสวน 5. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
2. การสร้างและแสวงหาความรู้	1. การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือ/การอบรม 2. การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่หน่วยงาน 3. การช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ 4. การปฏิบัติกิจกรรมหรือการดำเนินงานโดยผ่านการปฏิบัติ	1. การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน/การอบรมความรู้ 2. การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้หน่วยงานคุ้มครอง 3. การเข้าร่วมการอบรมจากหน่วยงานภาครัฐ	1. การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือ/การศึกษอบรม 2. การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่หน่วยงาน 3. การปฏิบัติกิจกรรมหรือการดำเนินงานโดยการปฏิบัติ 4. การเข้าร่วมการอบรมจากหน่วยงานภาครัฐ
3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ	ไม่มี	ไม่มี	
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้	ไม่มี	ไม่มี	
5. การเข้าถึงความรู้	1. การกระจายความรู้ด้วยการร่วมประชุมประจำปี 2. การเผยแพร่ความรู้โดยผ่านหอกระจายเสียงตามสายในชุมชน	1. การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน 2. การศึกษาอบรมประชาชน 3. การตรวจสอบปัญหาความไม่สะอาดในชุมชน	1. การเข้าร่วมประชุมประจำปี 2. การพูดคุยกันกับการปฏิบัติงาน 3. การกระจายความรู้โดยหอกระจายเสียงตามสายในชุมชน 4. การศึกษาอบรม/ตรวจสอบปัญหาความไม่สะอาดในชุมชน
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้	1. การเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือ 2. การให้ความรู้จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ	1. การจัดประชุมปรึกษาหารือกัน 2. การจัดแบ่งหน้าที่/เขตรับผิดชอบให้แก่หน่วย	1. การเข้าร่วมจัดประชุมปรึกษาหารือ 2. การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานให้แก่

	3. การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้หน่วยงาน คุ่มครอง 4. การร่วมดำเนินกิจกรรม โดยการปฏิบัติ	คุ่มครอง 3. การศึกษาอบรมให้ความรู้ ประชาชน	หน่วยคุ่มครอง 3. การร่วมดำเนินกิจกรรมโดย ผ่านการปฏิบัติ
7. การเรียนรู้	1. มีการกำจัดปัญหาขยะ / น้ำ เสียและความไม่สะอาดใน ชุมชน 2. มีการจัดแบ่งหน้าที่ รับผิดชอบในแต่ละหน่วย งานเป็นผู้รักษาความสะอาด ในชุมชน 3. มีการยุติการทำลายป่าไม้ และมีการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติเป็นอย่างดี	1. มีการจัดสรรเขตผลิตเหล้า ในใจกลางชุมชนไปผลิตนอก ชุมชน 2. มีการกำจัดปัญหาขยะและ ปัญหาน้ำเสียในชุมชน 3. มีการจัดแบ่งหน้าที่ รับผิดชอบในแต่ละหน่วย งาน เป็นผู้รักษาความสะอาดใน ชุมชน	1. มีการกำจัดปัญหาขยะ/น้ำ เสีย และปัญหาความไม่สะอาด ในชุมชน 2. มีการจัดแบ่งหน้าที่ รับผิดชอบในแต่ละหน่วย งาน เป็นผู้รักษาความสะอาดใน ชุมชน 3. มีการยุติการทำลายป่า มี การอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติเป็นอย่างดี

ตอนที่ 3 สรุปภาพรวมสภาพและปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง

จากการสังเคราะห์สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งในชุมชนผานมและชุมชนช่างไห สรุปภาพรวมได้ดังนี้

3.1 เป้าหมายของการจัดการความรู้ของชุมชน

เป้าหมายของการจัดการความรู้ คือ พัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
และพัฒนาด้านเศรษฐกิจของชุมชนให้ดีขึ้น

3.2 องค์ประกอบของกระบวนการจัดการความรู้

3.2.1 ด้านคน/บุคลากร

ด้านคน/บุคลากร ที่เป็นแหล่งความรู้และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์
มี 4 กลุ่ม ดังนี้

3.2.1.1 กลุ่มผู้นำชุมชน ประกอบด้วยผู้นำชุมชนเป็นแหล่งความรู้ด้าน
นโยบายการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมของแขวงหลวงพระบาง และด้านการบริหารจัดการแบบมี
ส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รองผู้นำชุมชนอีกคนหนึ่งเป็นแหล่งความรู้ด้านการท่องเที่ยว

และด้านประเพณีวัฒนธรรม บุคคลทั้งสองคนนี้เป็นบุคคลสำคัญที่สุดในชุมชนที่เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เป็นแหล่งความรู้ในการพัฒนาคนในชุมชน

3.2.1.2 กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก มีความรู้โดดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน แบ่งเป็น 5 กลุ่มย่อย คือ

1. กลุ่มทอผ้า มีสมาชิกมากกว่า 290 คน เป็นแหล่งความรู้ขนาดใหญ่ที่สุดของแขวงหลวงพระบาง และกระจายอยู่เฉพาะในชุมชนผานมและช่างไห
2. กลุ่มผลิตภัณฑ์กระดาษสา มีสมาชิกรวม 25 คน เป็นแหล่งความรู้ที่เกิดขึ้นเมื่อสิบปีก่อนเพื่อผลิตสินค้าที่ระลึก จนถึงปัจจุบันได้กลายเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนผานม
3. กลุ่มผลิตเหล้าลาว มีสมาชิก 22 ครว้เรือน เป็นแหล่งความรู้ที่ได้สั่งสมมาแต่สมัยก่อน นับเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญที่สุดของชุมชนช่างไห
4. กลุ่มผลิตไม้แกะสลัก มี 2 ครอบครัวเท่านั้น คือ ครอบครัวของแก่นสี แก้ววิสัยจิต กับครอบครัวของคำแพง (ไม่มีนามสกุล) เป็นแหล่งความรู้ที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กับกลุ่มผลิตภัณฑ์กระดาษสา และเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนผานมเช่นกัน
5. กลุ่มผลิตเครื่องเงิน มีจำนวน 4 คน เป็นผู้ผลิตและจำหน่ายเพียงรายเดียว ซึ่งมีเฉพาะในชุมชนผานม และเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวทั้งหลาย

จะเห็นได้ว่า กลุ่มผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึก เป็นแหล่งความรู้เชิงวัฒนธรรมสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายของชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มทอผ้าและกลุ่มต้มเหล้าลาวนี้นับเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญที่สุด เพราะมีการสั่งสมความรู้มาแต่โบราณและพัฒนาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ให้เป็นเอกลักษณ์ของแขวงหลวงพระบางได้

3.2.1.3 กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง มีจำนวนทั้งสิ้น 25 คน แต่ละคนเป็นแหล่งความรู้ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขั้นพื้นฐานในชุมชนให้ถูกสุขอนามัย เช่น การกำจัดขยะและน้ำเสีย การรักษาความสะอาด เป็นต้น

3.2.1.4 องค์กรจัดตั้งแม่หญิง เป็นกลุ่มสตรีที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้นำชุมชน เพื่อให้การอบรมแก่สตรีในชุมชน มีจำนวนทั้งสิ้น 6 คน เป็นแหล่งความรู้ด้านการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมของชาวไทลื้อและชาวไทย-ลาว เช่น การแต่งกาย ภาษา วิถีชีวิตประจำวัน ขนบธรรมเนียม ความเชื่อ เป็นต้น

นอกจากกลุ่มคนในชุมชนดังกล่าวข้างต้นแล้ว พบว่า ยังมีกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐของหน่วยงานภายนอกชุมชน ที่เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญอีก 4 กลุ่ม ได้แก่

3.2.1.5 ห้องการแถลงข่าววัฒนธรรมและท่องเที่ยวเมือง เป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐที่มีความรู้ด้านนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของแขวงหลวงพระบาง

3.2.1.6 สมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง เป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐที่มีความรู้ด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก ด้านการตลาด ด้านการบริหารจัดการ ด้านการประชาสัมพันธ์ เน้นเฉพาะความรู้เกี่ยวกับการทอผ้า

3.2.1.7 แผนกอุตสาหกรรมและการค้า เป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐที่มีความรู้ด้านการส่งเสริมคุณภาพสินค้าเฉพาะผลิตภัณฑ์ผ้าเท่านั้น

3.2.1.8 แผนกท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง เป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐที่มีความรู้ด้านการประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะการผลิตสื่อในรูปแบบสิ่งพิมพ์เพื่อแนะนำแหล่งท่องเที่ยวในแขวงหลวงพระบาง เช่น แผ่นพับ หนังสือ วิดีโอ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ด้านคน/บุคลากรที่เป็นแหล่งความรู้ของแขวงหลวงพระบาง มีทั้งภายในและภายนอกชุมชน ภายในชุมชน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง และองค์กรจัดตั้งแม่หญิง ส่วนภายนอกชุมชน มี 4 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐจากโครงการแถลงข่าววัฒนธรรมและท่องเที่ยวเมือง สมาคมอุตสาหกรรมหลวงพระบาง แผนกอุตสาหกรรมและการค้า แผนกท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง

ปัญหาด้านคน/บุคลากร พบว่า ชุมชนยังขาดคน/บุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีความรู้ความสามารถด้านการจัดการความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการค้นคว้า จัดเก็บ และกระจายความรู้ต่างๆ ที่ชุมชนจำเป็นต้องมี

3.2.2 ด้านเทคโนโลยี

พบว่า ชุมชนมีสภาพหรือมีโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้ออำนวยต่อการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างดี คือ มีไฟฟ้า ไร้ไฟ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น แต่ชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีเครื่องมือที่ทันสมัยน้อยมาก เครื่องมือที่มีนั้น ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ ก็ได้นำมาใช้ในการค้นคว้า และจัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ

ปัญหาด้านเทคโนโลยี ที่พบ คือ ชุมชน/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดเครื่องมือที่ทันสมัยที่เพียงพอในการจัดการความรู้ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายวิดีโอที่มีคุณภาพ เป็นต้น

3.2.3 ด้านกระบวนการความรู้

กระบวนการความรู้เป็นการบริหารจัดการ เพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปใช้ปรับปรุงและสร้างนวัตกรรมของชุมชน พบว่า

มีการจัดประชุมใหญ่เป็นประจำทุกปี อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง โดยผู้นำชุมชนแจ้งนโยบายและแนวทางการพัฒนาของรัฐบาลให้คนในชุมชนทราบและนำไปปฏิบัติ เช่น แจ้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมของแขวงหลวงพระบาง 5 ปี ครั้งที่ 7 (พ.ศ. 2554-2558) มีการแจกเอกสารการแก้ไขความยากจนและการผลิตเป็นสินค้า เป็นต้น ผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง องค์กรจัดตั้งแม่หญิง รวมทั้งคนในชุมชน

มีการจัดฝึกอบรมเฉพาะกลุ่มทอผ้า เป็นระยะๆ ทุกๆ 1-2 ปี ส่วนมากใช้วิทยากรจากภายนอกชุมชนทั้งชาวลาวและชาวต่างประเทศเพื่อให้ความรู้ด้านการทอผ้าและการย้อมสีธรรมชาติ การทอผ้ามัดหมี่และการบริหารจัดการ ทักษะด้านการค้าและการส่งออกสินค้า ตลอดจนการสอนภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐานและการสร้างความเป็นผู้นำในการบริหาร นอกจากนี้ ยังมีการจัดอบรมความรู้ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทลื้อและวัฒนธรรมลาว เกี่ยวกับภาษา การแต่งกาย เป็นประจำทุกปีให้แก่กลุ่มวัยรุ่นหญิงในชุมชน โดยองค์กรจัดตั้งแม่หญิงของแต่ละชุมชน

มีการจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเฉพาะกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชน เช่น ในกลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก ได้แก่ การยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้า การย้อมสีธรรมชาติ การตลาดหรือการกำหนดราคาสินค้า การใช้ตราสินค้าที่ดัดกรรม ในกลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครองจัดประชุมร่วมกันในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่รับผิดชอบเป็นประจำสองเดือนต่อครั้ง

มีการจัดทัศนศึกษาและดูงานต่างประเทศเกี่ยวกับการทอผ้า ปีละ 1 ครั้ง ในต่างประเทศให้แก่ช่างทอผ้าที่มีความสามารถสูง ได้แก่ ที่ประเทศไทย กัมพูชา เวียดนาม ประเทศกัมพูชา

ปัญหาด้านกระบวนการความรู้ พบว่า กลุ่มผู้ผลิตไม้แกะสลัก กลุ่มผู้ผลิตกระดาษสา และกลุ่มผู้ผลิตเครื่องเงิน ไม่มีการจัดประชุมปรึกษาระหว่างกลุ่มด้วยกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และภายในกลุ่ม รวมถึงการจัดอบรมความรู้ในด้านการผลิตไม้แกะสลัก กระดาษสา และเครื่องเงินร่วมกับกลุ่มผลิตทอผ้า

3.3 สรุปกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง

ได้ศึกษากระบวนการจัดการความรู้ของชุมชน แขวงหลวงพระบาง ใน 7 ขั้นตอน คือ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดเก็บความรู้ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การเรียนรู้ จำแนกตามการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 7 ด้าน ได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสินค้าที่ระลึก ด้านการตลาด ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และด้านสิ่งแวดล้อม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การบ่งชี้ความรู้ ในภาพรวมได้ระบุถึงความรู้ที่เด่นชัดในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง โดยจำแนกตามการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 7 ด้าน ดังนี้

1) การบ่งชี้ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอในชุมชน ร้านผลิตและจำหน่ายเครื่องเงิน ศูนย์หัตถกรรมผานม และแหล่งผลิตภัณฑ์เหล้าลาว วัดป่าโพนเผา และวัดในชุมชนผานมและชุมชนช่างไห

ปัญหาด้านการบ่งชี้ความรู้ พบว่า กลุ่มคนรุ่นใหม่ในชุมชนไม่ให้ความสนใจที่จะสืบทอดความรู้ดังกล่าว และพร้อมกันนั้นชุมชนไม่มีความรู้ด้านการอนุรักษ์โบราณวัตถุ เช่น เต่าไห และไหโบราณอายุ 600 กว่าปี ที่ยังมีอยู่กระจัดกระจายทั่วชุมชน ซึ่งความรู้เหล่านั้นส่วนมากจะอยู่ในตัวของผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ เจ้าอาวาส เป็นต้น

2) การบ่งชี้ความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ ความรู้ด้านการสร้างถนนเข้าถึงชุมชนโดยเส้นทางการคมนาคมทางรถและทางเรือ รวมถึงถนนภายในและภายนอกชุมชน

ปัญหาด้านความสะดวกในการเข้าถึง คือ ขาดความรู้ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนด้วยข้อมูลด้วยการจัดทำเป็นแผ่นพับ แผนที่ แผนที่ และระบบออนไลน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

3) การบ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ความรู้ด้านเส้นทางการคมนาคมภายในชุมชน ไฟฟ้า น้ำดื่ม ห้องน้ำสาธารณะ ลานจอดรถ คลินิกเอกชน หอกระจายเสียง ด้านโรงแรมหรือที่พัก ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ศูนย์หัตถกรรมการทอผ้า

ปัญหาความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน พบว่าชุมชนขาดความรู้ด้านการอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น รถบริการลูกค้า เป็นต้น

4) การบ่งชี้ความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก ได้แก่ ความรู้ด้านผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ได้แก่ ผ้าตุ้ม ผ้าสไบ ผ้าจุดไหม ผ้าเปียงไหมและฝ้าย ผ้าชิ้นไหมและฝ้าย ซึ่งผ้าทอเหล่านี้ประกอบด้วยลายดั้งเดิม ได้แก่ ลายกุญแจ ลายดาว ลายดอกพิกุล รวมถึงการประยุกต์เป็นลวดลายใหม่ ความรู้ด้านเครื่องเงิน ได้แก่ พาน โอ (ขัน) ความรู้ด้านไม้แกะสลักรูปต่างๆ ได้แก่ รูปช้าง มังกร ภาพหลวงพระบาง เป็นต้น ความรู้ด้านผลิตภัณฑ์จากกระดาศา ได้แก่ ภาพวาด สมุดบันทึก โคมไฟ ความรู้ด้านการต้มเหล้าลาว ได้แก่ เหล้าข้าวดำ เหล้าข้าวขาว

ปัญหาด้านความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกของชุมชน พบว่า เป็นความรู้ที่มีอยู่ในกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพด้านการผลิตเป็นสินค้าอย่างเดียว เช่น กลุ่มผอบผ้า กลุ่มผู้ผลิตกระดาศา กลุ่มผู้ผลิตไม้แกะสลัก และกลุ่มผู้ผลิตเครื่องเงินเท่านั้น ซึ่งคนในชุมชนส่วนมากยังขาดความรู้ด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก

5) การบ่งชี้ความรู้ด้านการตลาด เป็นความรู้ด้านการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกสำหรับลูกค้าชาวลาวและชาวต่างประเทศ คือ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ได้แก่ ผ้าผืน เสื้อผ้า ผ้าเปียงไหมและฝ้าย ผ้าชิ้นไหมและฝ้าย กระเป๋า ฯลฯ ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นชาวไทย ชาวจีน ชาวเยอรมัน ชาวฝรั่งเศสและชาวลาว รวมถึงลูกค้ากลุ่มประเทศตะวันตก โดยมีราคาเริ่มจาก 50,000 - 550,000 กีบ (200 -

2,200 บาท) ผลิตภัณฑ์สินค้าที่ทำจากเครื่องเงินได้แก่ พาน โอ (ขัน) แหวน กำไล เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดใหญ่ โดยจำหน่ายในราคาประมาณ 7,500,000 – 10,000,000 กีบ (30,000 - 40,000 บาท) ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นชาวไทย ชาวยุโรปและชาวลาว สินค้าที่ผลิตจากไม้แกะสลักและกระดาษสา ได้แก่ ไม้แกะสลักภาพหลวงพระบาง ไม้แกะสลักรูปมังกร ภาพวาด สมุดบันทึก โคมไฟ เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปที่เคยจัดส่งไปจำหน่ายยังประเทศจีน ญี่ปุ่น แต่ในปัจจุบันได้จัดจำหน่ายอยู่ในชุมชน (4) สินค้าด้านเสื้อผ้าที่ผลิตจากข้าว ได้แก่ เสื้อผ้าและเสื้ผ้าดำ โดยจำหน่ายในราคาประมาณ 10,000 – 30,000 กีบ (40 - 120 บาท) ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นชาวเวียดนาม ชาวจีน ชาวไทย ชาวยุโรปและชาวลาว ซึ่งสินค้าเหล่านี้มีจำหน่ายอยู่ตามศูนย์รวมหัตถกรรมและร้านจำหน่ายสินค้าในชุมชน นอกจากนี้ยังนำไปจำหน่ายตามที่ภาษาลาวเรียกว่าตลาดมืด (night market) หน้าหอพิพิธภัณฑสถานหลวงพระบาง รวมถึงการนำสินค้าไปจำหน่ายในงานแสดงสินค้าหัตถกรรมทั้งภายในและภายนอก

ปัญหาด้านการตลาด พบว่า ชุมชนขาดความรู้ด้านโฆษณาด้านสินค้าที่ระลึก เช่น ด้านผ้าทอ ด้านเครื่องเงิน ด้านไม้แกะสลัก ด้านกระดาษสา และด้านการผลิตเสื้อผ้า และขาดความรู้ด้านการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกทางด้านออนไลน์

6) การบ่งชี้ความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบที่เป็นหน่วยงานในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ผู้นำในกลุ่มสตรี (ผู้นำสหพันธ์แม่หญิง) ผู้นำในหน่วยคุ้มครองของชุมชน และผู้นำศูนย์หัตถกรรม ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีหน้าที่ในการดำเนินการ คือ ผู้นำชุมชนทำหน้าที่รับผิดชอบด้านการขึ้นารวม เข้าร่วมการจัดประชุมต่างๆ ที่จัดโดยภาครัฐ วางแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม แก้ไขปัญหาในชุมชนและศึกษาอบรมคนในชุมชน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนทำหน้าที่ด้านการร่วมมือกับภาครัฐและโครงการต่างประเทศที่ให้การช่วยเหลือชุมชน ด้านวัฒนธรรม ประเพณี และด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ ด้านศาสนสถาน ศูนย์หัตถกรรม และร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกในชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชนทำหน้าที่รับผิดชอบด้านความสงบและความปลอดภัยในชุมชน ผู้นำในกลุ่มสตรีของชุมชนทำหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มสตรีด้วยกัน รวมถึงการอบรมกลุ่มสตรีวัยรุ่นในการอนุรักษ์ด้านวัฒนธรรม ประเพณี เช่น การแต่งกาย การนุ่งถือ ภาษา ฯลฯ ผู้นำในหน่วยคุ้มครองของชุมชนทำหน้าที่ด้านการคุ้มครองกลุ่มสมาชิกในครัวเรือน ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ปัญหาขยะ ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาความสะอาดในชุมชน รวมถึงปัญหาความสะอาดในเขตการผลิตเสื้อผ้าในชุมชน

ปัญหาด้านการบ่งชี้ความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ชุมชนขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างร่วมกันของแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรม และชุมชนยังขาดการจัดเก็บเป็นความรู้ที่ชัดเจน

7) การบ่งชี้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความรู้ด้านการกำจัดปัญหาน้ำเสีย ปัญหาขยะในชุมชน การกำจัดปัญหาขยะตามถนนภายในและภายนอกชุมชนอย่างเป็นระบบ และการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมภายนอกด้วยการร่วมกันปลูกต้นไม้ให้เป็นป่า และห้ามมีการทำลายป่าที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน รวมถึงการทำสัญญาจ้างองค์กรพัฒนาตัวเมืองหลวงพระบางในการเก็บขยะในชุมชน

ปัญหาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนยังขาดความรู้ด้านการกำจัดปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับสูง เช่น ชุมชนไม่มีการจัดแบ่งประเภทขยะต่างๆ ที่สามารถนำไปผลิตใช้ต่อไปด้วย

2. การสร้างและแสวงหาความรู้ ชุมชนได้มีการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยจำแนกตามการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 7 ด้าน ดังนี้

1) การสร้างและแสวงหาความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ในภาพรวมชุมชนได้สร้างความรู้จากการสืบทอดและการดำเนินกิจกรรมโดยผ่านการปฏิบัติ เช่น การสร้างศูนย์หัตถกรรม การทอผ้าและจำหน่ายสินค้า การจัดสรรเขตจำหน่ายสินค้า เขตการผลิตเหล้า รวมถึงการดำเนินกิจกรรมทางบุญพระเวศ บุญปีใหม่ กิจกรรมทางประเพณี วัฒนธรรม นอกจากนี้ ชุมชนได้แสวงหาความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนโดยการเข้าร่วมประชุมที่จัดขึ้นโดยโดยชุมชนหรือภาครัฐ และได้มีการแสวงหาความรู้จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ปัญหาการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมายและวิธีการรวบรวมความรู้ และการดึงความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความรู้ด้านการสร้างศูนย์หัตถกรรม ความรู้ด้านวัดของชุมชน ความรู้ ความรู้ด้านโดยจัดทำหลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์ผู้รู้ในเรื่องที่กำหนดไว้ ค้นคว้าจากสื่อออนไลน์ จากการไปดูงาน/ทัศนศึกษาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

2. ขาดหน่วยงานรับผิดชอบในการรวบรวมองค์ความรู้ในด้านแหล่งต่างๆ ที่กระจัดกระจายภายในชุมชนมารวมกันไว้เป็นจุดเดียว เพื่อสะดวกในการจัดเก็บต่อไป เช่น ประวัติความเป็นมาของวัด การตั้งถิ่นฐานของชุมชน รวมถึงด้านแหล่งผลิตไหและเตาโหลสมัยก่อน เป็นต้น

3. ขาดอุปกรณ์ที่เหมาะสมและเพียงพอ เช่น เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ กล้องถ่ายวิดีโอที่มีคุณภาพสูง เป็นต้น

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่าชุมชนได้สร้างความรู้การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนด้วยทางด้านกายภาพโดยมีการเข้าร่วมการจัดประชุมปรึกษาหารือกัน การปฏิบัติงาน การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันโดยผ่านการปฏิบัติ เช่น การสร้างถนนทางในและนอกชุมชน และการเข้าถึงชุมชนจากริมน้ำโขง (การเข้าถึงชุมชนโยทางรถและทางเรือ)

ปัญหาการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย หัวข้อความรู้ที่จำเป็น และวิธีการที่ชัดเจน ในการรวบรวมความรู้หรือการดึงความรู้ที่อยู่กระจัดกระจายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความรู้ด้านศูนย์หัตถกรรมผานม ความรู้ด้านร้านผลิตและจำหน่ายสินค้าที่ระลึกในชุมชน ความรู้ด้านแหล่งผลิตเหล้าลาว ความรู้ด้านประวัติความเป็นมาของแหล่งผลิตไห ประวัติวัดในชุมชนผานมและช่างไห มารวมกันไว้ และจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสม และตรงกับความต้องการ และนำไปใช้ได้ เป็นต้น

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านนี้ รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานที่จะเป็นผู้เก็บรวบรวมความรู้ด้านต่างๆ ที่อยู่ในตัวบุคคลทั้งหลายในแหล่งผลิตเหล้าลาว แหล่งทอผ้า วัดช่างไห

3. ขาดเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัยที่จะช่วยสร้างและแสวงหาความรู้ที่ต้องการ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์

3) การสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ชุมชนได้มีการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวจากการจัดประชุมปรึกษาร่วมกัน การดำเนินกิจกรรมโดยผ่านการปฏิบัติ และมีการแสวงหาความรู้จากภาครัฐ เช่น ภาครัฐได้ให้การช่วยเหลือในด้านการสร้างถนนเข้าถึงชุมชน ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปา ศูนย์หัตถกรรมผ้าทอของชุมชน และการไปทัศนศึกษาภายนอก เช่น ประเทศไทย และประเทศกัมพูชา

ปัญหาการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า

1. ขาดการวางแผนเป้าหมาย และวิธีการที่ชัดเจน เพื่อจะสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความรู้ด้านการสร้างโถงน้ำดื่มในชุมชน และร้านอาหาร และรถบริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานที่จะเป็นผู้เก็บรวบรวมความรู้ด้านต่างๆ ที่อยู่ในตัวบุคคลทั้งหลายในแหล่งผลิตเหล้าลาว แหล่งทอผ้า และวัด

3. ขาดเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ทันสมัยที่จะช่วยสร้างและแสวงหาความรู้ที่ต้องการ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์

4) การสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า ชุมชนได้สร้างและแสวงหาความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกจากคนรุ่นก่อนโดยผ่านการปฏิบัติตัวจริง และการบูรณาการความรู้ด้านภูมิปัญญา เช่น ด้านการผลิตผ้าทอ ด้านการผลิตเครื่องเงิน ด้านการผลิตไม้แกะสลัก ด้านการผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา ด้านการผลิตเหล้า และชุมชนได้แสวงหาความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกจากภาครัฐและโครงการต่างประเทศ ด้วยการได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือด้านนักวิชาการ และรวมถึงการแสวงหาความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกด้วยการไปทัศนศึกษาหรือดูงานภายนอก เช่น ประเทศไทย ประเทศเวียดนาม และประเทศกัมพูชา

ปัญหาการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า

1. ขาดการกำหนดแนวทาง และเป้าหมายที่ชัดเจนในการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก เช่น ความรู้ด้านผ้าทอ ด้านเครื่องเงิน ไม้แกะสลัก และด้านการผลิตเหล้าลาว ที่กระจัดกระจายภายในชุมชนมารวมกันไว้เป็นจุดเดียวเพื่อสะดวกในการจัดเก็บต่อไป

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านการพัฒนาด้านสินค้าที่ระลึก รวมทั้งเป็นผู้ดำเนินงานเพื่อเก็บรวบรวมความรู้ในกลุ่มผู้ผลิตสินค้าต่างๆ ที่อยู่ในตัวบุคคลทั้งหลายในแหล่งความรู้ด้านการทอผ้า การผลิตเครื่องเงิน แหล่งผลิตเหล้าลาว เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ทันสมัยมาช่วยช่วยในการสร้างและแสวงหาความรู้ที่ต้องการ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์

5) การสร้างและแสวงหาความรู้ด้านการตลาด พบว่า ชุมชนได้สร้างความรู้และแสวงหาความรู้ด้านการตลาดจากกาจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน การดำเนินกิจกรรมต่างๆภายในชุมชนโดยการปฏิบัติ และการวางข้อกำหนดในราคาสินค้าที่จำหน่ายอยู่ในศูนย์หัตถกรรมหรือในแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ชุมชนได้แสวงหาความรู้ด้านการตลาดด้วยการเข้าร่วมงานอบรม การไปทัศนศึกษาหรือดูงาน การศึกษาเกี่ยวกับตราเครื่องหมายสินค้าด้านการตลาด และการนำสินค้าไปเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมและงานเทศกาลทั้งในและนอกประเทศ โดยการสนับสนุนช่วยเหลือจากโครงการต่างประเทศ

ปัญหาการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านการตลาด พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านการตลาด เช่น ความรู้ด้านการจำหน่ายสินค้า และความรู้ด้านत्वมชอบสินค้าของลูกค้านแต่ละประเทศ ที่กระจัดกระจายภายในกลุ่มผู้จำหน่ายสินค้าที่ระลึกมารวมกันไว้เป็นจุดเดียวเพื่อสะดวกในการจัดเก็บต่อไป

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ และความสามารถ พร้อมทางเป็นผู้ประสานงาน หรือผู้ดำเนินการในด้านการตลาด รวมถึงผู้รับผิดชอบและกระตุ้นให้กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดการจัดเก็บรวบรวมความรู้ด้านการจำหน่ายสินค้าต่างๆ เป็นต้น

3. ขาดอุปกรณ์และเครื่องมือที่ทันสมัยมาช่วยในการสร้างและแสวงหาความรู้ที่ต้องการ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์

6) การสร้างและแสวงหาความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ชุมชนได้สร้างและแสวงหาความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากการดำเนินงานหรือการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันโดยผ่านการปฏิบัติ และการจัดประชุมพูดคุยกัน/การปรึกษาหารือร่วมกันในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น ด้านศูนย์จำหน่าย หัตถกรรมผานม ด้านสินค้าที่ระลึก ด้าน

การตลาด ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน และชุมชนยังได้แสวงหาความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม จากภาครัฐหรือโครงการต่างประเทศ และการไปทัศนศึกษาและดูงานภายในและภายนอก

ปัญหาการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า

1. ขาดการตั้งเป้าหมายในการสร้างและแสวงหาความรู้ด้วยการรวบรวมองค์ความรู้ที่อยู่ในกลุ่มผู้รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น กลุ่มผู้นำในชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง กลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง รวมถึงคนในชุมชนที่กระจัดกระจายภายในชุมชนมารวมกันไว้เป็นจุดเดียว เพื่อสะดวกในการจัดเก็บต่อไป

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ และประสบการณ์ในด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และกระตุ้นให้กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน เกิดการเก็บรวบรวมความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่กลุ่มต่างๆตามในชุมชน มาเก็บไว้ในจุดเดียวกัน หรือจัดความรู้เหล่านั้นมาเป็นหมวดหมู่ เป็นนิติน

3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัยมาช่วยการสร้างและแสวงหาความรู้ที่ต้องการ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์

7) การสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนได้สร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวโดยการเข้าร่วมการจัดประชุมปรึกษาหารือกัน/ การศึกษาอบรมความรู้โดยการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่หน่วยงานคุ้มครองในด้านการกำกับปัญหาน้ำเสีย ปัญหาขยะ รวมถึงปัญหาความไม่สะอาดในแหล่งท่องเที่ยว และชุมชนยังได้แสวงหาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมจากภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น การลงสัญญา (ทำบทบันทึกข้อความ) ร่วมกับองค์การพัฒนาตัวเมืองหลวงพระบาง เพื่อเอารถไปเก็บขยะอยู่ในชุมชน นอกจากนี้ชุมชนได้แสวงหาความรู้ในด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนจากการไปศึกษาอบรมความรู้นอกสถานที่

ปัญหาการสร้างและแสวงหาความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า

1. ขาดการวางเป้าหมาย และวิธีการในการสร้างและแสวงหาความรู้ด้วยการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในกลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง กลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง รวมถึงคนในชุมชนที่กระจัดกระจายภายในชุมชนมารวมกันไว้เป็นจุดเดียว เพื่อสะดวกในการจัดเก็บต่อไป

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ และรวมทั้งประสบการณ์ในด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น การกำกับปัญหาขยะ น้ำเสีย และความสะอาดในชุมชน มารวบรวมไว้เป็นจุดเดียวกัน เพื่อสะดวกให้แก่การนำไปใช้ต่อไป

3. ขาดอุปกรณ์ และเครื่องมือที่ทันสมัยมาช่วยการสร้างและแสวงหาความรู้ที่ต้องการ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์

3. **การจัดความรู้ให้เป็นระบบ** ชุมชนได้มีการจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยจำแนกตามการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 7 ด้าน ดังนี้

1) **การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านแหล่งท่องเที่ยว** พบว่า ชุมชนได้มีการจัดเก็บไว้ในคนหรือในรูปแบบ tacit knowledge ซึ่งเห็นว่าชุมชนได้เกิดการพัฒนแหล่งท่องเที่ยวในหลายด้าน เช่น ศูนย์หัตถกรรมการทอผ้า ร้านผลิตการทอผ้าและจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ร้านผลิตเครื่องเงิน แหล่งท่องเที่ยวหินผาผานม และวัดวาอาราม และด้านประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน เป็นความรู้ที่จัดเก็บไว้ในตัวเท่านั้น ซึ่งชุมชนยังไม่มีการจัดเก็บความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกให้คนอื่นได้เข้าถึง และได้นำไปใช้

ปัญหาการจัดความรู้ให้เป็นระบบในด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมายและวิธีการที่ชัดเจน โดยการจัดความรู้ให้เป็นระบบในด้านแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความรู้ด้านวัดของชุมชน ความรู้ด้านศูนย์ผลิตหัตถกรรม ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ร้านผลิตและจำหน่ายเครื่องเงิน และแหล่งผลิตไหม

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านนี้ รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานที่จะเป็นผู้เก็บรวบรวมความรู้ด้านต่างๆที่กระจายอยู่กลุ่มที่เป็นแหล่งความรู้ เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าคุ้มครอง เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัยที่จะช่วยการจัดความรู้ให้เป็นระบบในด้านแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นระบบ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อสร้างฐานข้อมูล เป็นต้น

2) **การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านความสะดวกในการเข้าถึง** พบว่า ชุมชนได้จัดเก็บความรู้ไว้ในคน ซึ่งเป็นความรู้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆในการสร้างถนนเข้าถึงชุมชน ซึ่งความรู้เหล่านั้นชุมชนยังไม่ได้นำความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลมาจัดทำเป็นความรู้ในรูปแบบชัดเจน เช่น เอกสาร หนังสือ แผ่นซีดีเพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกให้คนอื่นสามารถเข้าถึงและค้นหาข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้

ปัญหาการจัดความรู้ให้เป็นระบบในด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า

1. ขาดการวางเป้าหมายที่ชัดเจน ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มาจัดเป็นหมวดหมู่ และจัดทำสารบัญ และจัดเก็บเป็นความรู้ในประเภทต่างๆ โดยมีการแบ่งชนิดหรือประเภทของความรู้ เช่น ความรู้ด้านการเข้าถึงศูนย์ผลิตหัตถกรรม ความรู้ด้านการเข้าถึงร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ความรู้ด้านการเข้าถึงร้านผลิตและจำหน่ายเครื่องเงินเพื่อให้การเก็บรวบรวม การค้นหา และนำไปใช้ได้ง่าย และรวดเร็ว

2. ขาดผู้รับผิดชอบที่มีความรู้ด้านนี้ รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานที่จะเป็นผู้เก็บรวบรวมความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น ศูนย์หัตถกรรม ร้านจำหน่ายสินค้าต่างๆในชุมชน และวัดของชุมชนด้วย

3. ขาดอุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัยที่จะช่วยการจัดความรู้ให้เป็นระบบในด้านความสะดวกในการเข้าถึง เช่น กล้องถ่ายภาพ เป็นต้น

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ชุมชนได้มีการจัดเก็บไว้ในตัวบุคคล เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ชุมชน คณะนำศูนย์หัตถกรรม และรวมทั้งประชาชน เป็นต้น ซึ่งความรู้ที่ได้จากการสร้างและแสวงหาจากการจัดหรือเข้าร่วมประชุม ปรึกษาหารือ การดำเนินกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการไปทัศนศึกษาภายนอกนั้นก็จะเป็นการจัดเก็บความรู้ที่อยู่ในคนเช่นกัน และชุมชนยังไม่มีการจัดเก็บความรู้ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนไว้ในรูปแบบความรู้ที่ชัดเจน ที่สามารถเข้าถึงได้

ปัญหาด้านการจัดความรู้ให้เป็นระบบในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการที่ชัดเจนในการเก็บรวบรวมความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

2. ขาดผู้บริหารหรือผู้นำที่มีความรู้ ประสบการณ์ รวมทั้งทำหน้าที่ในการปฏิบัติงาน และกระตุ้นให้เกิดการจัดความรู้ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นระบบ เช่น ด้านความสะดวกในการเข้าเข้าถึง ด้านที่พัก/โรงแรม รวมถึงด้านข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยการจัดความรู้ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกให้เป็นระบบ เช่น คอมพิวเตอร์ เพื่อสร้างฐานข้อมูล explicit knowledge ที่อยู่ในรูปแบบกระดาษ และรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ของความรู้

4) การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า ชุมชนได้มีการจัดเก็บความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกในคน (tacit knowledge) และยังไม่มีการจัดเก็บความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกเหล่านั้นด้วยการสร้างฐานข้อมูลหรือจัดเก็บความรู้ในรูปแบบที่ชัดเจน และไม่มีการแบ่งชนิดหรือประเภทของความรู้ในด้านสินค้าที่ระลึกตามความเชี่ยวชาญหรือความชำนาญของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกให้คนอื่นได้เรียนรู้ และได้นำใช้

ปัญหาการจัดความรู้ให้เป็นระบบในด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการในการนำความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ในกลุ่มผู้ทอผ้า กลุ่มผู้ผลิตเครื่องเงิน กลุ่มผู้ผลิตไม้แกะสลัก กลุ่มผู้ผลิตกระดาษสา และกลุ่มผู้ผลิตเหล้าลาว มารวบรวมเป็นจุดเดียว หรือรวบรวมความรู้เป็นหมวดหมู่ และสร้างฐานข้อมูลด้านสินค้าที่ระลึกเป็น knowledge base และจัดทำฐานข้อมูลเป็น explicit knowledge เพื่อสะดวกในการนำไปประมวลและกลั่นกรองความรู้ต่อไป

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ด้านนี้อย่างชัดเจน และพร้อมทั้งเป็นผู้ปฏิบัติงานในการดำเนินกิจกรรมในกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก และเป็นผู้กระตุ้นให้

เกิดให้สมาชิกในกลุ่มที่เกี่ยวข้องจะมีการเก็บรวบรวมความรู้ที่มีอยู่ในตนมาจัดทำเป็นหมวดหมู่ หรือสร้างฐานข้อมูลความรู้ที่เป็นระบบ เพื่อสะดวกในการนำไปประมวลและกั้นรองความรู้ต่อไป

3. ขาดเครื่องมือด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยการจัดความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกให้เป็นระบบ เช่น คอมพิวเตอร์ ที่ใช้สำหรับการสร้างฐานข้อมูล explicit knowledge ที่อยู่ในรูปแบบกระดาษ และรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ของความรู้

5) การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านการตลาด พบว่า ชุมชนได้จัดเก็บความรู้ด้านการตลาดไว้ในคน ซึ่งเป็นความรู้ที่อยู่ในผู้นำชุมชน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรม ซึ่งเป็นความรู้ที่ได้จากการจัดประชุม การอบรม การพูดคุยกัน และรวมถึงการไปทัศนศึกษาและดูงานทั้งภายในและภายนอกนั้น ชุมชนยังไม่มีจัดการความรู้เหล่านั้นด้วยการทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น การสร้างเป็นเอกสาร หรือการสร้างเป็นระบบฐานข้อมูลด้านการตลาดเพื่ออำนวยความสะดวกให้คนอื่นได้เรียนรู้และนำไปใช้ จากผลการสัมภาษณ์พบว่า ชุมชนขาดความรู้ความสามารถด้านการจัดการความรู้ เช่น การดึงความรู้ที่มีอยู่ในคนมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น เอกสาร ฐานข้อมูลในด้านการตลาด เป็นต้น

ปัญหาการจัดความรู้ให้เป็นระบบในด้านด้านการตลาด พบว่า

1. ขาดการวางแผนเป้าหมาย และวิธีการนำความรู้ด้านการตลาดที่อยู่ในกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก มารวบรวมเป็นจุดเดียว หรือจัดเป็นหมวดหมู่ และสร้างฐานข้อมูลด้านการตลาดเป็น knowledge base และจัดทำฐานข้อมูลเป็น explicit knowledge เพื่อสะดวกการนำไปใช้ ประมวลและกั้นรองความรู้ต่อไป

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ด้านนี้อย่างชัดเจน และพร้อมทั้งเป็นผู้ประสานงานในการจัดความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกที่อยู่ในกลุ่มผู้ผลิตสินค้าให้เป็นระบบ

3. ขาดเครื่องมือด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยการจัดความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกให้เป็นระบบ เช่น คอมพิวเตอร์ ที่ใช้สำหรับการสร้างฐานข้อมูล explicit knowledge ที่อยู่ในรูปแบบกระดาษ และรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ของความรู้

6) การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ชุมชนได้จัดเก็บไว้ในคน ในตัวผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน ผู้นำแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรม ซึ่งเป็นความรู้ที่เกิดจากการจัดประชุมปรึกษาหารือ การดำเนินกิจกรรมโดยผ่านการปฏิบัติ การเข้าร่วมกิจกรรมหรือการดำเนินงานร่วมกับภาครัฐหรือโครงการต่างประเทศ และความรู้ที่ได้จากการไปทัศนศึกษาดูงานทั้งภายในและต่างประเทศนั้นได้จัดเก็บความรู้ไว้ในคนเช่นกัน ซึ่งชุมชนยังไม่มีจัดการเก็บความรู้ด้านการบริการจัดการแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบความรู้ที่ชัดเจน

ปัญหาการจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านการบริการจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการรวบรวมความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของแต่ละกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องมาเป็นจุดเดียว หรือจัดเป็นหมวดหมู่ และสร้างฐานข้อมูล knowledge base และจัดทำฐานข้อมูลเป็น explicit knowledge เพื่อสะดวกการประมวลและกลั่นกรองความรู้ต่อไป
2. ขาดผู้นำและผู้ประสานงานที่มีความรู้ และประสบการณ์ด้านนี้อย่างมาก ในการจัดความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมให้เป็นระบบ เช่น กลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง และกลุ่มผู้้องการจัดตั้งแม่หญิง
3. ขาดเครื่องมือด้านเทคโนโลยี เช่น ด้านคอมพิวเตอร์ มาช่วยการจัดความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้อง โดยการสร้างฐานข้อมูล explicit knowledge ที่อยู่ในรูปแบบกระดาษ และรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ของความรู้

7) การจัดความรู้ให้เป็นระบบด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนได้จัดเก็บความรู้ไว้ในตัวบุคคล ซึ่งเป็นความรู้ที่มีอยู่ในตัวผู้นำชุมชน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวเจ้าหน้าที่ชุมชน และกลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจหรือประชาชนด้วยวิธีการเข้าร่วมการจัดประชุม การอบรม และการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆในชุมชน ซึ่งชุมชนยังไม่มีการจัดเก็บความรู้ที่มีอยู่ในคนมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจนด้วยการสร้างเป็นฐานข้อมูลหรือเป็นเอกสารเป็นต้น

ปัญหาการจัดความรู้ให้เป็นระบบในด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมายและวิธีการที่ชัดเจน โดยการรวบรวมความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ในกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง มาจัดเป็นหมวดหมู่ และจัดทำสารบัญ และการจัดเก็บความรู้ประเภทต่างๆ โดยมีการแบ่งชนิดหรือประเภทของความรู้ เช่น ความรู้ด้านขยะ ความรู้ด้านน้ำเสีย ความรู้ด้านความสะอาดในชุมชน รวมถึงความรู้ด้านการปลูกต้นไม้ตามถนนภายในและนอกชุมชน เพื่อให้การเก็บรวบรวม การค้นหา และนำไปใช้ได้ง่าย และรวดเร็ว การประมวลและการกลั่นกรองความรู้ต่อไป
2. ขาดผู้นำ/ผู้บริหารจัดการ รวมทั้งผู้ประสานงานที่มีความรู้ด้านนี้ เป็นผู้เก็บรวบรวมความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่ เช่น ปัญหาขยะ น้ำเสีย และความสะอาดในชุมชน เป็นต้น
3. ขาดเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัยสำหรับการจัดความรู้ให้เป็นระบบในด้านสิ่งแวดล้อมเช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ พบว่า ชุมชนยังไม่ได้จัดตั้งคณะปฏิบัติงานการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยจำแนกตามการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 7 ด้าน ดังนี้

1) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนไม่มีการจัดระบบข้อมูล และไม่ได้นำความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลมาจัดทำเป็นความรู้ในรูปแบบที่ชัดเจน เช่น เอกสารหรือเป็นฐานข้อมูล จากผลการสังเกตและสัมภาษณ์การนำชุมชน ผู้รับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยว

ปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ในด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมายและวิธีการประมวลและกลั่นกรองความรู้ในด้านแหล่งท่องเที่ยวที่กระจุกกระจายอยู่ในกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้อง เช่น ความรู้ด้านวัด ด้านศูนย์หัตถกรรม ความรู้ด้านร้านจำหน่ายสินค้า ความรู้ด้านประเพณี วัฒนธรรม เป็นต้น

2. ขาดการแต่งตั้งทีมงาน/ผู้นำ รวมทั้งเป็นผู้ประสานงานที่มีความรู้ด้านนี้ เป็นผู้ประมวลและกลั่นกรองความรู้ในด้านแหล่งท่องเที่ยว โดยวิธีการปรับปรุงรูปแบบเอกสาร และภาษาที่เข้าใจง่าย สะดวกต่อการนำไปใช้

3. ขาดเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัยสำหรับการประมวลและกลั่นกรองความรู้ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์

2) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า ชุมชนยังไม่มีมีการประมวลและกลั่นกรองความรู้ในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้วยการจัดทำระบบข้อมูล และนำความรู้ที่มีอยู่ในคนมาทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น เอกสาร/สื่อหรือฐานข้อมูล และไม่คิดที่จะสร้างฐานข้อมูลต่อการจัดแบ่งประเภทความรู้ และชุมชนยังไม่มีแต่งตั้งคณะหรือทีมงานที่มีความสามารถในการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชนผานม ดังที่กล่าวดังนี้

ปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ในด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมายในการประมวลและกลั่นกรองความรู้ในด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความรู้ด้านการเข้าถึงชุมชน การเข้าถึงวัดของชุมชน และศูนย์หัตถกรรม รวมถึงร้านจำหน่ายและผลิตเครื่องเงิน เป็นต้น

2. ขาดการแต่งตั้งทีมงาน/ผู้บริหาร รวมทั้งผู้ประสานงานที่มีความรู้ด้านนี้ เป็นผู้ประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง โดยวิธีการปรับปรุงรูปแบบเอกสาร และภาษาที่เข้าใจง่าย สะดวกต่อการนำไปใช้

3. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัยสำหรับการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายภาพ เป็นต้น

3) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ชุมชนไม่ได้มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มหรือทีมงานที่มีความรู้และความสามารถเข้าในการดำเนินการในด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และชุมชนยังไม่มี

การจัดระบบข้อมูลหรือความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลมาจัดทำเป็นความรู้ในรูปแบบเอกสารหรือสร้างเป็นฐานข้อมูลด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า

1. ขาดการวางเป้าหมาย และวิธีการในการประมวลและกลั่นกรองความรู้ในด้านความสะดวก เช่น ความรู้ด้านเส้นทางการคมนาคมภายในชุมชน โรงแรมหรือที่พัก ศูนย์หัตถกรรมการทอผ้า ร้านจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ที่ระลึก ห้องน้ำสาธารณะ ลานจอดรถ เป็นต้น

2. ขาดทีมงาน/ผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ รวมทั้งเป็นผู้ประสานงานที่มีความรู้ด้านนี้ มาเป็นผู้รับผิดชอบในการประมวลและกลั่นกรองความรู้ โดยการปรับปรุงรูปแบบเอกสารด้วยการตัดต่อเนื้อหา โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และสะดวกต่อการนำไปใช้

3. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัยสำหรับการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า ชุมชนยังไม่มีการจัดตั้งเป็นคณะหรือเป็นทีมงานที่มีความรู้ความสามารถที่จะจัดทำกรประมวลและกลั่นกรองความรู้ในด้านสินค้าที่ระลึก และยังไม่มีการจัดระบบฐานข้อมูลที่จะนำความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลมาจัดทำเป็นความรู้ในรูปแบบที่ชัดเจน เช่น ทำเป็นเอกสาร/สื่อหรือเป็นฐานข้อมูล เป็นต้น

ปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมายในการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก ที่กระจัดกระจายตามกลุ่มสมาชิกผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก เช่น กลุ่มทอผ้า ดักกลุ่มผลิตเครื่องเงิน กลุ่มการต้มเหล้าลาว เป็นต้น

2. ขาดการแต่งตั้งทีมงาน/ผู้นำที่มีความรู้ประสบการณ์ รวมทั้งเป็นผู้ประสานงานในด้านนี้ เป็นผู้รับผิดชอบในการประมวลและกลั่นกรองความรู้ โดยวิธีการตัดต่อปรับปรุงรูปแบบเอกสารต่างๆ โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และสะดวกต่อการนำไปใช้

3. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัยสำหรับการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

5) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการตลาด พบว่า ชุมชนยังไม่มีการจัดตั้งคณะหรือทีมงานที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นตัวแทนในการจัดการความรู้หรือการประมวลและกลั่นกรองความรู้เข้าในการจัดทำความรู้ด้านการตลาด จึงทำให้ชุมชนไม่มีจัดระบบข้อมูลโดยนำความรู้ที่มีอยู่ในคนมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น ความรู้ในรูปแบบเอกสาร หนังสือหรือฐานข้อมูลเกี่ยวกับด้านการตลาด

ปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการตลาดพบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมายในการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการตลาด เช่น ความรู้การกำหนดราคาสินค้า และการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกสำหรับลูกค้าชาวลาว และชาวต่างประเทศ ได้แก่ ชาวไทย ชาวจีน ชาวเยอรมัน ชาวฝรั่งเศส ชาวยุโรป รวมทั้งชาวลาว เป็นต้น
2. ขาดการแต่งตั้งทีมงานที่มีความรู้ประสบการณ์ และผู้ประสานงานในด้านนี้ โดยเป็นผู้ดำเนินการด้วยการติดต่อ ปรับปรุง รูปแบบเอกสารต่างๆ โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย
3. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัยสำหรับการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการตลาดเช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

6) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่าชุมชนยังไม่มี การแต่งตั้งคณะหรือทีมงานรับผิดชอบที่มีความรู้ความสามารถด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้ในด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เนื่องจากชุมชนขาดความรู้ด้านการจัดการความรู้ ฉะนั้นจึงทำให้ชุมชนไม่ได้ นำความรู้ที่มีอยู่ในคนมาจัดเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น เอกสารหรือฐานข้อมูลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมพบว่า

1. ขาดการวางเป้าหมาย และวิธีการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง กลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง และรวมทั้งคนในชุมชน เป็นต้น
2. ขาดการแต่งตั้งทีมงานที่มีความรู้ และเป็นผู้ประสานงานในด้านนี้ โดยเป็นผู้ดำเนินการประมวลกลั่นกรองความรู้ด้วยการติดต่อ ปรับปรุง รูปแบบเอกสารต่างๆ โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ในด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
3. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ สำหรับการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

7) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าชุมชนยังไม่มี การแต่งตั้งคณะหรือทีมงานที่มีความรู้มาประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ชุมชนยังไม่มี การจัดระบบฐานข้อมูลที่นำความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น ทำเป็นเอกสารหรือสื่อเกี่ยวกับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ปัญหาการประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า

1. ขาดการตั้งเป้าหมายและวิธีการการประมวลและกลั่นกรองความรู้ที่เกิดการเรียนรู้จากการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่กระจายกระจายตามกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก

2. ขาดการแต่งตั้งทีมงานหรือผู้นำที่มีความรู้ และประสบการณ์ ในด้านนี้ โดยเป็นผู้ดำเนินการติดต่อ ปรับปรุง รูปแบบเอกสารต่างๆ โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย
3. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ สำหรับการประมวลผลและกลั่นกรองความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมจากการดำเนินกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่

5. การเข้าถึงความรู้ พบว่า ชุมชนได้กระจายความรู้ที่มีอยู่ในตัวคนเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนในรูปแบบเผชิญหน้า (face to face) ส่วนความรู้ที่ชัดเจนหรือเป็นลายลักษณ์อักษรส่วนใหญ่ภาครัฐและภาคเอกชนเป็นผู้จัดทำและกระจายความรู้ในหลายรูปแบบ เช่น หนังสือ แผ่นพับ แผ่นซีดี เป็นต้น ซึ่งมักเป็นความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกและด้านแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น โดยจำแนกตามการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 7 ด้าน ดังนี้

1) การเข้าถึงความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนได้กระจายความรู้ในตัวคนด้านแหล่งท่องเที่ยวด้วยการเข้าร่วมประชุมที่ชุมชนและภาครัฐจัดขึ้น ซึ่งเป็นการกระจายความรู้แบบเผชิญหน้า ส่วนภาครัฐ ได้แก่ แผนกอุตสาหกรรมและการค้า แผนกท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง สมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง และห้องการค้าลาว วัฒนธรรมและท่องเที่ยวเมือง รวมทั้งบริษัทท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชน ได้ช่วยกระจายความรู้ด้านนี้หลายรูปแบบ ได้แก่ หนังสือ แผ่นพับ แผ่นซีดี การประชาสัมพันธ์ผ่านรายการโทรทัศน์และวิทยุ

ปัญหาการเข้าถึงความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมายและวิธีการกระจายความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน
2. ขาดเนื้อหาความรู้ด้านนี้ที่ชัดเจนหรือที่เป็นลายลักษณ์ ซึ่งชุมชนยังไม่ได้จัดเก็บ ประมวลผลและกลั่นกรองอย่างเป็นระบบ จึงไม่สามารถนำมากระจายความรู้ให้ผู้อื่นทราบได้
3. ขาดผู้รับผิดชอบโดยตรงที่จะเป็นผู้กระจายความรู้ด้านนี้ตามที่เป้าหมายกำหนดไว้
4. ขาดเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่างๆ ที่เหมาะสมและทันสมัยที่จะช่วยกระจายความรู้ด้านนี้ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ เช่น กล้องวิดีโอทัศน์ โทรศัพท์มือถือที่ทันสมัย เป็นต้น

2) การเข้าถึงความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า ชุมชนได้กระจายความรู้ในตัวคนด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้วยการเล่าสู่กันฟัง การจัดทำป้ายนอกชุมชนและในชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ปัญหาการเข้าถึงความรู้ด้านความสะอาดในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พบว่า มีปัญหาเช่นเดียวกับการเข้าถึงความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว

3) การเข้าถึงความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ชุมชนได้กระจายความรู้ในตัวคนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวด้วยการเข้าร่วมการประชุมที่ชุมชนและภาครัฐจัดขึ้น ด้วยการพูดคุยกันหรือเล่าสู่กันฟังกับนักท่องเที่ยว โดยชุมชนยังไม่มีกระจายความรู้ด้านนี้ที่ชัดเจนหรือเป็นลายลักษณ์อักษรในรูปแบบสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ต่างๆ

ปัญหาการเข้าถึงความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย และความรู้ที่จำเป็น รวมทั้งวิธีการที่ชัดเจน เพื่อจะกระจายความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความรู้เกี่ยวกับบริการรับส่งนักท่องเที่ยวในชุมชน ไกด์นำเที่ยวในชุมชน รวมถึงการกระจายความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวด้วยข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านนี้ รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานที่จะเป็นผู้กระจายความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวด้วยการจัดทำเป็น หนังสือ แผ่นพับ แผ่นซีดี แผ่นวีซีดี เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัยที่จะช่วยกระจายความรู้ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น กล้องถ่ายภาพ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

4) การเข้าถึงความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า ชุมชนได้กระจายความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกด้วยการพูดคุยแบบเล่าสู่กันฟัง/แบบเผชิญหน้า การเผยแพร่ความรู้โดยการปฏิบัติตัวจริง การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์หัตถกรรม การเผยแพร่ความรู้โดยภาครัฐ/โครงการ และโดยบริษัทท่องเที่ยวทางภาครัฐและเอกชน และการกระจายความรู้แบบเผชิญหน้าในลักษณะที่แยกต่างประเทศที่เคยเข้ามาแล้วก็ได้้นำความรู้ที่เก็บไว้ในตอนไปเผยแพร่ต่อให้ผู้อื่นชุมชนยังได้มีการกระจายความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวด้วยการกระจายความรู้โดยสื่อในชุมชนได้แก่ หอกระจายเสียงตามสาย หอข่าวสารในการดำเนินกิจกรรม และกระจายความรู้ด้วยแผ่นพับที่เป็นภาษาลาวเกี่ยวกับชนเผ่าลื้อ และประเภทผ้าทอ เช่น ผ้าด้อม ผ้าสะไบ ผ้าเบี่ยงไหม

ปัญหาการเข้าถึงความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย หัวข้อความรู้ที่จำเป็น รวมทั้งวิธีการที่ชัดเจน เพื่อจะเผยแพร่ความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก เช่น ความรู้ด้านผ้าทอ ได้แก่ ผ้าด้อม ผ้าสะไบ ผ้าจุดไหม ผ้าเบี่ยงไหมและผ้าฝ้าย ผ้าขึ้นไหมและผ้า ความรู้ด้านการผลิตเครื่องเงิน ความรู้ด้านการผลิตไม้แกะสลัก รวมถึงความรู้ด้านการผลิตเหล้าลาว โดยการกระจายความรู้เหล่านี้โดยผ่านสื่อออนไลน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านนี้ รวมทั้งผู้ประสานงานและผู้ปฏิบัติงานที่จะเป็นผู้กระจายความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกโดยการจัดทำเป็น หนังสือ แผ่นพับ แผ่นซีดี แผ่นวีซีดี เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัยที่จะช่วยกระจายความรู้ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น คอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายภาพ เป็นต้น

5) การเข้าถึงความรู้ด้านการตลาด พบว่า ชุมชนได้กระจายความรู้ด้านการตลาดด้วยรูปแบบการพูดคุยกัน การนำสินค้าผลิตภัณฑ์ของชุมชนไปจำหน่ายตามร้านในชุมชน ตามศูนย์หัตถกรรมของชุมชนผานม ตามตลาดตอนเย็น (night market) ในเมืองมรดกโลกหลวงพระบาง และนำสินค้าเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมต่างๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ นอกจากนี้ สมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง ยังได้กระจายความรู้ด้านการตลาดสำหรับชุมชนด้วยการสร้างตราเครื่องหมายสินค้า ที่เป็นแผ่นโลโก้สีทองของสมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง เพื่อจำหน่ายให้ผู้ผลิตสินค้าพื้นเมืองที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแขวงหลวงพระบาง

ปัญหาการเข้าถึงความรู้ด้านการตลาด พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการที่ชัดเจน เพื่อจะกระจายความรู้ด้านการตลาด หรือด้านลูกค้าหลักของชุมชน เช่น การจัดจำหน่ายสินค้าในทางออนไลน์ อินเทอร์เน็ต การสร้างแพคเกจ (package) การกำหนดราคาสินค้าผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการสื่อสารด้านภาษาต่างประเทศด้วย เป็นต้น

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ด้านนี้ รวมทั้งผู้ประสานงานและผู้ปฏิบัติงานที่จะเป็นผู้กระจายความรู้ด้านการตลาดโดยการสร้างเครือข่ายในการจำหน่ายสินค้า รวมถึงการจัดทำเป็นหนังสือ แผ่นพับ แผ่นซีดี แผ่นวีซีดี เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัยที่จะช่วยกระจายความรู้ในการตลาด เช่น คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

6) การเข้าถึงความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ชุมชนได้กระจายความรู้โดยผ่านการปฏิบัติกิจกรรม หรือตามสายในสื่อชุมชนและการพูดคุยกันในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องและรวมถึงประชาชนต่อการดำเนินงาน ซึ่งชุมชนได้กระจายความรู้ในรูปแบบ tacit to tacit และยังไม่มีการกระจายความรู้ในรูปแบบความรู้ที่ชัดแจ้ง เช่น หนังสือหรือเอกสารเกี่ยวกับด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ปัญหาการเข้าถึงความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย ประเด็นความรู้ และวิธีการเพื่อกระจายความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของแต่ละกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง กลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง และรวมทั้งคนในชุมชน เป็นต้น

2. ขาดการแต่งตั้งทีมงานหรือผู้นำที่มีความรู้ในด้านนี้ เพื่อกระจายความรู้ในด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น งานบุญประเพณี งานแสดงสินค้าหัตถกรรม เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ สำหรับการกระจายความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น

7) การเข้าถึงความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนได้มีการกระจายความรู้ด้วยการเข้าร่วมการจัดประชุมประจำปีที่จัดขึ้นโดยชุมชนและภาครัฐ ด้วยการจัดประชุมปรึกษาหารือกัน ด้วยการพูดคุยกันในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ชุมชนได้กระจายความรู้โดยผ่านหอกระจายเสียงในชุมชน และด้วยการศึกษาอบรมประชาชนทุกคนให้มีความรับผิดชอบสูงต่อการรักษาความสะอาดในชุมชน ซึ่งเห็นว่าการกระจายความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนผ่านมเป็นการกระจายความรู้ที่อยู่ในคนมากกว่า และยังไม่ได้กระจายความรู้ที่ชัดเจน ทำเป็นความรู้เหล่านั้นมาเป็นความรู้ที่ชี้แจง เช่น เอกสาร และฐานข้อมูล

ปัญหาการเข้าถึงความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย หัวข้อความรู้ และวิธีการเพื่อจะกระจายความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม โดยการจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น หนังสือ เอกสาร แผ่นพับ เพื่อกระจายความรู้ให้คนในชุมชนได้รับทราบ และรวมกันรักษาความสะอาดในชุมชน เป็นต้น

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ และประสบการณ์ในด้านนี้ เพื่อจะกระจายความรู้ให้กลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำจัดปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

3. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัยสำหรับการกระจายความรู้ด้านการกระจายความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนเช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ และกล้องภาพถ่ายเกี่ยวกับปัญหาขยะ น้ำเสีย และความสะอาด เป็นต้น

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ชุมชนได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยจำแนกตามการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 7 ด้าน ดังนี้

1) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนด้วยการจัดประชุมปรึกษาหารือกันหรือการอบรมร่วมกับภาครัฐ การปฏิบัติงานหรือกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน และการแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยผู้นำชุมชน/ผู้รู้ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมในการปฏิบัติงานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งเห็นว่าเป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบ tacit to tacit และไม่มี

การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบที่ชัดเจนด้วยการจัดทำเป็นเอกสารและเป็นฐานข้อมูล โดยนำใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วย

ปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย หัวข้อความรู้ และวิธีการที่จะนำความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความรู้ด้านประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน ความรู้และความเป็นมาของวัด ความรู้ด้านแหล่งผลิตสินค้าที่ระลึกในชุมชน และแหล่งผลิตไฮโบราณในสมัยก่อน ด้วยการจัดแลกเปลี่ยนความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน เป็นต้น

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ และผู้มีประสบการณ์ในด้านนี้มาก พร้อมทางเป็นผู้ประสานงานในการดำเนินกิจกรรม

3. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยสำหรับการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านแหล่งท่องเที่ยว เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์

2) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า ชุมชนได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยการพูดคุยกัน การปรึกษาหารือกัน และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยการปฏิบัติ เช่น การสร้างถนนเข้าถึงชุมชนทั้งภายใน ภายนอก เช่น การจัดสรรถนนเข้าตามในชุมชน การสร้างบันไดเข้าถึงชุมชนจากริมแม่น้ำโขง การจัดสรรทางเข้าถึงร้านจำหน่ายสินค้า เขตการต้มเหล้า นอกจากนี้ ชุมชนยังมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันเจ้าหน้าที่ภาครัฐด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น ทางรัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือด้านการสร้างถนนเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการที่ชัดเจน ที่จะนำความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึงชุมชน เช่น ความรู้ด้านการเข้าถึงชุมชนด้วยทางบก ทางเรือ และทางอากาศ หรือความรู้ด้านการเข้าถึงด้วยทางข้อมูล ข่าวสาร เช่น หนังสือ แผ่นพับ แผ่นซีดี เป็นต้น

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ รวมทั้งประสบการณ์ในด้านนี้ ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบและประสานงานระหว่างสมาชิกในกลุ่มด้วยกัน

3. ขาดเครื่องมือ รวมทั้งอุปกรณ์ที่ทันสมัยที่จะช่วยช่วยในการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

3) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ชุมชนได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวด้วยวิธีการการเข้าร่วมประชุม ปรึกษาหารือกัน การพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยกัน การปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และด้วยการไปทัศนศึกษาจากต่างประเทศ ซึ่งเห็นว่าเป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบ tacit to tacit knowledge

ปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย ประเด็นหัวข้อความรู้ รวมทั้งวิธีการอย่างมาก ที่จะนำความรู้เหล่านั้นที่กระจุกกระจายอยู่ในกลุ่มผู้รับผิดชอบการดำเนินกิจกรรม ที่เป็นการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความรู้ด้านการสร้างที่พักและโรงแรม ความรู้ด้านการจัดสรรถนนเข้าถึงชุมชนทั้งในและนอกชุมชน ความรู้ด้านลานจอดรถ เป็นต้น

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในด้านนี้ รวมทั้งเป็นผู้ประสานงานระหว่างสมาชิกที่เกี่ยวข้องในชุมชน เพื่อให้เกิดการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ในรูปแบบ tacit knowledge to explicit knowledge เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ทันสมัยสำหรับการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

4) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า ชุมชนได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนด้วยการเข้าร่วมการจัดประชุมปรึกษาหารือกัน ด้วยการอบรมโดยผ่านการปฏิบัติ ซึ่งเห็นได้ว่าการนำชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐและโครงการช่วยเหลือจากต่างประเทศที่ได้จัดการอบรมด้านการทอผ้า การออกแบบลวดลาย การย้อมสีธรรมชาติ-เคมี ด้วยการเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรม/งานเทศกาลภายใน เช่น งานแสดงสินค้าหัตถกรรมหลวงพระบาง (Luang Prabang Handicraft Festival) งานเทศกาลและงานบุญประเพณี ด้วยการเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมจากต่างประเทศ เช่น งานแสดงสินค้าหัตถกรรมจีน-อาเซียน งานแสดงสินค้าหัตถกรรม (lifestyle in Vietnam) และงานทัศนศึกษา ที่ประเทศเวียดนาม และด้วยการไปทัศนศึกษาและดูงานภายนอก ซึ่งพบว่าเป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบความรู้ในตัว (tacit to tacit knowledge) มากกว่าการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบความรู้ที่ชัดแจ้งด้วยวิธีการจัดทำเป็นรูปเอกสาร หนังสือ เป็นต้น

ปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย ประเด็นความรู้ที่จำเป็น รวมทั้งวิธีการที่ชัดเจน ที่จะนำความรู้ที่กระจุกกระจายอยู่ในกลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มผลิตเครื่องเงิน กลุ่มผลิตไม้แกะสลัก กลุ่มผลิตกระดาดชา และกลุ่มผลิตเหล้าลาว ด้วยการจัดเวทีหรือจัดประชุม เพื่อให้เกิดการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่มที่เกี่ยวข้องร่วมกัน เป็นต้น

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ และประสบการณ์ในด้านนี้ พร้อมทั้งเป็นผู้ประสานงานระหว่างกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้องด้วยกัน เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มผลิตเครื่องเงิน เพื่อให้เกิดการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ในรูปแบบ tacit to explicit knowledge เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ทันสมัยสำหรับการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายวิดีโอที่มีคุณภาพ เป็นต้น

5) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการตลาด พบว่า ชุมชนได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนรู้ด้านการตลาดการจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกันกับผู้นำชุมชน ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวและกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก เกี่ยวกับการจัดแหล่งจำหน่ายที่ผลิตจากชุมชน เช่น ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกในชุมชน ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าในชุมชน และตลาดตอนเย็น (night market) เมืองมรดกโลก หลวงพระบาง และชุมชนได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านการวางข้อกำหนดราคาสินค้าผลิตภัณฑ์และข้อห้ามในการจำหน่ายสินค้าในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน รวมถึงการนำสินค้าเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก เป็นต้น

ปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการตลาด พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย หัวข้อความรู้ที่จำเป็น รวมทั้งวิธีการที่ชัดเจน เพื่อนำความรู้ด้านการตลาดที่กระจัดกระจายอยู่ในกลุ่มผลิตหรือจำหน่ายสินค้า ด้วยการจัดเวทีหรือจัดประชุมร่วมกัน เพื่อให้เกิดความรู้ในด้านการตลาดที่สามารถสนองความต้องการของลูกค้า เป็นต้น

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านนี้ รวมทั้งเป็นผู้ประสานงานในกลุ่มที่เกี่ยวข้องได้เกิดการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้การตลาด ในรูปแบบ tacit to explicit knowledge เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ทันสมัยสำหรับการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการตลาด เช่น กล้องถ่ายวิดีโอที่มีคุณภาพ เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่าชุมชนได้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม จากการเข้าร่วมการจัดประชุมปรึกษาหารือหรือการอบรม การเข้าร่วมการดำเนินงาน/กิจกรรมโดยการปฏิบัติ และการพูดคุยกันในกลุ่มสมาชิกด้วยกัน จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องนั้น

ปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมาย หัวข้อความรู้ที่จำเป็น และวิธีการที่ชัดเจน เพื่อนำความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ในกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง และกลุ่มองค์กรจัดตั้งแม่หญิง ด้วยการจัดประชุมเพื่อให้เกิดการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นความรู้ที่กระจัดกระจายที่อยู่ในคน มาเป็นความรู้ที่ชัดเจน เป็นต้น

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ และประสบการณ์ในด้านนี้ พร้อมทั้งผู้ประสานงานในด้านนี้ เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก เป็นต้น เพื่อให้เกิดการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ในรูปแบบ tacit to explicit knowledge

3. ขาดเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ทันสมัยสำหรับการแบ่งปันแลกเปลี่ยน ความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ สมุดบันทึก เป็นต้น

7) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนได้แบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมด้วยการเข้าร่วมการจัดประชุมปรึกษาหารือ การจัดแบ่งเขต รับผิดชอบในการกักตุนน้ำเสีย และความสะดวกในเขตรับผิดชอบของตน การศึกษาอบรม ความรู้ให้แก่ประชาชน ผู้จำหน่ายสินค้าและ กลุ่มผู้ผลิตเหล้า

ปัญหาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า

1. ขาดการกำหนดเป้าหมายความรู้ และวิธีการที่ชัดเจน เพื่อจะนำความรู้ ด้านสิ่งแวดล้อมที่กระจัดกระจายอยู่ในกลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครองของชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาขยะ เป็นต้น

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านนี้ รวมทั้งผู้ประสานงานใน ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยความรู้ในรูปแบบ tacit to explicit knowledge เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ทันสมัยสำหรับการแบ่งปันแลกเปลี่ยน ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น คอมพิวเตอร์และกล้องถ่ายวิดีโอ เพื่อจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน

7. การเรียนรู้ ชุมชนเกิดการเรียนรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยจำแนกตาม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 7 ด้าน ดังนี้

1) การเรียนรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า เกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในด้านต่างๆ เช่น เกิดการสร้างแหล่งหรือศูนย์แสดงและจำหน่ายสินค้า ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมในชุมชน เกิดการจัดสรรร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกในชุมชน และรวมถึงการจัด สรรเขตการผลิตสินค้าหัตถกรรม เช่น เขตการผลิตเหล้าลาว นอกจากนี้ ชุมชนเกิดการสร้างและบูรณา การทางด้านที่ศิลปะศาสนาสถาน เช่น วัดโพธิ์เพา วัดชุมชนผานม และวัดช่างไห ที่เป็นการสืบทอด ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน

ปัญหาการเรียนรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว พบว่า

1. ขาดการเรียนรู้ในการพัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความรู้ด้านประเพณี วัฒนธรรม ความรู้ด้านศูนย์หัตถกรรม ความรู้ด้านการสร้างแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ความรู้ด้านแหล่งผลิตไหมสมัยก่อน ด้วยการจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น เป็นหนังสือ เอกสาร แผ่น VIDEO หรือสร้างเป็นฐานข้อมูลความรู้ เป็นต้น

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านนี้ รวมทั้งผู้ปฏิบัติงาน ด้วย การดึงความรู้ที่อยู่ในคนที่เป็นแหล่งความรู้ขึ้นมาจัดทำเป็นความรู้ในรูปแบบที่ชัดเจน เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ทันสมัยสำหรับการเรียนรู้ เช่น คอมพิวเตอร์ เพื่อใช้ในการจัดเก็บความรู้ในด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนมาเป็นความรู้ที่ชัดเจน

2) การเรียนรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า ชุมชนได้เกิด การสร้างถนน เข้าถึงชุมชนทั้งภายใน ภายนอกชุมชน การจัดสรรถนนเข้าตามในชุมชน การสร้างบันไดเข้าถึงชุมชน จากริมแม่น้ำโขง การจัดสรรทางเข้าถึงร้านจำหน่ายสินค้า เขตการต้มเหล้า การจัดทำป้ายแผนที่นอก ชุมชน และชุมชนเกิดการเรียนรู้ที่ทางภาครัฐ เช่น แผนที่ท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง และสมาคม ภัตตกรรมหลวงพระบางได้อำนวยความสะดวกต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนด้วยการจัดทำ เป็นแผนที่ หนังสือ แผ่นพับ และแผ่นซีดี เป็นต้น ต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ปัญหาการเรียนรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า

1. ขาดการเรียนรู้ในด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความรู้ด้านการเข้าถึงชุมชนด้วยข้อมูลข่าวสาร ระบบออนไลน์ เว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต และแผ่นพับ เป็นต้น

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถในด้านนี้ รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานในการ ดำเนินกิจกรรมต่างๆในชุมชนที่ให้เกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาความสะดวกในการเข้าถึง เช่น ทางด้านเว็บไซต์ หนังสือ แผ่นพับ เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยสำหรับการเรียนรู้ เช่น คอมพิวเตอร์ และกล้องถ่ายภาพ ที่เป็นการจัดเก็บความรู้ในด้านความสะดวกในการเข้าถึงชุมชน

3) การเรียนรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า เกิดการเรียนรู้จากการเข้าร่วม ประชุมที่จัดขึ้นโดยชุมชนและโดยภาครัฐ รวมถึงการไปทัศนศึกษาจากต่างประเทศ ซึ่งเห็นได้ว่าชุมชน ได้เกิดการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เช่น การอำนวยความสะดวกด้านการเข้าถึง ชุมชนทั้งภายในและนอก การเข้าถึงชุมชนโดยทางน้ำ ด้านการทำป้ายนอกชุมชน ด้านศูนย์หรือร้าน จำหน่ายสินค้าที่ระลึก แหล่งผลิตเหล้า สถานที่จอดรถ ด้านโรงแรม ด้านห้องน้ำ และหอกระจายเสียง ตามสายในชุมชน

ปัญหาการเรียนรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า

1. ขาดการเรียนรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ด้าน ร้านอาหาร รถรับส่งนักท่องเที่ยวในชุมชน ด้านลานจอดรถ รวมถึงด้านข้อมูลในชุมชน เป็นต้น

2. ขาดผู้นำที่มีความรู้ ประสบการณ์ในด้านนี้ ซึ่งเป็นผู้ประสานงานในการ จัดการความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่กระจัดกระจายตามแหล่งท่องเที่ยว เช่น ด้านที่พัก โรงแรม ด้านศูนย์ภัตตกรรมผานม และแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าในชุมชน รวมถึงด้านข้อมูลของชุมชน โดยจัดทำเป็นหนังสือ แผ่นพับ แผ่นวีดีโอ เป็นต้น

3. ขาดเครื่องมือที่ทันสมัยสำหรับการเรียนรู้ เช่น คอมพิวเตอร์ และกล้องถ่ายภาพ ที่เป็นการจัดเก็บความรู้ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน

4) การเรียนรู้ด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า ชุมชนเกิดการผลิตสินค้าที่ระลึกด้านผ้าทอ ด้านเครื่องเงิน ด้านไม้แกะสลัก ด้านการผลิตภัตตาคารจากกระดาษสา และด้านการผลิตเหล้าลาวที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เกิดความรู้ด้านการทอผ้าประเภทต่างๆที่ประกอบด้วยลายกัญแจ ลายดอกพิกุล ลายเก้ายอด ลายนาด ลายน้ำไหล ลายดอกดาว ลายโคนน้อย และเกิดการประยุกต์จากลวดลายดั้งเดิมและผสมผสานลวดลายใหม่เข้าไป และการทอผ้ามัดหมี่จากประเทศไทย รวมถึงการเกิดความรู้ด้านการเลือกสี การย้อมสีธรรมชาติมากขึ้น และสีเคมีน้อยลง

ปัญหาการเรียนรู้ด้านสินค้าที่ระลึก พบว่า

1. ขาดผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถในการในสินค้าที่ระลึก ซึ่งเป็นผู้ประสานงานให้เกิดการเรียนรู้ด้านสินค้าที่ระลึกด้วยการจัดเก็บความรู้เหล่านั้นมาเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น จัดทำเป็นหนังสือ แผ่นพับ หรือการสร้างฐานข้อมูลความรู้เกี่ยวกับความรู้ด้านการทอผ้า การผลิตเครื่องเงิน การผลิตไม้แกะสลัก และการผลิตเหล้าลาว เป็นต้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรม

2. ขาดเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่ทันสมัยสำหรับการเรียนรู้ด้านสินค้าที่ระลึก เช่น คอมพิวเตอร์ สมุดบันทึก (blog) และกล้องถ่ายวิดีโอ มาช่วยจัดเก็บความรู้ในด้านสินค้าที่ระลึก

5) การเรียนรู้ด้านการตลาด พบว่า ชุมชนได้กระจายความรู้โดยผ่านการปฏิบัติกิจกรรมหรือตามสายในสื่อชุมชนและการพูดคุยกันในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องและรวมถึงประชาชนต่อการดำเนินงาน ซึ่งชุมชนได้กระจายความรู้ในรูปแบบ tacit to tacit และยังไม่มีการกระจายความรู้ในรูปแบบความรู้ที่ชัดเจน เช่น หนังสือหรือเอกสารเกี่ยวกับด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ปัญหาการเรียนรู้ด้านการตลาด พบว่า

1. ขาดผู้นำที่มีความรู้ และประสบการณ์ในด้านการตลาด ซึ่งเป็นผู้ประสานงานให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการจัดเก็บความรู้ด้านการตลาด เช่น ความรู้ด้านลูกค้าทั้งภายในและต่างประเทศ และการสร้าง package ในด้านการตลาด ความรู้ด้านการจำหน่ายสินค้าระบบออนไลน์ มาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น หนังสือ แผ่นพับ หรือการสร้างฐานข้อมูลความรู้ เป็นต้น

2. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยสำหรับการเรียนรู้ในด้านการตลาด เช่น คอมพิวเตอร์ และ สมุดบันทึก (blog) มาช่วยในด้านการตลาด

6) การเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากการเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน และการดำเนินกิจกรรมโดยการปฏิบัติ การไปทัศนศึกษาหรือดูงานนอกสถานที่ ซึ่งชุมชนได้เกิดความรู้ด้านการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบร่วมกัน เกิดการปรับปรุงและแบ่งหน้าที่ต่อการดำเนินงานของผู้นำในชุมชน ผู้นำในแหล่ง

ท้องถิ่นของชุมชน ผู้นำในศูนย์หัตถกรรมของชุมชน และการแบ่งหน่วยคุ้มครอง ในการดำเนินกิจกรรม

ปัญหาการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า

1. ขาดผู้นำที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านนี้ ซึ่งเป็นผู้ประสานงานระหว่างสมาชิกกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง กลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง ซึ่งเป็นแหล่งความรู้ที่อยู่กระจัดกระจายในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องเหล่านั้น มาจัดเก็บความรู้ที่ชัดเจน เช่น หนังสือ แผ่นพับ หรือการสร้างฐานข้อมูลความรู้ เป็นต้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสร้างนวัตกรรมใหม่

2. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยสำหรับการเรียนรู้ในด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เช่น คอมพิวเตอร์ มาช่วยในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของกลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้อง

7) การเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนเกิดความรู้ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในชุมชน เช่น การกำจัดปัญหาน้ำเสีย ปัญหาขยะในชุมชนและตามถนนภายในและภายนอกชุมชนอย่างเป็นระบบ และมีการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่หน่วยงานเป็นผู้คุ้มครองและรักษาความสะอาดในชุมชน เกิดการแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมในชุมชนร่วมกับภาครัฐ ด้วยการทำสัญญาจ้างองค์กรพัฒนาตัวเมืองหลวงพระบางไปการเก็บขยะในชุมชน

ปัญหาการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า

1. ขาดผู้นำที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นผู้ประสานงานระหว่างสมาชิกกลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง ซึ่งเป็นแหล่งความรู้ด้านการบริหารจัดการปัญหาด้านสภาพแวดล้อมในชุมชน เช่น ขยะ น้ำเสีย และความสะอาดในชุมชน ซึ่งเป็นความรู้ที่กระจัดกระจายในชุมชน

2. ขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยสำหรับการเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อจัดเก็บความรู้เหล่านี้มาเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น หนังสือ แผ่นพับ หรือการสร้างฐานข้อมูลความรู้ เป็นต้น

สรุป สภาพกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้ง 2 ชุมชนนั้น พบว่า แหล่งความรู้ที่สำคัญของชุมชนประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้ากลุ่มคุ้มครอง และกลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง ซึ่งจะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก ได้แก่กลุ่มทอผ้านั้นมีกระบวนการจัดการความรู้ที่ค่อนข้างเป็นระบบ 5 ขั้นตอน คือ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การเข้าถึงความรู้ 4) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ 5) การเรียนรู้ ดังนี้

1. การบ่งชี้ความรู้

1) **ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน** ได้แก่ ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอในชุมชน ผลิตเครื่องเงิน ศูนย์หัตถกรรมของชุมชน และแหล่งผลิตภัณฑ์เหล้าลาว วัดของชุมชน และวัดช่างไหและแหล่งผลิตเหล้าลาว

2) **ด้านความสะดวกในการเข้าถึง** ได้แก่ เส้นทางคมนาคมทางรถและทางเรือ ถนนภายในและภายนอกชุมชน

3) **ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก** ได้แก่ เส้นทางคมนาคมภายในชุมชน ไฟฟ้า น้ำดื่ม ห้องน้ำสาธารณะ ลานจอดรถ คลินิกเอกชน หอกระจายเสียง โรงแรมหรือที่พัก ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ศูนย์หัตถกรรมผานม

4) **ด้านสินค้าที่ระลึก** คือ ความรู้ด้านผลิตภัณฑ์ผ้า ได้แก่ ผ้าตุ้ม ผ้าสไบ ผ้าจุดไหม ผ้าเบี่ยงไหมและฝ้าย ผ้าซิ่นไหมและฝ้าย ซึ่งผ้าทอเหล่านี้ประกอบด้วยลายดั้งเดิม ได้แก่ ลายกุญแจ ลายดาว ลายดอกพิกุล ลายเก้ายอด และมีการประยุกต์เป็นลวดลายใหม่ ความรู้ด้านเครื่องเงิน ได้แก่ พาน โอ (ซิ่น) แหวน กำไล ความรู้ด้านไม้แกะสลัก ได้แก่ ไม้แกะสลักรูปตัวช้าง ไม้แกะสลักภาพหลวงพระบาง ไม้แกะสลักรูปมังกร ความรู้ด้านผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา ได้แก่ ภาพวาด สมุดบันทึก โคมไฟ ความรู้ด้านการต้มเหล้าลาว ได้แก่ เหล้าข้าวดำ เหล้าข้าวขาว

5) **ด้านการตลาด** เป็นความรู้ด้านการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกสำหรับลูกค้าชาวลาวและชาวต่างประเทศ คือ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ได้แก่ ผ้าผืน เสื้อผ้า ผ้าเบี่ยงไหมและฝ้าย ผ้าซิ่นไหมและฝ้าย กระเป๋า ฯลฯ ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นชาวไทย ชาวจีน ชาวเยอรมัน ชาวฝรั่งเศสและชาวลาว รวมถึงลูกค้ากลุ่มประเทศตะวันตก โดยมีราคาเริ่มจาก 50,000 – 550,000 กีบ (200 - 2,200 บาท) ผลิตภัณฑ์สินค้าที่ทำจากเครื่องเงิน ได้แก่ พาน โอ (ซิ่น) แหวน กำไล เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดใหญ่ โดยจำหน่ายในราคาประมาณ 7,500,000 – 10,000,000 กีบ (30,000 - 40,000 บาท) ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นชาวไทย ชาวยุโรปและชาวลาว สินค้าที่ผลิตจากไม้แกะสลักและกระดาษสา ได้แก่ ไม้แกะสลักภาพหลวงพระบาง ไม้แกะสลักรูปมังกร ภาพวาด สมุดบันทึก โคมไฟ เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปที่เคยจัดส่งไปจำหน่ายยังประเทศจีน ญี่ปุ่น แต่ในปัจจุบันได้จัดจำหน่ายอยู่ในชุมชน (4) สินค้าด้านเหล้าลาวที่ผลิตจากข้าว ได้แก่ เหล้าขาวและเหล้าดำ โดยจำหน่ายในราคาประมาณ 10,000 – 30,000 กีบ (40 - 120 บาท) ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นชาวเวียดนาม ชาวจีน ชาวไทย ชาวยุโรปและชาวลาว ซึ่งสินค้าเหล่านี้มีจำหน่ายอยู่ตามศูนย์รวมหัตถกรรมและร้านจำหน่ายสินค้าในชุมชน นอกจากนั้นยังนำไปจำหน่ายตามที่ภาษาลาวเรียกว่าตลาดมืด (night market) หน้าหอพิพิธภัณฑสถานหลวงพระบาง รวมถึงการนำสินค้าไปจำหน่ายในงานแสดงสินค้าหัตถกรรมทั้งภายในและภายนอก

6) **ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม** ได้แก่ การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบที่เป็นหน่วยงานในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก

กลุ่มหัวหน้าคุ้มครอง กลุ่มองค์กรจัดตั้งแม่หญิง และกลุ่มผู้นำศูนย์หัตถกรรมผานม ซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินการ คือ โดยผู้นำชุมชนคน ทำหน้าที่ในการนำนโยบาย และแนวทางในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมของแขวงมาให้ความรู้แก่ชุมชน การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและด้านการเข้าถึง ผู้นำชุมชน อีกคนหนึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวและด้านประเพณีวัฒนธรรมได้แก่ ด้านศาสนสถาน ศูนย์หัตถกรรม และร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกในชุมชน กลุ่มองค์กรจัดตั้งแม่หญิง ทำหน้าที่ในการอบรมกลุ่มสตรีวัยรุ่นในการอนุรักษ์ด้านวัฒนธรรม ประเพณี เช่น การแต่งกาย ภาษา เป็นต้น ผู้นำในหน่วยคุ้มครองทำหน้าที่ด้านการคุ้มครองกลุ่มสมาชิกในครัวเรือน และบริหารด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ปัญหาขยะ ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาความสะอาดในชุมชน

7) **ด้านสิ่งแวดล้อม** ได้แก่ ความรู้ด้านการกำจัดปัญหาน้ำเสีย ปัญหาขยะในชุมชน การกำจัดปัญหาขยะภายในและภายนอกชุมชนอย่างเป็นระบบ การทำสัญญาจ้างองค์กรพัฒนา ตัวเมืองหลวงพระบางในการเก็บขยะในชุมชน และการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมภายนอกด้วยการร่วมกันปลูกต้นไม้ให้เป็นป่า

2. การสร้างและแสวงหาความรู้ ชุมชนได้มีการสร้างและแสวงหาความรู้จากผู้รู้ และประสบการณ์ในชุมชน และจากภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นแหล่งความรู้ที่มีอยู่ภายในและภายนอกชุมชนที่เป็นความรู้โดยนัย เช่น ความรู้ในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ความรู้ด้านภูมิปัญญาการผลิตหัตถกรรม และความรู้ที่ปรากฏ โดยมีขั้นตอนการสร้างและแสวงหาความรู้ เช่น 1) การสร้างความรู้จากการดำเนินกิจกรรมโดยผ่านการปฏิบัติและการอบรม ได้แก่ การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ การผลิต การทอผ้า เครื่องเงิน กระจาดสา ไม้มะเกลือ และการผลิตเหล้า รวมถึงงานศิลปวัฒนธรรม บุญสงกรานต์ 2) การแสวงหาความรู้โดยการเข้าร่วมประชุมที่จัดขึ้นโดยชุมชนและภาครัฐ ได้แก่ รายงานการประชุม เอกสารการแก้ไขความทุกข์ยากจนและการผลิตเป็นสินค้า เอกสารการสร้างชุมชนวัฒนธรรม แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม 5 ปี ครั้งที่ 7 พ.ศ. 2554-2558 และการเข้าร่วมงานแสดงศิลปวัฒนธรรม งานหัตถกรรม และงานเทศกาลประจำปีของแขวงหลวงพระบาง 3) การแสวงหาความรู้จากผู้มีประสบการณ์หรือผู้รู้ในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรม 4) การแสวงหาความรู้โดยการเชิญผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการมาให้ความรู้ ได้แก่ นักวิชาการจากการศึกษานอกระบบ นักวิชาการจากแผนกอุตสาหกรรมและการค้า อาจารย์จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย และนักวิชาการจากสมาคมหัตถกรรมหลวงพระบางให้ ความรู้ด้านการผลิตสินค้าหัตถกรรม ด้านการตลาด ด้านการบริหารจัดการ และด้านสิ่งแวดล้อม และ 5) การแสวงหาความรู้จากการไปทัศนศึกษา/ดูงานนอกสถานที่ เช่น ประเทศเวียดนาม ประเทศไทย และประเทศกัมพูชา

3. การเข้าถึงความรู้ ชุมชนได้กระจายความรู้ด้วยการจัดประชุมและสัมมนา เป็นครั้งคราวและเป็นประจำทุกปี ด้วยสื่อในชุมชน ได้แก่ หอกระจายเสียงตามสาย หอข่าวสารของ

ชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม และด้วยการนำสินค้าที่ระลึกเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมต่างประเทศ เช่น ประเทศกัมพูชา ประเทศไทย ประเทศจีน และประเทศเวียดนาม เป็นต้น

4. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ชุมชนได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ภายในและภายนอกชุมชน ดังนี้ 1) การเข้าร่วมการจัดประชุมประจำปีของชุมชน เช่น การสรุปผลการปฏิบัติงานประจำปี การกำหนดแผนพัฒนาของชุมชน 2) การปรึกษาหารือในกลุ่ม/การอบรม ซึ่งเป็น การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ของผู้นำชุมชน ผู้นำรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว และกลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก 3) การเข้าร่วมการอบรมด้านสินค้าที่ระลึก ได้แก่ การทอผ้าและการย้อมสี โดยชุมชนได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกด้วย 2 ช่องทาง คือ (1) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ที่จัดโดยชุมชน เช่น พ.ศ. 2540 จัดการอบรมการทอผ้า การเก็บดอก เก็บลาย ให้กลุ่มสตรีทั่วไป พ.ศ. 2543 จัดฝึกอบรมการย้อมสีธรรมชาติ ให้กลุ่มทอผ้า (2) กลุ่มผ้าทอผ้าส่วนมากได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการทอผ้าจากผู้มีประสบการณ์หรือสืบทอดจากรุ่นแม่ผ่านการปฏิบัติ ซึ่งเห็นว่าในปัจจุบันกลุ่มผลิตผ้าทอในชุมชนได้เพิ่มขึ้นถึง 290 ครอบครัว 4) การเข้าร่วมกิจกรรมและการอบรมที่จัดขึ้นโดยภาครัฐ ซึ่งเป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการทอผ้า การย้อมสี การตลาด การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ พ.ศ. 2528 จัดอบรมการทอผ้า การย้อมสีธรรมชาติและสีเคมี ให้กลุ่มทอผ้า พ.ศ. 2549 จัดฝึกอบรมการทอผ้ามัดหมี่ ด้านการตลาดและการบริหารจัดการในศูนย์หัตถกรรม โดยเชิญอาจารย์จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย พ.ศ. 2554 จัดฝึกอบรมผู้บริหารศูนย์หัตถกรรมผานม จำนวน 5 คน เรื่องการปรับปรุงองค์การจัดตั้งของศูนย์ผานม การคิดต้นทุนและราคา (costing and pricing) พ.ศ. 2556 จัดอบรมทักษะด้านการค้า การส่งสินค้า การตลาด การสร้างความเป็น 5) การไปทัศนศึกษาดูงานและเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมทั้งภายในและต่างประเทศ เป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ด้านภูมิปัญญา และประสบการณ์ด้านการผลิตสินค้าหัตถกรรม การตลาด การบริหารจัดการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น พ.ศ. 2555 นำสินค้าหัตถกรรมเข้าร่วมงาน Luang Prabang Handicraft Festival จัดโดยแขวงหลวงพระบาง พ.ศ. 2556 จัดอบรมทักษะด้านการค้าและการส่งออกสินค้า และไปวางแสดงสินค้าหัตถกรรมที่นครหลวงโฮจิมินห์ ประเทศเวียดนาม พ.ศ. 2557 ได้ร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมจีน-อาเซียนที่ประเทศจีน และปี 2558 ไปทัศนศึกษาที่ประเทศเวียดนาม

5. การเรียนรู้ ชุมชนเกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นและสามารถแก้ไขปัญหาในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสินค้าที่ระลึก ด้านการตลาด ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ด้านสิ่งแวดล้อม และชุมชนมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่ดีขึ้นและมีรายได้ที่ดีขึ้น

จะเห็นได้ว่าชุมชนก็คือกลุ่มทอผ้าขาดขั้นตอนการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ และขั้นตอนการประมวลและกลั่นกรองความรู้ เนื่องจากขาดด้านคน/บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ

และรวมทั้งประสบการณ์ด้านการจัดการความรู้ในขั้นตอนต่างๆให้เป็นระบบ โดยการดึงความรู้ที่อยู่ในคน (tacit knowledge) มาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น จัดทำเป็นหนังสือ เป็นแผ่น CD VIDEO หรือสร้างฐานข้อมูลความรู้ เป็นต้น

ปัญหาด้านกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า

1. ชุมชนขาดการกำหนดเป้าหมาย หัวข้อความรู้ที่จำเป็น และรวมถึงวิธีการที่ชัดเจน เพื่อจะบ่งชี้ความรู้ สร้างและแสวงหาความรู้ จัดความรู้ให้เป็นระบบ ประมวลและกักขังกรองความรู้ แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ เข้าถึงความรู้ และเรียนรู้ สำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใน 7 ด้าน เช่น ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสินค้าที่ระลึก ด้านการตลาด ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และด้านสิ่งแวดล้อม

2. ชุมชนขาดผู้นำที่มีความรู้ และประสบการณ์ในด้านเหล่านี้ รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานที่จะเป็นผู้เก็บรวบรวมความรู้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ที่กระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลทั้งหลายในกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง องค์การจัดตั้งแม่หญิง และรวมถึงผู้รู้ในชุมชน

3. ชุมชนขาดเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่เหมาะสมและทันสมัยที่จะช่วยในกระบวนการจัดการความรู้ใน 7 ขั้นตอน เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ กล้องถ่ายวิดีโอหรือกล้องถ่ายภาพที่มีคุณภาพ เพื่อจะใช้ในการจัดเก็บความรู้สำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆ เป็นต้น

บทที่ 6

แนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง

ในบทนี้จะได้นำเสนอแนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง โดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป้าหมายและจุดประสงค์ของการจัดการความรู้ของชุมชน แขวงหลวงพระบาง ตอนที่ 2 การจัดตั้งชุมชนนักปฏิบัติ ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง

ตอนที่ 1 เป้าหมายและจุดประสงค์ของการจัดการความรู้ของชุมชน แขวงหลวงพระบาง

เป้าหมายของการจัดการความรู้ของชุมชน

สร้างระบบการจัดการความรู้และพัฒนาการเรียนรู้ของคนในชุมชนเพื่อให้เป็นบุคคลที่สามารถสร้างแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง

จุดประสงค์ของการจัดการความรู้ของชุมชน

1. เพื่อสร้างและเพิ่มพูนความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อให้บุคลากรนำความรู้ที่ได้ไปใช้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม

(อุ้นเรือน บุญทะจัก, 2558: 3; แสงทอง โพธิบุบผา, **สัมภาษณ์**, 26 กุมภาพันธ์ 2558)

ตอนที่ 2 การจัดตั้งชุมชนนักปฏิบัติ (community of practice)

เพื่อให้การจัดการความรู้ของชุมชน แขวงหลวงพระบาง ดำเนินไปได้ตามเป้าหมายและจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ชุมชนจำเป็นต้องจัดตั้งชุมชนนักปฏิบัติขึ้น เพราะชุมชนนักปฏิบัติ คือเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาชุมชน อันประกอบด้วย

คุณเอื้อ (chief knowledge officer) ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารจัดการความรู้ กำหนดทิศทาง สนับสนุนทรัพยากร สร้างการยอมรับ และสร้างแรงจูงใจ ให้แรงเสริม มีความเป็นผู้นำ กล้าคิด กล้าทำ และมีความรู้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำ

คุณอำนวย (knowledge facilitator) ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการความรู้ในด้านต่างๆ อำนวยความสะดวกต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เชื่อมโยงระหว่างกลุ่มสมาชิกทั้งในชุมชนและนอกชุมชน

คุณประสาน (network manager) ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานเครือข่ายจัดการความรู้ภายในกลุ่ม/ทีม หรือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยกันในชุมชน เพื่อให้มีโอกาสมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ตามเป้าหมายในการจัดการความรู้ที่ได้กำหนดไว้

คุณกิจ (knowledge practitioner) ทำหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรม หรือเป็นผู้ดำเนินการจัดการความรู้ทั้งหมดเป็นผู้ที่มีความรู้ (explicit knowledge) และเป็นผู้ที่ดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นการนำความรู้ในตัวคนมาใช้และมาสร้าง แปลงความรู้เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

คุณลิขิต (note taker) ทำหน้าที่จดบันทึกในกิจกรรมจัดการความรู้ เป็นการเฉพาะกิจ เช่น การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่ม การจัดทำ workshop การจัดการความรู้ที่ทีมหรือหน่วยงานจัดขึ้นเป็นระยะๆ และเป็นผู้สรุปประเด็นสำคัญในแต่ละกิจกรรมและแต่ละด้าน โดยบันทึกสรุปเป็นลายลักษณ์อักษร ในรูปแบบต่างๆ เช่น รายงานการประชุม รายงานประจำปี เป็นต้น

คุณวิศาสตร์ (IT wizard) ทำหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็นต้องใช้ในกระบวนการจัดการความรู้ เช่น จัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย พร้อมโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เหมาะสมกับการค้นคว้า จัดเก็บ แลกเปลี่ยน และกระจายความรู้ ผ่านสื่อออนไลน์ รวมทั้งการติดตั้งระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การบริหารเว็บไซต์ด้านการจัดการความรู้ของชุมชน เป็นต้น

ชุมชนนักปฏิบัติที่จัดตั้งขึ้นภายในชุมชน แขนงหลวงพระบาง เป็นการรวมตัวของคนในชุมชนอย่างไม่เป็นทางการซึ่งมีความสนใจในเรื่องเดียวกัน หรือเป็นกลุ่มคน/บุคลากรที่เป็นแหล่งความรู้ด้านใดด้านหนึ่งที่ชุมชนมีอยู่ เช่น ชุมชนผานมมีกลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก ชุมชนช่างไหมมีกลุ่มผลิตเหล้าลาว ดังนั้น ชุมชนนักปฏิบัติจึงมีได้หลายกลุ่ม เช่น ชุมชนนักปฏิบัติทอผ้า ชุมชนนักปฏิบัติผลิตเครื่องเงิน ชุมชนนักปฏิบัติผลิตไม้แกะสลัก ชุมชนนักปฏิบัติผลิตกระดาษสา ชุมชนนักปฏิบัติผลิตเหล้าลาว ชุมชนนักปฏิบัติคุ้มครองชุมชน เป็นต้น ชุมชนนักปฏิบัติแต่ละกลุ่มนั้นจะต้องดำเนินการตามกระบวนการจัดการความรู้ ที่สอดคล้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 7 ด้าน ช่วยเพิ่มพูนความรู้ที่ชุมชนมีอยู่แล้วให้ขยายมากขึ้นเรื่อยๆ และนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชนของตน ทั้งนี้ชุมชนนักปฏิบัติจะต้องได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากกลุ่มผู้นำชุมชนของตนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

กลุ่มผู้นำชุมชน อันประกอบด้วย ผู้นำชุมชน 1 คน และรองผู้นำชุมชนอีก 3-4 คน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการจัดการความรู้ ในฐานะเครื่องมือของการพัฒนา

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สร้างเสริมแรงจูงใจในการจัดการความรู้ของชุมชน และจะต้องทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้ชุมชนนักปฏิบัติแต่ละกลุ่มได้ดำเนินการแต่ละขั้นตอนจนบรรลุเป้าหมายของการจัดการความรู้ตามที่ได้กำหนดไว้ กลุ่มผู้นำชุมชนควรจัดแบ่งหน้าที่ดังนี้

ผู้นำชุมชน เป็นแหล่งความรู้และรับผิดชอบด้านการคุ้มครองโดยรวม ซึ่งเป็นหน้าที่หลักในการดูแล อำนวยความสะดวกทุกด้านให้แก่ชุมชน ด้านนโยบายการพัฒนาชุมชน ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งด้านการจัดการความรู้

รองผู้นำชุมชนคนที่ 1 เป็นแหล่งความรู้และรับผิดชอบด้านการแสวงหาแหล่งทุนเข้ามาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนตามความต้องการของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

รองผู้นำชุมชนคนที่ 2 เป็นแหล่งความรู้และรับผิดชอบด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง นับว่าเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับชุมชนนักปฏิบัติมากที่สุด

รองผู้นำชุมชนคนที่ 3 เป็นแหล่งความรู้และรับผิดชอบด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและด้านวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่เคยมีผู้นำชุมชนที่ทำหน้าที่ด้านนี้โดยตรง

ยกตัวอย่างชุมชนนักปฏิบัติทอผ้า

ควรแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการความรู้ด้านการผลิตผ้าทอ อย่างน้อย 7 ตำแหน่ง อันประกอบด้วยคุณเอื้อ คุณอำนวย คุณประสาน คุณกิจ คุณลิขิต คุณเสนอ และคุณวิศาสตร์ โดยมีกลุ่มผู้นำชุมชนเป็นที่ปรึกษา คณะทำงานชุดนี้ทำหน้าที่ดังนี้

คุณเอื้อ ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าของชุมชนนักปฏิบัติ มีความรู้เกี่ยวข้องการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้า กำหนดทิศทางการสนับสนุนทรัพยากรที่ใช้ในการทอผ้าและการจัดการความรู้ ตลอดจนสร้างการยอมรับและสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนนักปฏิบัติกลุ่มนี้ร่วมมือกันขับเคลื่อนการจัดการความรู้ให้เป็นผลสำเร็จ

คุณอำนวย ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อำนวยความสะดวกต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เชื่อมโยงระหว่างกลุ่มสมาชิกในชุมชนและนอกชุมชน ได้แก่ จัดหาสถานที่ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้า จัดหาอุปกรณ์การทอผ้า

คุณประสาน ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานเครือข่ายจัดการความรู้ภายในและภายนอกชุมชน และรวมทั้งหน่วยงานเจ้าหน้าที่ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน เช่น ติดต่อ

คุณกิจ ทำหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรม หรือเป็นผู้ดำเนินการจัดการความรู้ทั้งหมด เป็นผู้ที่มีความรู้ และเป็นผู้ที่ดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นความรู้ในคน มาใช้ และมาสร้างแปลงความรู้เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

คุณลิขิต ทำหน้าที่จัดบันทึกกิจกรรมจัดการความรู้ด้านการทอผ้าและความรู้ด้านอื่นๆ ที่ชุมชนนักปฏิบัติทอผ้าจำเป็นต้องรู้ โดยทำหน้าที่เป็นการเฉพาะกิจในกิจกรรมต่างๆ เช่น การ

แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่ม การจัดทำ workshop ด้านการทอผ้าที่อาจจัดขึ้นเป็นระยะๆ และเป็นผู้สรุปประเด็นสำคัญในแต่ละกิจกรรมและแต่ละด้านโดยบันทึกสรุปในรายงานกิจกรรมประจำปี หรือรายงานการประชุม หรือสมุดบันทึก

คุณวิศาสตร์ ทำหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็นต้องใช้ในการค้นคว้า จัดเก็บ แลกเปลี่ยน และกระจายความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้า และความรู้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ด้านกลุ่มลูกค้า ด้านการตลาด ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ตอนที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง

ขั้นตอนที่ 1 การบ่งชี้ความรู้

1.1 ระบุถึงความรู้ที่ต้องการ ชุมชนนักปฏิบัติจำเป็นต้องคำนึงถึงและร่วมกันกำหนดความรู้เหล่านี้ โดยจำแนกตามการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 7 ด้าน คือ

ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนในแขวงหลวงพระบาง เช่น การตั้งถิ่นฐาน แหล่งผลิตผ้าทอโบราณ แหล่งผลิตไหโบราณ ประวัติความเป็นมาของวัดที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นต้น รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชนเผ่าลื้อและลาว ศูนย์รวมหัตถกรรมของชุมชน ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

ความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับเส้นทางคมนาคมทั้งทางบก ทางเรือ และทางอากาศที่จะเดินทางไปสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนต่างๆ แขวงหลวงพระบาง

ความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับยานพาหนะสำหรับบริการนักท่องเที่ยว ตารางเดินรถหรือเดินเรือโดยสาร จุดรับ-ส่งรถโดยสารหรือเรือโดยสาร ที่จอดรถ ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้า โรงแรมที่พัก ซึ่งมีหลายระดับหลายราคา ตลอดจนร้านจำหน่ายยา ห้างน้ำสาธารณะ เพื่อแนะนำหรือให้บริการนักท่องเที่ยวทั้งหลาย

ความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก ได้แก่ ความรู้ด้านการอนุรักษ์และการยกระดับคุณภาพสินค้าที่ระลึกให้มีความหลากหลายรูปแบบ เช่น ผ้าผืน ผ้าเป็ยงไหมและฝ้าย ผ้าชิ้นไหมและฝ้าย เสื้อผ้าสำเร็จรูป กระเป๋า ยาม ฯลฯ และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยว เช่น ด้านผลิตภัณฑ์ผ้าทอ จำเป็นต้องมีความรู้เรื่องการออกแบบสร้างสรรค์ให้มีลวดลาย สี สัน แปลกใหม่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม/แต่ละชาติ กำหนดราคาสินค้าให้เหมาะสม ตลอดจนมีตราสินค้ารับประกันคุณภาพ เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ซื้อ

ความรู้ด้านการตลาด ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับลูกค้าหรือจำนวนนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เช่น ชาวลาว ชาวไทย ชาวเยอรมัน ชาวฝรั่งเศส ชาวญี่ปุ่น ชาวจีน ชาวเวียดนาม ฯลฯ ความรู้เกี่ยวกับบรรณนิยมของลูกค้าในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ต่างๆ ความรู้ด้านการตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าให้เข้าถึงผู้บริโภคอย่างทั่วถึง รวมทั้งการจำหน่ายสินค้าผ่านออนไลน์ ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ด้านภาษาด้วย โดยเฉพาะภาษาอังกฤษและภาษาไทย เพราะชุมชนจำเป็นต้องติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อการแนะนำแหล่งท่องเที่ยว การโฆษณาสินค้า การเจรจาต่อรองราคา ส่วนความรู้ภาษาอังกฤษขั้นสูงก็จำเป็นอย่างยิ่งเช่นกัน เพื่อเตรียมพร้อมกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และเพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารหรือการเจรจาทางธุรกิจทั้งทางตรงและทางออนไลน์ รวมทั้งเพื่อช่วยในการค้นคว้า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประชาสัมพันธ์ด้วย

ความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ความรู้ด้านการบริหารจัดการในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ตั้งแต่ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผล

ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความรู้ด้านรักษาสิ่งแวดล้อมให้เป็นชุมชนน่าอยู่ ความรู้ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมของชุมชน ความรู้ด้านการคัดแยกขยะ ความรู้ด้านกำจัดน้ำเสียหรือของเสียอันตราย ความรู้ในการรักษาสุขอนามัยในที่สาธารณะ

1.2 จัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดการบ่งชี้ความรู้ของชุมชนนักปฏิบัติ ประกอบด้วย ดังนี้

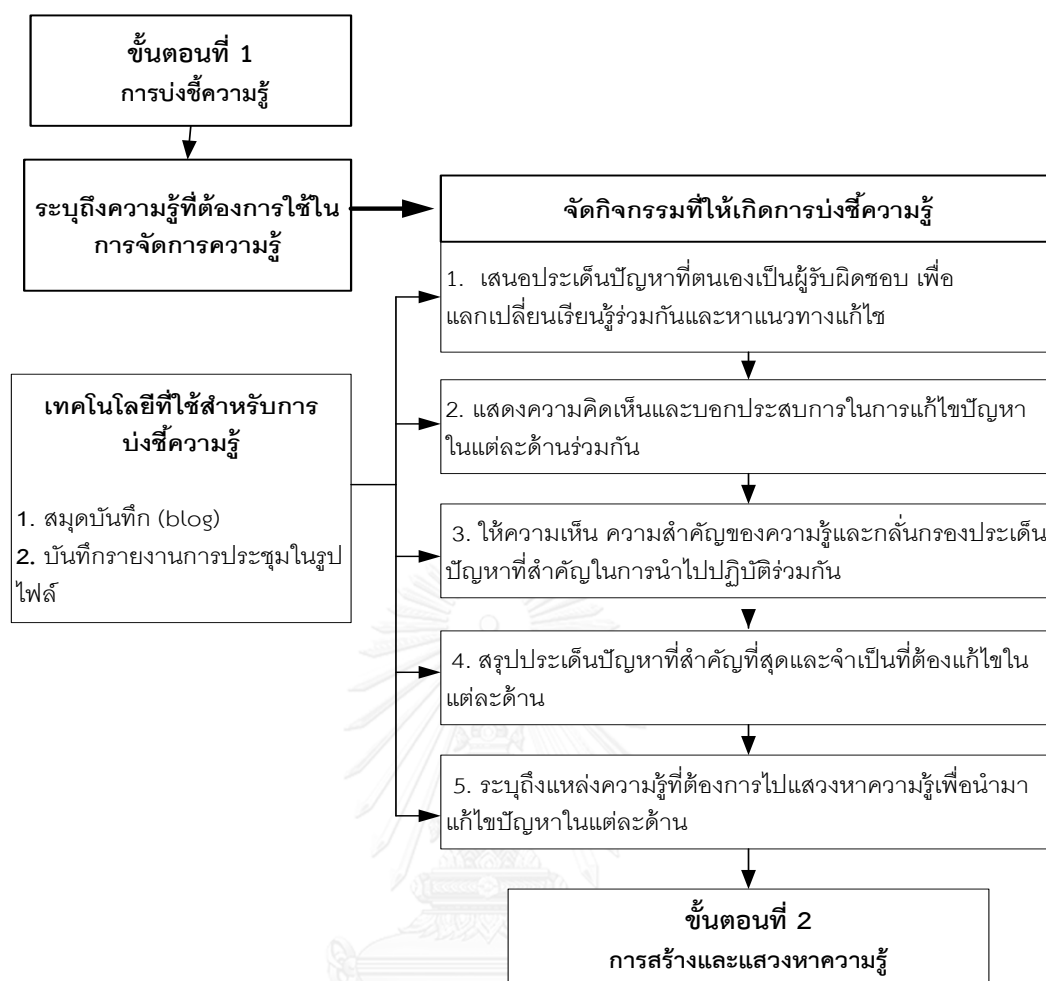
- 1) เสนอประเด็นปัญหาที่ตนเองเป็นผู้รับผิดชอบ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และหาแนวทางแก้ไข
- 2) แสดงความคิดเห็นและประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาในแต่ละด้านร่วมกัน
- 3) ให้ความเห็น ความสำคัญของความรู้และกลั่นกรองประเด็นปัญหาที่สำคัญในการนำไปปฏิบัติร่วมกัน
- 4) สรุประเด็นปัญหาที่สำคัญที่สุดและจำเป็นที่ต้องแก้ไขในแต่ละด้าน ซึ่งแต่ละกลุ่มเป็นผู้รับผิดชอบ เพื่อกำหนดเป็นเป้าหมายในการจัดการความรู้ของชุมชน
- 5) ระบุถึงแหล่งความรู้ที่ต้องการไปแสวงหา เพื่อนำความรู้มาใช้แก้ปัญหา

เทคโนโลยีที่ใช้สำหรับการบ่งชี้ความรู้

ใช้การบันทึกรายงานการประชุมในรูปแบบไฟล์ หรือพิมพ์ลงสมุดบันทึก (blog) เป็นเครื่องมือบันทึกสรุปผลการบ่งชี้ความรู้ และระดมความคิดของกลุ่มผู้รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับผู้นำชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิดบนเครือข่ายเดียวกัน

สรุปขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้ ดังแผนภาพที่ 7

แผนภาพที่ 7 ขั้นตอนที่ 1 การบ่งชี้ความรู้

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและแสวงหาความรู้

เป็นขั้นตอนที่ชุมชนนักปฏิบัติร่วมกันกำหนดเป้าหมายและวิธีการรวบรวมความรู้จากแหล่งต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชนที่อยู่กระจัดกระจายมารวมไว้ เช่น ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของวัด ประวัติความเป็นมาของชุมชน แหล่งผลิตเหล้าลาว แหล่งผลิตไห ความรู้ด้านผลิตสินค้าที่ระลึก ได้แก่ ด้านผ้าทอ ด้านเครื่องเงิน ด้านไม้แกะสลัก กระจาดสา และด้านการผลิตเหล้าลาว รวมถึงความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ความรู้ด้านการตลาด ความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม โดยชุมชนนักปฏิบัติควรมีการสร้างและแสวงหาความรู้ จากแหล่งความรู้ภายในและภายนอก ดังนี้

2.1 จัดประชุมเพื่อเผยแพร่แนวทางและแผนพัฒนาของรัฐ โดย ชุมชนนักปฏิบัติ นำนโยบายและแนวทางการดำเนินงานของรัฐ เพื่อให้ความรู้ให้แก่ คนในชุมชน หรือกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน โดยดำเนินการ ดังนี้

1. ชุมชนนักปฏิบัติจัดการประชุม เพื่อให้ความรู้ด้านแนวทางและแผนพัฒนาของรัฐ โดยกลุ่มผู้เข้าร่วมมี ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าคุ้มครอง กลุ่มองค์กรจัดตั้งแม่หญิง กลุ่มเทคโนโลยี รวมทั้งคนในชุมชน เพื่อทราบถึงแนวทางและนโยบายของรัฐบาล พร้อมทั้งแจกเอกสาร ดังนี้

- เอกสารการสร้างชุมชนพัฒนา
- เอกสารการสร้างบ้านวัฒนธรรม
- เอกสารการแก้ไขความทุกข์ยากจนและการผลิตเป็นสินค้า
- กฎหมายว่าด้วยการท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2548
- กฎหมายว่าด้วยมรดกแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2548
- กฎหมายว่าด้วยหัตถกรรม ปี พ.ศ. 2551
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ของแขวงหลวงพระบาง ครั้งที่ 7 (พ.ศ. 2554 – พ.ศ. 2558)

2. ชุมชนนักปฏิบัติจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่หน่วยงานที่รับผิดชอบในชุมชนนำไปปฏิบัติ เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3. ชุมชนนักปฏิบัติจัดประชุมเพื่อติดตามการดำเนินงานแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2. ร่วมกำหนดวิธีการรวบรวมความรู้จากแหล่งต่างๆ ได้แก่

1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

เป็นการค้นหาความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งเป็นความรู้ที่ชัดเจน เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชุมชน เช่น บทสรุปรายงานการดำเนินงานและการปฏิบัติงานประจำปีของชุมชน เอกสารการแก้ไขความทุกข์ยากและการผลิตเป็นสินค้า เอกสารการสร้างชุมชนพัฒนา รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น โดยมีวิธีการ ดังนี้

- ชุมชนนักปฏิบัติศึกษาเอกสารการผลิตเป็นสินค้า เอกสารว่าด้วยการสร้างชุมชนพัฒนา เอกสารการสร้างชุมชนวัฒนธรรม
- ชุมชนนักปฏิบัติศึกษาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมายการท่องเที่ยว พ.ศ. 2548 กฎหมายว่าด้วยมรดกแห่งชาติ พ.ศ. 2548 กฎหมายว่าด้วยหัตถกรรม พ.ศ. 2551 แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ของแขวงหลวงพระบาง ครั้งที่ 7 (พ.ศ. 2554 - พ.ศ. 2558)

- ชุมชนนักปฏิบัติศึกษาจากเอกสารการดำเนินงานกิจกรรม เช่น บทสรุป รายงานการดำเนินงานและการปฏิบัติงานประจำปี
- ชุมชนนักปฏิบัติศึกษาจากการดำเนินกิจกรรมและการเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณี วัฒนธรรม เช่น ประเพณีสงกรานต์ งานบุญพระเวส งานบุญช่วงเฮือ กิจกรรมการอนามัยร่วมกันเพื่อความสะอาดในชุมชน

2) ศึกษาจากผู้มีประสบการณ์หรือผู้รู้ในชุมชน

เป็นการแสวงหาความรู้จากผู้มีความรู้ และประสบการณ์ที่กระจายกระจายตามกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้รู้ในชุมชน เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง กลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง ที่เป็นแหล่งความรู้ในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น ด้านร้านจำหน่ายสินค้า ด้านห้องน้ำสาธารณะ ด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก ด้านการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

- ชุมชนนักปฏิบัติระบุถึงผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีประสบการณ์ที่เป็นแหล่งความรู้ในแต่ละด้านที่ต้องการจะสร้างและแสวงหาความรู้ในกลุ่มที่เกี่ยวข้อง
- ชุมชนนักปฏิบัติจัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนกับผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านความรู้ที่ต้องการจัดการความรู้
- ชุมชนนักปฏิบัตินำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนนั้นมารวบรวมกันเป็นจุดเดียวหรือจัดเป็นหมวดหมู่ จัดทำเนื้อหาให้ตรงกับความต้องการ เพื่อนำไปใช้ต่อไป

3) ร่วมการจัดประชุมและงานกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยภาครัฐ

เป็นการแสวงหาความรู้โดยการเข้าร่วมการจัดประชุมหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดยภาครัฐ เช่น กองประชุมประจำปีของเมืองและแขวงหลวงพระบางเกี่ยวกับนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม งานแสดงสินค้าหัตถกรรม และงานเทศกาลของแขวงหลวงพระบาง โดยมีวิธีการ ดังนี้

- ชุมชนนักปฏิบัติกำหนดความรู้หรือระบุถึงความรู้ที่ต้องการที่ผู้เกี่ยวข้องต่อการเข้าร่วมประชุมหรือการดำเนินกิจกรรมจัดขึ้นโดยภาครัฐ
- ชุมชนนักปฏิบัตินำความรู้จากการเข้าร่วมการจัดประชุมหรือเข้าร่วมกิจกรรมนั้นมาเผยแพร่ความรู้กับผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน
- ชุมชนนักปฏิบัติจัดแบ่งหน้าที่หรือมอบงานให้แต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ
- ชุมชนนักปฏิบัติติดตามและประเมินผลการดำเนินงานที่ได้รับผิดชอบ

4) เชิญผู้เชี่ยวชาญมาฝึกอบรม

เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้จากผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก เช่น สมาคมอุตสาหกรรมหลวงพระบาง แผนกท่องเที่ยวแขวงพระบาง แผนกอุตสาหกรรมและการค้าแขวงหลวงพระบาง รวมถึงการเชิญผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย มาฝึกอบรมความรู้ เช่น ด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก ด้านการตลาด ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยชุมชนนักปฏิบัติมีวิธีการ ดังนี้

- ชุมชนนักปฏิบัติจัดประชุมปรึกษาหารือเพื่อกำหนดความรู้ที่ต้องรู้และจำเป็นในการนำไปใช้
- ชุมชนนักปฏิบัติเตรียมความพร้อมด้านสถานที่ เวลา และอุปกรณ์ และความรู้เบื้องต้นก่อนที่จะเข้าร่วมการฝึกอบรม
- ชุมชนนักปฏิบัติบันทึกขั้นตอน วิธีการต่างๆในการดำเนินการหรือวิธีการที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ต่อไป

5) ไปทัศนศึกษา/ดูงานภายนอก

เป็นกระบวนการที่ชุมชนนักปฏิบัติเดินทางไปทัศนศึกษา/ดูงานนอกชุมชนหรือออกประเทศ เช่น ประเทศไทย ประเทศเวียดนาม ประเทศกัมพูชา เป็นต้น เพื่อนำความรู้ที่ได้รับใหม่นั้นมาแก้ไขปัญหา และปรับปรุงความรู้เดิม และนำความรู้ใหม่นั้นมาแก้ปัญหในด้านต่างๆ เช่น ด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก ด้านการตลาด ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม รวมถึงด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

- ชุมชนนักปฏิบัติปรึกษาร่วมกับระหว่างกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน เพื่อระบุประเด็นความรู้ที่ต้องแสวงหา
- ชุมชนนักปฏิบัติร่วมกันพิจารณาเลือกผู้ที่เกี่ยวข้องและมีความรู้ และมีแนวทางการแก้ปัญหาเข้าร่วมการไปทัศนศึกษา/ดูงานภายนอก
- ชุมชนนักปฏิบัติจัดประชุมเผยแพร่ความรู้จากสิ่งที่ได้จากการไปทัศนศึกษาหรือดูงานให้แก่กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนเรียนรู้และนำไปปฏิบัติ

2.3 ร่วมกันจัดเนื้อหาให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้ใช้

เป็นกระบวนการที่ชุมชนนักปฏิบัตินำความรู้ที่ได้รับจากการสร้างและแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ทั้งในและนอกชุมชนมาปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาของความรู้ในแต่ละด้านหรือตามความรู้ที่ต้องการในแต่ละช่อง เช่น ความรู้ด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก ประกอบด้วย ด้านวิธีการทอผ้า วิธีการย้อมสีธรรมชาติ การเตรียมอุปกรณ์สำหรับการย้อมสีธรรมชาติ การเก็บรักษาสี เป็นต้น ซึ่งความรู้เหล่านี้จำเป็นต้องจัดไว้ในกลุ่มความรู้ “ด้านการทอผ้า” และรวมถึงความรู้ด้าน

การตลาด ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และด้านสิ่งแวดล้อมเป็นต้น โดยเนื้อหาให้ตรงกับความรู้ในแต่ละด้าน โดยมีวิธีดำเนิน ดังนี้

- ชุมชนนักปฏิบัติสร้างฐานข้อมูลเพื่อรวบรวมความรู้ในแต่ละด้านที่
ต้องการ เช่น ฐานความรู้ด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก ฐานความรู้ด้านการตลาด ฐานความรู้แหล่ง
ท่องเที่ยว ฐานความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

- ชุมชนนักปฏิบัติร่วมกันระบุถึงเนื้อหาความรู้ในแต่ละด้านที่ได้รับจาก
การสร้างและแสวงหานั้นมาจัดทำเป็นช่องความรู้ในด้านต่างๆ เช่น ช่องความรู้ด้านการผลิตสินค้าที่
ระลึก ได้แก่ ความรู้ด้านการทอผ้า ความรู้ด้านการผลิตเครื่องเงิน ความรู้ด้านการผลิตไม้แกะสลัก และ
ความรู้ด้านการผลิตเหล้าลาว เป็นต้น

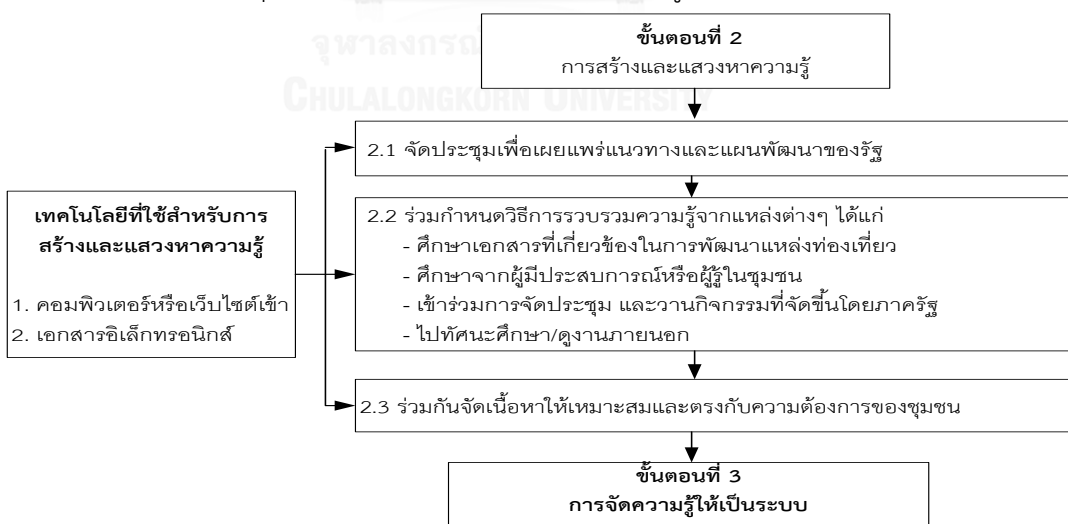
- ชุมชนนักปฏิบัติจัดแบ่งเนื้อหาความรู้ตามประเภทของความรู้ในแต่ละ
ด้าน เช่น ความรู้ด้านการทอผ้า ความรู้ด้านการผลิตเครื่องเงิน ความรู้ด้านการผลิตไม้แกะสลัก ความรู้
ด้านการตลาด ถึงความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนเพื่อสะดวกให้ผู้ใช้

เทคโนโลยีที่ใช้สำหรับการสร้างและแสวงหาความรู้

- บันทึกรายงานการดำเนินกิจกรรม และการเข้าร่วมการทัศนศึกษาหรือดูงาน
โดยใช้ สมุดบันทึก (blog) เป็นเครื่องมือบันทึกที่เหมาะสมกับการสร้างและแสวงหาความรู้

- คอมพิวเตอร์ (computer) เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมในการจัดเนื้อหาความรู้
ให้เหมาะสมและตรงกับความรู้ที่ต้องการของผู้ใช้

สรุปขั้นตอนการสร้างและแสวงหาความรู้ ดังแผนภาพที่ 8

แผนภาพที่ 8 ขั้นตอนที่ 2 การสร้างความรู้และแสวงหาความรู้

ขั้นตอนที่ 3 การจัดความรู้ให้เป็นระบบ

เป็นกระบวนการที่ชุมชนนักปฏิบัติจัดความรู้ในด้านต่างๆให้เป็นระบบ เช่น ความรู้ด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว ความรู้ด้านการตลาด ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้นเพื่อให้ผู้ใช้สามารถค้นหาและนำไปใช้ประโยชน์ได้ เช่น การจัดทำสารบัญ การจัดความรู้ที่ต้องการตามความรู้ประเภทต่างๆ เพื่อให้การค้นหาและนำไปใช้ได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงการแบ่งประเภทความรู้ตามความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญของชุมชน เช่น ความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ความรู้ด้านการทอผ้า ความรู้ด้านการจำหน่ายสินค้า ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยมีวิธีการ ดังนี้

3.1 จัดทำสารบัญและจัดเก็บความรู้ในแต่ละเรื่องเพื่อสะดวกต่อการค้นหาและนำไปใช้

ชุมชนนักปฏิบัติควรดำเนินการ ดังนี้

- ชุมชนนักปฏิบัติระบุถึงความรู้ที่ต้องการจัดทำเป็นสารบัญความรู้หรือจัดเก็บความรู้ในเรื่องที่ต้องการ เช่น ด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก ได้แก่ การทอผ้า การย้อมสี การผลิตเครื่องเงิน การผลิตไม้แกะสลัก การผลิตกระดาษสา การผลิตเหล้าลาว รวมถึงความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการตลาด ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยมีการจัดทำสารบัญด้วยการแบ่งเป็นบท ซึ่งในแต่ละบทนั้นควรประกอบด้วยข้อย่อยๆ ตามสาระสำคัญของแต่ละประเด็น เป็นต้น ดังตัวอย่าง เรื่อง “การย้อมสีธรรมชาติ” อาจจัดทำสารบัญ ดังนี้ 1) พันธุ์ไม้ที่ใช้ในการย้อมสี 2) อุปกรณ์ที่ใช้ในการย้อมสี 3) ขั้นตอนในการย้อมสี 4) ระยะเวลาในการย้อมสี 5) การจัดเก็บรักษาผ้าที่ย้อมแล้ว เป็นต้น
- ชุมชนนักปฏิบัติจัดทำเพิ่มข้อมูลความรู้ในด้านต่างๆ ที่ต้องการเพื่อสะดวกในการค้นหาและนำไปใช้ได้ เช่น จัดทำสมุดหน้าเหลือง (yellow pages) เป็นต้น

3.2 จัดแบ่งความรู้เป็นประเภทต่างๆ ที่เหมาะกับลักษณะงาน/การใช้งาน

ชุมชนนักปฏิบัติต้องให้ความสำคัญในการจัดแบ่งประเภทความรู้ตามความรู้ในแต่ละด้านต่างๆที่จำเป็นและต้องการนำมาใช้ได้อย่างสะดวก ดังนี้

- 1) ความรู้ด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก ประกอบด้วย 5 ประเภท ได้แก่ ความรู้ด้านการทอผ้า ความรู้ด้านการผลิตเครื่องเงิน ความรู้ด้านการผลิตไม้แกะสลัก ความรู้ด้านการผลิตกระดาษสา และความรู้ด้านการผลิตเหล้าลาว เป็นต้น ดังตัวอย่างความรู้ด้านการทอผ้า ดังนี้

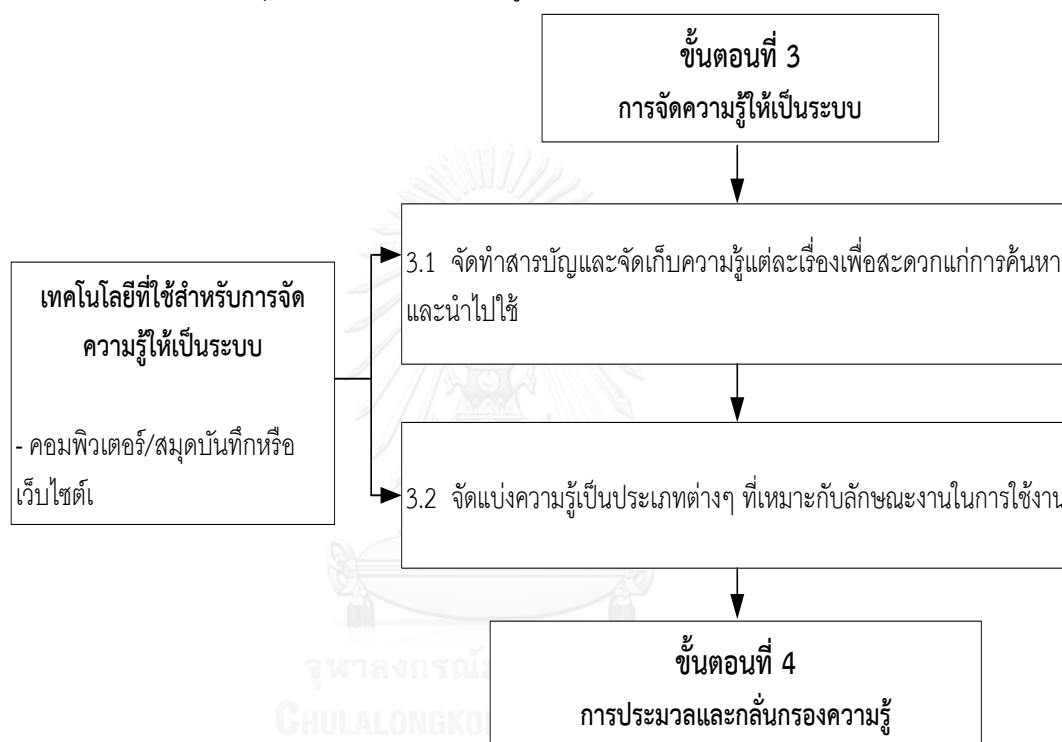
(1) ความรู้ด้านการทอผ้า ประกอบด้วย ผ้าตุ้ม ผ้าสไบ ผ้าจุดไหม ผ้าเปียงไหมและฝ้าย ผ้าขึ้นไหมและฝ้าย และวิธีการเก็บเก็บดอก เก็บลาย ได้แก่ ลายกุญแจ ลายดาว ลายดอกพิกุล ลายเก้ายอด ลายนาค ลายน้ำไหล ลายดอกดาว ลายคอมน้อย และวิธีการประยุกต์เป็นลวดลายใหม่ และรวมถึงการย้อมสี การออกแบบลวดลาย เป็นต้น

(2) ความรู้ด้านการผลิตเครื่องเงิน ได้แก่ ความรู้ด้านการทำพาน ความรู้ด้านการทำโอ (ขัน) ความรู้ด้านการทำแหวน กำไล นวมถึงวิธีการจัดเตรียมเครื่องเงิน อุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการผลิต และขั้นตอนในการผลิตเป็นต้น

เทคโนโลยีที่ใช้สำหรับการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ

- คอมพิวเตอร์/สมุดบันทึกหรือเว็บไซต์ เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ ด้วยการสร้างฐานข้อมูล และการจัดแบ่งความรู้ตามประเภทต่างๆ เป็นต้น

สรุปขั้นตอนการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ ดังแผนภาพที่ 9

แผนภาพที่ 9 ขั้นตอนที่ 3 การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 4 การประมวลและกลั่นกรองความรู้

กระบวนการที่สำคัญที่ชุมชนนักปฏิบัติจัดทำหรือปรับปรุงรูปแบบเอกสารเกี่ยวกับความรู้ในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ด้านประวัติความเป็นมาของชุมชน ความรู้ด้านความเปลี่ยนแปลงของวัด ความรู้ด้านแหล่งผลิตไหโบราณของชุมชน ความรู้ด้านการทอผ้า ความรู้ด้านการผลิตเครื่องเงิน ความรู้ด้านการผลิตเหล้าลาว เป็นต้น ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อสะดวกต่อการเข้าถึงการค้นหา การนำไปใช้ โดยใช้ภาษาเดียวกัน เพื่อให้เข้าใจตรงกัน ซึ่งชุมชนนักปฏิบัติควรมีการจัดตั้งเป็นคณะหรือทีมงานที่มีความรู้ความสามารถหรือประสบการณ์ในการเรียบเรียง ตัดต่อ ปรับปรุง

เนื้อหาให้มีคุณภาพดี ในด้านต่างๆให้ครบถ้วน เพียงตรง ทันสมัย และตรงตามความต้องการของผู้ใช้ โดยมีวิธีการ ดังนี้

4.1 จัดทำหรือปรับปรุงรูปแบบของเอกสารให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

เป็นกระบวนการที่ชุมชนนักปฏิบัตินำเอกสารเกี่ยวกับความรู้ด้านการทอผ้า ความรู้ด้านการผลิตเครื่องเงิน ความรู้ด้านการผลิตเหล้าลาว ความรู้ด้านประเพณี วัฒนธรรม ความรู้ด้านวัดของชุมชน ความรู้ด้านการตลาด รวมถึงความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ที่จัดเก็บเป็นหมวดหมู่ขึ้นมา ปรับปรุงรูปแบบเอกสารให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เช่น ขนาดตัวอักษร (font) และขนาดตัวเลขให้เท่ากัน และให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อสะดวกการนำไปใช้และกลั่นกรองต่อไป

4.2 ใช้ภาษาที่ชุมชนเข้าใจตรงกัน

ชุมชนนักปฏิบัติควรใช้ภาษาที่ง่ายและตรงกับความรู้ของชุมชน พร้อมทางจัดทำคำอธิบายศัพท์ของคำจำกัดความ และความหมายของคำต่างๆตามความรู้ในแต่ละด้านในแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้องใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น ภาษาที่ใช้ในการทอผ้า ภาษาที่ใช้การผลิตเครื่องเงิน ภาษาที่ใช้ในการผลิตเหล้าลาว ภาษาที่ใช้ด้านประเพณี วัฒนธรรม ภาษาเกี่ยวกับด้านวัดของชุมชน ภาษาที่ใช้ด้านการตลาด รวมถึงภาษาที่ใช้ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

4.3 เรียบเรียง ตัดต่อ ปรับปรุงเนื้อหาให้มีคุณภาพ

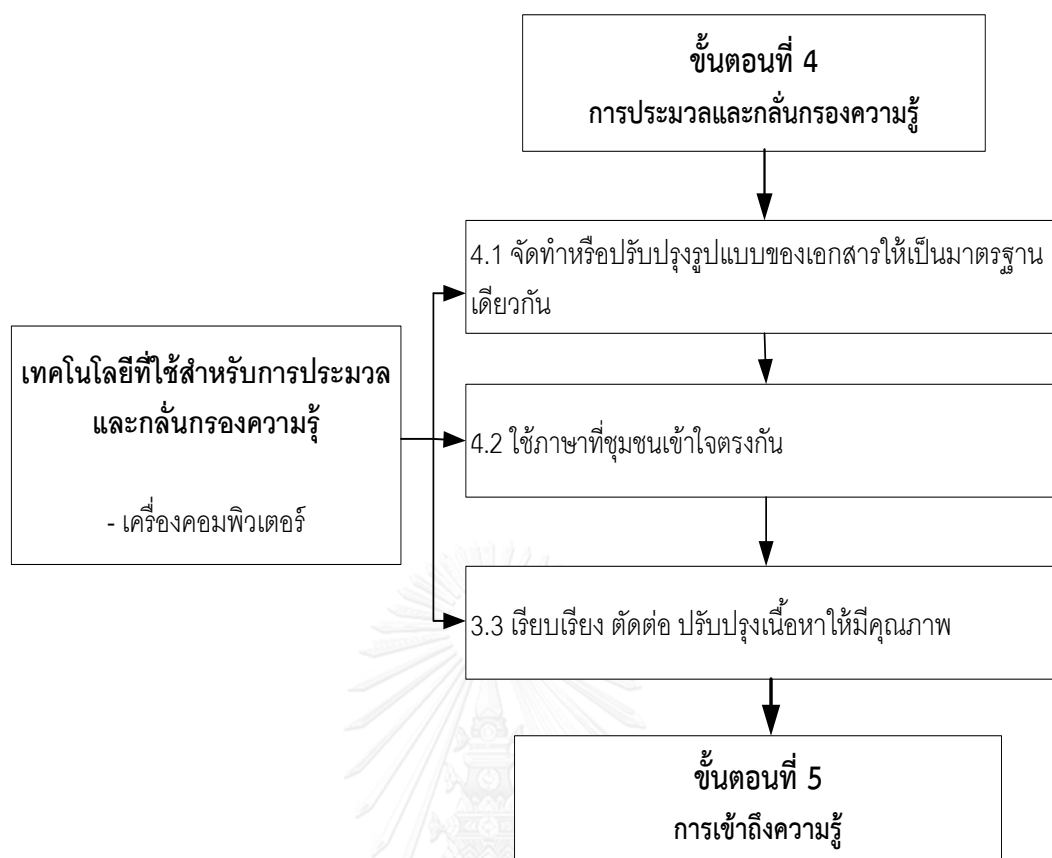
ชุมชนนักปฏิบัติควรมีการระบุถึงประเด็นความสำคัญของความรู้ในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ด้านการทอผ้า ด้านการผลิตเครื่องเงิน ด้านการผลิตกระดาษสา ด้านการผลิตเหล้าลาว ด้านประเพณีวัฒนธรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการตลาด รวมทั้งความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งชุมชนนักปฏิบัติจะต้องให้ความสำคัญด้วยการตัดต่อ หรือปรับปรุงเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ในแต่ละด้านเหล่านั้นให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน เพื่อสะดวกต่อการนำไปงานได้

เทคโนโลยีที่ใช้สำหรับการประมวลและกลั่นกรองความรู้

- เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมกับการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้วยการตัดต่อ แปลไฟล์ความรู้ในรูปแบบต่างๆโดยใช้โปรแกรมถ่ายโอนแฟ้มข้อมูล และเรียงลำดับความรู้ที่ต้องการ

สรุปขั้นตอนการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ดังแผนภาพที่ 10

แผนภาพที่ 10 ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและกลั่นกรองความรู้

ขั้นตอนที่ 5 การเข้าถึงความรู้

เป็นกระบวนการที่ชุมชนนักปฏิบัติกระจายหรือเผยแพร่ความรู้ในด้านต่างๆในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความรู้ด้านแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ความรู้ด้านประเพณี วัฒนธรรม ความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยมีรายละเอียด คือ

5.1 จัดเก็บและกระจายความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ ที่ผู้อื่นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง และเลือกได้ตรงกับความต้องการ โดยชุมชนร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชน ดังนี้

1) กระจายความรู้ด้วยสื่อในชุมชน

เป็นกระบวนการที่ชุมชนนักปฏิบัติกระจายความรู้เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่างของกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความรู้ด้านประเพณี วัฒนธรรม ความรู้ด้านการอนุรักษ์การตั้งบ้านเรือนของชุมชน ความรู้ด้านแหล่งผลิตไหม ความรู้ด้านภูมิปัญญาของชุมชน ได้แก่ ความรู้ด้านการทอผ้า ความรู้ด้านการย้อมสี ความรู้ด้านการผลิตเครื่องเงินความรู้ด้าน

การผลิตไม้แกะสลัก ความรู้ด้านการผลิตกระดาษสา และความรู้ด้านการต้มเหล้าลาว ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเป็นต้น เพื่อให้คนในชุมชนได้ทราบและได้รับรู้ โดยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

- ระบุถึงความรู้หรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการกระจายหรือเผยแพร่เพื่อให้คนในชุมชนรับรู้และได้ทราบเพื่อให้เกิดความรู้และสามารถนำไปต่อยอดได้

- กระจายความรู้ด้านการดำเนินกิจกรรมต่างๆในแต่ละด้าน เช่น วิธีการทอผ้า วิธีการย้อมสี วิธีการผลิตเครื่องเงิน วิธีการผลิตไม้แกะสลัก วิธีการผลิตกระดาษสา และวิธีการต้มเหล้า รวมถึงการกำจัดปัญหาขยะ น้ำเสีย และความสะอาดในชุมชน ในรอบประจำเดือน

2) การกระจายความรู้ด้วยสื่อสิ่งพิมพ์

เป็นกระบวนการที่ชุมชนนักปฏิบัติกระจายความรู้ด้านการทอผ้า ด้านเครื่องเงิน ด้านกระดาษสา ด้านการผลิตเหล้าลาว ด้านประเพณีวัฒนธรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการตลาด รวมทั้งความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยมีการกระจายด้วยหลายวิธี คือ

- จัดทำเป็นบทหลายงานหลังการอบรม
- จัดทำเป็นหนังสือหรือแผ่นพับ
- จัดทำเป็นบทบันทึกการประชุม/การไปทัศนศึกษา
- จัดทำในรูปของบทความ
- จัดทำเป็นสมุดหน้าเหลือง (Yellow pages)

3) กระจายความรู้ด้วยสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ

เป็นกระบวนการที่ชุมชนนักปฏิบัติได้กระจายความรู้เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับความรู้ในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาชุมชนวัฒนธรรม ความรู้ด้านประเพณี วัฒนธรรม ความรู้ด้านประวัติความเป็นมาของชุมชน ความรู้ด้านวัด และแหล่งผลิตใหม่ของชุมชน ความรู้ด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก ได้แก่ ผ้าทอ เครื่องเงิน ไม้แกะสลัก กระดาษสา และเหล้าลาว รวมทั้งความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นต้น ซึ่งความรู้เหล่านี้จำเป็นต้องใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาช่วย โดยจัดทำได้หลายวิธีการ ดังนี้

- จัดทำเป็นเอกสาร แผ่นพับ คู่มือ หรือแผ่นวิดีโอ
- จัดทำเป็น webste, web board, internet และ facebook
- จัดทำเป็นสมุดบันทึก (blog)
- สร้างเป็นศูนย์การเรียนรู้หรือศูนย์ความรู้ของชุมชน
- จัดทำเป็นป้ายประชาสัมพันธ์ในและนอกชุมชน

4) กระจายความรู้ด้วยเข้าร่วมงานเทศกาล/งานแสดงสินค้าหัตถกรรม

เป็นกระบวนการเผยแพร่ความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึก เช่น ผ้าทอ เครื่องเงิน ไม้แกะสลัก กระจาดชา และเหล้าลาว โดยนำความรู้ด้านสินค้าเหล่านี้เข้าร่วมงานเทศกาลหรืองานแสดงสินค้าหัตถกรรมต่างๆที่จัดขึ้นโดยชุมชนและภาครัฐทั้งภายในและต่างประเทศ เช่น งานแสดงศิลปหัตถกรรมประจำปีของชุมชน งานแสดงสินค้าหัตถกรรมประจำปีของแขวงหลวงพระบาง งานแสดงสินค้าหัตถกรรมลาวรอบปีที่ศูนย์การค้า Lao-ITECC งานแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่จัดขึ้นในแต่ละปี ที่ต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศเวียดนาม ประเทศจีน เป็นต้น โดยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

- จัดประชุมปรึกษาหารือกันระหว่างกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึกทุกกลุ่ม เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มเครื่องเงิน กลุ่มไม้แกะสลัก กลุ่มกระจาดชา และกลุ่มต้มเหล้า เป็นต้น
- ระบุถึงกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ เพื่อเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมที่ระลึก พร้อมทางมีความรู้ ประสบการณ์ในด้านการนำสินค้าเข้าร่วมงานแสดงสินค้าต่างๆที่จัดขึ้นในแต่ละปี

- เตรียมงบประมาณ อุปกรณ์ และผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึกที่จะนำเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมดังกล่าว

- จัดประชุมเพื่อสรุปผลการนำสินค้าเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมที่ได้ไปมา เพื่อให้กลุ่มสมาชิกที่เกี่ยวข้องในชุมชนได้รับทราบ และเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ พร้อมกำหนดเป้าหมาย และแนวทางการปรับปรุงด้านสินค้าที่ระลึกของตน

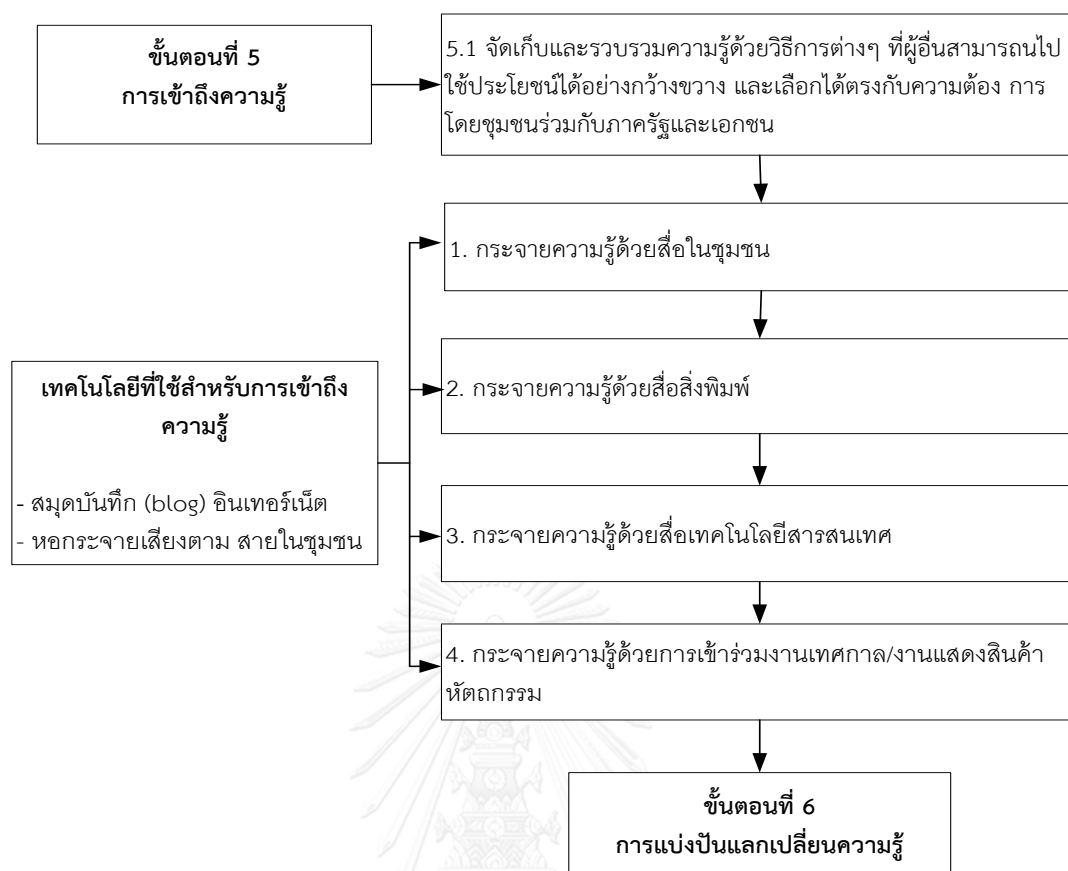
- จัดทำเป้าหมายและแนวทางการปรับปรุงความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกที่ต้องการรู้และแสวงหาต่อไป

ด้านเทคโนโลยีสำหรับการเข้าถึงความรู้

- เครื่องมือสื่อสารบนเครือข่าย ซึ่งเป็นเครื่องมือการติดต่อสื่อสารระหว่างชุมชนและกลุ่มผู้ดำเนินกิจกรรมที่สะดวก เช่น โทรศัพท์ สมุดบันทึก

- เครื่องมือเทคโนโลยีที่สะดวกในการกระจายความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เช่น อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ และหอกระจายเสียงตามสายในชุมชน

สรุปขั้นตอนที่ 5 การเข้าถึงความรู้ ดังแผนภาพที่ 11

แผนภาพที่ 11 ขั้นตอนที่ 5 การเข้าถึงความรู้

ขั้นตอนที่ 6 การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้

เป็นกระบวนการที่ชุมชนนักปฏิบัติเกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเกิดความรู้ ความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่างๆ ของแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง กลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ซึ่งชุมชนนักปฏิบัติได้ปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความรู้ด้านประสบการณ์ของแต่ละกลุ่มในรูปแบบความรู้ที่ชัดเจน เช่น หนังสือ แผ่นพับ แผ่นซีดี จัดทำฐานข้อมูลความรู้ หรือจัดทำเป็นสมุดหน้าเหลือง โดยนำใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วย โดยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

6.1 แบ่งปันความรู้ที่ชัดเจนด้วยวิธีการต่างๆ โดยนำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยได้

เป็นกระบวนการที่ชุมชนนักปฏิบัติกระจายหรือเผยแพร่ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เช่น ความรู้ด้านการทอผ้า ความรู้ด้านเครื่องเงิน ความรู้ด้านไม้แกะสลัก ความรู้ด้านเหล้าลาว ความรู้ด้านประเพณี วัฒนธรรม ความรู้ด้านวัดและแหล่งผลิตไหมในสมัยก่อน ความรู้ด้าน

ความสะดวกในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ความรู้ด้านการตลาด ความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจนเพื่อสะดวกการแลกเปลี่ยนความรู้โดยผ่านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วย ด้วยหลายวิธี ดังนี้

- จัดทำเป็นหนังสือ เอกสาร แผ่นพับ แผ่นซีดี แผ่นวิดีโอ
- จัดทำเป็นฐานข้อมูลความรู้ (knowledge base)
- จัดทำเป็นสมุดหน้าเหลือง (yellow pages)
- จัดทำในรูปของสมุดบันทึก (blog)

6.2 แบ่งปันความรู้ที่ฝังอยู่ในคนด้วยวิธีการต่างๆ โดยชุมชนร่วมกับภาครัฐ

และภาคเอกชน

เป็นกระบวนการที่ชุมชนนักปฏิบัติเกิดการแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการพัฒนาในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสินค้าที่ระลึก ด้านตลาด รวมถึงด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน ซึ่งชุมชนนักปฏิบัติเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เพื่อนำความรู้ที่ได้มาจากการแลกเปลี่ยนนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยมีวิธีการ ดังนี้

1) จัดประชุมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนเป็นประจำทุกเดือน

เป็นกระบวนการที่ชุมชนนักปฏิบัติร่วมกันแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง กลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ และกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ซึ่งกลุ่มที่เป็นแหล่งความรู้และประสบการณ์ สำหรับการแก้ไขปัญหาในการดำเนินกิจกรรมต่างๆและแนวทางการปฏิบัติต่อไปของของแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่ โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

- คุณเอื้อ ทำหน้าที่กำหนดเป้าหมายในการจัดประชุมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในการดำเนินงานอย่างเป็นประจำทุกเดือน
- คุณอำนวย ทำหน้าที่เปิดประเด็นข้อมูลความรู้ต่างๆที่จะนำมาแลกเปลี่ยน เช่น วิธีการประยุกต์เป็นลวดลายใหม่ การย้อมสีธรรมชาติ รวมถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องในแต่ละด้านของแต่ละกลุ่ม เช่น ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน ปัญหาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาด้านการบริการลูกค้าในชุมชน รวมถึงปัญหาด้านการผลิตและการจำหน่ายสินค้า เป็นต้น
- คุณประสาน ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อำนวยความสะดวกต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เชื่อมโยงสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน เช่น วิธีการประยุกต์เป็นลวดลายใหม่ การย้อมสีธรรมชาติ รวมถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องในแต่ละด้านของแต่ละกลุ่ม เช่น ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน ปัญหาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาด้านการบริการลูกค้าในชุมชน

- คุณลิขิต เป็นผู้จัดบันทึกแต่ละเนื้อหาของการประชุมแลกเปลี่ยน ความรู้ในด้านต่างๆ และรวมทั้งเป็นผู้สรุปประเด็นสำคัญในการประชุม โดยใช้สมุดบันทึก (blog) เป็นต้น

2) จัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินงานของแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้อง

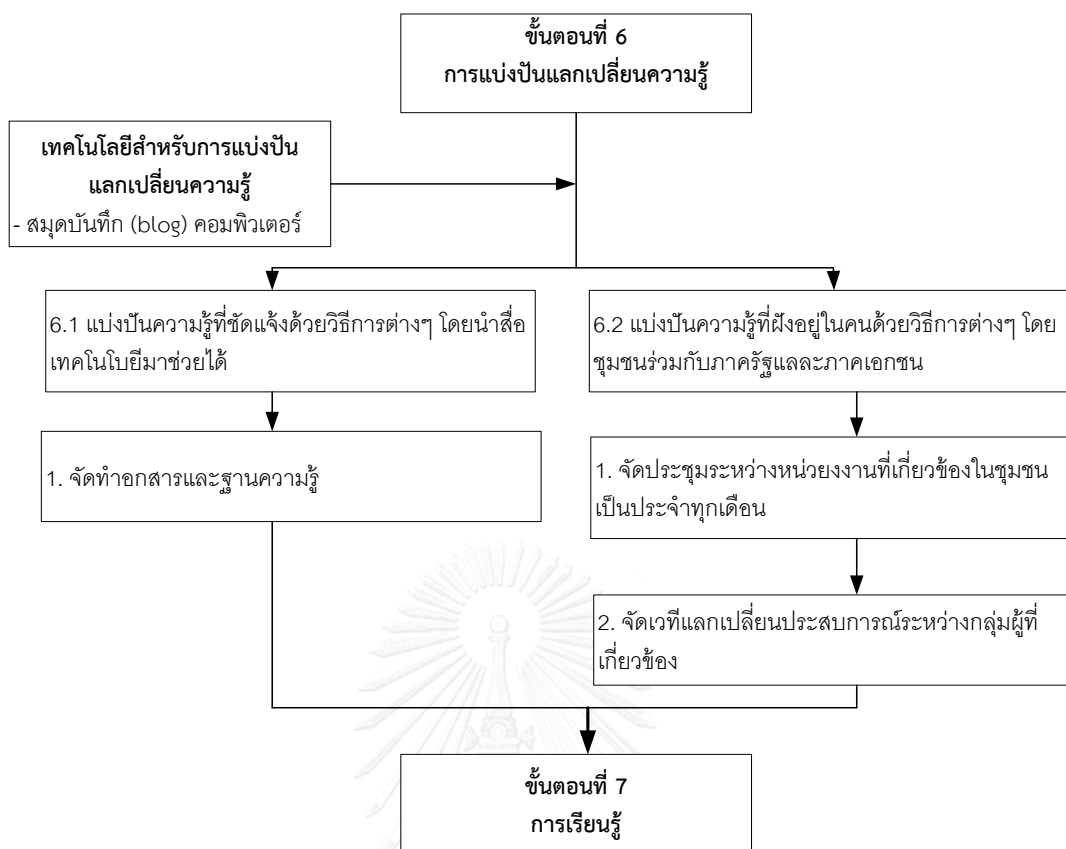
เป็นกระบวนการที่ชุมชนนักปฏิบัติได้แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์ในแต่ละกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วย คุ่มครอง กลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เป็นแหล่งความรู้ในแต่ละด้าน เช่น ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว ความรู้ด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก ความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ความรู้ด้านการตลาด ความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยมีการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ หรือแนวทางในการดำเนินแก้ไขปัญหาที่ดีขึ้น โดยมีการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

- คุณเอื้อ ทำหน้าที่กำหนดแนวทาง เป้าหมายในการจัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินงานในกลุ่มผู้ที่เป็นแลกเปลี่ยนความรู้
- คุณอำนวย ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เชื่อมโยงระหว่างกลุ่มที่เป็นแหล่งความรู้ เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ่มครอง กลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง และกลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ
- คุณประสาน ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมในการแลกเปลี่ยนความรู้ อำนวยความสะดวกต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ และเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มที่เป็นแหล่งความรู้ด้วยกัน
- คุณกิจ ทำหน้าที่เปิดประเด็นข้อมูลความรู้ต่างๆที่จะนำมาแลกเปลี่ยน เช่น วิธีการประยุกต์เป็นลวดลายใหม่ การย้อมสีธรรมชาติ รวมถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องในแต่ละด้านของแต่ละกลุ่ม เช่น ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน รวมถึงปัญหาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาด้านการบริการลูกค้าในชุมชน รวมถึงปัญหาด้านการผลิตและการจำหน่ายสินค้า
- คุณลิขิต ทำหน้าที่จัดบันทึกเนื้อหาการแลกเปลี่ยนความรู้ในแต่ละด้านต่างๆที่นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และพร้อมทั้งเป็นผู้สรุปประเด็นสำคัญในแต่ละประเด็นหรือแต่ละเรื่อง

ด้านเทคโนโลยีในการเข้าถึงความรู้

- เครื่องมือที่ใช้ในการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ เช่น สมุดบันทึก (blog) อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ และหอนอกกระจายเสียงตามสายในชุมชน ซึ่งเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารระหว่างชุมชนและกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

สรุปขั้นตอนที่ 6 การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ดังแผนภาพที่ 12

แผนภาพที่ 12 ขั้นตอนที่ 6 การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้

ขั้นตอนที่ 7 การเรียนรู้

เป็นกระบวนการที่คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ โดยสามารถนำความรู้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ ชุมชนนักปฏิบัติแต่ละกลุ่มสามารถทำงานได้ดีขึ้น หรือเกิดความรู้ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ช่วยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เจริญก้าวหน้าและเป็นที่ยึดถืออย่างกว้างขวางในหมู่นักท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนของชุมชน ดังนี้

7.1 สามารถแก้ไขปัญหาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้น

- ชุมชนเกิดการอนุรักษ์ในการพัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยว เช่น การตั้งบ้านเรียนของชุมชน ด้านประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน รวมถึงด้านวัตถุโบราณ ได้แก่ แหล่งผลิตไหและไหในสมัยก่อน 600 ปี ที่ยังมีอยู่ในชุมชน

- ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางด้านข้อมูลข่าวสาร โดยผ่านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น เว็บไซต์ ออนไลน์ และ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

- ชุมชนเกิดการเรียนรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ที่พัก โรงแรม ร้านอาหาร รถบริการรับส่งลูกค้าในชุมชน ลานจอดรถ สถานที่รับแขก รวมทั้งห้องน้ำสาธารณะ
- ชุมชนเกิดการอนุรักษ์และการพัฒนาด้านสินค้าที่ระลึก เช่น ความหลากหลายสีสันด้านการทอผ้า ด้านผลิตเครื่องเงิน ด้านการผลิตไม้แกะสลัก ด้านการผลิตกระดาษสา ความรู้ด้านการต้มเหล้าลาว เป็นต้น
- ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในการจำหน่ายสินค้าโดยผ่านระบบออนไลน์ ด้านการตลาด และเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับบรรณนิยมของลูกค้าในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ต่างๆ และความรู้ด้านการตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าให้เข้าถึงผู้บริโภคอย่างทั่วถึง
- ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในการบริหารจัดการในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันในทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การร่วมกันวางแผนแบบเบะแก้ไขในการดำเนินการ รวมถึงการติดตามประเมินผลในการดำเนินของแต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบ
- ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมของชุมชน เช่น การกำจัดน้ำเสียหรือของเสียอันตราย การคัดแยกขยะที่สามารถนำมาใช้คืนได้ รวมทั้งการรักษาสุขอนามัยในที่สาธารณะในชุมชน

7.2 สามารถทำงานที่มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น

- ชุมชนมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานของกลุ่มที่เป็นแหล่งความรู้ เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง กลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ และกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ รวมถึงกลุ่มผู้นำศูนย์หัตถกรรม ซึ่งแต่ละกลุ่มทำหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- ชุมชนสามารถพัฒนาสภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ดีขึ้นในด้านต่างๆ เช่น การพัฒนาวัดที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ร้านผลิตและจำหน่ายสินค้าที่ระลึกในชุมชนที่พักหรือโรงแรมหรือโฮมสเตย์ (homestay) ลานจอดรถ เป็นต้น
- ชุมชนเกิดการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะความสะอาดในชุมชน เช่น สามารถกำจัดปัญหาน้ำเสียได้ ลดขยะตามถนนภายในและภายนอกชุมชน รวมทั้งสามารถสร้างชุมชนให้เป็นชุมชนสีเขียวที่มีความร่มรื่น
- ชุมชนเกิดการเตรียมความพร้อมเพื่อนำสินค้าออกสู่ตลาดสากล เช่น ประเภทสินค้าผ้าทอ และเครื่องเงินไปร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมหรือจำหน่ายต่างประเทศ และการติดต่อกับลูกค้า การจัดทำนามบัตร และการปรับปรุงด้านผลิตภัณฑ์สินค้าหัตถกรรมให้หลากหลายยิ่งขึ้น

- ชุมชนสามารถพัฒนาและสร้างรายได้จากการผลิตสินค้าที่ระลึกที่หลากหลาย เช่น (1) ความรู้ในการทอผ้า ได้แก่ ผ้าตุ้ม ผ้าสไบ ผ้าจุดไหม ผ้าเป็ยงไหมและฝ้าย ผ้าขึ้นไหมและฝ้าย ซึ่งประกอบด้วยลายดั้งเดิม ได้แก่ ลายกัญแจ ลายดาว ลายดอกพิกุล ลายเก้ายอด ลายนาค ลายน้ำไหล ลายดอกดาว ลายโคมน้อย และมีการประยุกต์เป็นลวดลายใหม่ รวมทั้งการย้อมสี การเก็บดอก การออกแบบลวดลาย (2) ความรู้ด้านเครื่องเงิน ได้แก่ พาน โอ (ขัน) แหวน กำไล (3) ความรู้ด้านไม้แกะสลัก ได้แก่ ไม้แกะสลักรูปตัวช้าง ไม้แกะสลักภาพหลวงพระบาง ไม้แกะสลักรูปมังกร (4) ความรู้ด้านผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา ได้แก่ ภาพวาด สมุดบันทึก โคมไฟ (5) ความรู้ด้านการผลิตเหล้าลาว ได้แก่ เหล้าลาวประเภทหนึ่งและสอง เป็นต้น เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าทั้งภายในและต่างประเทศ

- ชุมชนสามารถนำเสนอด้านสินค้าด้วยตัวเอง สามารถพูดและสื่อสารภาษาอังกฤษกับชาวต่างประเทศได้ในขั้นพื้นฐาน สามารถอธิบายประเภทสินค้าได้ ทำให้ลูกค้าเชื่อมั่นในสินค้ามากขึ้น การเตรียมความพร้อมการออกตลาดสากล และการสร้างทีมงานบริหาร

7.3 สามารถสร้างรายได้จากการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกเพิ่มขึ้น

- สมาชิกในกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึกได้รับความรู้ด้านการประกอบอาชีพที่หลากหลาย เช่น กลุ่มสมาชิกทอผ้า มีมากกว่า 290 คน กลุ่มสมาชิกผลิตกระดาษสา มี 25 คน กลุ่มสมาชิกผลิตเหล้าลาว มีมากกว่า 22 คน กลุ่มสมาชิกผลิตเครื่องเงิน มี 4 คน และกลุ่มสมาชิกผลิตไม้แกะสลัก มี 2 ครัวเรือน เป็นต้น

- ชุมชนนักปฏิบัติเกิดการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ที่สนใจของนักท่องเที่ยว เช่น การทอผ้า การผลิตเครื่องเงิน การผลิตไม้แกะสลัก การผลิตผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา และการผลิตเหล้าลาว ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนโดยประมาณ 62,046,400 - 68,900,000 บาท ต่อชุมชนต่อปี (โดยคิดเฉลี่ย 49,400 - 50,000 บาทต่อคน) เป็นต้น

- ชุมชนสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ขึ้นมา เช่น ความรู้ด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

7.4 สามารถสร้างฐานข้อมูล

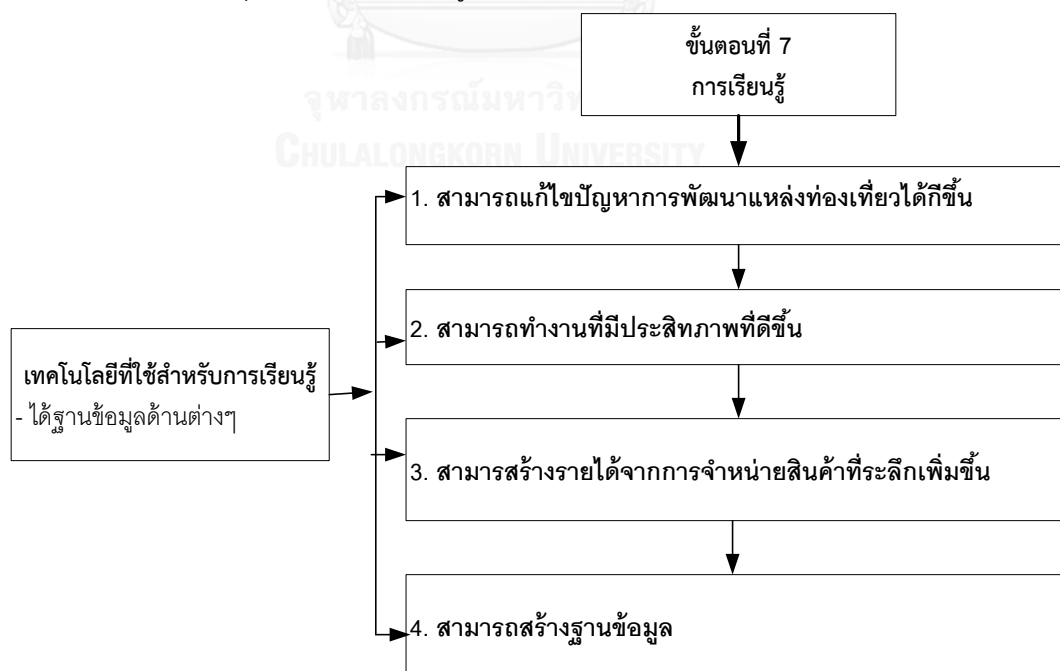
- ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในการสร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับด้านแหล่งท่องเที่ยว เช่น วัดของชุมชน ศูนย์หัตถกรรมผานม ร้านผลิตและจำหน่ายเครื่องเงิน ร้านผลิตและจำหน่ายสินค้าที่ระลึกในชุมชน เป็นต้น

- ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในการสร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับความสะดวกในการเข้าถึง เช่น ทางรถ ทางเรือ เป็นต้น

- ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในการสร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ด้านที่พัก โรงแรม ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก รถรับส่งลูกค้า รวมถึงการบริการห้องน้ำสาธารณะ เป็นต้น
- ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในการสร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับด้านสินค้าที่ระลึก เช่น ฐานข้อมูลด้านผ้าทอ ด้านเครื่องเงิน ด้านไม้แกะสลัก ด้านการต้มเหล้าลาว เป็นต้น
- ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในการสร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับการตลาด เช่น ฐานข้อมูลด้านราคาสินค้าแต่ละประเภท ด้านลูกค้าจากแต่ละประเทศ ด้านการจำหน่ายสินค้าออนไลน์
- ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในการสร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เช่น การจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงาน การร่วมวางแผนและร่วมกันดำเนินกิจกรรม รวมถึงการติดตามประเมินผล
- มชนเกิดการเรียนรู้ในการสร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การบริหารจัดการด้านสภาพแวดล้อมในชุมชน ได้แก่ การกำจัดปัญหาขยะ น้ำเสีย และการรักษาสุขอนามัยในที่สาธารณะ

ด้านเทคโนโลยีที่ใช้สำหรับการเรียนรู้

- ได้ฐานข้อมูลด้านต่างๆ ที่เป็นระบบและมีคุณภาพ ช่วยส่งเสริมสรุปขั้นตอนการเรียนรู้ ดังแผนภาพที่ 13

แผนภาพที่ 13 ขั้นตอนที่ 7 การเรียนรู้

แนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เกิดประสิทธิภาพสูงที่สามารถแก้ไขปัญหาด้านการจัดการความรู้ของชุมชน ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ 6) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ 7) การเรียนรู้

สรุปรายละเอียดขั้นตอนแนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนที่ปรากฏ ดังแผนภาพที่ 14

แผนภาพที่ 14 แนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง

บทที่ 7

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่อง กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง 2) เพื่อนำเสนอกรอบแนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง โดยการศึกษาเอกสารและการศึกษาภาคสนามในชุมชน 2 แห่ง คือ ชุมชนผานม เมืองหลวงพระบาง และชุมชนช่างไห เมืองปากอู แขวงหลวงพระบาง เก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนามโดยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ทั่วไป และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักมี 6 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 8 คน กลุ่มเจ้าหน้าที่ชุมชน จำนวน 2 คน กลุ่มหัวหน้าคุ้มครอง จำนวน 4 คน กลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก จำนวน 14 คน กลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง จำนวน 3 คน และกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 8 คน รวมทั้งสิ้น 39 คน ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดนำมาวิเคราะห์ด้วยการจำแนกประเภทหมวดหมู่และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย จากนั้นตรวจสอบร่างแนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชน โดยจัดการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 7 คน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการความรู้ จำนวน 3 คน เพื่อให้ได้แนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง ที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1.1 สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง

1.1.1 องค์ประกอบการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง

องค์ประกอบการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง จำแนกออกเป็นด้านคน/บุคลากร เทคโนโลยี และกระบวนการความรู้พบว่า

ด้านคน/บุคลากร

สภาพด้านคน/บุคลากรในชุมชนที่เป็นแหล่งความรู้และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์มี 4 คือ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง และกลุ่มองค์การจัดตั้งแม่หญิง ซึ่งกลุ่มที่เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญที่สุดในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน คือกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก ได้แก่ กลุ่มทอผ้า กลุ่มผลิตเครื่องเงิน และกลุ่มผลิตเหล้าลาว เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญที่สุดของชุมชน

นอกจากกลุ่มคนในชุมชนดังกล่าวข้างต้นแล้ว พบว่า ยังมีกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐของหน่วยงานภายนอกชุมชน ที่เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญอีก 4 กลุ่ม ได้แก่ ห้องการแถลงข่าววัฒนธรรม และท่องเที่ยวเมือง สมาคมอุตสาหกรรมหลวงพระบาง แผนกอุตสาหกรรมและการค้า แผนกท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง

ปัญหาด้านคน/บุคลากร พบว่า ขาดคน/บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยีอย่างมาก เพื่อจัดทำฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ เช่น วิศวกรคอมพิวเตอร์ ผู้ดูแลเว็บไซต์

ด้านเทคโนโลยี

สภาพด้านเทคโนโลยี ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยน และนำความรู้ไปใช้ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้นนั้น พบว่า ชุมชนบางพื้นที่มีสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น มีไฟฟ้า อินเทอร์เน็ต ไวไฟ เป็นต้น แต่ชุมชนยังไม่ได้นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการความรู้

ปัญหาด้านเทคโนโลยี พบว่า ชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดทั้งคนและเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในการจัดการความรู้เป็นอย่างมาก เนื่องจากชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญของการนำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้อย่างจริงจัง

ด้านกระบวนการความรู้

สภาพด้านกระบวนการความรู้ที่เป็นการบริหารจัดการของชุมชน เพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปใช้ปรับปรุงและสร้างนวัตกรรม พบว่า ชุมชนได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐเป็นอันมากในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีการจัดประชุมใหญ่เป็นประจำทุกปี อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง มีการจัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเฉพาะกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชน มีการจัดฝึกอบรมเป็นระยะๆ เช่น จัดอบรมการผลิตสินค้าที่ระลึกให้แก่กลุ่มทอผ้าและผู้นำของศูนย์หัตถกรรมผานม รวมทั้งร่วมกันจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น ส่งเสริมให้กลุ่มทอผ้าของศูนย์หัตถกรรมผานมนำผลิตภัณฑ์ผ้าไปแสดงและจำหน่ายในงานแสดงสินค้าหัตถกรรมทั้งในประเทศและ

ต่างประเทศ มีการจัดอบรมความรู้ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมลาวและไทลื้อ และมีการบริหารจัดการด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน

ปัญหาด้านกระบวนการความรู้ที่เป็นการบริหารจัดการของชุมชน ยังขาดการกำหนดเป้าหมายและการวางแผนการจัดการความรู้ที่ชัดเจน และขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการความรู้ ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน อันจะนำไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และขาดการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ด้านการผลิตเครื่องเงิน การผลิตไม้แกะสลัก และการผลิตกระดาษสา ส่วนมากจะสนับสนุนการจัดการความรู้เฉพาะกลุ่มทอผ้าเท่านั้น

จะเห็นได้ว่า การจัดการความรู้ของชุมชน แขวงหลวงพระบาง มีองค์ประกอบที่เด่นชัดเพียง 2 ด้าน คือ ด้านคน/บุคลากรและด้านกระบวนการความรู้ ยังขาดองค์ประกอบอีกด้านหนึ่งซึ่งมีความสำคัญมาก คือ ด้านเทคโนโลยี อันทำให้การจัดการความรู้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบเท่าที่ควร และส่งผลต่อกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาชุมชน

1.1.2 สภาพกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชน เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน แขวงหลวงพระบาง

กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง พบว่า มี 5 ขั้นตอน คือ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การเข้าถึงความรู้ 4) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ 5) การเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้

1. การบ่งชี้ความรู้ ระบุความรู้ที่จำเป็นของชุมชน จำแนกตามการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 7 ด้าน คือ

1) **ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน** ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับวัดของชุมชน แหล่งผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น ผ้าทอ เครื่องเงิน เหล้าลาว ศูนย์หัตถกรรมของชุมชน เป็นต้น

2) **ด้านความสะดวกในการเข้าถึง** ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับเส้นทางการคมนาคม ทางรถและทางเรือ ถนนภายในและภายนอกชุมชน

3) **ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก** ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับรถหรือเรือรับจ้างขนส่งผู้โดยสารเข้าสู่ชุมชน จุดรับ-ส่งผู้โดยสาร ท่าเรือ ไฟฟ้า น้ำดื่ม ห้องน้ำสาธารณะ ลานจอดรถ คลินิกเอกชน หอกระจายเสียง โรงแรมหรือที่พัก ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น

4) **ด้านสินค้าที่ระลึก** คือ ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผ้า ได้แก่ ผ้าด้อม ผ้าสไบ ผ้าจุดไหม ผ้าเปียงไหมและฝ้าย ผ้าซิ่นไหมและฝ้าย ซึ่งมีทั้งลายดั้งเดิม ได้แก่ ลายกัญแจ ลายดาว ลายดอกพิกุล ลายเก้ายอด และประยุกต์เป็นลายใหม่ ความรู้ด้านการผลิตเครื่องเงิน ได้แก่ พาน โอ (ขัน) แหวน กำไล ความรู้ด้านไม้แกะสลักเป็นรูปต่างๆ เช่น ช้าง มังกร ภาพหลวงพระบาง เป็นต้น ความรู้

ด้านผลิตภัณฑ์จากกระดาษ เช่น ภาพวาด สมุดบันทึก โคมไฟ ความรู้ด้านการต้มเหล้าลาว เช่น เหล้าข้าวดำ เหล้าข้าวขาว เป็นต้น

5) **ด้านการตลาด** เป็นความรู้ด้านการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกสำหรับลูกค้าชาวลาวและชาวต่างประเทศ คือ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ได้แก่ ผ้าฝืน เสื้อผ้า ผ้าเปียงไหมและฝ้าย ผ้าชิ้นไหมและฝ้าย กระเป๋า ฯลฯ ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นชาวไทย ชาวจีน ชาวเยอรมัน ชาวฝรั่งเศสและชาวลาว รวมถึงลูกค้ากลุ่มประเทศตะวันตก ราคาประมาณ 50,000 – 550,000 กีบ (200 - 2,200 บาท) ผลิตภัณฑ์สินค้าที่ทำจากเครื่องเงิน ได้แก่ พาน โอ (ขัน) เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดใหญ่ จำหน่ายในราคาประมาณ 7,500,000 – 10,000,000 กีบ (30,000 - 40,000 บาท) ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นชาวไทย ชาวยุโรปและชาวลาว สินค้าที่ผลิตจากไม้แกะสลักและกระดาษสา เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปที่เคยจัดส่งไปจำหน่ายยังประเทศจีน ญี่ปุ่น แต่ในปัจจุบันได้จัดจำหน่ายอยู่ในชุมชน สินค้าจำพวกเหล้าลาวที่ผลิตจากข้าว จำหน่ายในราคาประมาณ 10,000 – 30,000 กีบ (40 - 120 บาท) ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นชาวเวียดนาม ชาวจีน ชาวไทย ชาวยุโรปและชาวลาว สินค้าเหล่านี้มีจำหน่ายทั่วไปตามศูนย์รวมหัตถกรรมและร้านจำหน่ายสินค้าในชุมชน นอกจากนี้ยังนำไปจำหน่ายตามที่ภาษาลาวเรียกว่าตลาดมืด (night market) หน้าหอพิพิธภัณฑสถานหลวงพระบาง และยังมีก็นำสินค้าไปจำหน่ายในงานแสดงสินค้าหัตถกรรมทั้งภายในและภายนอกประเทศ

6) **ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม** ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยชุมชนร่วมมือกับภาครัฐ จัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานต่างๆ เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น ผู้นำชุมชนทำหน้าที่นำนโยบายและแนวทางการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมของแขวงหลวงพระบางมาให้ความรู้แก่ชุมชน รองผู้นำชุมชนคนที่สองทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลด้านการท่องเที่ยวและด้านประเพณีวัฒนธรรม ได้แก่ ศูนย์หัตถกรรม ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกในชุมชน ศาสนสถาน ส่วนกลุ่มองค์กรจัดตั้งแม่หญิงทำหน้าที่ในการอบรมกลุ่มสตรีวัยรุ่นในการอนุรักษ์ด้านวัฒนธรรม ประเพณี เช่น การแต่งกาย ภาษา เป็นต้น หัวหน้าหน่วยคุ้มครองทำหน้าที่คุ้มครองกลุ่มสมาชิกในครัวเรือนและบริหารด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ปัญหาขยะ ปัญหา น้ำเสีย ปัญหาความสะอาดในชุมชน

7) **ด้านสิ่งแวดล้อม** ได้แก่ ความรู้ด้านการกำจัดน้ำเสียและขยะภายในและภายนอกชุมชนอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการรักษาสิ่งแวดล้อมชุมชนให้เป็นชุมชนสีเขียว

2. **การสร้างและแสวงหาความรู้** ชุมชนได้สร้างและแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ที่มีอยู่ภายในและภายนอกชุมชนด้วยวิธีต่างๆ ดังนี้ 1) ดำเนินกิจกรรมผ่านการปฏิบัติและการอบรม 2) เข้าร่วมประชุมที่จัดขึ้นโดยชุมชนและภาครัฐ 3) แสวงหาความรู้จากผู้มีประสบการณ์หรือผู้รู้ในชุมชน 4) เชิญผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการมาให้ความรู้ และ 5) ไปทัศนศึกษา/ดูงานนอกสถานที่ ทั้งในและต่างประเทศ

3. การเข้าถึงความรู้ ชุมชนได้กระจายความรู้ในตัวคนเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบเผชิญหน้า โดยเข้าร่วมประชุมเป็นประจำทุกปี ร่วมสัมมนาเกี่ยวกับผ้าทอ เป็นครั้งคราว กระจายความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกโดยเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมในต่างประเทศ เช่น กัมพูชา ไทย จีน เวียดนาม เป็นต้น ส่วนความรู้ที่ชัดเจนหรือเป็นลายลักษณ์อักษรส่วนใหญ่ภาครัฐและภาคเอกชนเป็นผู้จัดทำและกระจายความรู้ในหลายรูปแบบ เช่น หนังสือ แผ่นพับ แผ่นซีดี เป็นต้น ซึ่งมักเป็นความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกและด้านแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น

4. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ชุมชนได้แบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในตัวคนด้วยการเข้าร่วมการจัดประชุมประจำปีเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมและการอบรมที่จัดขึ้นโดยภาครัฐ การเข้าร่วมการอบรมด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก รวมทั้งการร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศ

5. การเรียนรู้ ชุมชนเกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ด้านแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนสามารถสร้างแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าที่มีชื่อเสียง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ชุมชนสามารถสร้างที่พัก/โรงแรมในชุมชนสำหรับบริการนักท่องเที่ยว ด้านสินค้าที่ระลึก ชุมชนสามารถผลิตสินค้าที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบมากขึ้น ด้านการตลาด ชุมชนสามารถกำหนดราคาสินค้าให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ชุมชนสามารถแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน ด้านสิ่งแวดล้อม น้ำเสียและขยะลดน้อยลง และชุมชนมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่ดีขึ้นและมีรายได้ที่ดีขึ้น

จะเห็นได้ว่า กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชน แขวงหลวงพระบาง มี 5 ขั้นตอน คือ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ จึงยังไม่เป็นระบบที่สมบูรณ์ ที่เห็นได้ชัดคือขาดขั้นตอนการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ และขั้นตอนการประมวลและกลั่นกรองความรู้ ซึ่งทั้งสองขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนหลักในการดึงความรู้ที่อยู่ในตัวคนมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจนหรือเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลที่ง่ายแก่การค้นหาและนำไปใช้ได้อย่างรวดเร็ว และเพื่อจัดทำหรือปรับปรุงรูปแบบเอกสารเกี่ยวกับความรู้ในด้านต่างๆ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทำให้สะดวกต่อการเข้าถึงความรู้ในขั้นตอนต่อไป

ปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า ทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดการความรู้จะพบปัญหาสำคัญที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้

1. ชุมชนขาดการกำหนดเป้าหมาย หัวข้อความรู้ที่จำเป็นในแต่ละด้าน และวิธีการที่ชัดเจน เพื่อให้การจัดการความรู้เรื่องนี้ดำเนินไปอย่างเป็นระบบ

2. ชุมชนขาดเนื้อหาความรู้ที่ชัดเจนหรือที่เป็นลายลักษณ์อักษร เพราะชุมชนยังไม่ได้นำความรู้ในตัวคนมาจัดเก็บ ประมวลและกลั่นกรอง ให้เป็นระบบที่สะดวกแก่การค้นคว้าเข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว
3. ชุมชนขาดผู้รับผิดชอบโดยตรงที่มีความรู้เรื่องการจัดการความรู้แต่ละขั้นตอน โดยเฉพาะผู้ที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
4. ชุมชนขาดเครื่องมือเทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่เหมาะสม ทันสมัยที่จะช่วยสนับสนุนให้การจัดการความรู้ในแต่ละขั้นตอนดำเนินไปได้อย่างเป็นระบบ

1.2. นำเสนอแนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง

จากผลการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญและตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการความรู้ สรุปแนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง ดังนี้

1.2.1 เป้าหมายและจุดประสงค์ของการจัดการความรู้ของชุมชน

เป้าหมายของการจัดการความรู้ของชุมชน

สร้างระบบการจัดการความรู้ในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จุดประสงค์ของการจัดการความรู้ของชุมชน

เพื่อสร้างและเพิ่มพูนความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้บุคลากรนำความรู้ที่ได้ไปใช้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม

1.2.2 จัดตั้งชุมชนนักปฏิบัติ (community of practice)

เพื่อให้การจัดการความรู้ของชุมชน แขวงหลวงพระบาง ดำเนินไปได้ตามเป้าหมายและจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ชุมชนจำเป็นต้องจัดตั้งชุมชนนักปฏิบัติขึ้น เพราะชุมชนนักปฏิบัติคือเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการองค์ความรู้และการพัฒนาชุมชน ชุมชนนักปฏิบัติประกอบด้วยคนหรือสมาชิกที่สนใจในสิ่งเดียวกันและมารวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการ แต่ละคนมีบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ กันตามแนวคิดของวิจารย์ พานิช (2551) ประกอบด้วย คุณเอื้อ คุณอำนวย คุณกิจ คุณลิขิต คุณประสาน และคุณวิศาสตร์ กล่าวคือ

คุณเอื้อ (chief knowledge officer) ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารจัดการความรู้ กำหนดทิศทางสนับสนุนทรัพยากร สร้างการยอมรับ และสร้างแรงจูงใจ ให้แรงเสริม มีความเป็นผู้นำ กล้าคิด กล้าทำ และมีความรู้เกี่ยวข้องในเรื่องที่ทำ

คุณอำนวย (knowledge facilitator) ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการความรู้ในด้านต่างๆ อำนวยความสะดวกต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เชื่อมโยงระหว่างกลุ่มสมาชิกทั้งในชุมชนและนอกชุมชน

คุณประสาน (network manager) ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานเครือข่ายจัดการความรู้ ภายในในกลุ่ม/ทีม หรือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยกันในชุมชน เพื่อให้มีโอกาสมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ตามเป้าหมายในการจัดการความรู้ที่ได้กำหนดไว้

คุณกิจ (knowledge practitioner) ทำหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรม หรือเป็นผู้ดำเนินการจัดการความรู้ทั้งหมดเป็นผู้ที่มีความรู้ (explicit knowledge) และเป็นผู้ดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นการนำความรู้ในตัวคนมาใช้และมาสร้าง แปลงความรู้เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

คุณลิขิต (note taker) ทำหน้าที่จดบันทึกในกิจกรรมจัดการความรู้ เป็นการเฉพาะกิจ เช่น การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่ม การจัดทำ workshop การจัดการความรู้ที่หน่วยงานจัดขึ้นเป็นระยะๆ และเป็นผู้สรุปประเด็นสำคัญในแต่ละกิจกรรมและแต่ละด้าน โดยบันทึกสรุปเป็นลายลักษณ์อักษรในรูปแบบต่างๆ เช่น รายงานการประชุม รายงานประจำปี เป็นต้น

คุณวิศาสตร์ (IT wizard) ทำหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็นต้องใช้ในกระบวนการจัดการความรู้ เช่น จัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย พร้อมโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เหมาะสมกับการค้นคว้า จัดเก็บ แลกเปลี่ยน และกระจายความรู้ ผ่านสื่อออนไลน์ รวมทั้งการติดตั้งระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การบริหารเว็บไซต์ด้านการจัดการความรู้ของชุมชน เป็นต้น

ชุมชนนักปฏิบัติที่จัดตั้งขึ้นภายในชุมชน แขวงหลวงพระบาง ควรเป็นการรวมตัวของคนในชุมชนอย่างไม่เป็นทางการซึ่งมีความสนใจในเรื่องเดียวกัน หรือเป็นกลุ่มคน/บุคลากรที่เป็นแหล่งความรู้ด้านใดด้านหนึ่งที่ชุมชนมีอยู่ เช่น ชุมชนผานมมีกลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก ชุมชนช่างไหม กลุ่มผลิตเหล้าลาว ดังนั้น ชุมชนนักปฏิบัติจึงมีได้หลายกลุ่ม เช่น ชุมชนนักปฏิบัติทอผ้า ชุมชนนักปฏิบัติผลิตเครื่องเงิน ชุมชนนักปฏิบัติผลิตไม้แกะสลัก ชุมชนนักปฏิบัติผลิตกระดาษสา ชุมชนนักปฏิบัติผลิตเหล้าลาว ชุมชนนักปฏิบัติคุ้มครองชุมชน เป็นต้น ชุมชนนักปฏิบัติแต่ละกลุ่มนั้นจะต้องดำเนินการตามกระบวนการจัดการความรู้ ที่สอดคล้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 7 ด้าน ช่วยเพิ่มพูนความรู้ที่ชุมชนมีอยู่แล้วให้ขยายมากขึ้นเรื่อยๆ และนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชนของตน

1.2.3 ขั้นตอนกระบวนการจัดการความรู้

กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง ควรมีขั้นตอนที่ครบถ้วนสมบูรณ์ และทุกขั้นตอนควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อันประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

1) การบ่งชี้ความรู้ ชุมชนนักปฏิบัติระบุงถึงความรู้ที่มีและต้องการรู้เพื่อนำมาจัดความรู้ให้เป็นระบบ โดยใช้เทคโนโลยีสนับสนุน และควรจำแนกตามความรู้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 7 ด้าน คือ ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ความรู้ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก ความรู้ด้านการตลาด ความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ เป็นกระบวนการที่ชุมชนนักปฏิบัติได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อการสร้างและแสวงหาความรู้ที่อยู่ภายในและภายนอกชุมชน ด้วยวิธีการต่างๆ ได้แก่ (1) จัดประชุมเพื่อเผยแพร่แนวทางและแผนพัฒนาของรัฐ (2) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว (3) ศึกษาจากผู้มีประสบการณ์หรือผู้รู้ในชุมชน (4) เข้าร่วมการจัดประชุมและงานกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยภาครัฐ (5) การเชิญผู้เชี่ยวชาญมาฝึกอบรม และ(6) การไปทัศนศึกษา/ดูงานภายนอก (7) ร่วมกันจัดเนื้อหาให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้ใช้

3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ เป็นกระบวนการที่ชุมชนนักปฏิบัติจัดความรู้ด้านต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นหมวดหมู่ โดยมีการดำเนินงาน ดังนี้ (1) จัดทำสารบัญและจัดเก็บความรู้ในแต่ละเรื่อง เพื่อสะดวกแก่การค้นหาและนำไปใช้ได้อย่างรวดเร็ว (2) จัดแบ่งความรู้เป็นประเภทต่างๆ ที่เหมาะสมกับลักษณะงาน/การใช้งาน

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ เป็นกระบวนการที่ชุมชนนักปฏิบัติจัดทำหรือปรับปรุงรูปแบบของเอกสารให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ใช้ภาษาที่ชุมชนเข้าใจตรงกัน พร้อมทั้งเรียบเรียง ตัดต่อ ปรับปรุงเนื้อหาให้มีคุณภาพ เพื่อสะดวกแก่การเข้าถึงได้โดยง่าย

5) การเข้าถึงความรู้ เป็นกระบวนการที่ชุมชนนักปฏิบัติจัดเก็บและกระจายความรู้ด้วยวิธีการต่างๆที่ผู้อื่นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง และเลือกได้ตรงกับความต้องการ โดยชุมชนร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชน ดังนี้ (1) กระจายความรู้ด้วยสื่อในชุมชน (2) การกระจายความรู้ด้วยสื่อสิ่งพิมพ์ (3) กระจายความรู้ด้วยสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ (4) กระจายความรู้ด้วยเข้าร่วมงานเทศกาล/งานแสดงสินค้าหัตถกรรม เป็นต้น

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นกระบวนการที่ชุมชนนักปฏิบัติเกิดความรู้ ความเข้าใจการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เกิดการกำหนดวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้สมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้องเกิดความรู้นี้เพิ่มขึ้น โดยมีวิธีดำเนินการ คือ (1) แบ่งปันความรู้ที่ชัดเจนด้วยวิธีการต่างๆ โดย

นำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยได้ (2) แบ่งปันความรู้ที่ฝังอยู่ในคนด้วยวิธีการต่างๆ โดยชุมชนร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชน ด้วยวิธีการจัดประชุมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนเป็นประจำทุกเดือน และจัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินงานของแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

7) การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ชุมชนนักปฏิบัตินำความรู้ไปนำไปใช้เกิดการปฏิบัติกิจกรรม ดำเนินงาน การแก้ไขปัญหา เกิดความรู้ และการเปลี่ยนแปลงที่เป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่ โดยมีวิธีดำเนินการ คือ (1) สามารถแก้ไขปัญหาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้น (2) สามารถทำงานที่มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น (3) สามารถสร้างรายได้จากการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกและบริการการท่องเที่ยว และ(4) สามารถสร้างฐานข้อมูลตามที่ต้องการได้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยแนวทางกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง มีประเด็นสำคัญที่ควรอภิปราย ดังนี้

1. จากสภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง พบว่า กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนมีเพียง 5 ขั้นตอน คือ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การเข้าถึงความรู้ 4) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ 5) การเรียนรู้ ยังไม่เป็นระบบที่สมบูรณ์ เพราะขาดขั้นตอนการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ และขั้นตอนการประมวลและกลั่นกรองความรู้ เนื่องจากชุมชนขาดความรู้ ความสามารถด้านการจัดการความรู้ ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถดึงความรู้ในตัวคนจากผู้รู้ต่างๆ มาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจนได้ ทั้งๆ ที่ชุมชนมีแหล่งความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากมาย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าหน่วยคุ้มครอง กลุ่มองค์กรจัดตั้งแม่หญิง

ทั้งนี้การจัดการความรู้ของชุมชน ส่วนมากจะเป็นความรู้ทางด้านการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าเป็นสำคัญ โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและความช่วยเหลือจากต่างประเทศ เนื่องจากกลุ่มทอผ้ามีพื้นความรู้ด้านนี้เป็นอย่างดีและมีการสืบทอดมาช้านาน นับว่าเป็นกลุ่มที่มีความรู้ในตัวคนเพียงพอที่จะได้รับการอบรมหรือพัฒนาต่อยอดให้มีศักยภาพสูงขึ้น สามารถเพิ่มพูนความรู้ในตัวเองได้จนเกิดการเรียนรู้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างหลากหลาย แสดงให้เห็นว่า การจัดการความรู้ด้านการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าส่งผลให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองไปสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงได้สำเร็จ

2. ด้านคน/บุคลากรในการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า ขาดคน/บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยี เช่น วิศวกรคอมพิวเตอร์ ผู้ดูแลเว็บไซต์ และด้านการจัดทำฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ไม่มีความ

กระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ที่อยู่ในคนหรือในผู้รู้มาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น หนังสือ เอกสาร หรือสร้างเป็นฐานข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจากรูวรรณฤทธิเพชร (2552) ได้กล่าวว่า ผู้นำภาครัฐหรือผู้บริหารควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการจัดการความรู้ การเสริมพลังอำนาจในการทำงาน การให้แรงจูงใจเพื่อพัฒนาแหล่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

3. ด้านเทคโนโลยีสำหรับการจัดการความรู้ พบว่า ชุมชนหรือกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องที่เป็นแหล่งความรู้ขาดเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในการจัดการความรู้เป็นอย่างมาก เพราะชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญของการนำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่มาใช้อย่างจริงจัง รวมทั้งชุมชนยังขาดความรู้และมีความจำกัดในด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการความรู้ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต การสื่อสารทางออนไลน์ ฉะนั้นการจัดการความรู้ของชุมชน จะเป็นการจัดเก็บความรู้ในตัวคนมากกว่าการจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน เช่น หนังสือ เอกสาร แผ่นซีดี เป็นต้น เนื่องจากชุมชนขาดบุคลากร งบประมาณและขาดความรู้ในเรื่องนี้ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญมากต่อการจัดการความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ฉะนั้น กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้ใน 7 ขั้นตอนได้นั้น กลุ่มคนหรือชุมชนที่เป็นแหล่งความรู้ในแต่ละด้าน เช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก กลุ่มหัวหน้าคุ้มครอง องค์การจัดตั้งแม่หญิง กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ควรรวมตัวกันเป็นชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice: CoP) ที่เป็นแหล่งความรู้ แหล่งประสบการณ์และความชำนาญในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และร่วมกันแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ทุกขั้นตอน เช่น ความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยว ความรู้ด้านสินค้าที่ระลึก ความรู้ด้านการตลาด ความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชนนักปฏิบัติทำหน้าที่ในการดึงความรู้ในตัวคนมาจัดทำเป็นความรู้ที่ชัดเจน ที่สะดวกต่อการเข้าถึง ค้นคว้า จัดเก็บ แบ่งปัน และกระจายความรู้ โดยนำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วย ซึ่งจะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้บรรลุเป้าหมายได้ และกลายเป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่ทางการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ บดินทร์ วิจารณ์ (2547) ที่ได้เสนอว่า ชุมชนนักปฏิบัติคือหัวใจหลักในการก้าวสู่การประสานการทำงาน การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันในกลุ่มผู้ที่เป็นแหล่งความรู้ที่เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งสมาชิกในแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้องในชุมชนมีความสนใจ มีเป้าหมาย และมีวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อมาแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยผ่านการพบปะกันหรือผ่านการสื่อสารบนเครือข่ายทางอินเทอร์เน็ตหรือออนไลน์ที่สามารถเชื่อมโยงชุมชนนักปฏิบัติด้วยกัน ที่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้และการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพดีขึ้น

4. ความรู้ในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน 7 ด้าน เช่น ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านสินค้าที่ระลึก ด้านการตลาด นั้น พบว่า กลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึกในชุมชนได้ให้ความสำคัญในด้านการสร้างนวัตกรรมด้านการผลิตสินค้าที่ระลึก เช่น ด้านการทอผ้า ด้านการผลิตเครื่องเงิน ด้านการผลิตเหล้าลาว ด้านการผลิตไม้แกะสลัก และด้านการผลิตกระดาษมากกว่าการพัฒนาในด้านอื่นๆ เนื่องจากชุมชนได้สั่งสมความรู้ ประสบการณ์ และชื่อเสียงทางด้านการทอผ้ามากกว่า 40 ปี ดังที่ผู้นำชุมชนผานมได้กล่าวว่าชนเผ่าลื้อมีฝีมือลายมือมาแต่อดีต ซึ่งในสมัยก่อนแม่หญิงได้ทอผ้าถวายให้แม่สีของเจ้ามหาชีวิตเมืองซัว (ในปัจจุบันเมืองหลวงพระบาง) เช่น ผ้าเปียง ผ้าไหมต่างๆ เป็นที่นิยมในเมื่อก่อน (สุกสาคร ดาววงศ์, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558) และนอกจากนี้เครื่องเงินเป็นความรู้ด้านภูมิปัญญาที่ได้รับความสนใจจากลูกค้าจากชาวต่างประเทศและชาวลาวเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นความรู้ที่สืบทอดจากสมัยก่อน ซึ่งสอดคล้องกับ ขจัดภัย บุรุษพัฒน์ (2537) ได้กล่าวว่า ร้านที่ได้รับความสนใจจากคนไทยเป็นพิเศษคือ ร้านขายเครื่องเงิน เพราะหลวงพระบางได้ชื่อว่าเป็นแหล่งทำเงินที่ขึ้นชื่อของลาว ฝีมือช่างที่ประณีตบรรจงสั่งสมประสบการณ์มาหลายชั่วอายุคน และเครื่องเงินมีคุณภาพไม่หลวกลวงคนซื้อ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นลูกค้าทั้งภายในและต่างประเทศได้ยอมรับถึงความรู้ความสามารถทางด้านภูมิปัญญาของชาวหลวงพระบาง และความเป็นวัฒนธรรมของชุมชนในหลวงพระบางที่ยังคงอนุรักษ์และสืบทอดมาถึงในปัจจุบัน นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า ความรู้ด้านภูมิปัญญาที่ได้สืบทอดมาจากสมัยก่อน นั่นคือความรู้ด้านการผลิตเหล้าลาวที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนช่างไหที่ได้สืบทอดจากรุ่นพ่อรุ่นแม่ในสมัยก่อน (กาดแก้ว รัฐตะนะกร, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558) ซึ่งในปัจจุบันได้กลายเป็นสินค้าที่ระลึกที่คนต่างประเทศให้ความสนใจ รวมถึงความรู้ด้านการผลิตไม้แกะสลัก กระดาษสา ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึกที่สามารถสร้างรายได้ที่ดีให้ชุมชน

จะเห็นได้ว่า กลุ่มผู้ที่เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญที่สุดในชุมชนที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ก็คือ กลุ่มผลิตสินค้าที่ระลึก ได้แก่ กลุ่มผ้า ซึ่งประกอบด้วยสมาชิก 290 คนที่กลายเป็นชุมชนนักปฏิบัติ (best practice) ซึ่งกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึกได้ให้ความสำคัญในด้านการบ่งชี้ความรู้ ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ ด้านการเข้าถึง ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติร่วมกัน โดยคนภายในและภายนอกด้วยการจัดการอบรม การพูดคุยกัน และการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันจากผู้มีประสบการณ์โดยผ่านการปฏิบัติจริง การเข้าร่วมกิจกรรมและการอบรม การไปทัศนศึกษาดูงาน และเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหัตถกรรมทั้งภายในและต่างประเทศอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ที่เห็นได้ว่าด้านสินค้าที่ระลึกเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่สร้างให้ชุมชนมีการพัฒนาที่ดีขึ้น มีรายได้ดีขึ้น และมีชีวิตที่ดีขึ้น และพร้อมทางกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่คนทั้งภายในและภายนอกให้ความสนใจมากขึ้น (คำฟูย ทាំมะวงค์, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2558)

5. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแขวงหลวงพระบาง พบว่า ชุมชนได้ให้ความสำคัญในการสร้างและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆ เช่น ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสินค้าที่ระลึก ด้านการตลาด ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเห็นว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้นควรประกอบด้วย 6 องค์ประกอบที่สำคัญคือ ด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านธุรกิจท่องเที่ยว ด้านการตลาด ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านการสร้างจิตสำนึกให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ครั้งที่ 7 (พ.ศ. 2554-2558) ของสำนักงานปกครองแขวงหลวงพระบางที่ได้วางเป้าหมายเพื่อสร้างให้แขวงหลวงพระบางกลายเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางภาคเหนือของประเทศลาว โดยมุ่งพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งกฤตศร ฤทธิมนตรี (2551) ณีภูณี ทองดี และคณะ (2553) กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เป็นการท่องเที่ยวโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน และเป็นการเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวและรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน และเป็นกลไกขับเคลื่อนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เกิดความสามัคคี ความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในครอบครัวและชุมชนมีความแน่นแฟ้น เกิดการฟื้นฟูหรือฟื้นวัฒนธรรม ประเพณี วัฒนธรรมประจำถิ่น และเป็นการสร้างแรงงาน สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนเช่นกัน จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประสบผลสำเร็จใน 3 ด้าน ดังนี้

5.1 **ด้านเศรษฐกิจ** พบว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถทำให้คนในชุมชนเกิดการประกอบอาชีพที่หลากหลายซึ่งเป็นสิ่งที่สนใจของนักท่องเที่ยว เช่น การทอผ้า การผลิตเครื่องเงิน การผลิตไม้แกะสลัก การผลิตภัณฑจากกระดาศา และการผลิตเหล้าลาว ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนโดยประมาณ 62, 046,400 - 68, 900,000 บาท ต่อชุมชนต่อปี (โดยคิดเฉลี่ย 49,400 - 50,000 บาท ต่อคน/ปี)

5.2 **ด้านสังคม** ชุมชนได้มีระบบโครงสร้างการปกครองที่ดี อันประกอบด้วยผู้นำชุมชน หน่วยป้องกันความสงบ องค์การจัดตั้งแม่หญิง และองค์การจัดตั้งชาวหนุ่ม และหน่วยคุ้มครองของชุมชนโดยยึดถือหลักการอยู่ร่วมสันติในสังคม และปฏิบัติระเบียบกฎหมายของรัฐ ส่งเสริมความสัมพันธ์ของชุมชนและประชาชนภายในชุมชนมีสันติภาพและความเชื่อมั่นต่อแนวทางของรัฐบาล รวมถึงการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต การแต่งกาย และภาษาที่ดี สอดคล้องกับแนวคิดของพิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์ (2553) ที่ว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ชุมชนต้องมีเอกลักษณ์หรือจุดเด่นของตน เช่น ประเพณี วัฒนธรรม หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นต้น

จะเห็นว่า ชุมชนได้ให้ความสำคัญในการสืบทอดและอนุรักษ์ด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต และการแต่งกายอันดีงามของชาวหลวงพระบางให้คงอยู่กับชาวหลวงพระบาง อันเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอก สอดคล้องกับที่ซัจด์ภักย์ บุรุษพัฒน์ (2537) กล่าวว่าหลวงพระบางยังคงรักษาวัฒนธรรมไว้เป็นอย่างดีเหมือนสาวเหนือของไทยในสมัย 30-40 ปีที่ผ่านมา ที่ผู้หญิงชาวหลวงพระบางยังคงนุ่งซิ่น กิรียมรรยาทเรียบร้อย และยังคงอยู่กับชุมชนในหลวงพระบางมาถึงปัจจุบัน นอกจากนั้นชุมชนยังได้ให้ความสำคัญทางด้านความรู้ภูมิปัญญา ด้านการสร้างเป็นสินค้าที่ระลึก เช่น การทอผ้า ได้แก่ ผ้าฝืน เสื้อผ้า ผ้าตุ้ม ผ้าสไบ ผ้าจุดไหม ผ้าเป็ยงไหมและฝ้าย ผ้าซิ่นไหม และฝ้าย รวมถึงกระเป๋า ยาม ฯลฯ ซึ่งเป็นผ้าทอลายดั้งเดิมที่เคยถวายให้แก่เจ้ามหาชีวิตหลวงพระบางในสมัยก่อน ที่ได้สืบทอดมาถึงปัจจุบัน และได้กลายเป็นผ้าทอที่มีชื่อเสียงของชุมชนก็คือของหลวงพระบาง สอดคล้องกับ ธีระยุทธ์ เฟ็งชัย และคณะ (2556) ที่กล่าวว่า สินค้าหัตถกรรมและของที่ระลึกจากชุมชนในเมืองหลวงพระบางได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านการแข่งขัน ทางด้านคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล ที่สามารถสร้างความเชื่อถือต่อผู้บริโภค โดยผสมผสานกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญา กับเทคโนโลยีนวัตกรรม และรูปแบบการนำเสนอความโดดเด่นด้านการผลิต

5.3 **ด้านสิ่งแวดล้อม** ชุมชนเกิดความรู้ในด้านการบริหารจัดการและการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่หน่วยงานเป็นผู้รักษาความสะอาดในชุมชน เช่น การกำจัดปัญหาน้ำเสียและปัญหาขยะในชุมชน รวมถึงปัญหาความไม่สะอาดตามถนนภายในและภายนอกชุมชน และชุมชนเกิดการเรียนรู้การยุติการทำลายป่าเพื่อการทำไร่ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ที่เห็นว่า “การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” ควรมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใน 3 มิติพร้อมกันไป คือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการแสวงหารายได้ทางด้านเศรษฐกิจ และก่อให้เกิดผลดีต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน พร้อมกับช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงสภาพตัวอย่างยั่งยืนตลอดไป

ข้อเสนอแนะ

ในกระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน แขวงหลวงพระบางนั้น จำเป็นต้องบูรณาการความรู้จากหลายสาขาวิชาด้วยกัน จากแหล่งความรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ชุมชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้ ในฐานะเครื่องมือพัฒนาชุมชน และสนับสนุนช่วยเหลือชุมชนนักปฏิบัติให้ปฏิบัติงานได้ครบวงจร

1.2 ชุมชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรจัดประชุมหรือสัมมนาเพื่อให้มีความรู้ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้วยวิธีการ “เรียนรู้ร่วมกันผ่านการปฏิบัติงาน” (interactive learning through action)

1.3 ชุมชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐควรให้ความสำคัญในการสืบทอดความรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต และการแต่งกายของชุมชนที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1.4 ชุมชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมและอนุรักษ์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน เช่น การผลิตเครื่องเงิน ไม้แกะสลัก กระดาษสา เป็นต้น

1.5 ชุมชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐควรสนับสนุนการเผยแพร่ความรู้ที่ชัดเจนหรือที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างจริงจัง เพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมและได้สืบทอดต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิจัย

2.1 ควรศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหากระบวนการจัดการความรู้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนอย่างเป็นระบบ

2.2 ควรศึกษาสาเหตุที่ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสำคัญต่อการสืบทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาของชุมชนที่เป็นปัจจัยก่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.3 ควรศึกษาถึงปัญหาที่ชุมชนไม่ให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์และรักษาด้านโบราณสถาน เช่น เตาผลิตไห และไหในยุคสมัย 600 กว่าปี ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดของนักท่องเที่ยว

2.4 ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมการสืบทอดภูมิปัญญาของชุมชนในเชิงอนุรักษ์

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- เจษฎา นกน้อยและคณะ. (2552). **นันทาทรศนะการจัดการความรู้และการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เนตรชนก นันท์. (2544). **การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- แก่นสี แก้ววิไลจิต. (2556). **บทสรุปแผนปฏิบัติงานของบ้านผานมและแนวทางแผนการปฏิบัติงานต่อหน้า**. หลวงพระบาง: ผานม.
- แก่นสี แก้ววิไลจิต. (2557). **บทสรุปแผนปฏิบัติงานของบ้านผานมและแนวทางแผนการปฏิบัติงานต่อผานม**. หลวงพระบาง: ผานม.
- แก่นสี แก้ววิไลจิต. (สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558) ผู้นำชุมชนผานม.
- แก้วบิลลีย์ อุดมวิไลย์. (สัมภาษณ์, 30 เมษายน 2558) ปรีक्षाโครงการ MoIC-UN Cluster (ITC) สมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง.
- แก้วมลตรี ดวงบุบผา. (สัมภาษณ์, 28 เมษายน 2558) ประธานสมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง.
- แผนกแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยว. (2556). **สถิติแหล่งท่องเที่ยวของหลวงพระบาง**. หลวงพระบาง: แขนงพัฒนาการท่องเที่ยว, (อัดสำเนา).
- แสงจัน วิระปัญญา. (สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2558) ห้องการแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยว เมืองปากอู.
- แสงทอง โภธิบุบผา. (สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2558) ห้องการแถลงข่าววัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบาง.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2551). **การจัดการของตนเอง ของชุมชน และท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมสังเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กรมพัฒนาการท่องเที่ยว. (2555). **คู่มือการจัดสรรแหล่งท่องเที่ยวใน สปป.ลาว**. นครหลวงเวียงจันทน์: กระทรวงแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยว.
- กระทรวงแผนการและการลงทุน. (2553). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมแห่งชาติ**. นครหลวงเวียงจันทน์: กระทรวงแผนการและการลงทุน.
- กระทรวงแผนการและการลงทุน. (2554). **บทรายงานเศรษฐกิจแห่งชาติ**. นครหลวงเวียงจันทน์: กระทรวงแผนการและการลงทุน.

- กฤตสร ฤทธิมนตรี. (2551). **การวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครศรีธรรมราช**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- กาญจนา แสงลี้มสุวรรณ และศรันยา แสงลี้มสุวรรณ. (2555). **การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- กาดแก้ว รัฐตะนะกร. (สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558) ผู้นำชุมชน และผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห.
- ขจิตภัย บุรุษพัฒน์. (2537). **แลลาว**. กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา.
- คณะกรรมการจัดทำหนังสือกระทรวงวัฒนธรรม. (2553). **กระทรวงวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม ประเทศไทย.
- คณะกรรมการพัฒนาราชการ. (2552). **กระบวนการจัดการความรู้**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. (2551). **วัฒนธรรมไท**. กรุงเทพมหานคร: มหาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- คำผุย ทำมวงศ์. (สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2558) แผนกอุตสาหกรรมและการค้าแขวง.
- คำพันธ์ คำสันจอน. (สัมภาษณ์, 17 พฤษภาคม 2558) หัวหน้าหน่วยคุ้มครอง.
- คำพันธ์ ชัยโกสา. (สัมภาษณ์, 31 มกราคม 2558) ผู้นำชุมชน และการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม.
- จันดี พันธุ์โตลก. (สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558) ผู้นำชุมชนช่างไห.
- จันที วิลัยจิต. (2554). **การศึกษาบ้านวัฒนธรรมดีเด่น บ้านผานม เมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- จันที วิลัยวงศ์. (สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2558) ที่ปรึกษาศูนย์หัตถกรรมในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน.
- จันสะหมอน วิระวงศ์สา. (สัมภาษณ์, 28 มกราคม 2558) อดีตการนำในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนผานม.
- จันสี จันทะมาลี. (สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558) ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมชุมชนช่างไห.
- จารุวรรณ ฤทธิเพชร. (2552). **กระบวนการและปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล: การศึกษาเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- จุฑามาส สุกใส. (2555). การพัฒนาเว็บไซต์ชุมชนนักปฏิบัติ เรื่องเทคนิคการถ่ายภาพด้วยกล้องดิจิทัล สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. (2532). ปกิณกะบทความวิชาการด้านการท่องเที่ยว. เชียงใหม่: ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. (2548). การจัดการความรู้ในองค์กรธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: เอ็กสเปอร์เน็ท.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2546). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณัฐินี ทองดี และคณะ. (2553). การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอารยธรรมลุ่มน้ำบนฐานวิถีชีวิตที่ร่วบสูง โคราชเพื่อเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวและรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ทรงคุณ จันทจร. (2552). คุณค่าอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการนำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือภาคกลางและภาคใต้. มหาสารคาม: สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทองวัน ดวงมณี. (สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558) รองหัวหน้าศูนย์หัตถกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน.
- ทองวัน ปัญญาสิต. (สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558) เจ้าหน้าที่ชุมชน.
- ทิพย์ภาวัน ดวงวิไลแก้ว. (สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2558) ภาควิชาบริหารการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยสุภานุวงศ์, .
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2553). องค์การเรียนรู้: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธัชกร สุวรรณจรัส. (2553). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ด้วยการเรียนจากประสบการณ์บนเครือข่ายเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต, ภาควิชาหลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธันยพร วณิชฤทธา. (2550). การจัดการความรู้ในชุมชน : กรณีศึกษาด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนมีส่วนร่วม จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธีระยุทธ เฟ็งชัย และคณะ. (2556). เมืองมรดกโลกหลวงพระบาง รายงานการศึกษาศักยภาพสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558. อุตรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.

- นันทปพร สิทธิยา. (2551). **การศึกษากระบวนการจัดการความรู้โดยชุมชนเพื่อส่งเสริมการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชานโยบาย การจัดการและ
ความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นางแสงแพง. (สัมภาษณ์, 12 มกราคม 2558) สตรีผู้สูงอายุ ผู้สืบทอดความรู้ด้านภูมิปัญญา.
- บดินทร์ วิจารณ์. (2547). **การจัดการความรู้...สู่ปัญญาปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: เอ็กสเปอร์เน็ท.
- บัวจัน น่อวันคำ. (สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2558) หัวหน้ากลุ่มผลิตหัตถกรรม และสมาคมสตรีของ
ชุมชน.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). **เอกสารประกอบการเรียนหลักสูตรปริญญาโท: การวางแผน
พัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิชาการ
ท่องเที่ยวแห่งชาติ.
- บุญกระบัง จิตพร. (สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2558) ไกลนำเที่ยว.
- บุญคง อ่ำพรสุก. (สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2558) ผู้นำชุมชนช่างไท.
- บุญดี บุญญากิจ และคณะ. (2547). **การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร:
จิรวัดน์ เอ็กซ์เพรส.
- บุญมา อินทะวงศ์. (สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2558) เจ้าหน้าที่ชุมชนช่างไท.
- บุญทะวี แสงสะหวาน. (สัมภาษณ์, 17 พฤษภาคม 2558) หัวหน้าหน่วยคุ้มครอง.
- บุญทัน พรสะหวัด. (สัมภาษณ์, 22 เมษายน 2558) รองหัวหน้าศูนย์หัตถกรรมการท่องเที่ยวของ
ชุมชน.
- บุญมี พิมมะสอน. (สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2558) หัวหน้าหน่วยคุ้มครอง.
- บุรชัย ศิริมหาสาคร. (2550). **การจัดการความรู้ สู่ความเป็นเลิศ**. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.
- ประเวศ วะสี. (2548). **การจัดการความรู้: กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์ สู่ศักยภาพ เสรีภาพและ
ความสุข**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.
- ประพนธ์ ผาสุกยี่ต. (2550). **การจัดการความรู้จากหลักคิดสู่ปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: ไยใหม่.
- ปรานี ชัยยะภูวงศ์. (สัมภาษณ์, 27 เมษายน 2558) ผู้นำชุมชนช่างไท.
- ปิยวรรณ คงประเสริฐ. (2551). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนาการ
ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ,
สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ.
- พร จันทร. (สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2558) กลุ่มผู้ผลิตหัตถกรรมของชุมชนผานม.

- พรทิพย์ อันทิวโรทัย. (2545). **บทบาทการศึกษาในการสืบทอดและพัฒนาวัฒนธรรม: กรณีศึกษา วัฒนธรรมชาวสวนฝั่งธนบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรธิดา วิเชียรปัญญา. (2547). **การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์ใช้**. กรุงเทพมหานคร.
- พรพิมล ทรราชภิรมย์โชค. (2554). **การจัดการความรู้ในการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระมหาสุทิตย์ อากาโร. (2545). **นวัตกรรมเรียนรู้: คน ชุมชนและการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้ เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- พัชรี คำลงสุนทรชัย. (2550). **แนวทางการจัดการความรู้เพื่อสุขภาวะชุมชน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์ภา รัฐตระนะที่จัน. (สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2558) ที่ปรึกษาการผลิตผ้าทอของชุมชนช่างไหม.
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจด์. (2553). **การท่องเที่ยวชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- พิสันต์ ประทานชวโน. (2553). **แผนยุทธศาสตร์ กรมการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการและแผนงานกรมการพัฒนาชุมชน.
- มงคลชัย วิริยะพินิจ. (2556). **องค์กรแห่งการเรียนรู้และการจัดการความรู้ภาควิชาการ**. กรุงเทพมหานคร: ส่องศยาน.
- รุ่งรัตน์ หัตถกรรม. (2545). **แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าไหม ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัด บุรีรัมย์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รุมพันธ์ บุญทะจัก. (สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2558) อดีตผู้นำชุมชนช่างไหม.
- ล้นทม จอนจวบทรง. (2557). **วิธีชุมชน: การจัดการความรู้เพื่อยกระดับธุรกิจชาวบ้าน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณพร วณิชชานุกร. (2540). **การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: ECOTOURISM**. กรุงเทพมหานคร: ทรอปิคัล.
- วันคำ นามทะเล. (สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2558) กลุ่มผลิตสินค้าหัตถกรรม.
- วันคำ สุวันนะพับ. (สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558) สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558.
- วาลิกา แสนคำ. (2545). **การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม บ้านปึงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิจารณ์ พานิช. (2547). **สถานศึกษากับการจัดการความรู้เพื่อสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนการศึกษา.

- วิจารณ์ พานิช. (2551). **การจัดการความรู้ ฉบับนักปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- วิมล จิโรจพันธุ์ ประชิต สกฤษพัฒนา และ กนิษฐา เขยกิจวงศ์. (2551). **มรดกทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.
- วิสูตร โภธิเงิน และคณะ. (2551). **การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ศิลปไทยเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบของนักศึกษาศิลป**. วารสารครุศาสตร์, 39 (1), 42-57.
- วีระพล ทองมา วินิตรา ลีละพัฒนา และ นवलจันทร์ พองมา. (2554). **การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่อง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สนธยา พลศรี. (2545). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- สภาแห่งชาติ. (2548). **กฎหมายว่าด้วยการท่องเที่ยว**. นครหลวงเวียงจันทน์: สภาแห่งชาติ.
- สมใจ ภัยวงศ์. (2552). **บทบาทของสตรีในการผลิตผ้าทอพื้นเมืองเชิงธุรกิจเขตนครหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมใจ วอระปัญญา. (สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2558) รองผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2553). **รูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาธุรกิจเทคโนโลยี และการจัดนวัตกรรมการพัฒนา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมลี สีสุพันธ์. (2556). **12 เฝ้าในแขวงอุดมไซ**. แขวงอุดมไซ คณะกรรมการแนวเวลาสร้างชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาราชการ. (2552). **กระบวนการจัดการความรู้**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สำนักงานปกครอง แขวงหลวงพระบาง. (2553). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม 5 ปี ครั้งที่ 7 พ.ศ. 2554-2558**. หลวงพระบาง. : สำนักงานปกครอง แขวงหลวงพระบาง.
- สีสุพันธ์ จันทะเดก. (สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558) สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรม.
- สุกสาคร ดาววงศ์. (สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2558) ผู้นำชุมชนผานมและอดีตการนำในแหล่งท่องเที่ยว.
- สุภาสิณี นุ่มเนียม. (2553). **กระบวนการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมเมืองอโยธยา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุลิตอน มะลิแสง. (สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2558) หัวหน้าศูนย์หัตถกรรมในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน.

อรอุมา มุลวัตร. (2551). **การจัดการความรู้ชุมชนของกลุ่มแม่บ้าน: กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าพื้นเมืองระดับ 4 ดาว จังหวัดเลย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

อัจฉรา หลาวทอง. (2555). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการพัฒนาและการจัดการกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติอย่างยั่งยืน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1**. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

อุไรวรรณ เทียนทอง และคณะ. (2545). **กระทรวงวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์.

อุ้นเรือน บุญทะจัก. (สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2558) ผู้นำชุมชนช่างไหม.

ภาษาอังกฤษ

Csapo, J. (2012). **The Role and Importance of Cultural Tourism in Modern Tourism Industry, Strategies for Tourism Industry - Micro and Macro Perspectives**. University of Pécs: Institute of Geography Hungary.

Hofstede, G. (1997). **Cultures and Organizations: Software of the mind**. New York: McGraw.

ICOMOS. (1997). **Charter for Cultural Tourism**. Retrieved from <http://www.icomos.org/tourism>

King, W. R. (2009). **Knowledge Management and Organizational Learning: Katz**. Graduate School of Business, University of Pittsburgh.

Michael, P. W. (2003). **Knowledge management: An Evolving Professional Discipline**. Dissertation of Doctoral Degree of Philosophy in the Graduate School of Education of Fordham University.

Tiwana, A. (2001). **The Essential Guide to knowledge management**. NI: Practice Hall.

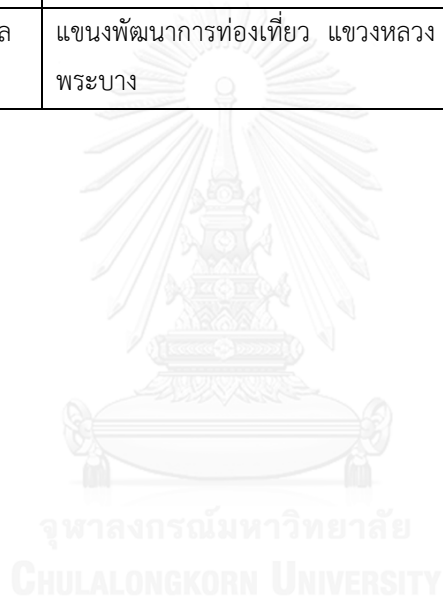
ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

ตารางที่ 1 รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการเลือกพื้นที่ศึกษา

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงานที่สังกัด	เลือกพื้นที่	สัมภาษณ์	สนทนากลุ่ม
01	นายไพวัน จันทสุข	แขนงพัฒนาการท่องเที่ยว แขวงหลวงพระบาง	✓		
02	นายสีสวาด ยิ่งลัดใจ	แขนงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง	✓		
03	นายสมใจ คำประเสริฐ	ห้องการพัฒนาชุมชนและชนบท แขวงหลวงพระบาง	✓		
04	นายแสงทอง โพธิบุบผา	ห้องการแผนกแถลงข่าววัฒนธรรม และท่องเที่ยว เมืองหลวงพระบาง	✓		
05	นายวันแพง อธิพิล	แขนงพัฒนาการท่องเที่ยว แขวงหลวงพระบาง	✓		

ตารางที่ 2 รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ในร่าง
กระบวนการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงานที่สังกัด	เลือกพื้นที่	สัมภาษณ์	สนทนากลุ่ม
01	อาจารย์ ทิเบษสอน ดวงวิไลย์แก้ว	ภาควิชาบริหารการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัย สุภานุวงศ์			✓
02	นายสีสวาด ยิ่งลัดใจ	แขนงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง			✓
03	นายวันแพง อธิธิพล	แขนงพัฒนาการท่องเที่ยว แขวงหลวง พระบาง			✓
04	นายแสงทอง โพธิ บุบผา	ห้องการแผนกแถลงข่าววัฒนธรรม และ ท่องเที่ยว เมืองหลวงพระบาง			✓
05	นายกาดแก้ว รัฐตระกร	รองผู้นำชุมชนคนที่ 2 ที่รับผิดชอบใน แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไ้			✓
06	นางสุกสาคร ดาวงค์	รองผู้นำชุมชนผานมคนที่ 1			✓
07	นางคำพัน ชัยโคสสา	รองผู้นำชุมชนคนที่ 2 ที่รับผิดชอบใน แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ผานม			✓

ตารางที่ 3 รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการความรู้ เพื่อตรวจสอบร่างกระบวนการจัดการ
ความรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงานที่สังกัด	ตรวจสอบ	สัมภาษณ์	สนทนากลุ่ม
01	รองศาสตราจารย์ ดร. อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนา นวัตกรรมจัดการความรู้ คณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	✓		
02	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัทธนันท์ ทรราชภรณ์โยค	คณะครุศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน	✓		
03	อาจารย์ ดร. สุภาสิณี นุมนิยม	คณะครุศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน	✓		

ตารางที่ 4 รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงานที่สังกัด	เลือกพื้นที่	สัมภาษณ์	สนทนา กลุ่ม
กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ					
01	นายแสงจัน วิระปัญญา	ห้องการแถลงข่าว วัฒนธรรมและ ท่องเที่ยวเมืองปากฮู		27 ก.พ. 58	
02	คำผุย ท่ามะวงศ์	แผนกอุตสาหกรรมและการค้าแขวง		11 มี.ค. 58	
03	นายแสงทอง โภธิบุบผา	ห้องการแผนกแถลงข่าววัฒนธรรม และท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบาง		26 ก.พ. 58	
04	อาจารย์ทิพย์ภาวัน ดวงวิสัยแก้ว	ภาควิชาบริหารการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยสุภานุวงศ์		3 มี.ค. 58	
05	อาจารย์สอนเพ็จ วิสัยพล	ภาควิชาบริหารการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยสุภานุวงศ์		3 มี.ค. 58	
06	อาจารย์ แสงล้ำ อ่อนแก้ว	ภาควิชาบริหารการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยสุภานุวงศ์		3 มี.ค. 58	
07	นายแก้วมลตรี ดวงบุบผา	ประธานสมาคมหัตถกรรมหลวง พระบาง		28 ม.ย. 58	
08	นางแก้วบัลลีย์ อุดมวิสัย	ที่ปรึกษาโครงการ MoIC-UN Cluster (ITC) สมาคมหัตถกรรมหลวงพระบาง		30 ม.ย. 58	

ชุมชนผานม: (กลุ่มผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน อดีตผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก)					
09	นางทองวัน ดวงมณี	รองหัวหน้าศูนย์หัตถกรรม การท่องเที่ยวของชุมชน		15 ม.ค. 58	
10	นางสุลิตอน มะลิแสง	หัวหน้าศูนย์หัตถกรรมการท่องเที่ยว ของชุมชน		15 ม.ค. 58	
11	นางจันทิ วิลัยวงศ์	ที่ปรึกษาศูนย์หัตถกรรมการท่องเที่ยว ของชุมชน		16 ม.ค. 58	
12	นางจันสะหมอน วิระวงศ์สา	อดีตผู้นำในท่องเที่ยวของชุมชน		28 ม.ค. 58	
13	นายแก่นสี แก้ววิไลจิต	ผู้นำชุมชน		12 มิ.ค. 58	
14	นางสุกสาคร ดาวงค์	รองผู้นำชุมชนผานม ที่ 1		19 ม.ค. 58	
15	นางคำพัน ชัยโคสา	รองผู้นำชุมชน ที่ 2 ที่รับผิดชอบแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน		31 ม.ค. 58	
16	นางบุญทัน พรสะหวัด	รองหัวหน้าศูนย์หัตถกรรม การท่องเที่ยวของชุมชน		22 ม.ย. 58	
17	ยางวันคำ สุวันนะพับ	หัวหน้าหน่วยคุ้มครอง		19 ม.ค. 58	
18	นางป่าดำ ดวงเดต	กลุ่มผลิตสินค้าหัตถกรรม		14 ม.ค. 58	
19	นางแสงแพง	สตรีผู้สูงอายุ (ผู้สืบทอดความรู้ ด้านภูมิปัญญา)		13 ม.ค. 58	
20	นายทองวัน ปัญญาสิต	เจ้าหน้าที่ชุมชน		15 ม.ค. 58	
21	นาง บุญมี พิมมะสอน	หัวหน้าหน่วยคุ้มครอง		21 ม.ค. 58	
ชุมชนช่างไห: (กลุ่มการนำชุมชน เจ้าหน้าที่ชุมชน อดีตผู้นำแหล่งท่องเที่ยวชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ระลึก)					
22	นายกาดแก้ว รัฐดนกร	รองผู้นำชุมชน ที่ 2 ที่รับผิดชอบ แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนช่างไห		9 ก.พ. 58	
23	นายจันดี พันธโดลัก	รองผู้นำชุมชน ที่ 1		9 ม.ค. 58	
24	นายบุญคง อำพรสุก	รองผู้นำชุมชน ที่ 3		12 ม.ค. 58	
25	นายอุ่นเรือน บุญทะจัก	ผู้นำชุมชน		25 ม.ค. 58	
26	นายทิตเฝ้า ชัยยาภูวงศ์	อดีตผู้นำชุมชน		23 ก.พ. 58	
27	นางพิมพ์ภา รัฐนทีจัน	กลุ่มผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรม		22 ก.พ. 58	
28	นายหุมพันธ์ บุญทะจัก	อดีตผู้นำชุมชน		22 ม.ย. 58	
29	นางปานี ชัยยะภูวงศ์	รองผู้นำชุมชน ที่ 4		27 ม.ย. 58	
30	นางวันคำ นามทะพร	กลุ่มผลิตสินค้าหัตถกรรม		28 ม.ย. 58	
31	นายสมใจ วอระปัญญา	รองผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน		2 พ.ค. 58	

32	นายบุญมา อินทวงค์	เจ้าหน้าที่ชุมชน		2 พ.ค. 58	
33	นางบัวจัน น่อวันคำ	หัวหน้ากลุ่มผลิตหัตถกรรม และ หัวหน้าองค์การจัดตั้งแม่ฉิ่ง		2 พ.ค. 58	
34	นางศีมล จันทวงค์	กลุ่มผู้ผลิตหัตถกรรมของชุมชนผานม		27 ก.พ. 58	
35	นางพร จันทร	กลุ่มผู้ผลิตหัตถกรรมของชุมชนผานม		27 ก.พ. 58	
36	นางคำพันธ์ คำธสันจอน	หัวหน้าหน่วยคุ้มครอง		17 พ.ค. 58	
37	นายบุญทนะวี แสงสะหวัน	หัวหน้าหน่วยคุ้มครอง		17 พ.ค. 58	

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 1

เรื่อง บริบทชุมชน สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชน
เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....อายุ.....ปี
 อาชีพ..... ตำแหน่ง .....

ตำแหน่งทางสังคม (ทางการ/ไม่ทางการ) .....

สถานที่สัมภาษณ์.....

วัน/เดือน/ปี..... เวลา.....

ปฏิกิริยาของผู้ให้ข้อมูล .....

No	เรื่อง	ประเด็นคำถาม
1	บริบทชุมชน	1. สภาพชุมชนเป็นอย่างไร 2. ประวัติชุมชนเป็นอย่างไร
2	ด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน	1. แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของคุณมีที่ไหนที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว 2. นักท่องเที่ยวชอบมาทำอะไรในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน 3. ประวัติของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร 4. คุณคิดว่าการต้มเหล้าลาวเป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวอย่างไร 5. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวอย่างไร 6. ด้านประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนเป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวอย่างไร 7. อะไรเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน 8. คุณได้จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวมาได้กี่ปีแล้ว 9. มีการจัดทำด้วยวิธีการอย่างไรบ้าง 10. การทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวต้องมีความรู้ด้านไหนบ้าง 11. ความรู้นั้นได้มาจากใครและจากไหนหรือจากผู้นำชุมชนอย่างไร 12. เจ้าหน้าที่ภาครัฐได้ให้ความรู้ด้านใดบ้างในการพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว 13. ได้จัดเก็บความรู้หรือข้อมูลอย่างไร 14. แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้สนองข้อมูลอย่างไรสำหรับนักท่องเที่ยว

		<ol style="list-style-type: none"> 15. นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของคุณได้อย่างไร 16. คุณได้เผยแพร่ความรู้ให้นักท่องเที่ยวหรือคนภายใน และนอกอย่างไร 17. มีการจัดเก็บและกระจายความรู้ด้านแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร 18. ได้จัดทำเป็นฐานข้อมูลความรู้ให้นักท่องเที่ยวอย่างไร 19. ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องอะไรบ้าง ปีระกี่ครั้ง และเมื่อไร 20. คุณมีแผนและเป้าหมายที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอนาคตอย่างไร 21. ด้านไหนที่คุณคิดว่ามีความจำเป็นและสำคัญมากที่สุดในการที่จะพัฒนาในอนาคต
3	ด้านความสะดวกในการเข้าถึง	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักท่องเที่ยวรู้จักแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างไร 2. นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าในแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างไร 3. คุณได้อำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวอย่างไรในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของคุณ 4. เจ้าหน้าที่ภาครัฐได้ให้ความรู้และสนับสนุนในการสร้างถนนเข้าถึงในแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร 5. สามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างไร 6. นักท่องเที่ยวได้รับรู้ข้อมูลด้านการเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างไร 7. มีความสะดวกในการค้นหาหรือการเข้าถึงอย่างไร 8. ได้จัดทำเป็นเอกสารหรือฐานข้อมูลความรู้ให้แก่ นักท่องเที่ยวหรือสมาชิกในชุมชนอย่างไร 9. คุณได้จัดทำด้วยวิธีการอย่างไร 10. ได้มีการเผยแพร่ และกระจายความรู้ให้แก่ภายในและนอกอย่างไร 11. คุณได้เสนอความคิดเห็นต่อการประชุมหรือผู้นำอย่างไรในด้านการเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร 12. ได้มีการปรับปรุงระบบการเข้าเข้าแหล่งท่องเที่ยวให้ได้อย่างไร 13. คุณมีแผนและวางเป้าหมายที่จะพัฒนาด้านการเดินทางเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนในอนาคตอย่างไร 14. ด้านไหนที่คุณคิดว่าจำเป็นและสำคัญที่จะพัฒนาในต่อหน้า 15. ถ้าทำคุณมีวิธีการดำเนินงานอย่างไร 16. เมื่อทำสำเร็จแล้วจะสามารถตอบสนองและแก้ไขปัญหาได้หรือไม่
4	ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	<ol style="list-style-type: none"> 1. ได้อำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวในด้านไหนบ้าง 2. ในแต่ละด้านคือด้านไหนบ้าง 3. ได้อำนวยความสะดวกในด้านที่พักหรือโรงแรมอย่างไร 4. คุณมีวิธีการทำอย่างไร

		<ol style="list-style-type: none"> 5. มีร้านอาหารบริการนักท่องเที่ยวอย่างไร 6. คุณทำอย่างไร มีวิธีการและขั้นตอนในการทำอย่างไร 7. มีการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างไร 8. มีวิธีการในการทำอย่างไร 9. ด้านโทรคมนาคมของชุมชน มีการจัดทำอย่างไร 10. มีวิธีการและขั้นตอนในการทำอย่างไร 11. มีห้องน้ำให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างไร 12. คุณทำอย่างไร มีวิธีการและขั้นตอนในการทำอย่างไร 13. ได้มีจุดนัดพบสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างไร 14. คุณทำอย่างไร มีวิธีการและขั้นตอนในการทำอย่างไร 15. ชุมชนได้มีไกด์ทัวร์เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวอย่างไร 16. การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวมีปัญหาอย่างไร 17. มีวิธีการแก้ไขอย่างไร 18. คุณทำอย่างไร มีวิธีการและขั้นตอนในการทำอย่างไร 19. คุณมีความรู้และได้เรียนรู้มาจากใครและที่ไหนบ้าง และมีความคิดอย่างไรในการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว 20. ความรู้ดังกล่าวนี้ ได้ค้นหาจากเอกสาร/หนังสือ หรือได้จากการความรู้ของผู้นำชุมชนอย่างไร 21. ได้นำความรู้เหล่านั้นมาจัดทำเป็นฐานข้อมูล/เป็นเอกสารอย่างไร 22. ได้จัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวอย่างไร 23. สามารถค้นหาและใช้ข้อมูลได้สะดวกและรวดเร็วอย่างไร 24. นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกได้อย่างไร 25. ใช้ภาษาอะไร 26. ได้ให้ความรู้ และกระจายความรู้ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ นักท่องเที่ยวอย่างไร 27. ได้จัดทำเป็นเอกสารหรือฐานข้อมูลความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างไร 28. ได้เข้าร่วมเสนอความคิดเห็นในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างไร 29. ได้เข้าร่วมเสนอความคิดเห็นปีละกี่ครั้ง 30. บุคคลในชุมชนได้เกิดความรู้ใหม่อย่างไร 31. ได้มีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพอย่างไร 32. คุณมีแผนและวางเป้าหมายที่จะพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชนในอนาคตอย่างไร 33. ประเด็นไหนหรือด้านไหนที่คุณคิดว่ามีความจำเป็นและสำคัญมาก
--	--	--

		<p>ที่สุดในการที่จะพัฒนาในอนาคต</p> <p>34. คุณมีวิธีการดำเนินงานอย่างไร</p> <p>35. เมื่อทำสำเร็จแล้วจะสามารถตอบสนองและแก้ไขปัญหาได้อย่างไร</p>
4	ด้านสินค้าที่ระลึก	<ol style="list-style-type: none"> 1. คุณมีสินค้าที่ระลึกประเภทไหนบ้างในแหล่งท่องเที่ยว 2. สินค้าที่ระลึกประเภทไหนที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมากที่สุด 3. สินค้าที่ระลึกมีกี่ประเภท แต่ละประเภทมีความแตกต่างกันอย่างไร 4. นักท่องเที่ยวรู้สึกสินค้าที่ระลึกของคุณได้อย่างไร 5. นักท่องเที่ยวชอบสินค้าประเภทไหนมากที่สุด 6. คุณมีการจัดทำสินค้าที่ระลึกอย่างไร และทำด้วยวิธีไหนบ้าง 7. การทำเป็นสินค้าที่ระลึกจำเป็นต้องมีความรู้ด้านไหนบ้าง 8. ความรู้ในด้านการสร้างเป็นสินค้าที่ระลึก คุณได้เรียนรู้จากใคร/ไหน หรือคุณเป็นผู้สร้างขึ้นเอง 9. คุณได้มีการจัดเป็นกลุ่มหรือแบ่งประเภทในการจัดทำสินค้าที่ระลึกอย่างไร 10. คุณได้จัดทำสินค้าที่ระลึกมาได้กี่ปีแล้ว 11. คุณได้จัดทำด้วยวิธีการอย่างไร 12. มีปัญหาด้านสินค้าที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร 13. มีวิธีการจัดการแก้ไขด้านสินค้าที่ระลึกอย่างไร 14. ความรู้เหล่านั้นได้นำมาจัดไว้เป็นระบบฐานข้อมูลอย่างไร 15. ได้ทำเป็นฐานข้อมูลหรือบันทึกเป็นเอกสารของชุมชน หรือลงทาง internet อย่างไร 16. ผู้ใช้มีความสะดวกในการค้นหา และเข้าถึงความรู้ด้านสินค้าที่ระลึกได้อย่างไร 17. มีวิธีการอย่างไรในการค้นหาและเข้าถึงความรู้ในด้านสินค้าที่ระลึกได้อย่างไร 18. มีขั้นตอนอย่างไรในการค้นหาและเข้าถึงความรู้ในด้านสินค้าที่ระลึกได้อย่างไร 19. มีความสะดวกและรวดเร็วในการป้อนข้อมูล ค้นหา จัดเก็บและใช้ข้อมูลได้อย่างไร 20. ระบบฐานข้อมูลมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับผู้ใช้ความรู้ได้อย่างไร 21. คุณได้ร่วมเสนอความคิดเห็นในในที่ประชุมระหว่างผู้ชุมชนหรือภาครัฐ และผู้ประกอบการอาชีพอย่างไร 22. คุณได้ร่วมเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมระหว่างผู้ชุมชนหรือภาครัฐ

		<p>และผู้ประกอบการอาชีพเมื่อไร/เนื้อหาประเด็นอะไร</p> <p>23. ปีละกี่ครั้ง</p> <p>24. คุณได้เกิดความรู้ใหม่อย่างไรและ มีการสร้างสินค้าใหม่ๆขึ้นมาอย่างไร</p> <p>25. ได้นำไปปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพอย่างไร</p> <p>26. คุณมีแผนที่จะพัฒนาด้านสินค้าที่ระลึกในอนาคตอย่างไร</p> <p>27. ด้านไหนหรือสินค้าที่ระลึกประเภทใดที่คุณคิดว่ามีความจำเป็นและสำคัญมากที่สุดในการที่จะพัฒนาในอนาคต</p> <p>28. เมื่อทำสำเร็จแล้วจะสามารถตอบสนองและแก้ไขปัญหาได้อย่างไร</p>
5	ด้านการตลาด	<p>1. คุณนำสินค้าที่ผลิตในชุมชนไปจำหน่ายอยู่ที่ไหนบ้าง</p> <p>2. มีการจัดทำตลาดตามประเภทสินค้าต่างๆอย่างไร</p> <p>3. มีการโฆษณาด้านสินค้าในแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร</p> <p>4. มีการโฆษณาโดยผ่านทางหนังสือพิมพ์/วิทยุ /โทรทัศน์ และป้ายโฆษณาอย่างไร</p> <p>5. มีวิธีและขั้นตอนในการทำอย่างไร</p> <p>6. ประสบปัญหาอย่างไร ในการจัดทำตลาดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>7. แหล่งเงินทุนที่ใช้เข้าในด้านการตลาดนั้นได้มาจากไหน</p> <p>8. การทำเป็นตลาดในแหล่งท่องเที่ยวต้องมีความรู้ด้านไหนบ้าง</p> <p>9. ความรู้ด้านการตลาด คุณได้เรียนรู้มาจากใครหรือจากเอกสาร/หนังสืออย่างไร</p> <p>10. ได้มีการจัดความรู้ที่ลงในระบบฐานข้อมูลอย่างไร</p> <p>11. ได้รับความรู้และการอบรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ/ผู้นำชุมชนอย่างไร</p> <p>12. ความรู้ดังกล่าวได้ทำเป็นหนังสือหรือเป็นฐานข้อมูลอย่างไรครับ</p> <p>13. มีความสะดวกในการค้นหา จัดเก็บและใช้ข้อมูลอย่างไร</p> <p>14. ได้มีการปรับปรุงระบบฐานข้อมูลให้สอดคล้องกับผู้ใช้ความรู้ได้อย่างไร</p> <p>15. คุณได้ขั้นตอนและวิธีการทำอย่างไร</p> <p>16. มีการกระจายความรู้ให้นักท่องเที่ยวหรือบุคคลภายนอกอย่างไร</p> <p>17. คุณได้ร่วมเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมระหว่างผู้ชุมชน/ภาครัฐและผู้ประกอบการอาชีพเมื่อไร/เนื้อหาประเด็นอะไร ปีละกี่ครั้ง</p> <p>18. คุณได้เกิดความรู้ใหม่อย่างไร</p> <p>19. ได้นำไปปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพอย่างไร</p> <p>20. เป้าหมายที่จะพัฒนาด้านการตลาดในอนาคตอย่างไร</p> <p>21. ด้านไหนที่คุณคิดว่าจำเป็นและสำคัญที่จะพัฒนาในอนาคต</p> <p>29. คุณคิดว่าเมื่อทำแล้วจะสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างไร</p>

6	ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชุมชนได้มีส่วนร่วมอย่างไรต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 2. ได้มีการจัดตั้งเป็นทีมหรือคณะรับผิดชอบอย่างไร 3. ภาครัฐได้เข้ามามีส่วนร่วมและช่วยเหลือในการบริหารจัดการอย่างไร 4. ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำอะไรบ้าง และในกิจกรรมในด้านไหนบ้าง ในแหล่งท่องเที่ยวของตน 5. มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการอย่างไร 6. คุณคิดว่าการมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างไรต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน 7. การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม จำเป็นต้องมีความรู้ด้านไหนบ้าง 8. ความรู้เหล่านั้นได้เรียนรู้มาจากเอกสาร/หนังสือหรือจากที่ไหนบ้าง 9. ได้มีการจัดเก็บไว้ในระบบฐานข้อมูลอย่างไร 10. ผู้ใช้สามารถนำใช้ระบบฐานข้อมูลได้สะดวกอย่างไร 11. มีวิธีการและขั้นตอนในการใช้ระบบฐานข้อมูลได้ไม่ 12. มีความสะดวกในการค้นหา จัดเก็บและใช้ข้อมูลได้อย่างไรในด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม 13. มีการกระจายความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมให้นักท่องเที่ยวหรือคนภายนอกอย่างไร 14. ได้จัดทำเป็นฐานข้อมูลความรู้ให้แก่สมาชิกในชุมชนอย่างไร 15. มีวิธีการจัดเก็บอย่างไร 16. คุณได้ร่วมเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมระหว่างผู้ชุมชน/ภาครัฐและผู้ประกอบการอาชีพไม่ เนื้อหาประเด็นอะไร 17. ปีละกี่ครั้ง และแต่ละครั้งได้พูดถึงเรื่องอะไร 18. คุณได้เกิดความรู้ใหม่อย่างไร 19. ได้นำไปปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพอย่างไร 20. คุณมีแผนและเป้าหมายที่จะพัฒนาด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในอนาคตอย่างไร 21. ด้านไหนที่คุณคิดว่าจำเป็นและสำคัญมากที่จะพัฒนาในอนาคต 22. คุณคิดว่าจะสามารถตอบสนองและแก้ไขปัญหาได้อย่างไร
7	ด้านสิ่งแวดล้อม	<ol style="list-style-type: none"> 1. คุณคิดว่าด้านสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญไม่ต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน 2. คุณคิดว่าอะไรคือปัญหาของสิ่งแวดล้อมในชุมชน 3. ด้านความสะอาดมีความสำคัญอย่างไรต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 4. มีการจัดการด้านขยะในชุมชนอย่างไร

		<ol style="list-style-type: none"> 5. มีการจัดการเรื่องน้ำเสียในชุมชนอย่างไร 6. มีวิธีและขั้นตอนในการกำจัดอย่างไร 7. มีกฎระเบียบอย่างไรในการรักษาความสะอาดในชุมชน 8. ผู้นำชุมชนมีวิธีการจัดการและแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมอย่างไร 9. ได้เรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมมาจากใครหรือได้ศึกษาจากเอกสาร/หนังสืออะไรบ้าง 10. ได้จัดทำเป็นฐานข้อมูลหรือไม่ อย่างไร 11. มีความสะดวกในการค้นหา จัดเก็บและใช้ข้อมูลได้อย่างไร 12. ได้มีวิธีการและขั้นตอนในการดำเนินการอย่างไร 13. มีการกระจายความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมอย่างไร 14. คุณได้ร่วมเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมระหว่างผู้ชุมชน/ภาครัฐและผู้ประกอบการอาชีพหรือไม่ ในประเด็นใดบ้าง ปีละกี่ครั้ง 15. เกิดความรู้ใหม่อย่างไร และนำไปปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพอย่างไร 16. นักท่องเที่ยวส่วนมากมาจากประเทศไหนบ้าง 17. นักท่องเที่ยวเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยววันละกี่คน 18. ในแหล่งท่องเที่ยวสามารถรองรับนักท่องเที่ยวประมาณกี่คนต่อวัน 19. มีที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวที่ไหนบ้าง 20. มีปัญหาการรองรับนักท่องเที่ยวอะไรบ้าง 21. มีวิธีการแก้ไขปัญหาการรองรับนักท่องเที่ยวอย่างไร 22. ความรู้ด้านการรองรับนักท่องเที่ยว คุณได้เรียนรู้มาจากใคร และจากไหนบ้าง 23. ได้มีการจัดทำเป็นฐานข้อมูลหรือลงหนังสืออย่างไร 24. มีความสะดวกในการค้นหา จัดเก็บและใช้ข้อมูลได้อย่างไร 25. มีกระจายความรู้ในการรองรับนักท่องเที่ยวให้คนภายในและนอกชุมชนอย่างไร 26. คุณได้ร่วมเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมระหว่างผู้ชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ภาครัฐและผู้ประกอบการอาชีพไม่ เนื้อหาประเด็นอะไร 27. ปีละกี่ครั้ง และแต่ละครั้งได้พูดถึงเรื่องอะไร 28. คุณเกิดความรู้ใหม่และนำไปปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพอย่างไร 29. คุณมีแผนและเป้าหมายที่จะพัฒนาในด้านสิ่งแวดล้อม และข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคตอย่างไร
--	--	--

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง สภาพและปัญหาของกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชน
เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แขวงหลวงพระบาง

ชื่อผู้ให้ข้อมูล..... อายุ..... ปี
 อาชีพ..... ตำแหน่ง .....

ตำแหน่งทางสังคม (ทางการ/ไม่ทางการ) .....

สถานที่สัมภาษณ์.....

วัน/เดือน/ปี..... เวลา.....

ปฏิกิริยาของผู้ให้ข้อมูล .....

No	องค์ประกอบของ การจัดการความรู้	ประเด็นคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก
1	คนหรือบุคลากร ในการจัดการ ความรู้ของชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับการช่วยเหลือจากภาคส่วนไหนบ้าง 2. หน่วยงานไหนเป็นผู้ให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3. ใครคือผู้เริ่มให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4. มีวิธีการและขั้นตอนการดำเนินงานอย่างไร 5. ในช่วงระยะเวลาเริ่มต้นดำเนินการอย่างไร 6. มีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร 7. มีผู้ปฏิบัติงานหรือผู้บริหารของชุมชนกี่คน 8. แต่ละคนมีหน้าที่รับผิดชอบในงานอย่างไร 9. มีผู้ติดตามการดำเนินงานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร 10. บุคคลที่ทำให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นเป็นผู้นำในชุมชนหรือจากองค์กรภาครัฐอย่างไร 11. มีผู้ให้แนวความคิดหลักหรือเป็นหัวใจหลักในการดำเนินงานอย่างไรบ้าง 12. มีผู้ให้แนวความคิดสำรองหรือผู้สนับสนุนอย่างไร 13. มีผู้ให้คำที่ปรึกษาหลักในการดำเนินงาน 14. มีผู้เอื้ออำนวยความสะดวกในการดำเนินงานอย่างไร 15. เจ้าหน้าที่ภาครัฐได้มาเกี่ยวข้องอย่างไรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างไร

		<ol style="list-style-type: none"> 16. เจ้าหน้าที่ภาครัฐได้ให้การสนับสนุน/วิธีการอย่างไรสำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 17. เจ้าหน้าที่ภาครัฐให้ความรู้อย่างไรต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 18. เจ้าหน้าที่ได้ให้กำลังใจ และกำลังแรงอย่างไรต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน 19. ผู้นำชุมชนได้รับการเรียนรู้และมีความรู้มาจากไหนบ้างสำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 20. ผู้นำชุมชนได้มีวิธีการและขั้นตอนในการดำเนินงานอย่างไร 21. ผู้นำชุมชนได้แบ่งหน้าที่ในการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างไร 22. มีการจัดทีมงานของชุมชนอย่างไร 23. ผู้นำชุมชนให้การส่งเสริมกำลังใจอย่างไรต่อสมาชิกในชุมชน 24. ผู้ดำเนินการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน 25. การปฏิบัติงานดังกล่าวได้เกิดความรู้ใหม่อย่างไร 26. คุณมีแผนและเป้าหมายที่จะพัฒนาด้านบุคลากรอย่างไร เพื่อที่จะนำความรู้มาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน 27. ได้มีแผนและวิธีการดำเนินการหรือดำเนินงานอย่างไร 28. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับเป็นอย่างไร
2	เทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการความรู้ของชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ท่านคิดว่าเทคโนโลยีมีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างไร 2. คุณได้ใช้เทคโนโลยีเข้าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนอย่างไร 3. คุณได้ใช้เครื่องมือ (เทคโนโลยี) เข้าในการเผยแพร่ และกระจายความรู้สำหรับนักท่องเที่ยวอย่างไร 4. มีการกระจายความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยอย่างไร ครับ 5. ท่านได้นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยวิธีการอย่างไร 6. เครื่องมือ (เทคโนโลยี) ได้เอื้ออำนวยความสะดวกในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร 7. การใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยทำให้เกิดความรู้ใหม่อย่างไร 8. ได้นำใช้เทคโนโลยีดังกล่าวมาเป็นเครื่องมือในการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร

		<ol style="list-style-type: none"> 9. คุณมีแผนและเป้าหมายที่จะพัฒนาด้านเทคโนโลยีเข้าในการจัดการความรู้อย่างไร เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต 10. ได้มีวิธีการดำเนินการหรือดำเนินงานอย่างไร 11. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับเป็นอย่างไร 12. จะสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างไร
3	กระบวนการ ความรู้ของชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ได้มีการบริหารจัดการในแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร 2. ได้มีการจระหรือทีมงานในการดำเนินการอย่างไร 3. มีกี่หน่วยงานที่เป็นแหล่งความรู้ที่รับผิดชอบในการดำเนินงาน 4. แต่ละหน่วยงานประกอบด้วยบุคลากรกี่คน หรือมีกี่กลุ่มที่เป็นแหล่งความรู้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 5. แต่ละกลุ่มรับผิดชอบในการดำเนินการในด้านไหนบ้าง 6. แต่ละคนเป็นแหล่งความรู้ในด้านไหนบ้าง 7. มีการจัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือระหว่างกลุ่มอย่างไร 8. มีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือร่วมกันกี่ครั้งต่อปี 9. แต่ละครั้งมีเนื้อหาและประเด็นอะไร 10. ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายนอกชุมชน อย่างไร 11. ใครเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมหรืองานภายนอกชุมชน 12. ได้กระจายความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆภายนอกมาให้แก่สมาชิกในชุมชนอย่างไร

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายวังลี เฟ็งไซ เกิดเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2527 ที่แขวงเวียงจันทน์ ซึ่งในปี 2550 ได้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ภาควิชาครุภาษาอังกฤษ ที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว ในปี 2555 ได้เข้าร่วมการอบรมหลักสูตรภาษาอินโดนีเซีย ที่คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัย Universitas Nasional ที่ประเทศอินโดนีเซีย

ปัจจุบัน ทำงานอยู่ห้องการแผนการและร่วมมือ มหาวิทยาลัยสุภานุวงศ์ แขวง หลวงพระบาง

